DE ACELAȘI AUTOR:

Ingeniosul bine temperat. Dicţionar onomastic Editura pentru literatură, 1969

Ingeniosul bine temperat. Bibliografia generală Editura Eminescu, 1970

Ingeniosul bine temperat. Breviarul Editura Cartea Românească, 1980

După 1900, pe la amiază Editura Eminescu, 1974

După 1900, pe la amiază Versiune maghiară de Papp Ferenc Editura Kriterion, 1979

Răpirea lui Ganymede
Editura Sport Turism, 1975

Jumătate plus unu
Editura Albatros, 1976

Neștirbitele primejdii (roman) Editura Eminescu, 1978

Învăţături pentru Delfin (roman) Editura Albatros, 1979

Ulise și umbra
Editura Sport Turism, 1982

Mircea Horia Simionescu
BANCHETUL
Povestiri
1982
Editura Eminescu

BUCUREȘTI PIAŢA SCÂNTEII 1

Coperta de Petre Hagiu

Ar fi să ne imaginăm că lumea în întregimea ei este alcătuită din oglinzi care, privindu-se mereu una în alta, ar privi nimicul... Dacă însă numai în una dintre aceste oglinzi, cea mai retrasă şi mai neînsemnată din toate, se uită altceva decât o oglindă, un chip, *atunci, trimis de o oglindă la alta, acel chip va fi chipul însuși al lumii, deși lumii cu desăvârșire străin.*

(RADU PETRESCU: Ce se *vede)*

Luceafărul de noapte

Fata cu ochii mari și verzi, cu cosiţe de aur revărsate

pe umerii rotunzi, începu să vorbească cu glas aproape stins, înfiorat de o adâncă, greu stăpânită tulburare:

Era o noapte înaltă și albastră, de început de mai, cu lună nouă pe cerul spuzit de stele… Orașul dormea de mult… Nici eu, nici logodnicul meu n-aveam poftă de somn și, cum plimbarea pe marginea lacului fusese prea scurtă pentru a ne împărtăși dragostea și gândurile, am hotărât, într-o clipă de tinerească nebunie, să rămânem pe terasă, în șezlonguri, până ce orele fermecate ale acelei nopţi se vor destrăma sub strigătele Aurorei…

M-am întins, lenește, pe șezlong, el a intrat în casă pentru a-și aduce ţigările, bricheta și scrumiera. L-am auzit, prin fereastra deschisă, cum trage șnurul veiozei, cum deschide și închide un sertar al biroului, cum scotocește îndelung printre cărţi și mapele cu discuri, însoţindu-și căutările cu scurte, mereu mai iritate comentarii: …o muzică de Rameau, spunea, fastuoasă și nobilă ca însăși noaptea asta… (și muzica lui Rameau a izbucnit neîntârziat)…să recitesc atent *Cratylos sau Despre dreapta potrivire a numelor,* pentru că… (l-am știut atunci aplecat asupra paginilor lui Platon, pregătindu-se să sublinieze, cu creionul său moale și foarte ascuţit, o idee, ideile)…știu bine, spunea, că numai la Piero della Francesca mai afli o geometrie atât de precis stăpânită… (apoi, ceva mai tirziu): …și, neîndoios, în acea lucrare astrală a lui Varèse (pe platanul picupului a așezat discul cunoscut)…să nu mai amân măcar cu un minut desfacerea frazei lui Proust, spunea, care debutează cu *Dès qu'il entra dans la grande salle…* și sfârșește, reducând, eu… *des aplaudissements discrets éclatèrent dans le fond de la salle…* precum și a începuturilor de capitol la Céline, deși Céline, spunea, îmi produce, nu știu de ce, o crescândă plictiseală… (un gest decis de respingere) și: unde oare am mai întâlnit ceva similar? Aha, în detaliul *El Infierno* din *El jardin de las delicias!* (răsfoia, exclamând în răstimpuri, un album, răcoarea nopţii mă înfiora voluptos) … și mania de-a cita, ca pe un argument de fier un autor ca Dostoïevski… acolo, aici…

(Foșnind mărunt hârtii scorţoase): *Dice Virgilio: Oh, troppo fortunad agricoltori, cui la madre terra latta da se, come una buona madre! Giusta è la terra…* Adio, ferice Pascoli, exclama într-un timp, adio plopi ai copilăriei!… și (din nou răsfoire nervoasă a unor cărţi, probabil ghidul verde Michelin, al Italiei, sau ciceronele lui Burckhardt) … și acel unghi al hangarului numit Sixtina, de unde se pot studia gleznele tuturor femeilor frumoase din lume, alături de care… în preajma cărora… împreună cu care…

Doamne, cită minune, ce cumplită oboseală!… (Deodată, cu voce puternică, spre mine): încă două-trei minute, iubito, și sunt al tău pe veci… (După o lungă pauză, când îl crezusem adormit, cu fruntea cul cată pe braţul drept): …Dar dacă, cine știe, Richard Strauss n-a înţeles bine Neapole, Abruzzii?… *Aus Italien,* spunea, nu e, de altfel, rău scrisă… (cum discul cu Strauss îl împrumutase, a ales, fericit că e constrâns s-o facă, sonatele sublimului Domenico, cu Ciccolini, și ce subţire sună pianul în liniștea nopţii! – mă temusem să nu-i vină gustul să strivească clipele fermecate sub marmura funerară a vreunui Wagner rătăcit…) și, firește, spunea manevrând picupul, mă voi întoarce, de câte ori voi simţi nevoia, la terasele întinse sub lună ale lui Neculce…

Eu știam că liniștea care a urmat a folosit-o pentru a reseñe pagina 323, lasată de trei zile să se învechească (fraza precum vinul, spunea, împrumută gustul vasului), știam, mai ales, că nu va merge mai departe înainte de-a șterge, după obicei, cinci sau șase rânduri parazitare, cu reproșul de rigoare: învăţa-voi vreodată să utilizez gerunziul fără a mă expune ridicolului?… cu reaprinderea ţigării…

L-am auzit, într-un alt timp, certându-se cu unul Riccardo, locuitor al Sienei, care îi datorează niște bani, chestionându-și amănunţit fratele cu privire la modul cum funcţionează o cruce cardanică și un magnetou (nu are automobil și nici nu va avea), spunând ceva despre sonata, atunci încheiată, a lui Scarlatti, despre lunecușurile planurilor înclinate din tablourile lui Bosch…

Cântau demenţial cocoșii, când (cu voce gravă, lamentată) a recitat două terţine din Dante, după care a spus limpede: De-ar fi știut Heraclit… și: să caut mâine dimineaţă antologia lui Fubini și Bonora, sunt curios să știu ce spune Croce despre armonia ariostescă…pentru că este destul de dificil să distingi geniul de un sindrom maniacal… simptomatologie confuză, spunea.

A scris, ordonat și tenace, încă un ceas, întrerupându-se numai ca să întoarcă discul și să răsfoiască iarăși niște hârtii, probabil scrisori, când a spus aproape șoptit: …încă două rânduri, doar câteva cuvinte, încă douăzeci de ani!… (mi s-a părut sau a gemut?) și, îndată după aceea: Giotto văzut cu ochiul miop al furnicii… (n-am înţeles, dar impresia mea era că spune lucruri încă nespuse… Vorbea cu sine ca să nu se simtă părăsit).

Se lumina. Un soare roșu, într-o volbură de nori Cyrus, și cântul dulce, departe, al unei mierle binecuvântând un acoperiș. Eram sleită de oboseală, somnul îmi apăsa pleoapele. L-am strigat: e dimineaţă, luceafărul a pălit, să mergem la culcare, iubitul meu! Credeam că, absorbit de revizia ultimelor pagini, nu m-a auzit. Dar curând a apărut pe terasă, mi-a luat mâna, mi-a sărutat-o de la încheietura palmei până la aluniţa cotului, și mi-a spus: sunt pe cale de-a face o importantă descoperire! lartă-mă, te-am lăsat puţin singură… Vai, părul, obrazul, ochii tăi au cules toată rouă nopţii!…

L-am privit: logodnicul meu era foarte bătrân, părul alb ca zorile, fruntea îngheţată, umerii prăbușiţi, privirea lipsită de lumina vederii… Am vrut să mă sprijin de braţul lui, braţul îi era inert, descărnat.

L-am condus cu greu în încăpere, tăcând tot timpul, l-am așezat cu precauţie pe patul rămas de cu seară desfăcut, i-am adunat hârtiile răspândite pe covor, încă umede de cerneala proaspătă, udate încă de lacrimile nestăpânite ce îmi curgeau de pe obraji, și, pe când adormea fericit, am deschis micul *Larousse* și i-am căutat acolo numele… *Poet inspirat, creator de atmosferă excelând în scrieri cu tenie obsesive, într-un stil rafinat, în*

genuri diverse, un etern îndrăgostit, Femeia reprezentind în opera lui… scria în dreptul numelui său, după obișnuita paranteză ce îi nota anul nașterii (1928) și anul fatalei morţi (1987).

Fata cu ochi mari și verzi, cu cosiţe de aur, vru să mai adauge ceva, dar era istovită, se făcuse târziu, doamnele care o ascultaseră dădeau semne de plictiseală, una (pălărie mare, galbenă, floare de mătase roșie pe funda cu nod) spuse ridicându-se: îţi înţeleg perfect mâhnirea, draga mea (și, strângându-i cu afecţiune braţul) ești încă foarte tânără, ai dreptul să-ţi refaci viaţa, să uiţi… Ai avea ceva împotrivă să-ţi prezint într-o zi pe nepotul meu, căpitanul de marină Protagoras Ionescu din Brăila? E un băiat încântător și foarte cuviincios, hotărât să-și întemeieze un cămin încă înainte de-a se îmbarca secund pe *Hyperion* – vasul pregătit să ridice ancora pentru importanta expediţie a Deceniului antarctic internaţional…

Preparative pentru o ninsoare

„El însuși voia să decidă când va trece Dunărea” (p. 449). Încep, așadar, cu un citat elocvent dintr-un roman abia apărut, scris de vechiul meu amic Paul, cu care am locuit prin anii ’50 în bulevardul Ana Ipătescu, într-o splendidă casă aristocratică, numai stucărie, oglinzi limpezi și marmură, întârziind fiecare în câte o boxă a subsolului, între bucătării desfundate și o spălătorie mâncată de leșii, ambiţioși să prindem, la sfârșit de capitol și de puteri, trena rozalie a Aurorei… în timp ce trotuarul bulevardului foșnea de șuvoaiele nesfârșite ale pompelor primăriei, ce curăţau asfaltul de castanele coapte, iar mașinile fanteziștilor petrecăreţi alergau spre Șosea să ia probă de aer și singurătate, noi chinuiam paginile de hârtie velină, date dracului acele pagini, pentru că cerneala așezată în rânduri curate se întindea și se decolora curând după scrierea lor, astfel că rodul unei întregi nopţi de străduinţă și migală dacă aduna în cele din urmă o frază-două, parcă scriam pe-un geam sau pe-un pergament unsuros; nu gândeam o clipă să abandonăm noaptea și hârtia, ne îndemnam unul pe altul, prin ușile

întredeschise, să atingem – în trei zile sau într-un deceniu – gloria literară, să dăm editorului cartea nemaipomenită, după care să plecăm și noi, răcoriţi, la Șosea san în insulele Bermude, să ne facem, acolo, de cap culegând după plac bilete de tramvai, fluturi exotici sau (măcar) priviri galeșe, din cele pe care tinerele frumoase le aruncă numai învingătorilor.

Noaptea era adâncă, eu o vedeam înaintea ochilor ca o scară de piatră înverzită de alge, coborând iute în apele unui lac fără fund, Paul mă ruga să nu mai spun prostii, pentru că noaptea lui se-ntindea înainte-i asemenea unui câmp, un câmp de bună seamă pustiu, cu terase nisipoase înșelătoare, știa că undeva, sub o râpă curge Dunărea, habar n-avea nici dacă pe-acolo se poate trece fluviul, nici dacă pe celălalt mal nu începe cumva un alt câmp pustiu, important era că rândurile așternute pe pagină însemnează leghe de mers pe jos, sub un cer mereu ameninţător: în scurtele pauze ale scrisului îmi și semnala tropotul, pe tavanul crăpat, al pașilor consilierului juridic de la parter, parcurgând și el, noaptea întreagă, bune leghe de drum în căutarea unei cărţi poliţiste sau a unui pahar de apă, Dumnezeu știe ce căuta…

Noaptea era adâncă și promiţătoare. Abia ieșeam dintr-o pagină, ca dintr-o cameră în care, la plecare, ai stins lumina, că ne și întâmpina lumina orbitoare a paginilor vecine, somnul se risipea imediat, ne aţâţa foșnetul sticlos al rochiei doamnei Clio, flotantă în același subsol, o patrulă teutonă de șobolani clănţănea ușile în cadrul lor, Paul le presupunea o curiozitate maladivă pentru ce stătea scris în foile cocoloșite azvârlite pe podea, în liniștea grandioasă ce se lăsa izbucneau, între două și trei, exclamaţiile spăimoase ale lui nea Vișan, din ușa closetului, unde își făcea pauza dintre două vise, peste care trăgea lănţugul și revărsa lunga apă din rezervor: „Nu e bine! Somnul e singurul hoţ care te fură în propriul tău folos… O să vă mănânce oftica, pe cuvântul meu de onoare, aţi împuţit imobilul de-atâta tutun și veghe… Pierdeţi nopţile de parcă n-aţi fi salariaţi…”

Făceam și noi o pauză. Abandonam pentru câteva clipe laboratoarele noastre de zgură și azur și, buimăciţi de lumina prea crudă a lămpilor de masă, pe care le-am fi schimbat oricând cu poeticele, blândele lămpi cu petrol, dacă blestemata criză a petrolului nu le-ar fi sleit lumina, treceam în salon, în holul cu deschidere spre camera cărbunilor și a caloriferului: salonul era o catacombă ușor boltită, mobilată cu o masă schioapă, sprijinită într-un capăt cu cărămizi, învelită cu mușama, locul unde ne depozitam, când aveam ce, teancurile de hârtie înnegrită de slove, vegheată deaproape de un fotoliu din pântecul căruia se revărsau arcuri ruginite și câlţi prăfuiţi, așa trebuie să fi arătat, după zile secetoase, femeia descompusă a lui Baudelaire. Paul îl asigura pe nea Vișan că Dunărea e pe-aproape, eu îl linișteam că voi plăti lumina cât se poate de corect, cât privește riscurile, adăugam precipitat, să nu-și facă griji, noaptea e încântătoare, tuberculoza – ca și malaria – a fost încercată, ca o haină, și de alţi poeţi, și nu le-a venit deloc rău croiala, tutunul învăluie vestimentaţia cu un ce fermecător, subsolul e un spaţiu cât se poate de propice cunoașterii de sine, autodepășirii despre care scrie zilnic în presă Fărcășan, oarecare primejdii întrevăd doar la coborârea scării de piatră către lac, cu dalele înverzite de alge… Ușile astea, mai adăugam, arătând cu degetul ușile multe ale subsolului, au fost martore ale unor situaţii cu adevărat fără ieșire, am să-ţi amintesc, nea Vișane, sinuciderea pictoriţei care se credea Leonardo, bătălia cu scândura de călcat dintre timida doamnă Măcelaru și rivala ei, suava madam Ghiţă, apoi blocada din noaptea de pomină când, fără să fi știut nimeni că imobilul nostru fusese, în timpul ultimului război, înalt comandament hitlerist, după ce consilierul juridic ieșise la poartă având pe cap o cască de oţel și în mână un fanion cu însemne ușor de citit, un întreg regiment de genişti luase casa cu asalt, cotrobăise podul, săpase tuneluri sub temelie, dărâmase niște biete ziduri, nealegându-se decât cu o bombă neexplodată și cu două costume de gală, pentru înalţi ofiţeri, acum putrede

și jalnice ca și stăpânii pentru care fuseseră pregătite. Aceste întâmplări au îngheţat, nea Vișane, în cadrul ușilor ca niște tablouri, și, în timp ce Paul se decide să treacă Dunărea, eu fac însemnare de tot ce s-a petrecut în splendidul nostru imobil, trec pe hârtie chiar și șobolanii teutoni, ca să nu mai fii din nou chestionat și să nu ţi se mai ceară declaraţii – de unde ţi-ai procurat casca și cit te-a costat bomba, în Obor sau în alt târg.

Îl linișteam amical, Vișan era un om de-nţeles, două-trei zile puteam scrie liniștiţi, Paul trecea fluviul la timp, eu ajungeam să cobor treptele până ce apa îmi atingea bărbia, aș fi savurat mirosul de prăjeală al gloriei cu alt suflet, dacă nu s-ar fi revărsat peste capul meu, trasă eroic, odată cu lănţugul, apa nocturnă de la ora trei…

Scrisul scârţâia la turnantă, nu treceau câteva minute, că nea Vișan revenea, dădea drumul celor patru clini, ca să omagieze, cum se pricep, statuia de ciment din grădina vecină, nedumeririle lui se formulau ca și la începutul nopţii, venea iarăși vorba de oftică, de tutun, de Baudelaire, îl amăgeam, spunându-i că scrisul ăsta nu-i de azvârlit, cineva va veni, într-o zi, să numere paginile de pe masa cu mușama, cel ce va avea mai multe va primi apartament însorit, în cartier select, cu birou de nuc și bar de zi (gata cu nopţile!), cu bibliotecă numai cu cărţi legate, cu covoare scumpe, apărate de-o nevastă înveșmântată ori în ample capoate de mătase, ori în blănuri nemaivăzute; atunci, stăpân absolut, voi călca desculţ numai pe moliciuni, voi fi oprit să fumez, ca să nu se-nnegrească tumultuoasele peisaje marine din cadre, voi putea servi pișcoturi și băuturi rare, scutit de grija că șobolanii vor culege printre picioare firimiturile, iar lănţugul de sub scară nu se va mai trage ca o mustrare.

Sârguinciosul Paul se întorcea în cabinetul său de lucru cu miros de bucătării, răsuflate, după ce își trecea mina fină, cu degete subţiri, pe blana moale a motanului Grigore, și, în timp ce nea Vișan, cu somnul pe pleoape, își prelungea pauza ţinându-le discursuri celor patru căţei, mă retrăgeam la rându-mi la masa de scris, fericit că îmi

stau înainte încă patru ore până când ceasul deșteptător mă va trimite la chiuvetă, la bărbierit și apoi, gâfâind, la troleibuzul 82, temător să nu pierd asaltul marilor bastioane, al zorilor de aur, să nu mă sancţioneze Lemos, ehei, minunatele vremuri înturnate în amintire de-un citat…

Încep, așadar, cu un citat dintr-un autor la îndemână (Paul mă va înţelege, ca vechi tovarăș de noapte), pentru motivul că n-am putut niciodată începe o singură pagină cu propriile mele gânduri, vreau să zic cu propriile mele cuvinte: deșertul alb, pustiit de lumina violentă, mă înspăimântă și mă paralizează, îmi golește de sucuri mintea și inima, mă destramă, mă răspândește aiurea, ca un nor stingher răscolit de vânturile înălţimilor, nu cred să existe un scriitor sănătos pe lume care, având în faţă o foaie albă de hârtie, să poată așeza pe sabara ei măcar o casă cu ferestre și ușă, cu coș din care să iasă fum, cu coteţ anexă pentru căţel în lanţ, și casa aceea și coteţul să fie scoase din capul lui, din inima lui plină cu case și coteţe… Să scrii o cerere, o chitanţă, o delaţiune sau vreo reţetă de plăcinte e cu totul altceva, acolo se poate începe, firește, cu ideile personale, desfid pe oricine pretinde că a început o istorioară, să-i zicem compoziţie, fără să apeleze la împrumuturi, la transplantări, numiţi-le cum vreţi, și nimeni nu mă va clinti din convingerea că însuși Homer a pornit uriașa lui epopee cu fraze și citate din altul, să presupunem dintr-un Homer de dinaintea lui, pentru că insul a scris pe hârtie și s-a aflat, ca și mine, în desperata pustietate a albului și neînceputului…

Pentru că pagina s-a albăstrii și s-au acumulat destule rânduri, ca arbuștii și pomii ce alcătuiesc oazele arabe, pustiul devenind grădină sau mare groasă brăzdată de valuri înspumate, iar navigaţia cu cămila sau goeleta se dovedește fluentă, cum spun agenţii de circulaţie și medicii, dintr-odată nu mai am nicio problemă, ideile le port în buricele degetelor…

„Din partea mea, calea vă e deschisă, exclama larg nea Vișan, poftiţi!” și deschidea de perete ușa dinspre

curte, ca să salutăm în grădiniţă statuile noastre turnate în bronz, măreţe și biruitoare, cu frunţile înalte, cu pana între degete, cu privirea departe, în vis, cu pantalonii suflecaţi și labele picioarelor desculţe, gata de alte și cutezătoare urcușuri… Patru căţei lucidsomnoroși, ca și nea Vișan, zbucneau atunci prin acea ușă, se năpusteau să-și afle locul potrivit pe postamentul de marmură al statuilor închipuite, lăsam gloria viitoare pentru truda mijlocitoare, Paul întârzia cu degetele lui subţiri pe blana de scântei a motanului său Grigore, eu priveam în treacăt folia de plastic prinsă cu cârlige de rufe deasupra mesei, ca să nu mă mai împroaște sifonul din tavan când vine rândul lui Nica să tragă lănţugul, noaptea era la jumătate, eram fericit că-mi stau înainte încă patru ore până când ceasul deșteptător trebuia să sune, să mă trimită la chiuvetă, la bărbierit, la cana cu cicoare sălcie și apoi, gâfâind, la troleibuzul 82, la condică, la masa rotundă cu Giurescu și istoricii, cu Comarnescu și criticii, cu Gulian și filosofii și, mai târziu (dacă cineva n-a mai obiectat, la ședinţa de machetă, că iar îl publicăm pe smintitul acela), la profesorul Călinescu, din strada Vlădescu, să-i cer articolașul… Oho, vremurile fericite când mai puteam alerga, bronzul neînchegându-se, când nea Vișan încă trăia, ca și motanul Grigore, ca și cei patru căţei, nu mai vorbesc despre profesorul din Vlădescu, pentru care, cu siguranţă, noaptea nu trecuse de pomană!…

Încep, așadar, cu un citat dintr-un autor la îndemână, pe deasupra și tovarăș de noapte, ceea ce presupune o comunitate de sentimente și interese, nu degeaba se întreba nea Vișan de ce dracu’ scriem separaţi, când am putea scrie împreună, văzuse el cândva o carte pe coperta căreia erau trecute, pe cuvântul său de onoare, două nume, și încep astfel pentru motivul că n-am izbutit niciodată, de-a lungul a patru decenii de când am pornit afacerea asta, să deschid pagina cu propriile mele cuvinte, vreau să zic cu propriile mele imagini. Neputinţă absolută, ca înaintea unei fecioare, sau chiar a unei brunete cu ochi verzi, căsătorită de trei ori, despre care, în entuziasmul

începutului, spusesem unui prieten că are un surâs de logodnică, n-aș mai fi spus acel adevăr ce avea să-mi producă dureri de cap atât de mari, încât și astăzi, când îi evoc făptura, simt că mă dușuie o transpiraţie de cal, inocenţa și neîntinarea produc în mine spaime și dezarmări continentale, bănuiesc că și altora li s-a întâmplat, oricum deșertul alb al hârtiei, pustiit de lumina violentă, de răscolirea dorinţei mă înspăimântă și mă paralizează, îmi golește de jocuri mintea și inima, oprindu-le să poată așeza pe nisipurile Saharei dezolante măcar o casă cu ferestre și ușă, cu coș din care să iasă fum, cu șini și burlane, cu coteţ anexă pentru căţel în lanţ, cu puţ și cumpănă în ogradă, și găini, și casa aceea și coteţul să fi fost scoase nemijlocit din capul lui, din inima lui plină cu coteţe, burlane și găini… A, nu pretind enormităţi, fără îndoială că o cerere timbrată, o chitanţă, mai ales o delaţiune se pot începe oricând cu mari șanse, folosind exclusiv și lejer propriile a înduri și cuvinte, ba chiar unele expresii de o acută originalitate, hârtia se lasă stăpânită din primul moment, ca acea felcerită sentimentală întâlnită vara trecută la bufetul sanatoriului Moroeni, ale cărei vorbe au început și-au dus la capăt, triumfal, istorioara întreagă, aș îndrăzni să spun că totul merge fără probleme când spiritul ţi-e înclinat spre scandal sau spre șicane (pe hârtie), dar desfid pe oricine ar veni să-mi pretindă că a început măcar un sonet sau o tabletă cu materialul său (tot pe hârtie) și n-a apelat la împrumuturi, la transplantări, la clișee și decoraţiuni ale altuia, și nimeni nu mă va clinti din convingerea că însuși Homer și-a urmat lunga epopee înfigând sub roata din faţă o pană de lemn luată de la un alt Homer, un Homer vecin de subsol, altfel ar fi plesnit fără folos în aer, până azi, biciușca muzei zădărâte, inspiraţia divină presupusă.

N-ar fi cum spun doar dacă, în travaliul său, Homer a dispreţuit din capul locului hârtia albă și a scris pe altceva, să spunem pe piatră, pe celuloid, pe material textil cu flori și pe suport buretos… Imprimarea directă, la mașină, pe alb murdar, cum îl numesc specialiștii, sau pe alb înnegrit

de-o sepie isterică, sau pe maro lăcuit (culoare dispreţuită), îndeamnă la folosirea în exclusivitate a propriilor idei și exprimări, nu cunoaște inhibiţia și crampele, evită strănutul și împrumutul…

Și nu e de respins presupunerea că această tehnică, interesând numai feţele, poate să conducă, mai mult decât altele, la mari adâncimi… Voi aprofunda în altă parte această posibilitate a superficialităţii…

Nu e mai puţin adevărat – și asupra acestui pericol mi-a atras la timp atenţia același nea Vișan –, că, împrumutând de la unul, transportând de la altul, te afli la un moment dat în prea mare abundenţă, cum mă aflu eu acum, se pare că vremile moderne cunosc ori sărăcia lucie, ori bogăţia putregăită, starea de mijloc, cea mai întinsă, fiind sistematic ignorată de vorbitori, ea se descurcă singură, în timp ce extremele se ating și colaborează, te afli mai ușor în încurcătură decât degajat, nu e o soluţie să pui citat lângă citat, se produce ușor așa-numita îngâlveală, saţietatea, printre arborii prea deși nu mai găsești cerul și poţi sfârși la înghesuială, fără aer, anonim.

Pentru că pagina (paginile) mea (mele) s-a (s-au) albăstrit și, în loc de-o brazdă cu mărar am întemeiat un codru de palmieri, pustiul retrăgându-se și circulaţia pe autostrada de cerneală devenind fluentă, cum just spun medicii de bronșite și agenţii stradali, mi-a dispărut orice teamă și toate crampele potrivnice, iată că ideile mele (și cuvintele care le peticeau) s-au dus dracului, încep să nu mai știu de ce a fost nevoie să încep, cine mă zorea, cine mă dorea…

Scrisul pe hârtie, cum se vede, e o realizare, cineva l-a inventat ca să deturneze imensa poftă a oamenilor de-a risipi cuvinte, de-a le șopti sau striga, se făcea prea mult zgomot pentru nimic ¡ cu puţină cheltuială, cu câteva foi de hârtie și un condei s-a obţinut liniștea dorită, s-a pus surdină umanităţii, s-a trecut voinicește la stilul confesiv, mașinile grele ale gândirii au devenit silenţioase. Minunată această invenţie: se începe povestea cu scularea din vremi a unui os, să zicem un maxilar fragmentat de împrejurări și

cataclisme, se reconstituie treptat, cu imaginaţie severă de naturalist, schema și circuitele integrate, și-ţi apare, dintr-odată, pe masă ditamai mamutul, mamutul tău personal, care, pe lângă monumentalitate, mai posedă și calităţile fiinţei vii de odinioară, cu apetitul de la începuturi, cu răcnetul potenţial pe buze, gata să-ţi turtească, recunoscător, casa cu coteţul, grădina cu mărarul și palmierii, viitorul cu perspectivele, dă-i potăii duh din duhul tău și își ia ușor tălpășiţa să înconjure lumea și să pună ordine în lucruri, întorcându-se seara la domiciliu, când e timpul să-l legi de piciorul mesei, să-i pui sub clonţ cubușorul de zahăr, să-i netezești blana sârmoasă și să-l adormi cu vorbe bune și cu promisiunea că a doua zi va primi, dacă va rămâne bun și credincios, consecvent cu reţeta de fabricaţie, o farfurie plină cu bile de rulment și fierărie suculentă de furnal în lipsa unei tone de carne macră…

Și acum încotro, nea Vișane, bunule? Ai plecat, doborât de cancer, chinuit, pentru totdeauna, ne-ai lăsat cu treaba neterminată, am rămas – eu și tovarășul de scris – să ne confecţionăm cum ne-om pricepe paginile, căţeii (patru) s-au risipit, motanul Grigore s-a căsătorit și pisica lui îl mustră pentru excesul de tutun și colesterol, de bună seamă treaba noastră înaintează mai anevoie decât un mamut, gândească-se oricine ce probleme ridică scoaterea lui la aer, în miez de noapte, ca să nu mai punem la socoteală protestele suavei doamne Măcelaru și ale timidei sale rivale, doamna Ghiţă, la zburdălniciile micuţului pe rondul cu ștevie, scândura de călcat e fragilă ca o scobitoare înaintea unui mamut bine intenţionat, fie el și foarte personal…

„Încotro? intervine nea Vișan, somnoros, pe șoptite, la oră tirzie, supunându-se regulii generale de-a se păstra liniștea imobilului și a universului. Încotro? Recurgeţi încă o dată la citate, metoda e brevetată de mult, nu cheltuiţi lumina electrică fără randament…” Da, are dreptate, diagnosticul lui, formulat printr-o întrebare, este corect: ai început, trebuie însă să știi încotro împingi citatul, coteţul,

motanul și toate mărunţișurile celelalte, ori întinderea cuvintelor pe hârtie, ca un magiun pe pâine, ezitările și, pentru că e vorba de cuvinte, bâlbâiala dovedită învederează o tristă lipsă de perspectivă. Încotro? Când stai bine să chibzuiești, ce caraghios să n-ai nimic de adăugat întâmplărilor nocturne dintr-un sordid subsol și să o ţii morţiș: „vreau să fac o carte, vreau să spun lucruri importante!” și, în loc de-o confesiune, de oarecare intâmplări cu tiic sau de câteva pachete cu informaţii și documente despre vremuri apuse, vii hodoronc-tronc cu citate din cutare sau cutare autor... E, într-adevăr, o maladie, nu-ţi trebuie prea multă perspicacitate să-ţi dai seama. Scriitorul, cred eu, ajuns la această răscruce, se cade să fie sincer și să mărturisească adevărul curat: ei n-are nicio experienţă mai bogată și mai interesantă decât a altora (o, câţi pădurari, forjori în vreo fabrică sau chiar bătrâni avocaţi posedă „material” cu mult mai senzaţional!), nicio pricepere mai potrivită decât a altora de-a povesti, de-a obţine starea de graţie a suspendării cu sufletul la gura, nici măcar darul de-a culege, ca albinele și bondarii, sucul viu al evenimentelor pentru a-l preface în miere, în hrană, și înţelepciune, pentru a tonifia cu ele spiritele celor invitaţi să le guste și să le dea gata... Atunci ce dracu’ l-a apucat, de ce nu mai are liniște și nu lasă pe alţii să doarmă?

S-o spunem deschis: scriitorul, mai ales acela care a oferit publicului două-trei volume, a învăţat și el, cum alţii învaţă croitoria sau tăbăcăria, o meserie oarecare din care trăiește, cu care – când ajunge să o stăpânească de-sine-stătător și poate să ofere câteva performanţe de îndemânare și gust – se simte îndreptăţit să se laude. El trebuie să producă, vrea-nu vrea, cărţi. Observaţia nu știu cui, judicioasă observaţie, este că un scriitor adevărat nu are mai multe de spus decât încape într-o singură carte: ce să înșiri mai mult decât evenimentele trăite și văzute într-o viaţă de om atât de dezarmant scurtă? De aceea, fiindcă scriitorii din această categorie au rămas în istorie cu un singur volumaș, aș avea nevoie de o cantitate de hârtie cât

consumă cartea de telefon pentru a înșira, pe două coloane, numai numele autorilor și cartea unică pe care ne-au dăruit-o… Unii au crezut sau au simţit că au mai rămas ceva mărunţișuri, ceva rumeguș de la prima croială și și-au spus să vină cu suplimente și precizări: pelteaua n-a mai avut gust, limba cititorului a scuipat-o. De bună seamă că, stricându-se vremurile, profesionalizându-se viciul, prezentat ca virtute, al confesiunii, s-a ajuns și la confecţie… Știi să faci cărţi? Le făceai duminica? Ia ocupă-te dumneata de treaba asta tot restul vieţii, toate zilele săptămânii ¡ bineînţeles, te plătesc cinstit; dacă ai văzut că ţi-am acceptat oferta și am semnat contractul, asigurându-ţi o bucată de pâine și un bacșiș la reușite, de ce dracu’ nu te grăbești să produci ce te pricepi, căci dintre noi toţi – tăietori de păduri și bicicliști de fond, învăţători și instalatori de apă și electricitate – tu te pricepi întrucâtva mai bine, ai apucat pe calea asta, vezi ce se întâmplă când n-ai fost silitor la școală și cu tragere de inimă la vreo meserie? Oricum, te-ai înclinat către ceva; nu e scrisul cea mai mizerabilă dintre ocupaţiile prevăzute în nomenclatorul de profesiuni…

După un număr de ani și de cărţi, se întâmplă – o spun aici cu inima împovărată, mereu deschisă – nu doar să nu mai ai ce scrie, dar nici puterea să mai stai la masa de scris și să inventezi povești cu cai verzi pe pereţi (pentru că, deșertându-ţi sacul și scuturându-l până ce au început să-i sară petecele, nu-ţi mai rămâne decât să inventezi) și te afli – cererea fiind aproximativ încurajatoare – în situaţia în care mă găsesc, penibilă situaţie, chinuitoare, aceea de-a te apuca de-o nouă confecţie fără să ai din ce s-o croiești și fără să-ţi mai stea gândul și ochii pe vreo treabă. Recalifică-te, la cei peste cincizeci de ani ai tăi, reciclează-te, recondiţionează-te, pornește pe-o nouă cale, ca să nu-ţi acoperi de rușine copiii, mâine-poimâine meseriași de încredere!… Vezi să se poată! Orice încerci e sortit eșecului, eșecurile mici se acumulează și-ţi prepară, cu timpul, o stare de neputinţă, de frică în faţa unei noi încercări, de deznădejde. Ajungi

să-ţi privești mâna cu scârbă și ură, să-ţi blestemi căderea, dintâi, care. te-a deturnat de la preocupările serioase, lucrative, sfârșești a nu mai face nimic, ciudos pe cei din jur, care izbutesc câteodată sa răsucească până la capăt o șurubelniţă, o cheie în broasca ei. Nu-ţi mai sună plăcut nici măcar verbul *a face,* pe care îl îndrăgiseși și pe care îl conjugai și la moduri și timpuri neștiute de gramatică.

Din desperare, și nu dinlr-un alt motiv, am început să construiesc o casă. Mi-am spus *(probabil* că mi-am spus) că, de vreme ce maistrul tâmplar răspunde cu un zâmbet rugăminţii mele de-a mă învăţa sa dau cu rindeaua și să încleiez doua scândurele, iar șeful de lot, în cele două zile de probă pe șantier, la lopată și roabă, îmi tot atrăgea atenţia să nu cad în groapa fundaţiei, în care până la urmă am și alunecat, nu încape îndoială că un semn de pe chipul meu sau o părere privitoare la mișcările mele grăiesc din prima clipă că nu se poate pune temei doar pe hotărârea mea, uneori exprimată clamoros, precum că voi fi iscusit și harnic, voi dovedi atașament și sârguinţă, mă voi întrece pe mine însumi și voi uimi pe nu știu cine, cu nu ştiu ce... E suficient, de altfel, să spui că ai trecut de patruzeci și cinci de ani, ca până și meșterul cel mai binevoitor să-ţi pună, din capul locului, opreliște dorinţei și hotărârii: îţi spune pe dată câteva pe chestia debilităţii mamei și a netrebniciei tatălui, de nu mai ridici privirea, te trimite cit ai zice pește înapoi la meseria pe care ai mai făcut-o, iar dacă îi mai și declari că înainte ai făcut cărţi și ai un scris îngrijit – mai ales la rotunjirea literelor majuscule, cu punctul și virgula oportune –, să vezi cum te mai îndeamnă, cum te mai laudă și cum te mai încurajează să nu-ţi baţi joc de zestrea și încrederea pusă de tovarăși: „Du-te, nenișorule, sănătos și plin de speranţă la cancelaria mătălică! Oricum, la birouri se câştigă mai ușor, să nu faci cochetării cu alde noi, pălmașii, ce, ţi s-a urât cu binele?...” „Vezi dumneata (îndrăznești să-i replici), pe mine mă mână spre concret o mie de motive, construcţia și edificarea nu sunt vorbe goale (ce dracu', la vorbe mă pricep întrucâtva!), și, pe de altă parte, izvorul meu a-

nceput să sece, de la o vreme puterea pe care mi-o știam s-a sleit, mă rog, și în meseria scrisului dai într-o zi cu oiștea-n gard…” „Adică nu mai rentează? observă șmecher maistrul sau șeful de lot. Fugim unde e mălaiul mai moale? Și ce e aia că izvorul a-nceput să sece? După părerea mea, omul e dator să meargă până-n pânzele albe cu mijloacele fixe și cu materialul rulant cu care a pornit-o, nu cunosc practic situaţia de faliment, numai cei slabi de înger iau seama la greutăţi și capitulează…”

Imposibil să-l faci să înţeleagă că a continua însemnează impostură și, corespunzător, tragere a tărgii pe uscat. Și, cum nu-l poţi îndupleca pe încăpăţânat să-și paraziteze principiile, ca să nu spun că nici riscurile lui nu sunt, în caz de înduplecare, neînsemnate (căci s-ar putea ca, în ciuda calificării tale la locul de muncă și a succeselor școlare pe etape, să-i strici, într-o zi de pagubă, materialul lemnos sau bunătate de betonieră, cu balast și ciment cu tot), renunţi la orice înaintare pe acest drum și cauţi, pe terenul tuturor posibilităţilor, o soluţie proprie, care, dacă nu-ţi oferă o stabilitate și un salariu, măcar are avantajul că înregistrează stricăciunile și pagu bele ca pierderi personale: daunele privindu-Ie. În exclusivitate. E un gest de mare și lăudabilă conștiinţă să eviţi a păgubi societatea, păgubindu-te numai pe tine, și orice om de bună-credinţă poate aprecia că una e să clădești un zid strâmb în corpul unei prăvălii, când strâmbătura se cheamă lipsă de răspundere, și alta e să ridici acel zid prăpădit în regie proprie, ca perete al casei tale și al familiei, în care caz neglijenţa și prostia se cheamă doar ignoranţă și apare lumii aproape un act binefăcător, de înger: atâta m-am priceput, alita am făcut, cine o face ca mine ca mine să reconstruiască și să-ndrepte, alţi bani, altă distracţie – trecute toate la capitolul experienţe, căutări, neliniști creatoare… De era prevăzător cu adevărat, Morus ar fi propus ca cetăţenii viitorului să nu se ocupe decâl cu treburile lor particulare – și poale nici de acelea –, scutind obștea de pagube răsunătoare…

Cum spuneam, nevăzând altă ieșire, am hotărât să

construiesc singur o casă, să-mi exersez ochiul și mina pentru a învăţa cum se face și cum se drege, pentru a redeveni, printr-o muncă cinstită, om… E de prisos a adăuga că nu mă interesau nici bunăstarea, nici acumularea, care îţi dau sentimentul că, în vârtelniţa ameţitoare a lumii, izbutești să stai pe loc, asemenea obiectiv (numit și înţepenire solemnă) nu m-a încântat niciodată… M-a interesat un singur lucru: să dau formă concretă unei idei, cu riscul inclus al posibilei păgubiri…

Nimic nu se începe fără un fond, oricât de modest (nu poţi plonja departe fără trambulină), care, spun unii, se numește fond de investiţii. Am întocmit un deviz, l-am înfăţișat familiei reunite în plen, am produs un șir de acte de necesitate şi motivaţii, printre careideea că treizeci de mii de lei, partea copilului din casa bunicii, nu vor mai însemna, lichizi, mare lucru, în câţiva ani (din cauza crizei petrolului și a dumpingului japonez pe pieţele americane), am schiţat planul unei case la ţară, în aer nepoluat și pe deal necultivabil, și am obţinut, după o dezbatere de-o săptămână, promisiunea sumei și încurajarea pentru atac. Despre acea încurajare ar fi multe de spus, mă opresc o clipă doar asupra privirilor cu care mi-a fost acordată, un fel de: hai s-o vedem și pe-asta 1, sau: la urma urmelor, moștenirile n-au altă menire decât de-a fi risipite și, ulterior, regretate și evocate cu nostalgie și trebuie să adaug că acele priviri nu și-au diminuat ascuţimea până în momentul când aștern aceste rânduri, deși trecură anii; în acea ascuţime citindu-se limpede dispreţul cu care chibzuitul îl dăruie întotdeauna pe cel ce a aruncat cândva bani pe fereastră.

Lucrez de cinci ani la ridicarea casei de la Pietroșiţa, cu hărnicia și nenorocul de la început al meșterului Manole, cu credinţa lui finală că, într-o zi, ideea va uimi pe-un oarecare…

„Se știe că cel de-al doilea principiu, al termodinamicii exprimă, sub o formă matematică precisă, convenabilă în fizică, ideea vagă și confuză, indiscutabilă totuși, că fenomenele naturale urmează, în general și de

preferinţă – un anumit curs care împiedică şî limitează acţiunile tehnice ale omului, aşa încât nu trebuie să ne-aşteptăm ca evenimentele să tindă spontan spre realizarea intenţiilor noastre, ci dimpotrivă, spre uzarea şi degradarea produselor activităţii noastre. Într-adevăr, sunt suficiente câteva zeci de mililitri de apă puşi într-o sticlă care conţine un vin de (bună) calitate pentru a nimici efortul secular a zece generaţii de viticultori…”

Am ales acest frumos citat din *Cosmologia secolului* XX de Jacques Merleau-Ponty (p. 287) nu numai pentru a restabili câteva virgule căzute din traducerea românească, precum şi un biet adjectiv condamnat să tot rămână între paranteze (scăpările, veţi spune, nu sunt importante într-o carte între coperţile căreia încap câteva galaxii complete, ba, în plus, consideraţiile multor autori despre ele – se nasc galaxii noi în fiecare carte!), am ales, deci, acest citat pentru că din nou m-am aflat în criza dinaintea paginii albe, secătuit de gânduri alese, demne de hârtia velină, sărăcit de mobilierul lexical ce, în lipsa ideilor, reuşeşte prea adesea să alcătuiască sufragerii, dormitoare şi salonaşe confortabile şi de netăgăduit efect… Cât priveşte mobilarea casei în construcţie (pentru că veni vorba), mai va… Oricât de năzdrăvan aş da impresia că sunt, nu mi-a trecut prin cap, în toţi anii construcţiei, să încep cu alcătuirea micilor universuri ale galaxiei, adică să aranjez un interior înainte de-a încheia cei patru pereţi ai încăperii, tavanul şi podeaua, cu lóate că, la drept vorbind, oricine se apucă să-şi construiască un cuib, de la reprezentarea finală porneşte, cea a confortului şi perspectivelor tăiate de ferestre, dinăuntru în afară. Şi ce râvnă, şi ce energii ar mai putea să-l nutrească şi să-l susţină, dacă n-ar fi acel proiect final, acea prefigurare a fericirii casnice?…

Opinteala înaintea altei pagini imaculate – până la aşezarea şarpantei, a coşurilor de cărămidă şi olane, a lemnăriei – are, întrevăd acum, un remediu, fiindcă între timp, ruşinat întrucâtva de împrumutul de citate din autori prestigioşi, mi-a venit ideea (cartea mea începe să se

încarce cu prea multe idei și riscă să cadă din starea greţoasă de eseu în aceea, ceva mai greoaie, de manual, Dumnezeu să mă apere!) să mă descurc pe viitor cu materialul meu, să isprăvesc decis cu debitorii, să nu mă mai expun, ca și în sectorul construcţii, rușinii avertismentelor și somaţiilor, procentelor și altor împrumuturi, să lucrez cu ce s-o găsi la îndemână și prisoselnic, cred că cititorul mă urmărește și m-a înţeles: să împrumut masiv și fără scrupule, dar să iau numai din paginile scrise de mine… Adevărul curat e că-mi stă magazia plină cu fragmente de toate felurile – numai povestiri vreo treizeci! – ţinute sub cheie de ani îndelungaţi, nu trebuie să cobor dealul la depozitul cooperativei și nici, călare pe scuter, să traversez trei vâlcele până la cooperativa din Fieni sau Runcu, sau la Biblioteca Academiei, ca să obţin fier-betonul și citatul de care am nevoie… Să utilizez raţional, cum spune gazeta, toate rezervele interne, să demarez la pantă, pe hârtia sfidătoare, cu propriul meu combustibil, să mă citez și să mă debitez de unde vreau și cât poftesc, să mă virgúlesc după pofta inimii…

Desigur, nu fără unele dificultăţi, fiindcă nu este exclus să întâmpin împotrivirea unuia și a altuia, autori de certă notorietate, care, neîmpăcându-se cu procedeul, să insiste să fie menţionaţi, citaţi cu îngrijire, adăpostiţi și ospătaţi după obicei în cartea mea, așa cum, din chiar momentul săpării șanţurilor de fundaţie, o sută de cunoscuţi, turiști ocazionali, cărora le e silă de aerul curat și dispreţuiesc muntele și grădina, s-au anunţat pentru a fi găzduiţi în casa mea viitoare, promiţând – pe când căram cu spatele, prin noroaie, la deal, sacii cu pământul dislocat – să vină într-o zi însorită, spre toamnă, când fructele au prins dulceaţă și aromă, să-mi răsucească un șurub la priza electrică sau să-mi extragă cuiele ruginite dintr-o scândură rămasă cam mult în cofraj…

Și nu este singura dificultate. Din cauza lipsei de numerar, a unor recent dobândite crize ale inimii și mondiale, ce nu sunt dispuse să-mi cruţe nici casa, nici

cartea, mă aflu în neașteptata situaţie de-a înainta discontinuu și distributiv, când colo, când dincolo. Să încep cu casa: ieri m-am urcat pe acoperiș și-am întărit sageacul, prin care se scurgeau anapoda apele ploii, astăzi de dimineaţă am săpat în camera lui Tityre un șanţ pentru fundaţia altor stâlpi suplimentari, pentru ca zidurile să nu mai lunece pe clisa fugitivă, mâine voi interveni alternativ la îmbucarea conductei de apă, la tencuirea unei săli, la chituirea unui geam și la confecţionarea unei uși la intrarea din spate. Lucrez, fără o clipită de răgaz, de la patru dimineaţa până la căderea serii, cum lucrează furnicile, nu știu dacă bunul cititor a urmărit cum lucrează ele: peste tot și după cum bat – mai mângâios sau mai agresiv – soarele, ploile, vânturile… Să ne închipuim că arde undeva și locatarul e trezit din somnul dulce de valuri de fum și de limbi de foc. Afară e iarnă, incendiul îi cere intervenţia neîntârziată. Cum nu poate lucra gol, își încalţă repede o gheată, își trece fularul pe după git, își îmbracă repede cămașa, își încalţă a doua gheată (ce groaznică încurcătura dacă s-ar ști patruped!), își încheie repede o scurteică și își trage, sărind pe fereastră, cureaua pantalonilor, dacă mai are timp să-și afle pantalonii… În orice alte condiţii, această ordine de echipare ar părea catastrofală; nu și în această împrejurare. Așa e și în privinţa casei, când limbile proiectului au devenit lungi și arzătoare, pentru că vin ploile toamnei, curge neîntârziat pământul și nu-i nimeni care să-ţi dea o mână de ajutor…

Cu mijloace modeste, după ce le-ai cheltuit pe cele importante, la fel procedezi și cu cartea. Scrii ce îţi vine la îndemână, folosești ce poţi din materialul rămas, începi cu deznodământul, înnozi conflictul sub spaima căderii grinzilor, pui ici o ușă pe care o credeai necesară mai târziu, ciufulești un episod prin care vezi că tot suflă vântul… Sfârșești cu ceea ce trebuia să alcătuiască începutul… Înveţi greu să lucrezi ordonat/dezordonat, înveţi ce te învaţă nevoia, și eu cred că e mai demn de laudă cel ce scoate din iscusinţa minţii și a mâinilor lui și din nimic o oarecare plăsmuire, decât cel ce, având toate

din belșug și timp prielnic, risipește ca-n vis totul, abia reușind să dea la lumină o etajeră de-o sută de cuvinte sau un coteţ… Și toată întreprinderea înaintează pe contul tău…

Dar parcă și aud pe un oarecare, molcom grohăind lângă calorifer, cu o cafeluţă lângă el, parcurgând cele mai normale vremuri din cite a cunoscut: „dar bine, nenișorule, (ine dracu'/Dumnezeu, tc-a pus să-ţi lași casa și nevasta, să-ţi lași masa și televizorul, și să te angajezi în proiecte cu mult mai ample decât propriile-ţi putinţe? Ia stai în banca dumitale… sau bine că ţi s-a întâmplat așa și nu mai rău… sau ce-i lipsea chelului!…" E o observaţie pe care nu o suporţi ușor, cu atât mai mult cu cât ea se bifurcă pentru a atinge ambele urechi (și chiar inima interstiţiară), dar și ambele tale pasiuni – cartea și casa. Numai că, prevăzător cum sunt, mi-am întocmit din vreme răspunsul potrivit: „ehei, nenișorule, mă aflu în faţa răutăţilor tale pe trei sferturi blindat (sau imun), chestia nu mă surprinde nici în expresie, nici în conţinut… Ehei, pune întrebarea asta, nenișorule, altora, mai breji decât mine, de pildă proiectanţilor tunelului pe sub Canalul Mînecii, care, înarmaţi cu câteva miliarde de aur (ca să folosesc numele unei monede mai mărunte), nu reușesc să perforeze fundul mării nici după zece ani de la începerea lucrărilor, sau cere-i socoteală atotputernicului Man F. Robinstahl, de ce nu sfârșește piramida necropolă pe care a comandat-o cu treizeci de ani în urmă și în care încă nu primesc adăpost neamurile lui multe, decedate între timp? O casă sau o carte se confecţionează într-o viaţă întreagă și, păstrându-mă în datele situaţiei, viaţa încă nu mi-a fost curmată… Toate bune, va replica acel oarecare, dar pe Man F. Robinstahl îl dădeau afară din casă capitalurile, a fost nevoit să-și obiectiveze într-un fel fantezia, cât privește societatea Tunel de Manche, se punea problema demonstrării unui potenţial industrial ce nu putea rămâne în expoziţii… Dar tu?

(Pauză. Ca să dau o replică bine gândită, usturătoare, așa cum merită.)

(încep cu ghilimele, dar nu e citat, după cum se va vedea.) „Ascultă, musiu, individ comod/incomod, persoană cu viziune îngustă (spre munte) și ironie (spre șes), sâcâitorule: află despre mine că sunt un om care iubește, înainte de orice, fapta, acţiunea, modificarea, înfăptuirea. Posed energii incredibile, sunt animat de dorinţe de nestăvilit, mă caracterizează (câteva persoane fizice și administrative m-au caracterizat și în scris) fantezia, generozitatea, voinţa de-a face și desface, tăria de-a nu mă da învins, priceperea teoretică, gustul și măsura în spaţiul practic, o mie și o suta de alte calităţi, în plus, două mii și două sute de defecte, pe care le doresc convertite în Lot atâtea virtuţi. Sunt o mașină aflată de când mă știu sub presiune și, cum n-am vocaţia de-a face răul, încerc, după puterile arătate, să nu trădez binele. Și când puterile au diminuat, și când mașina pufăind în continuare n-a mai izbutit să împingă bielele și zgârciurile din cauza defecţiunii pompei (inima, lezată, vrea în slăvi, ca ciocârlia, picioarele [bietele!] nu mai nimeresc temelia…), tot spre acţiune și faptă mi-am îndreptat ghidul, nu are natura atâtea spirite malefice cită putere mi-a rămas ca să le încurc travaliul… Doar vezi că nu scrisei cărţi poștale și vei vedea că, și aproximativ înjumătăţit, tot mă voi pricepe să întocmesc lucrul întreg. Casa de pe deal cu ajutorul citatelor se va scrie, cartea asta chinuită cu ajutorul împrumuturilor, al lui frate-meu și al prietenilor se va termina, și abia aștept ora când, încheiate și una, și cealaltă, am să-ţi dau, de pe ultima filă și de pe costișă, ca victorioșii, ca împăratul sub arcul de triumf, cu tifla sfârșitului…

Eu croiesc numai lucruri pe măsura mea, stimabile, și acea măsură este, pe cât îmi pot da seama, egală cu mărimea (considerabilă) a dorinţelor…

„Scrii o carte cu scoabe și cuie, prevăzută cu streașină, mi-a spus mai ieri un prieten. E dovada că te stăpânește sentimentul libertăţii și că, ţinând-o așa, într-o zi îi vei face și scară”. Nu era greu să înţeleg unde urcă, astfel că i-am răspuns neîntârziat: „Chiar din acest motiv îl

iubesc pe Grigore Alexandrescu”. Prietenul s-a oprit din mers, surprins: „Nu pricep”.

Am scos din buzunar o fotografie a casei de la Pietroșiţa, așa cum arată ea acum, și am început: întâmplarea fericită, tulburătoare până la lacrimi, a făcut să văd lumina zilei nu numai în același târg cu marele poet, dar și într-același perimetru de vreo două sute de pași, într-o casă asemănătoare casei lui natale. Presupun, îmi place să cred, că varul, apa, nisipul și aerul care au ridicat casa locuită de părinţi în lumina dulce a Târgoviștei, ca și apa și calciul care mi-au format scheletul, n-au fost cu nimic diferite de materialele cu care s-au clădit casa și oasele Alexandrescului. Chiar dacă putem distinge unele deosebiri între fizionomiile noastre, benzile ereditare înfășurându-se pe rolele târgului ca venind din laboratoare diferite (cine ar putea să le descifreze marca?), gustul comun pentru confuzia regnurilor și limpezimea pragmatică a demersului, fantezia placată pe realitate, propensiunea pentru fabulă, habitudinea de-a săra bucatele și sila faţă de cei tari și proști se înrudesc. Ne desparte numai secolul, care a vrut să nu mânăm birja împreună, poetul lăsându-mi în exclusivitate greaua sarcină de-a căuta singur, uneori pe scuter, sursele și documentele doveditoare, partea de mândrie din total. Mi-a adus multe păgubiri faptul că am fost un târzielnic, câștigător categoric doar la ultimele gâfâieli și secunde, cursa mea, conform zodiacului, urmând să biruie abia cu câteva clipe înaintea morţii. De-ar fi fost invers, l-aș fi văzut acum pe el, pe bunul Grigore, alergând din casă în casă și din om în om și prin biblioteci, să întrebe și să afle cine am fost, ce am vrut și, mai ales, de unde am venit, ca să-și explice cine e concetăţeanul lui, ce vrea și încotro îl duc, ca pe somnambul albastrul lunii, pașii. Răbdătorul cititor ar putea întrezări printre aceste răsturnări de cuvinte, libere și aproximativ speculative, urechile sau blăniţa unui dobitoc ce nu-și ţine firea în strădania de a-și găsi strămoși comuni cu geniul, sau consângeni, știut fiind că dobitocul nu-și schimbă năravul precum părul și nu

poate trăi singur. 11 las să întrezărească ce-o pofti, într-o zi se va vedea că nu numai eu am umblat după pisici, căldura animală n-am căutat-o numai eu. Important rămâne că, explicată sau neexplicată, coincidenţa e vizibilă de pretutindeni: dacă nu-i prea important că am respirat același aer, în același coteţ, apoi e tulburător că amândoi am scris câte un bestiar; esenţial nu e poate că am urât, deopotrivă, făţărnicia, minciuna, suferinţa de prisos sau împilarea, cât faptul că am scris, și unul și celălalt, istorii despre calamităţile timpului, de pe aceleași poziţii: el de pe băncile Grădinii publice, eu de pe ulucile Grădinii cu Duzi… Am sfidat, și eu și el, acele calamităţi…

Și ce-i cu asta? mi-ar spune, odată cu cititorul, monitorul meu. de pas cu pas; scrie și tu, ca el, o satiră împotriva duhului tău, egalează-i strigările și învăţătura și renunţă odată la genealogii și adeverinţe. Ce e nobil din întrecerea muzelor va ieși la lumină, restul, vorba Celuilalt, nu e decât mult zgomot pentru nimic. Prea reiese, ar adăuga amical demonstraţia lui, prea se vede că n-ai nimic de spus și cu asta apare și mai ridicolă înverșunarea cu care tot încerci să înaintezi pe întinsul hârtiei. Ai grijă: din acest efort fără noimă te poţi alege cu un accident cardiac sau o paralizie!…

Salvarea îmi va veni din partea acestui cer jos de ianuarie, din care stau să se reverse asupra orașului alte și alte camioane de omăt. Nu știu ce lumină surdă a anotimpului îmi spune asta. Sârguincios, îmi înșir pe planșeta mesei o mulţime de tocuri cu peniţă (peniţele nemţești rămân în inima mea cele mai atrăgătoare, cu ele presimt că voi putea începe un rând pe care nu va mai trebui să-l demontez, să-l încerc, să-l șterg în ce e din urmă), câteva condeie cu pastă, două-trei creioane, un automat cu patru culori, dintre care doar două mai păstrează umezeala ce face scrisul posibil. Alte camioane cu omăt? Da, lucrul e dovedit: am urmărit în centru, la Universitate, cum o mașină cu lopeţi de crupier adună la sânul ei blocuri imense de zăpadă, le înghite cu gura mare de copil dăruit cu un pahar cu îngheţată cu frișca, după

care fuge grăbită de la locul lăcomiei și se pierde în cartierul meu. O altă mașină, nu am identificat-o încă, ea lucrează *sigur* după unul dintre colţurile străzii mele, urcă toată cantitatea de frișcă la înălţimea săgeţilor de tablă de pe acoperișuri și-i dă drumul de-acolo, vânturată sau în blocuri. Coada camioanelor abia se trage din avalanșa primelor răsturnări. Atunci îmi spun că ninge, știu teoretic că ninge, dar practic lucrurile seamănă a operaţiune de salubrizare, de insalubrizare, de maculare, termenul exact abia urmează să-l aflu, toate s-ar putea limpezi, în atmosferă și pe pagina albă, dacă unul singur dintre creioanele, pixurile, tocurile cu peniţă, înșirate pe planșeta mesei, ar avea și darul miraculos de a lăsa pe pagină dâre semnificative, măcar lizibile…

Dificultatea tehnică e de nedepășit: condeiele mele, ca să le numesc cu un singur cuvânt, nu funcţionează și nu dau semne că vor funcţiona în viitorul apropiat. Trebuie să renunţ și, odată cu această renunţare, să pun capăt pentru totdeauna ambiţiei prostești de a mai confecţiona vreun rând… Ianuarie trece și fără consemnarea mea.

Scopul sau cauza

… Dacă are ochii limpezi și e departe de-a fi un cretin, adică vede în nuvelă și altceva decât o specie a faptului divers sau un comentariu al rapoartelor poliţiei, tribunalelor, casei de nebuni și Institutului de sociologie, dacă nu crede, ca alţii, că cititorului său curiozitatea și interesul nu-i mai pot fi stârnite decât de biciul întâmplărilor violente și al faptelor scandaloase, plasate într-un cadru căutat exotic, însoţite ici-colo de marginalii și maxime ocazionale, dintre cele ce fac deliciul unei seri plictisite de sâmbătă, în casa devenită muzeu a vreunui inginer de ascensoare sau a unui fost campion de popice preocupat de optimizarea programelor genetice ale omenirii – material așa-zis „de viaţă”, de care ar trebui să se simtă geloasă o revistă magazin sau o cumătră rășchitoare prin gunoaiele târgurilor de noutăţi –, scriitorul care își respectă meseria și cititorii s-ar cădea să anunţe, la începutul fiecărei povestiri, că el se ocupă de cu

totul alte aspecte ale realităţii, să zicem de felul cum merge pe bicicletă o femeie frumoasă sau cum joacă tenis doi tineri, subiecte de poezie înaltă, homerică, pentru ca orice așteptări nepotrivite să fie din capul locului înlăturate și, odată cu ele, bănuielile de vreo înșelăciune… Fiindcă îmi pare un lucru Ioane necinstit să vezi cum un scriitor, inginer-instalator de suflete și arhitect de bucătării", cum i s-a spus într-o vreme (de ce nu. i s-o mai fi spunând?), se folosește de tot felul de artificii și clenciuri pentru a-și atrage cititorii, aflaţi în pijama și papuci, sâcâiţi de plictiseli și de o digestie defectuoasă, și a-i conduce pe margini de faleze existenţiale, înaintea oceanului zbuciumat al sufletului omenesc, faţă-n faţă cu infinitul și devenirea, sub soarele caustic al adevărului adevărat… Domnul care s-a certat la serviciu cu contabilul adjunct, doamna înveninată de faptul că, împachetat prost, morunul cumpărat și-a scurs suflarea pe fusta ei de tergal, băiatul căruia profesorul i-a dibuit în mânecă fiţuica descoperă cu perplexitate că rândurile din cartea luată cu împrumut ridică alte probleme, incomparabil mai elevate, descrie situaţii cu mult mai greu de înfruntat, etalează primejdii cu-adevărat inconfortabile, faţă de care sâcâielile și. indispoziţiile lor apar derizorii. Puteam fi eu în situaţia nefericitului care și-a strangulat mama, își spune înspăimântat fiul prins cu fiţuica (în inima lui a încolţit între timp firișorul unei conștiinţe!), vai de pielea mea catifelată, uite câte mi s-ar fi întâmplat dacă în loc să-l iau de bărbat pe acest netrebnic m-aș fi căsătorit cu un rechin de teapa bancherului Negroponte! exclamă doamna aruncând în lighean fusta urât maculată, exact în clipa în care domnul, rupând în dinţi scobitoarea orelor lui de siestă, își freacă vindicativ palmele și se bucură că l-a încuiat pe Georgescu: așa-i, bătrâne, că nu întrevezi o. alternativă, pentru salvarea sufletului cumpărătorului de suflete Cicicov?

Nuvelistului îi stau la dispoziţie sute și mii de arme înfricoșătoare, sustrase din depozitele enciclopediilor, manualelor de istorie și de ştiinţe ambientale,

almanahurilor, broșurilor de popularizare, dosarelor reformate sau nu încă, ce, puse una lângă alta și aliniate cu oarecare simţ al ordinii (un plutonier execută mișcarea într-o jumătate de minut), alcătuiesc o forţă teribilă, în stare să arunce Planeta în haos, ce să mai vorbim de capacitatea ei de-a năuci un cititor dezarmat, a-l pune jos și a-l face prizonier pe viaţă…

Situaţia cititorului nu e, în schimb, deloc ușoară. Oricâte merite i-am afla, niciunul nu-l scutește de pericolul de-a se lăsa lesne purtat prin boschete adânc tenebroase, prin labirinturi împuţite, atras acolo de spectacole pe care în viaţă le-ar refuza cutremurându-se, chemat de crime și dezastre, de vreo stârpitură sau de vreo paţachină certate cu morala, fascinat de gesturi, vorbe și scene de duzină, cărora le-ar cunoaște toate feţele chiar și numai dacă ar deschide fereastra și ar asculta cum își petrec viaţa, în cea mai frumoasă dintre lumi, vecinii lui de vizavi – Zamfireștii cu băiat la Cambridge, Grozăvești! cu Trabant prevăzut cu dispozitiv de alarmă, Cofetaru cu cooperativă personală la Buzău și desfacere pe trei continente, Naumescu, tenor la estradă, vânător de văduve și testamente…

Nuvelistul știe bine cu cine are a face, îl târăște pe captiv prin locuri strâmte, îl face martor al unor crime înfiorătoare, al unor tranzacţii oneroase, răscolindu-i conștiinţa cu probleme limită, îi umple ardeii conștiinţei cu tocătura sentimentului gras al culpabilităţii fără motiv, pentru ca, atunci când îi vine la îndemână și are cheful să mai lase și el ceva, să-l scoată pe prăpădit la lumină și la aer, să-i facă amical cu ochiul (ca să-i treacă spaimele și sughiţul), să-i ofere o învăţătură de doi bani, cu alune, să-i strecoare în palmă cheiţa de tablă proastă a casetei cu biluţe și cârpiţe ce-au fost batiste…

— Cam multe diminutive, Răducanule! l-am oprit eu din lectură, mai mult pentru a respira și a vedea dacă ne mai urmărește de pe deal biciclistul.

— Ai dreptate, lonescule. Dar, lăsând asta la o parte, începutul crezi că merge?

— De ce nu? Dacă s-au văzut piese de teatru care fac

zob teatrul și poezii împotriva… Știi că nu-l mai zăresc? S-o fi înapoiat acasă…

— Dă-l dracului! Așa cum ai să afli neîntârziat, n-am de gând să mă opresc aici: urmează ca, după asemenea demolare, să construiesc ceva. Fii atent!

Vru să-și continue lectura, foile însă se-ncurcaseră, nu mai afla urmarea și, cum soarele ne înfierbântase creștetul, îi propusei să ne ridicăm și să mergem. Nutream speranţa să întâlnim un copac, la umbra căruia să ne desfacem rucsacurile și să mâncăm.

Răducanu păru a fi de acord, dar îndată ce ne ridicarăm de pe marginea șanţului, tresări și spuse:

— Jos! Pe loc! Individul a reapărut. Dacă pornim, va crede că vrem să-i scăpăm din ochi… Așa, poate că ne va ajunge, în sfârșit… Trebuie să lămurim odată misterul… Uite, paginile lipsă erau în buzunarul hainei…

Ne așezarăm din nou pe iarbă, eu mă grăbii să spun ceva, să nu ni se observe tulburarea:

— Scopul scriitorului se consideră atins din momentul în care, închizând cartea lui, cel pina atunci trecut prin tăvăleli și orduri spune satisfăcut, adunându-și simţurile în dezordine: mai vreau!

— Evident! exclamă Răducanu. Dacă îmi dai voie, am să trec asta în nuvela mea.

… Autori dintre cei mai preţuiţi procedează în acest fel: scot de prin subsoluri sau din cronici seturi complete de chipuri sordide și scene jalnice, aduc sub nasul cititorului drame duhnind a maidan și trupuri însângerate, regizează (pentru ce fel de gust?) dialoguri și conflicte ce ar îngrozi și pe-un sadic, episoade cu condotieri, bașbuzuci, conţopiști de judecătorii, cadâne, spioni, despoţi, savanţi cu bomba în buzunar, profanatori de morminte, năvălitori, generali exterminatori de neamuri străvechi, femei rafinate, salvatori de cetăţi sau de triburi condamnate, exploratori de regiuni ori prea secetoase, ori îngheţate bocnă, cu foci vorbind una din limbile de mare circulaţie, balerine devenite mame de mulţi copii, bigote și atotștiutoare, împărătesc și pápese părăsite de amanţi,

mari filantropi și mărunţi călugări (alături de câte un pedagog de internat care a spus înaintea tuturor și înaintea erei noastre că Pământul se mișcă), precum și iubiri ce pustiesc, patimi ce răvășesc generaţii, afaceri ce ruinează și duc la mormânt persoane, familii și lumi crezute prospere… Și toate aceste monstruozităţi doar pentru a contura o idee nu mai largă decât o gaică și nu mai utilă decât un cuc la un ceas cu cuc, ca de pildă: nobleţea în purtări valorează mai mult decât nobleţea ereditară; buturuga mică răstoarnă nu știu care tip de vehicul; nu te-ncrede în omul care nu se pricepe să râdă, însă nu înceta să-l măgulești până ce o să zâmbească; însoţește-te cu Napoleon, când își mănâncă raţia de nisetru la grătar, refuză însă a-i fi aghiotant la Waterloo; această peșteră e a mea și nu a lui, pentru că tata a bătut un piron în stânca de deasupra și a agăţat-o acolo pe mama, de care urmează să se teamă năvălitorii, și: s-a străduit zadarnic blonda să înșele regimentul, mașinaţiile ei s-au lovit de unitatea de nezdruncinat a unităţii noastre: colonelul i-a confiscat sticluţa cu parfum și grenadele și i-a trimis farmecele la ocnă și alte asemenea…

În loc să întreţină curiozitatea cititorului prin întâmplări credibile și mai ales prin spuse iscusite, al căror element senzaţional îl poate constitui însuși felul nou și neprevăzut de-a umple spaţiul cu forme frumoase și mișcări expresive, de care oamenii ar fi câștigaţi să se intereseze, colportorii de bazaconii recurg la ceea ce ar trebui să rămână doar un pretext… De aici tot iureșul acesta de vagoane zăngănind pe linii, transportând de colo-colo femei maltratate și muribunzi, veșminte îmbibate de sânge, pensionari ai casei de nebuni, alcoolici molestaţi de un chelner și, când te aștepţi mai puţin, școli săltate de bombe, orașe prăbușindu-se sub tirul artileriei, soldaţi spintecându-se cu baioneta – de-a lungul unei zile sau al unui mileniu… Uneori, ca să-i convingă pe doi tineri să se sărute, să se așeze la casa lor și să facă o droaie de copii bucălaţi, autorul concentrează în nuvela lui câteva divizii de blindate și o flotă înarmată până-n dinţi, înscenează cu

ele un măcel în toată regula, îl pedepsește cu o debarcare și o învăluire de infanterie pe un subofiţer neamţ ce se opusese sărutului, legăturii și plecării voioase a tinerilor după târguieli (portocale, menghini și ceapă).

După atâţia binecuvântaţi ani de pace, proza se hrănește predilect tot cu ororile războiului: abia auzișI o vorbă de spirit într-o grădină plină cu splendide lalele, și iar apare un călău cu un volum Goethe într-o mână, purtând în cealaltă o pușcămitralieră, cu aerul că te roagă să nu-l dai uitării (pe tine, care nu poţi să uiţi chiar de ţi s-ar tăia capul!), de parcă n-ar vrea nici el, nici autorul să încheie în veci conflagraţia ce a însângerat planeta și anii care i-au urmat. Suferinţele, sacrificiile, risipa au fost trăite pentru ca omenirea să redobândească liniștea și răgazul trebuitoare creaţiei, mângâierii și frumuseţii. Atunci ce tot ne tulbură autorul cu scenele lui, augmentate enorm de propria lui fantezie, nostalgică pe alocuri? Ce ne tot vinde în detaliu atrocităţile depozitului său în perpetuă împrospătare? Vorba unuia, persoană de bun-simţ (ieșea de la cinema): Domnule, spune-mi când va înceta starea de beligeranţă? Fiindcă m-am săturat să-i tot văd pe nemţi continuând să lupte…

Ochiul și conștiinţa cititorului au fost într-atât asaltate de acest material, încât am întâlnit numeroase persoane, nu din cele ignorante, care, luând în mână o carte a mea, mi-au pus de la început întrebarea dacă povestirea are pagini tari, cu momente de tortură, cu morţi la sfârșit de capitole, cu destule cataclisme ca să merite lectura… Pe cine altul decât pe scriitorul beligerant care a uitat să se lase la vatră să învinuiesc de această gravă deformare a ochiului și conștiinţei ce face pe mulţi să taxeze drept vorbărie goală cartea din paginile căreia nu picură pe covor sau în așternutul proaspăt sânge omenesc? Și ceea ce devine și hazos după toate astea e că literatura ce zgâlţâie, înfricoșează și sfâșie se cheamă agreabilă, produce un somn dulce, revigorează…

— Naraţiile cărora autorul le anexează pachetele opiniilor sale riscă sa iasă plicticoase, l-am întrerupt pe

Răducanu. Ca în operaţiile de transplant, organele împrumutate nu sunt tolerate de organismul primilor… Naraţiunea nu supravieţuieşte dacă…

— Organismul poate fi pregătit. Asta și voi face în nuvela mea.

— A-ncălecat și coboară dealul… Vine spre noi.

— Să fie sănătos! făcu enervat Răducanu. Ne vom vedea liniștiţi de-ale noastre. Tocmai voiam să-ţi povestesc ce aș scrie eu în nuvelă, evitând mereu obișnuitele noduri patentate ce dau consistenţa unei bucăţi: aș relata alb cum doi romancieri ca noi bat drumurile în căutarea unui subiect, cum, negăsind niciunul, se mulţumesc să reţină detaliile călătoriei, bucuriile în faţa unui peisaj, neplăcerile pricinuite de vremea caniculară și de întâlnirea unor pisălog! de felul electricianului de la Olteţ sau a urmăritorului de-acum. Spre a face, totuși, să bată puţin inima cititorului, insensibilă la albul pur, aș inventa poate o istorioară pestriţă, aș plasa-o la mijlocul povestirii sau către final, scrisă vioi (la gustul cel mai de jos), lipsită însă de orice semnificaţie, cu intenţia de-a contraria încă o dată acel gust pervertit…

— Te gândeşti la ceva picant, Răducanule?

— De bună seamă. Ceva picant și totalmente inconsistent. Mă gândesc de pildă la o melodramă cu un tânăr întors din armată, care se îndrăgostește de-o actriţă de teatru de varietăţi sau poate de circ… Fără experienţă, înnebunit de părelnica frumuseţe a femeii, tânărul vrea cu orice preţ s-o ia de nevastă, dar e sărac și n-are unde să se angajeze (în cazul că mă hotărăsc pentru o asemenea situaţie trimit acţiunea cu cincizeci de ani în urmă, în vremea crizei și a șomajului, și plasez totul într-un oraș de la Dunăre), în plus îi mai stă în cale și un marinar care i-a fost fetei ibovnic și nu înţelege să renunţe, o brută fierbând de gelozie… Tânărul curat și cinstit mai înainte, acum răvășit de patimă și băutură, își imaginează că își va realiza visul pretându-se la cele mai neînchipuite josnicii: se face sluga unui negustor de cereale, devine amantul soţiei angrosistului, o jefuiește pe nefericită de bijuteriile

ei de familie și o șantajează în fel și chip, se înhăitează cu o bandă de contrabandiști și își trădează, în timpul unei razii, pe cel mai bun prieten, un fost camarad în luptele de la Oituz, care îi dăduse de lucru și-l găzduise în frizeria lui din port. Banii murdari nu-l ajută mare lucru, atâta timp cit marinarul gelos îi stă în cale. Înscenează o chestie (aici Răducanu spuse că va mai medita asupra detaliului), îl atrage pe rival într-o tavernă a portului și, în complicitate cu un tânăr poet, care și el o iubea pe ac— triţă, îl înjunghie și-l aruncă în apele Dunării. Este bănuit de crimă, nu există dovezi, singurul care poate mărturisi ceva e poetul. Îi cumpără conștiinţa (oare complicele o mai avea?) cu o bunișoară sumă de bani, îl trimite din oraș, îi uită pentru tot

» *

deatflïa mutra timpii ă și numele… între timp, artista pentru care făcuse atâtea a plecat din ţară cu un nordic. Tânărul își pierde minţile, zace prin case de nebuni, cade în grafomanie, asaltează editurile cu masive volume de nuvele, în care povestește, în variante mereu altele, dragostea lui nefericită. Respins peste tot, maladia lui ia o formă ascunsă și rafinată – se pretinde un mare creator căruia cuvintele îi stau împotrivă și, înarmându-se cu oarecare cunoștinţe structuraliste și semiotice de ultimă oră, vrea să reformeze nuvela și mijloacele ei, plictisind cu teorii pe toată lumea… Ce zici, lonescule, de această poveste?

Din cauza căldurii, a oboselii sau din altă cauză, începusem să am ameţeli și să aud în timpane cum bat, ca în urmă cu mulţi ani, valuri grele și strigăte smintite, parcă o apă mare și rea mi-ar fi acoperit creștetul. Mi-a fost imposibil să-mi amintesc ce făceam altădată ca să depășesc asemenea stare. Am respirat adânc, m-am ridicat și am schiţat câteva mișcări de înviorare, în cele din urmă am îngăimat, cutremurat de un fior ce-mi paraliza maxilarul:

— Știu eu, Răducanule? Povestea e mișcătoare, nu zic nu, cu toate acestea… Ceea ce mă surprinde și mă

neliniștește… Văd că ai renunţat foarte repede la părerile dinainte… N-ai putut ocoli gangul, urâtul, violenţa, crima… Preferam…

— Îngroșate și povestite cu ostentaţie, violenţele mele se vor citi la cheia ironiei și a dispreţului meu pentru procedeu… Că nu văd cititor serios care să ia lucrurile ca posibile…

— Crezi? am strigat eu simţind cum îmi revin.

— Păi…

— Preferam, am continuat fără pauză, povestea cu cei doi jucători de tenis…

— Minunat! a exclamat Răducanu. Ideea mi-e foarte limpede, nu-mi trebuie decât răbdarea de-a sta o jumătate de zi la masa de scris și… Uite: doi tineri fermecători, un student sărac, dar tobă de carte, și fata industriașului Anschnitt…

Individul care ne urmărea și acum se apropiase la douăzeci de pași, pedalând pe bicicleta lui ușoară, de curse, era o namilă de bărbat, încotoșmănat în prea multe haine pentru căldura ce se iuţise – mintean de stofă, cu mesadă și guler lat de blană, bocanci grosolani încălţaţi pe picioarele ce trebuie să fi avut două perechi de ciorapi de lână, întinși până la genunchi, căciulă cu clapele, mănuși cu un deget, dintre cele pe care le poartă schiorii. Urcase panta voinicește, obrajii îi erau congestionaţi, ochii împăienjeniţi de lacrimi, câteva broboane de transpiraţie îi înfloriseră mărunt pe rotunjimea bărbiei.

— Vă urmăresc de mai bine de un ceas, ne anunţă când fu alături și, tinerește, descălecă. Al dracului drum! făcu el privind cu obidă în urmă. La Dragodănești am alunecat într-o vâlcea plină cu apă împuţită, i-am trimis unde știu eu pe tâmpiţii de-acolo că nu s-au învrednicit să așeze o balustradă sau un indicator. Am fost ne –, voit să rămân pe loc, sa îndrept roata din faţă… M-am canonit de-oi povesti și inerţilor… Și uite cum m-am noroit! Asta ar fi fost bună: să mă-nec îritr-o vâlcea, eu, care am înfruntat cândva adâncurile Dunării, având și o tăietură de cuţit în ficat!… Dar mai știi cum ţi-e scris?

Tăcu, preocupat să cerceteze starea roţii bolnave, bocancii plini de șuviţe de matasea broaștei, timp în care eu îl privii cu înţeles pe Răducanu, acum căutând nu știu ce în rucsac: vorba precipitată, repeziciunea cu care necunoscutul se aruncase într-o explicaţie, așa, pe nepusă masă, ne confirma ipoteza că oamenii n-au babar că poartă pe chip semne ușor lizibile despre cine sunt și ce urmăresc, ţinând loc de orice recomandare, fapt ce îi îndeamnă să explice, de la primele cuvinte, ce li s-a întâmplat cu un sfert de oră mai înainte, ce li s-a năzărit că li se întâmplă… Detaliile, măruntele accidente li se par suficiente pentru a înlătura suspiciunile. Asupra acestui adevăr eram lămuriţi, biciclistul se dovedea un om de treabă, rămânea să știm ce of l-a împins pe urmele noastre…

Bicicleta era în bună stare, doar șaua se desfăcuse într-un colţ. Necunoscutul spuse:

— Într-un timp, vă pierdusem. M-am cocoţat într-un copac, am cercetat roată câmpia, abia v-am zărit în depărtare. N-aș fi vrut să vă pierd. Pe unde aţi trecut Oltul?

— Prin vad, pe la Tălmaciu, am răspuns. Ne-am descălţat și…

— Nu mai departe de o jumătate de kilometru, la barăci, era un pod… Dar, iertaţi-mă, nu m-am recomandat: Aristică Bâlciurescu, învăţător în Poiana Verde…

Ne prezentarăm și noi, cum se cuvenea, lucru peste care biciclistul trecu repede, precum venise:

— Aţi pornit, luni dimineaţă, dacă nu mă-nșel, din Dobrovăţ…

— Exact.

— Aţi luat trenuleţul forestier la Bucșani, de la haltă…

— Întocmai.

— La Brusturești, neavând legătură, aţi urcat într-o mașină de ocazie… Era rabla lui Brigel…

— Da, am făcut semn unuia, n-am, știut că mașina era a lui Briceag…

— Brigel îl cheamă… Tat-su juca bridge…

Răducanu dădea semne de plictiseală, numai pălăvrăgeala asta ne mai trebuia!… Soarele urca pe cer, aveam încă mult de mers până la Cosmești. Interveni vădii enervat:

— Ascultă-mă, dom'le: toate bune și frumoase, dar nu înţeleg ce urmărești… în ce scop, vreau să spun, toată această urmărire?… N-aș fi surprins să-mi spui și ce am mâncat ieri la prânz…

— Păi, ce să mâncaţi? Ouă, costiţă, câteva roșii… Bănuiesc că n-aţi găsit pline… Dar, să știţi, nu-mi stă în obicei să reţin amănunte d-astea…

— Mă uluiești, domnule Bâlciurescu! am exclamat eu. Mi-a venit rândul să te întreb: de ce ne spionezi?

Urmăritorul păru, o clipă, încurcat. Își scoase cojocul, îl aruncă netrebnic în iarbă, trimise alături căciula, arătând. cu un gest perfect lămuritor soarele: da, soarele își ieșise din minţi, acel început de iunie făcea de prisos echipamentul… Bâlciurescu spuse:

— După socotelile mele, presupuneam că voi avea mult de alergat, vremea este acum, vara, destul de capricioasă. Mă gândeam chiar la vreo grindină. Paza bună…

— Ești un om înţelept, spuse ironic Răducanu, mai departe enervat de întârzierea pe care ne-o pricinuia nepoftitul.

— Nu mă-ntrece nimeni, spuse biciclistul fără pic de modestie. Felul cum v-am identificat („identificat? gândii eu, ăsta e limbaj de poteră! Lua-l-ar mama găii de cretin i") e un exemplu de înţelepciune: trecând pe la poștă, aţi făcut ceea ce toţi călătorii fac – aţi pus la cutie o ilustrată… Asta ca să nu vi se piardă urma, căci oricind cineva poate reface, după ștampilă, un itinerar. Nichifor Lipan, într-o vreme și prin singurătăţi ce nu cunoșteau cutia poștală, a trimis și. el femeii lui ilustrate, un fel de ilustrate… Aduceţi-vă aminte că v-am schimbat o sută de lei în birtul din Cărămidari, de unde aţi cumpărat mizeria aia de costiţă afumată… După aceea, v-am văzut la poștă. A.m

rugat-o pe funcţionară să deschidă cutia. Mă puneaţi în încurcătură dacă nu semnaţi… Dar aţi semnat descifrabil, de unde am dedus că nu sunteţi niște d-ăia…

— E un obicei al acestor locuri? interveni Răducanu, de astă dată învins.

— Recunosc, nu e un obicei bun, răspunse Bâlciurescu, cu toate astea se utilizează peste tot. În ce mă privește, dată fiind importanţa deosebită a scopului…

— Ai merita să nu-ţi mai vorbim, spuse apăsat și pedepsitor tovarășul meu de drum. Nu te trimitem acasă (vorbea și mai rar, și mai apăsat) doar pentru că ne-ai mărturisit că ai chestiuni importante să ne comunici. Te somez să n-o mai lungești, să ne spui ce lucruri așa de importante ai de spus…

Somaţia mi s-a părut cam dură, cu toate că deplin meritată. Dar, cum ne-am o bișnuit să nu-i mai judecăm necinstiţi pe cei care ne violează corespondenţa sau ne ascultă convorbirile telefonice, îi puteam îngădui și nefericitului… Mi-am amintit îndată că, în drum spre Amărăști, înainte de-a vizita splendida biserică de-acolo, abordasem chestiunea naraţiei continue. Răducanu spusese:

— Cei care mai gustă o povestire, ajungând până la performanţa de-a înghiţi chiar câteva sute de pagini de roman (vorbesc despre tipul obișnuit de naraţie), trădează o înaintată stare de ramolisment intelectual, dacă-i exclud din capul locului – și-i exclud decis – pe proști și pe inculţii patentaţi. Au văzut și au trăit multe sau, dimpotrivă, au trecut prin viaţă ca gâsca prin apa, asta n-are importanţă, respectivii atinși de ramolisment nu pot supravieţui fără o mișcare perpetuă în jurul lor… Ai urmărit vreodată cât de vigilentă și cât de bucuroasă e o bătrână în faţa ferestrei dinspre stradă? Proprietăreasa mea, nedezlipită de fereastră, urmărind ca o vulpe trecerea pașilor, goana mașinilor, nemaisăturându-se de curgerea formelor în cadru, a chicotit odată ca și cum ar fi primit un dar. Am fost curios să știu ce i-a pricinuit acea bucurie, am coborât. Fremătând de plăcere, de entuziasm, un fel de entuziasm

pe care l-aș numi voluptos, mi-a arătat în stradă un câine zdrobit de mașină, abia trăgându-și ultimele respiraţii. Am întors capul dezgustat, dar ea mi-a relatat, grăbită, ce vedea: „l-au ieșit maţele ca și cum le-ar fi ţinut într-o minge ce explodează, i-au ieșit ochii din orbite, sângele, iată-l, a stropit geamul!…” Tatăl meu avea o plăcere extraordinară, la o vârstă înaintată, se-nţelege, să afle în gazete știri atroce, le căvta febril, nu dădea doi bani pe articole, pe comentarii. Televizorul a satisfăcut în bună măsură această nevoie a maladiei. Vezi și tu, lonescule, mișcarea necurmată în cadrul acelei ferestre te confiscă total. Și mai e ceva: nu știu dacă a fost în intenţia inventatorului diabolicei scule sau este vorba doar de o chestiune de imperfecţiune tehnică, dar imaginea și a celui mai perfect aparat joacă, tresare, curge, vibrează și emite sughiţuri… Ei bine, această mișcare, echivalând cu intonaţia și accentul unei vorbiri, indiferent de ce se spune, este esenţialul…

— Eu urmăresc cu interes filmele, am îndrăznit să-l întrerup, parcă rușinat de preferinţa mea. Nu intenţionez să te contrazic în fondul observaţiei, găsesc numai că a avea în casă cinematograful, de care se leagă atâtea bucurii, e o chestie!…

— În afară de mișcarea amintită, continuă Răducanu, televizorul îţi oferă – misiunea lui fiind o selecţie – imagini una mai neobișnuită decât alta… A ţi se împinge în casă, pe înserat, un excavator care încarcă zece tone de rocă e – dacă te gândești bine – o enormitate. O violenţă e și aducerea, în spaţiul unde ai mâncat, ţi-ai lustruit pantofii și ai făcut la oală, a unor musafiri ca regina Angliei sau dirijorul Karajan. Dacă tulburătoarea ipoteză conform căreia imaginile vizuale rămân în spaţiu și se depozitează nu-i o escrocherie, imaginează-ţi ce ţin eu în casă, îngrămădite una peste alta: un perforator subteran cu scuturi, garnituri complete de lenjerie și o colecţie de crocodili, câteva tone de bitum abandonate pe covor de niște neisprăviţi, pe drept criticaţi de crainic, munţii vulcanici ai fslandei, poate chiar vreun ilustru templu grec

din străvechime… Un univers suprarealist revărsat peste lucrușoarele mele… Caut în dulap plicul în care am pus banii pentru electricitate și mina e încălzită de respiraţia asasinului ascuns acolo cu pistolul, pregătit să dea o lecţie sau un spectacol… Filmul s-a terminat de mult, respiraţia lui persistă, iar pistolul poate lua foc.

Am îngroșat, lonescule, faptele, pentru a-ţi putea da seama că literatura, de vreo câteva bune decenii, a împrumutat ticurile acestei plictiseli numite mișcare. S-a renunţat la investigaţia psihologică – contemporană petromaxului – în favoarea rostogolirii rapide.

— Poate că așa e viaţa, am gândit eu cu voce tare.

— Așa e viaţa! făcu Răducanu. Viaţa, ce cuvânt măciucă pentru carul cu oale al aparenţelor necercetate atent!

Discuţia noastră se oprise aici. îl întâlnisem pe acest misterios domn Bâlciurescu, scos de întâmplare în drum spre a ne verifica părerile. Ceva se mișcă, într-adevăr, rămâne de văzut dacă se mișcă destul de repede ca să intereseze doi oameni mofturoși, cum eram noi.

— Ei bine, continuă biciclistul, când v-am văzut cumpărând costiţă afumată, am priceput că veţi mânca undeva la iarbă verde, departe de mizeria acelui birt. M-am repezit până acasă, mi-am luat bicicleta, m-am echipat gospodărește pentru drum și, înţelegând că nu voi reveni înainte de câteva zile, mi-am luat, în grabă, rămas bun de la cei dragi. La iarbă verde, scutiţi de indiscreţia oamenilor, gândeam că e locul cel mai potrivit pentru a vă vorbi…

— Mă făcuși și mai curios, am spus eu, pe jumătate amuzat, mai curind ieșindu-mi din răbdări. Cunosc bine regiunea, am continuat, de la birtul din Cărămidari sunt peste o sută de kilometri. Am trecut prin multe sate, am traversat râuri și păduri, am înnoptat la case de oameni ospitalieri, am întârziat cum n-am fi avut de gând. Și dumneata, tot pe urmele noastre… E, te rog să mă crezi, cam ciudat, ca să nu spun fantastic.

— Ba deloc! în cursa de fond de la Nisa, am alergat

într-o singura zi peste două sule de kilometri… E adevărat, eram ceva mai tânăr…

— Ce vârstă ai, domnule Bâlciurescu? interveni Răducanu.

— Fac în ianuarie cincizeci și patru. Alergi cu atât mai mare osârdie cu cât miza e mai însemnată.

— Fără doar și poate, spuse Răducanu.

— Și cât de însemnată e miza, de această dată? sării eu, exasperat că biciclistul tot întârzie cu explicaţia.

Bâlciurescu nu auzi întrebarea. El ţinu să ne asigure de bunele lui intenţii, pedalând pe datele carierei lui de campion:

— Atunci, la Nisa, am pierdut ca un tont. N-am sprintât în penultima etapă, ploua mărunt, m-am temut de-o derapare. Cursa a câştigat-o un italian… Dar cupa s-a dovedit de tablă chioară, o escrocherie!…

— Mă surprinde, spuse Răducanu. Obiectele astea sunt verificate de experţi, printre care și un reprezentant al Ministerului Tezaurului…

— Așa știam și eu, spuse Bâlciurescu, clătinând din cap, N-aș putea să vă explic ce se-ntâmplase. Să se fi înlocuit, în ultimul moment, vasul de aur cu unul fals?

De treizeci de ani mă chinuie această problemă… Era pe vremea atentatului de la Marsilia, poate vă mai aduceţi aminte, tocmai fuseseră asasinaţi Alexandru al sârbilor și Bartou…

— Ai fost cumva martor la acea tragedie?

— Habar n-am avut. Coboram o pantă dată dracului, am văzut săteni alergând printr-o livadă, apoi, lucru neobișnuit, un Chevrolet cu poliţiști depășindu-mi plutonul și, imediat după aceea, luând-o la dreapta, spre un sat. Neobișnuit era că sătenii nu alergau spre șoseaua pe unde urma să trecem și că acelei mașini îi lipsea steagul cluburilor cicliste. Știrea am aflat-o abia la înapoierea în ţară, din *Univeisul.* Intâmplarea era mult prea importantă pentru ca ziarele să mai discute chestiunea metalului… Cupa era însă falsă! Mi-a confirmat-o pe loc italianul, care, după ce a ridicat-o în văzul mulţimii entuziaste, a scrijelit-o

în cabină cu briceagul... A urmat un mic scandal, câştigătorul l-a lovit pe un profesor, din păcate un conaţional de-al lui... N-am stat să văd ce se mai întâmplă... Muream de ciudă că pierdusem, mi se făcuse rău la stomac. Iertaţi-mă, vă reţin?

— Într-o oarecare măsură... fu sincer Răducanu, care deschisese pe genunchi ultimul volum al lui Cezar Petrescu.

— Vă cer iertare, nu voi insista.

Rămăseserăm tăcuţi pe marginea înaltă a şanţului, Răducanu se adânci în lectură. Trecură cam zece minute, urmăririm o pasăre care ciugulea bălegarul.

— Și totuși?... rupsei eu tăcerea.

Campionul ratat se trezi din visare (i-am zărit în ochi albastrul mării la Nisa, acopetit repede de pleoapele foarte înroșite), își dădu peste cap flanelul gros pe care-l purtase peste cămașă, într-un târziu spuse:

— De cum v-am văzut, mi-am dat seama că sunteţi scriitori. Am un dar înnăscut de-a descoperi oamenii din prima privire... M-a izbit ceva în înfăţișarea dumneavoastră, n-aș putea spune ce, mintea mi s-a luminat și acolo, în birt, mi-am spus: iată oamenii care mă vor înţelege... Pentru a-i aborda, merită să fac ocolul pământului, pe la ecuator, desigur...

De mișcat, se mișca ceva, dar cursa era în cerc, nu înaintam; era exasperant. Mereu cu o ureche atentă la vorbele noastre, Raducanu îl abandonă pe Cezar Petrescu și spuse:

— Dă-i drumul cu curaj, domnule Bâlciur. Escu! Suntem, cu toată dorinţa noastră de-a ajunge până diseară la Haţeg – prin Nucșoara, că drumul e mai interesant –, ai dumitale. Spune-ne, nu ne chinui!...

Învăţătorul, biciclistul, campionul nerealizat la Nisa, cel care avea să ne întârzie și chiar să ne schimbe planurile călătoriei, își aprinse o ţigară și spuse:

— În 1967, la 15 noiembrie, am trăit o adevărată revelaţie. Îmi încheiasem de mult activitatea competiţională, urmasem un curs de vară, devenisem

învăţător, mă căsătorisem, aveam și doi copii (mai exact, la acea dată se născuse doar băiatul, Filip Emanuel…). Mă aflam în magazie, ciopleam o roată pentru căruţă… Aveam doi boi, o mândrie de animale, harnice, puternice, dădusem o grămadă de bani pe roate, una mai șubredă și mai strâmbă decât alta. Roata de căruţă, ca principiu, nu diferă mult de roata bicicletei, deși materialul e, cum ştiţi și dumneavoastră, de altă calitate și de-o lucrătură ceva mai fină… Nu insist. Aţi ţinut vreodată în mină un cuţit cu două minere?

Bâlciurescu îmi adresase mie întrebarea, așa că m-am grăbit să-i cer precizări:

— Din acelea cu care se descojesc pauzele?

— Numai păuzele? Un capăt al obiectului se fixează în pământ sau între picioare – dacă ai scule potrivite, între palmele unei menghini –, apoi cu cuţitul, trăgând și nu împingând, șlefuiești diversele suprafeţe ale lemnului… Poţi face și copai sau coveţi…

— Da, am lucrat cu asemenea cuţit la Tulcea, am precizat eu. Munceam la un frizer care avea pasiunea popicelor. Șlefuiam excelent.

— … Tocmai trăgeam, în magazie, la cuţitul cu două minere, când a sosit, venind de la București, un vechi prieten, unul Dănescu, șofer pe-un autobuz… De cum a intrat pe ușă, eu stând cu spatele, am simţit traversându-mă, din creștet până-n picioare, un fior ca o săgeată ce m-ar fi străpuns. Nu mi se-ntâmplase de multe ori în viaţă să trăiesc asemenea senzaţie și, pe cuvântul meu, niciodată de tăria aceleia…

— Sper, domnule Bâlciurescu, că te bucuri de-o sănătate bună, doar ai făcut sport în tinereţe… interveni Răducanu.

— Tocmai, răspunse fostul biciclist. N-am luat, de când mă știu, nici măcar un antinevralgic. Dar aceasta datorită și artei de-a fi întotdeauna măsurat și chibzuit. N-am făcut excese, n-am avut nicicând tentaţii nepotrivite, care să-mi molește spiritul, n-am băut, n-am fumat. Femeile mi-au plăcut, e drept, dar nu mi-am pierdut

mintea, cu excepţia… O artistă de circ din Tulcea, la câţiva ani după ce mă căsătorisem… Era o balerină aeriană, o păpușă în adevăratul înţeles al cuvântului… Circul Globus, cu care venise în oraș, o considera steaua lui cea mai strălucitoare… Isolda o chema…

Am tresărit, ca lovit în inimă. L-am întrerupt:

— Isolda Manoilescu-Hermann?

— Aţi cunoscut-o? a izbucnit Bâlciurescu. Formidabil! Dar să ştiţi că Hermann s-a numit abia mai târziu, după turneul ei la Berlin…

— N-am știut, am spus. Mai știi ceva despre ea?

— Vai, sărmana, a murit în plină tinereţe, în culmea gloriei. Ce femeie splendidă! Ce talent!…

Ar fi vrut să spună mai multe, a tăcut însă, înecat de un plâns care i-a schimonosit chipul de bărbat frumos, încă tânăr. Răducanu întoarse capul, eu simţii trecându-i lacrimile în propriii mei ochi.

Dacă o cunoscusem? Amintiri dulci și amintiri triste m-au inundat într-o clipită. Abia mă înapoiasem din armată, n-aveam niciun rost, căutam o slujbă – unde Dumnezeu să găsești ceva de lucru, când vremurile erau tulburi și criza (era prin 29 – 30) sporise considerabil cetele șomerilor? Am vrut să plec în Canada, dar ardeleanul care aranja emigraţia m-a tras pe sfoară, dând locul rezervat mie pe vapor unui consătean de-al lui. M-am dus, cu ultimele speranţe, la Tulcea. Aveam acolo un prieten, un bărbier cu care luptasem la Oituz, ne uneau păreri și credinţe asemănătoare, la despărţirea noastră – el fusese rănit, trimis la Călărași să-i scoată o schijă din burtă – îmi promisese sprijin camaraderesc. Nu prea era limpede la ce se gândea, cu toate ca îmi vorbise cu mult entuziasm despre o soră a lui, fată la vârsta măritișului, mai târziu am înţeles ce interese urmărea… În fine, la Tulcea m-am angajat în port, descărcător de vapoare, acolo se căutau braţe voinice și eu eram voinic și puternic, nu ca acum…

— Pe mine să mă scuzaţi, spuse trist Bâlciurescu, dacă cineva mă întrerupe, pierd firul povestirii și nu-l mai regăsesc ușor. Asta mă și împiedică să-mi scriu cărţile…

— Scrii, domnule? tresării și mă cutremurai.

— Deocamdată nu, sau, mai exact spus, mă afin de mai mulţi ani într-o penibilă stare de neputinţă… Cum o nenorocită de boală din tinereţe a revenit și s-a agravat, iar manuscrisele date pe la edituri au fost aruncate la coș, dumneavoastră ştiţi cum se întâmplă chestia asta, mi-am pierdut orice nădejde de-a mai pune pe hârtie tragedia vieţii mele… Eu am trăit intens, domnii mei, am trecut prin situaţii incredibile. Da, mi-am amintit: vorbeam despre Dănescu, șofer pe-un autobuz…

— Toţi au trăit câte o tragedie… inedită cu voce scăzută Răducanu, răsfoind mereu volumul lui Cezar Petrescu. Un scriitor e recomandabil să evite să se ocupe de pasiunile lui; din tragedie ar putea luneca ușor în cea mai burlescă și regretabilă comedie…

— De părerea asta e și Claude Bremond, când vorbește despre agentul voluntar în acţiune, observă doct Bâlciurescu. Poate că din această cauză m-am blocat… De cum am priceput că sunteţi scriitori (vorbeaţi în halta de la Plosca atât de frumos despre rostul nuvelei!), mi-am spus că trebuie să vă ajung, să vă cunosc, să vă povestesc… Dumneavoastră puteţi face ceea ce eu…

— Sosi ora prânzului, i-o tăie Răducanu. Matale știi vreun han prin apropiere?

Bâlciurescu nu cunoștea locurile, se îndepărtase mult de casă, dar se oferi să-și încalece bicicleta și să facă un tur de recunoaștere în satul ce se zărea sub streașină unei păduri de salcâmi. Răducanu, pe care asemenea gentileţi îl speriau întotdeauna, știind că va trebui să le plătească neîntârziat cu cine știe ce servicii, mai mult ca sigur cu lecturi ucigătoare de manuscrise sau cu povești fioroase și de cel mai imbecil gust, refuză. Începu un fel de târg între ei, unul oferind și altul refuzând, prilej pentru prietenul meu de a-i spune biciclistului că suferim deopotrivă de-o incuriozitate nevindecabilă:

— Domnule, îi striga el, pe cuvântul meu că nu ne mai interesează de mult viaţa oamenilor. Ne-am profilat (Dumnezeule, nu-l auzisem nicicând pe Răducanu

pronunţând acest cuvânt trivial!), ne-am profilat pe descrieri de natură, pe compoziţii senine cu cai, arbori și…

Se lansase într-o lungă, falsă demonstraţie, am pierdut repede șirul spuselor lui, pentru că m-au inundat din trecut o mulţime de amintiri, pierdute în apele tulburi ale timpului.

… Am descărcat și am încărcat vapoare în Tulcea anilor ’30, mă luasem de băutură, munca grea te împinge întotdeauna la băutură, asta se știe dar nu se prea recunoaște. Într-o seară, pe când ciocneam cu marinarii într-o tavernă a portului, a apărut Isolda… înaltă, subţire, atât de subţire și de albă, că lumina lămpilor parcă-i trecea prin trup – și mersul îi era legănat și ușor ca un voal – îmbrăcată într-o rochie fină *bleu-ciel,* răscroită ca să i se poată admira umerii rotunzi, candizi ca floarea de cireș, pe centura ei lată strălucindu-i, bătute meșteșugit, zece rubine. Vederea ei m-a năucit. Am sărit de la masa unde mă aflam, i-am ieșit în întâmpinare, am invitat-o să vină între prietenii mei…

Răducanu își terminase demonstraţia, Bâlciurescu hu se arăta deloc convins. Nu știu ce întorsătură luase discuţia lor, că-l auzii pe prietenul meu spunând:

— Bun. Dă-i drumul, amice. Dar, după ce ne povestești ce ai de povestit – și, cum ne-am înţeles, fără crime și alte scârboșenii d-astea! –, ne duci să mâncăm la finii de peste deal. Îţi jur că sunt sleit de nu mă mai ţin în capul oaselor…

— Vă mulţumesc, domnilor, văd că n-am făcut atâta drum degeaba… În ce privește scrierea istoriei ce urmează, vă las să apreciaţi singuri dacă merită…

Bâlciurescu își aprinse o ţigară, mușchii feţei îi căzură vizibil, tăindu-i cu o cută adâncă bărbia, ochii până atunci jucăuși împrumutară nemișcarea rece a unui mort:

— Abia mă înapoiasem din armată, n-aveam niciun rost, căutam o slujbă – unde Dumnezeu să găsești ceva de lucru, când vremurile erau tulburi și criza (era prin 29 – 30) sporise considerabil cetele șomerilor? Am vrut să plec în Canada, dar ardeleanul care aranja emigraţia m-a tras

pe sfoară, dând locul pe vapor rezervat mie unui consătean de-al lui. M-am dus, cu ultimele speranţe, la Tulcea. Aveam acolo un prieten, un tâmplar de lux cu care luptasem la Oituz…

— Un frizer! am strigat eu, scos din minţi.

— Adevărat! a făcut Bâlciurescu, și m-a privit rușinat. Da, sigur: era un frizer… Cum dracu' am uitat? Că doar nu era o amintire fără importanţă! Mulţumesc, domnule. Bărbierul luptase cu mine la Oituz, cum spusei, ne uneau păreri și credinţe asemănătoare…

— Rănit grav, l-au trimis la Călărași, să-i scoată o schijă din burtă…

— Pe cuvânt, chiar așa a fost! I-au scos-o. Avea, ca pisicile, șapte vieţi. Îmi promisese că mă va ajuta…

— Și te-a ajutat, domnule Bâlciurescu, de ce n-ai recunoaște? am spus eu.

— Da, domnule, ca un frate. Dar vă implor să nu mă mai întrerupeţi, că memoria mea a fost spălată prin spitale, doar vă spusei prin ce-am trecut… Doctorii nu iubesc poezia, și eu scriam pe-atunci poezii… Oh, cite mi s-au mai întâmplat!

A povestit cum s-a angajat în port descărcător de vapoare, cum a căzut în darul beţiei, cum – voinic, tânăr și mândru – își câștigase prietenia vaporenilor, a tinerilor tulceni de pe-atunci. Într-o seară, aflându-se într-o tavernă a portului, a cunoscut-o pe Isolda…

Înnebuneam ascultându-l, aveam senzaţia că fostul campion la Nisa, învăţătorul pedalând o sută de kilometri pe urmele noastre, își bate joc de mine.

— Destul! am răcnit, încleștându-mi pumnii. Destul, spion nemernic! Toate șiretlicurile și toată povestea asta tâmpită, numai ca să-mi readuci înainte imaginea de neuitat a acelei minunate fete cu numele de Isolda… Ca să mă ucizi, n-a mai rămas decât să-mi servești detaliul că în seara aceea Isolda era îmbrăcată într-o rochie fină *bleuciel,* răscroită…

— N-a purtat-o numai în seara aia! Ii plăcea s-o îmbrace rar, e-adevărat. Îmi amintesc ce fericită a fost

când am însoţit-o la Galaţi, la balul ofiţerilor… în privinţa detaliilor, memoria vă e fidelă, domnule: avea mijlocul încins cu o centură lată, bătută meșteșugit cu pietre de rubin… Avea, vă rog să mă credeţi, umeri rotunzi, candizi ca floarea de cireș…

— Imposibil! am izbucnit, sărind în picioare.

— Sunt amănunte pitorești, lonescule, pestriţe și provinciale… Nu merită să te enervezi pentru asemenea lucruri…

L-am privit cu ură pe Răducanu, nu m-am așteptat să fie atât de grosolan:

— Ești imbecil sau chiar nu înţelegi nimic?

Singele îmi voalase vederea, îmi vuia în urechi, parcă un mâl gros îmi obtura respiraţia.

— Domnul Bâlciurescu are amabilitatea să ne conducă la niște fini ai lui, spuse Răducanu. Ai să mănânci bine și ai să te odihnești. Te-am simţit de mult că nu mai reziști…

L-am mai privit o dată cu ură și dispreţ, apoi, întorcându-mă către biciclist:

— Și în Dunăre cum ai căzut, domnule Bâlciurescu?

Fostul campion s-a întunecat din nou la chip, s-a ridicat și, tăcut, s-a grăbit să-și adune boarfele și să-și ia bicicleta. Ne-a privit pe rând, ca pe niște oameni de nimic, a-ncălecat și, cu toate rugăminţile lui Răducanu de-a se ţine de cuvânl și a ne duce la finii lui, a luat-o spre pădure, sprintând indata ce i-am mai strigat, ca o pedeapsă:

— Isolda s-a numit Manoilescu-Hermann de când s-a născut și până la moarte. Asta n-ai știut-o corect, neisprăvitule!…

Acceleratul complimentelor

Dimineaţă superbă de primăvară, stricată de telefonul lui C. I., exasperat că nu-i dau articolul *Ce este* Muzica, promis de-atâta vreme… „Nu aștept o definiţie, strigă C. I. în aparat, sunt sătul de definiţii de felul: artă a sunetelor ce s-ar putea încadra în accepţiunea foarte largă de umanizare a domeniului sonor. Lasă-i pe esteticieni să-și bată capul cu treaba asta!… Aș dori să-mi împărtășești

ceva din impresiile tale de ascultător. Cu o singură condiţie: mărturisirile tale să fie adevărate…”

Caut în caietele mele mai vechi, găsesc câteva note disparate, le transcriu (cu inima îndoită, cu temerea că însemnările mele s-ar putea să nu intereseze pe nimeni):

„Căzurăm de acord să ascultăm *Sonata a X-a pentru pian și vioară* de Beethoven. Aurel șterse atent discul, ne anunţă că interpretarea aparţine lui Menuhin și Kentner (știam cu toţii că el l-ar fi preferat pe Kreisler), dădu drumul picupului și reveni în fotoliul său. Mizica fină, ca o rază de soare jucându-se pe-un perete invadat de iasomie, ne mângâie auzul. Ne abandon răm muzicii.

Nu trecură zece secunde și Marcela începu:

— E minunat! Parcă văd un patinoar animat de tineri în frumoase costume spe t.

Predomină roșul, albul sclipitor, negrul. O pereche de dansatori schiţează un arabesc și mișcările elegante îi fac pe ceilalţi patinatori să se retragă, să lărgească un cerc în mijloc, în aria căruia perechea evoluează ca-n vis. Tinerii, așa cum sunt îmbrăcaţi și cum zboară, par cosmonauţi într-o cabină vecină cu stelele… Acum văd o scară de pompieri, nesprijinită, pe treptele ei un cutezător urcă în cer o lungă eșarfă violetă…

— De ce violetă? întreabă Lucian.

— Pentru că așa o văd eu! Tema asta îmi sugerează o turmă imensă de animale traversând pampasul, nu disting bine ce fel de animale sunt, esenţial e spectacolul imensităţii mărunţite de-atâţia pași în goană nebună… Undeva, pianu] pune pe cer un înspăimântător soare apunând…

— Să ascultăm sonata! e de părere Gabriel. Șoapta şi-o însoţește cu degetul arătător ridicat la buze.

După un timp, Marcela, entuziasmată de ce. vede:

— Aici începe dementa! Vioara pare o femeie frumoasă ce se piaptănă într-o oglindă veneţiană. Pe când își trece prin păr pieptenul de argint, în apele oglinzii vede Opera din Viena în flăcări. Limbile de foc…

— N-ai șters bine discul… remarcă Gabriel.

Aurel ridică din umeri. Marcela continuă:

— Pianul seamănă leit cu Hillary cocoţându-se pe culmile înzăpezite…

— Se-aud strigătele șerpașului Tensing din crevasă, observă zâmbind spre mine Lucian.

— Dar Hillary nu-i aude vocea tânguitoare, continuă Marcela. Din cauza șuierului infernal al vântului…

— Ssst! face Aurel.

— Acum pianul și vioara îmbrobonează o vitrină: stropi calzi de ploaie. E vară, bulevardul se umple de culorile umbrelelor… Nu știu de ce, dar partea asta îmi amintește de Prévert…

Un pocnet scurt și picupul s-a oprit. Aurel merge să întoarcă discul. De cum reîncepe muzica, Marcela, mereu mai vioaie, reia:

— Să nu vă șocheze ceea ce spun: acum am în faţă anatomia broaștei, desenată cu trei crete colorate de domnul Săceanu, de Naturale. Complicată ca o rafinărie…

— O broască! exclamă cutremurându-se Lucian.

Cădem cu toţii în singurătate, Marcela pare nedumerită că nu i-am înţeles o amintire la care ţinea. După un minut, strigă:

— Ah, cade!

Era vorba despre Hillary și m-am întristat la gândul că, de-ar fi să cadă în spaţiul muzicii, ar fi pe veci pierdut.

La sfârșitul sonatei e o parte *(Poco allegretto)* plină de șoapte și ezitări, ce mie îmi evocă puternic tava simigiului din poarta școlii, încărcată cu brioșe, brânzoaice aromate, romburi de susan și cocoși din zahăr colorat…” *(4 aprilie 197…)*

„La radio Viena prind dintr-o întâmplare transmisiunea în direct a unui concert de cvartete din sala Palacio Real din Madrid. Cântă Cvartetul spaniol, despre care n-am auzit nimic până azi, dar care trebuie să fie formidabil de vreme ce șase crainici anunţă în șase limbi că emisiunea este preluată de radiodifuziunile din Paris, Copenhaga, Roma și Milano, Viena, Praga, Montevideo, Alger, Monte-Carlo, Calcutta, Trinidad, Tokio și Zagreb.

Las baltă toate treburile, mă așez în faţa aparatului (acum vuind de aplauzele spectatorilor întâmpinându-i pe artiști), și binecuvântez clipa care m-a pus pe undă. Aștept cu emoţie regalul: se cântă primul cvartet din ciclul *Rbzumovski* de Beethoven.

S-a făcut liniște (spartă doar de două păcănituri de transmisie și de un strănut din culisele palatului), degetele interpreţilor mai pipăie (sau bat) discret gâtul instrumentelor, spre a le încerca sunetul încă ferecat, apoi divina muzică începe.

Violoncelul, cu vocea lui caldă, dulce, insinuantă atacă solemn, șovăitor, fals pe alocuri, puţin hârâit, acea temă superbă a *Allegro-ului.* Vinovat e, desigur, tracul: nici cel mai mare artist nu scapă de el înainte de-a consuma un număr apreciabil de măsuri, până nu se convinge că intenţiile și ficţiunea se traduc într-adevăr în șiruri de sunete pe care un altul le poate percepe cu urechile lui. Două-trei scârţâituri penibile arată cât de vie e dorinţa interpreţilor de-a tălmăci totul, rateurile se justifică ori prin vasta experienţă, care nu se mai sinchisește de nimicuri, ori prin tinereţea formaţiei, a cărei impetuozitate întrece tehnica. Și-ntr-un fel, și-ntr-altul e bine…

Nobilă, gravă melodie, desfășurându-se în optimi calme, reluată de vioară, care, inaripând-o, vrea s-o poarte ca pe un fulg spre înălţimi de azur. Tensiunea crește, se aud șuierele interpreţilor suflând fulgul, numai că vioara nu prea izbutește să câștige plafon. Instrumentistul e reţinut la sol de-un lest ce-l ţine prizonier, se poate deduce asta din lupta lui supraomenească de-a învinge gravitaţia, uneori parcă îl vezi reușind să se ridice de la pământ, să bată viguros cu aripile aerul dens ca o miere, mâinile îi sunt însă moi și nu ajunge să planeze. După ce rămâne o clipă în aer, lipit de mierea aceea ca o muscă de hârtia năclăioasă, bâzâind ca și musca, îl auzi neîntârziat cum se prăbușește, și nu se prăbușește abil precum o balerină cam grăsuţă, ci ca un bolid, ca un paralitic căruia i s-au înţepenit în asfaltul încins piciorul strâmb și cârjele; cădere cu icnete și mișcări dezarticulate…

Cele trei tovarășe de drum sar să-l sprijine, vioara a doua nu-l prinde la timp, viola se-ncurcă în propria ei stimă, renunţă, violoncelul, deși greoi, ajunge să-l apuce de braţ, e cam târziu, căderea violentă îi rostogolește pe-amândoi în ţărână… Pofta de viaţă, despre care n-a încetat să vorbească și să scrie Romain Rolland, acum se vădește cu vigoare; destinul trebuie înfrânt. Vioara se scutură de praf, râde copilărește celor care o urmăresc, reintră în joc, cvartetul se pune din nou în formaţie, solidaritatea vocilor se recimentează într-un număr de câteva măsuri, dar acum vioara a doua acuză dureri de gât și neputinţă, vocea îi e răgușită, sunetul emis seamănă cu acela al gâștelor sălbatice pierdute în norii grei ai toamnei, la timpul migraţiei. Instrumentiștii de-alături încearcă să acopere cu strigăte demesurate tristul accident, nu prea cad de acord, violoncelul mormăie bezmetic și răzleţ, ca un ciudos bărbat întorcându-se târziu de la circiumă (într-o vreme face figură de imbecil); vioara primă îl cicăle, vocea ei etalează serii de cacofonii, în așa fel că caseta radioului păgâne violent ca cuprinsă de friguri.

Urmează o însufleţită hârjoană prin încăperile fastuoase ale celebrului palat, violoncelul încearcă să scape de urmărire, se pitulează după coloanele și balustradele scării monumentale (sec. XVI), viorile îl ajung, el le fentează, vine gâfâind și viola, fugarul îi smulge din goană exclamaţii de neputinţă, în cele din urmă izbutește să se ascundă după superbele tapiserii flamande. Dezvoltarea primei părţi, cu temele ei de-o bogăţie melodică extraordinară, îi readuce pe cei patru pe podium, voioși și senini ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Mi-am șters cu un prosop abundenta transpiraţie de pe gât și frunte, am băut cu poftă o sticlă de apă minerală, am așteptat cu sufletul pierit acel minunat *Allegretto vivace e sempre scherzando,* care mi-a vrăjit anii tinereţii.

Caracterizat printr-un ritm decis, prin *repetir!* obsedante de note semnificând un apel de dincolo de simţuri, *Allegretto-ut* a început ca o scenă de vechi teatru italian: prin schimb de strâmbături, șuturi în spate,

urecheli și ploaie de palme pe obrajii proaspăt bărbieriţi. Așa cum era de așteptat, tot vioara întâi era cea pusă pe scandal. Răgușită, ţâfnoasă, plină de parapon că nu ajungea să scoată o singură notă fără ca viola și violoncelul să o îngâne și s-o scuipe, ea ţipa asurzitor, dădea cu picioarele, părea că e hotărâtă să-și rupă corzile sau să-și dea foc. În partea mediană mi s-a părut că violoncelul ar fi strigat: Ho nebuno! fiindcă o vreme s-a reinstaura!

structura metrica iniţiala și s-ar fi putut crede că instrumentiștii sunt deciși să-și stăpânească sever uneltele. Cunoșteam că operaţiunea e perfect posibilă: când a fost la București ilustrul cvartet Lövenguth, violoncelul formaţiei, nervos și bicisnic, l-a mușcat rău de braţ pe artistul care îl mângâia. Om dintr-o bucată, acesta a recurs pe loc la principiile pedagogice ale școlii britanice, i-a pus zgarda și, purtându-l de lesă în grădina Ateneului, l-a plimbat pe la toţi pomii, până ce plictisitul și neastâmpăratul s-a potolit. După întâmplare, glasul javrei a fost nemaipomenit.

Cvartetul spaniol, crescut de-o pedagogie mai liberă, n-a putut fi stăpânit în niciun fel: la repriză s-a produs atâla haos, încât nu mai distingeai măcar o voce, totul părea iremediabil pierdut. Păcat de saloanele palatului și de încrederea publicului spaniol, care își folosea mai bine timpul căscând gura la vreo coridă! M-am așteptat să aud focuri de arme în splendida sală, cum recomanda Stendhal, să aud cum cade din tavan candelabrul, să aflu din gura celor șase crainici că un grup de anarhiști a luat cu asalt curtea regelui Alphonso…

Adagio molto e mesto e considerat de muzicologi miezul întregii lucrări. Ca să-și dovedească priceperea și să arate cât de bine au înţeles interpreţii sensul capodoperei beethoveniene (dezminţind astfel că nu e nicio legătură între ei și banda care a făcut ţăndări candelabrul), interpreţii au citit cu mai multă sârguinţă indicaţia compozitorului de pe portativ și s-au așezat cerc în jurul acelui dulce miez, începând să-l consume gospodărește. Într-un glas, vocile au trecut la ciugulit, la scurmat, la mărunţit. Vioara întâi a terminat prima, într-un

mod cât se poate de brav, ceea ce a dezminţit ideea că se afla întâmplător la un asemenea festin. Repede a terminat şi violoncelul, cu toate că ronţăitul său a fost mai greoi, însoţit de clefăituri şi râgâieli. Un moment de-o intensă emoţie a fost când din scândurăria lui veche au ieşit la lumină gâze şi furnici: instrumentistul le-a cules discret cu degetele lui subţiri, le-a imobilizat pe tăblia stativului şi le-a strivit cu multă iscusinţă, ca pe nişte ploşniţe… Am aşteptat nerăbdător să văd cum se inversează vocile ca poziţie sonoră, cum violoncelul trece peste viola devenită voce de bas, aşa cum mă obişnuiseră atîtea audiţii ale lucrării. Totul s-a petrecut în bună ordine, violoncelul şi şobolanii care îl urmăreau au scos absolut toate notele pe care le ţipă o maşină în viteză, când virajul e luat prea strâns.

După o pauză mai largă, de refacere şi probabil de serioase consultări („mergem mai departe sau ne retragem la culcare?”), finalul *(Allegro),* inspirat de-o generoasă temă rusă, i-a surprins pe interpreţi la mare distanţă unul de celălalt, dezuniţi ca amanţii şansonetei, sau poate dispuşi să-şi comunice de-acum înainte numai prin poştă. Asta a făcut ca acel faimos şi impresionant caracter dramatic să nu apară niciodată ca un lucru exterior, ci venind din adânc – din sală, de prin foaiere, din bulevardul vecin. Au fost momente de-o atât de puternică tensiune şi trăire, încât la interogaţia violei am auzit răspunsuri foarte clare din partea publicului, unele însoţite de chiuituri şi tropot de tocuri pe podea.

Frazele de încheiere au constituit o apoteoză a vieţii: dând buzna din cele patru zări unde se risipiseră, vocile s-au regăsit pe podium cu un minut înainte de pronunţarea ultimei note, impecabil executată de acest teribil cvartet, astfel că uralele publicului n-au făcut decât să prelungească (minute în şir) hărmălaia, cavalcada şi răgetele de până atunci.

Tulburat, copleşit, înnebunit, n-am ştiut cum să cobor mai repede de pe şifonier, unde mă proiectase un Beethoven de zile mari, ca să mai ascult o dată, cu urechea

lipită de aparat, vocea crainicilor numind radiodifuziunile ce preluaseră în direct transmisiunea și să știu cu câte continente alături fremisasem și jubilasem în seara aceea…” *(13 septembrie 198…)*

„Strașnică invenţie trenul! exclamă Leonida Condeescu, intrând în compartimentul de clasa întâi chiar în momentul când peronul Gării de Nord răsuna sub a treia bătaie a gongului – semnalul plecării. Magnifică invenţie, domnilor! făcu el în locul cuvenitului salut. Plătești biletul, câţiva gologani! și urci nemijlocit în căruţa viitorului… Cearcă să te-ncontrezi puterii aburului…

Își așează în portbagaj valiza mare, din piele galbenă, ferestruită de etichetele unor ilustre hoteluri europene, își scoase cu grijă mănușile asortate, își șterse cu batista de mătase fruntea îmbrobonată de transpiraţie, după care se lăsă ostenit în fotoliul moale, plușat. Dându-și abia acum seama că observaţiile lui mișcătoare zburaseră în compartiment fără a fi fost prinse de cei trei călători – doi domni, mai mult ca sigur becheri, și o femeie între două vârste, numai blănuri scumpe și giuvaiericale –, Leonida Condeescu se simţi brusc singur, rotiţă neînsemnată în diabolica mașinărie a lumii. Omenirea se mișcă, evoluează, care va să zică se avântă pe magistrala progresului, gândi el studiindu-şi tovarășii de drum, ba putem afirma fără teama de-a fi contrazișI că inaugurăm cu brio secolul vitezelor ameţitoare… Bravos! E chestie mare: nu se scurseră câţiva anișori pe apa Dâmboviţii de când neamţu’ așternu drumul de fier peste meleagurile străbune, că birja și cupeul și intrară în declinaţie… Le preferăm acum acceleratul, trecem vijelios ape și coline și, în două-trei ceasuri… De ne-am pătrunde de măreţia vremii… Dar noi pălăvrăgim și iar pălăvrăgim…

— Căldură mare, coniţa mea! se înverșună singuraticul Leonida, atacând frontal sexul sensibil. Decembre de aur! pufăi el. Ce-ar fi să lăsăm puţintel geamul?

Locomotiva pufăi și ea, undeva, sub copertina de tinichea, stâlpii susţinători se mișcară ușor îndărăt, câteva

siluete de pe peron bătură ca aripile în lumina albastră a felinarelor și eleganta cuconiţă își făcu cruce:

— Doamne-ajută! Pornirăm…

Desprinderea de ţărm era lină. Cei doi domni își curmară trăncăneala, luară un aer solemn și, consultându-și orologiile extrase din buzunarul vestelor:

— La foarte fix! Umblă regulat! notă unul din ei, și celălalt se mulţumi să aprobe printr-o legănare a capului, pocnind tehnic capacul Garnier-ului de aur, cu cifre romane.

— Mai curând zăpușeală! spuse ca pentru sine femeia, sufocându-se în blănurile din care întârzia să se desprindă. Asta se numește iarnă? Parodie! Să fi văzut dum neavoastră veri caniculare, ierni de crăpa piatra în prund… Alte timpuri!…

— Sa nu lamentăm, stimată coniţă, o dojeni unul dintre becheri. N-are nimeni să se plângă de acest binecuvântat an 1890… Dacă s-ar putea să-i lungim zilele până la patru sute…

— Oh, de-ar fi cu putinţă! interveni Leonida Condeescu. Și, fără pauză, își ţinti vecinul de banchetă, convins că întrebarea directă va prelungi conversaţia: la Filiași?

— Alt undeva, unde? Nici vorbă că la Filiași! Dar dumneavoastră?

— Dacă nu vă e cu supărare, eu cobor instantaneu la Leordeni. Mă cam jenează arendașii, lovi-i-ar damblaua! Dar vineri fac cale-ntoarsă. Sâmbătă e balul *Obolul,* la Băile Eforiei. Nu poci pentru ca să lipsesc… Sunt în comitet.

— Ce ciudată coincidenţă: și eu mi-am plătit invitaţiune la Eforie, spuse îmblănita. Menu a-ntâia: stridii de Ostenda, șuncă de Westfalia, saladă de homar în sos remolat, pâté de foa gras, șofroa de potârniche, pulpă de căprioară Diana din Poa… din Périgord… Dar și preţul… De zile mari: zece lei!

Un bărbat cu mustăţi în furculiţă, ochi vii adânciţi în fundul capului, pometii obrazului proeminenţi, tăiaţi parcă

în piatra, jiletcă largă, din stofă scoţiană, pălărie de fetru, încerca precaut minerul portierei.

— Îndrăznește, nene lancule! strigă Leonida Condeescu, înregistrând ezitarea mușteriului. Nici că se putea o mai mare plăcere! Ia și șezi! Unde te duc caii, nene? Afaceri, nu-i așa?

— De bună seamă! spuse nu prea încântat de întâlnire nenea lancu și își frecă înfrigurat palmele. Ger de crapă piatra!

— E bună! Ger, neicușorule? Nu mai poate omul de zăpușeală, și dumnealui se văită de frig! rise cu poftă unul dintre becheri. Și, după o clipă: Mor să știu de unde vă cunosc. Certamente v-a dat *Universul* în poză… Cumva domnul… Stancu Becheanu? Sau Lefter Orghidan?… Că nu îndrăznesc…

— Amicul? hohoti Condeescu. Ce-are dumnealui cu Camera de comerţ? Ba dimpotrivă! Ne cunoaștem de-un veac: autore, publicist care va să zică…

— Scârţa-scârţa pe hârtie… se recomandă noul venit, agitând în aer un plaivaz nevăzut.

— Pardonaţi de confuziune, se înclină becherul. Pozele de prin gazete mai rău te încurcă: toţi își seamănă… Babilon…

— Domnul lancu Caragiale, își desăvârși Condeescu recomandarea.

Călătorul prezentat se înclină teatral, înăbușindu-și în reverele ecosezului un zâmbet periculos.

— Apropo de gazete: *Reiorma* de ieri publică bilanţul duelurilor pe ultimii trei ani: nu mai puţin de zece! mai multe decât cazurile de oftică… Significativ, nu? Asta însemnează, scria gazeta, că s-a trezit simţul onoarei în sânul populaţiunii… Dar tremuraţi binișor, domnul meu…

— E frig al dracului, asta e realitatea, stimată… Acceleratul produce curenţi…

— Fii amabil, domnule Turturel, așterne-i șuba dumitale pe spate.

— Sărut mina, stimată…

Cuibărit în haina miţoasă, nenea lancu despături

gazeta, își prinse pe nas cârligul sticlelor cu ramă aurită și vru să citească. Dar lumina scăzuse. Legănarea trenului îl moleși. Căzu într-o toropeală dulce, lunecă spre o văioagă înverzită, traversă un podeţ, mereu urmărit de roiul cuvintelor. Bătaia ritmică a roţilor sub canapea puse accente stranii frazelor companionilor lui de drum și, pe măsură ce discuţia celor patru se înfierbânta, din adâncurile inimii se limpeziră acordurile *Cvartetului complimentelor* de Haydn, pe care-l ascultase în ajun la Ateneu.

Dacă-i este omului frig, plângea vioara, însemnează că sângele nu-i circulă normal… Ar trebui să ia hapuri cu catramină, adăugă violoncelul, catramina combate tusea, astmul, laringita, cefaleea, catarul, pistruii, inflamaţiunile intestinale și ale băşicii, congestia, constipaţia, surmenajul, coşmarul. Viola spunea molcom: previne boala somnului, flagelul *Nona.* Joi se inaugurează iluminatul electric la Sinaia, relua vioara, dar se dă ca sigură întârzierea mașinilor de curent din Austria… Felinarele din Cișmigiu voi” fi mutate pe Bulevardul Mare, provizoriu… Onorabilul meu soţ consumă numai foiţa de ţigară *La Patrie,* cu filigranul lui Rouget de l’Isle intonând Marsilieza, produs al casei Leon et comp… Violoncelul interoga: deci nu dânsul a scris *Bomba cu apă tiartă?* Și vioara: exclus, stilul mnealui e mai pretenţios, mai modernist, dispreţuiește gusturile populaţiei… Ca și doctorul Davila…

Smintită invenţie, trenul! își spuse conu lancu, urmărind amuzat cvartetul, și își căută o poziţie de somn mai comodă.

Muzica batea mai departe: *Lustralina* conferă strălucire pielăriei, apa de Melisa, preparată de benedictinii din Florenţa, e teribilă, dar la indigestii se recomandă mai curând alcoolul de mentă piperată și oleul de arnică de munte… Violoncelul, grav: *La dama elegantă,* Lipscani 24, perdele discrete și mătăsuri pentru inclusiv copii…

Vocile atacau acum *fuga,* mișcarea ascendentă

înfăţișa locul sinistrului – cazarma Cuza din Dealul Spirii –, schiţând portretele martorilor oculari orbiţi de flăcări în toiul nopţii, cum scrisese la gazetă: *Notons en passant M-me Chose, une brune descendue d'un cadre de Murillo, en robe de chambre, superbe dans son négligé transparent: M-me Machin, un Rubens, non moins élégante, toute rouge d'émotion ¡ la toute jeune M-me Bigoudiano, un rêve brillant de Watteau...* Aţi fost și dumneavoastră de faţă martor, iubite domn? întrebă vioara. Nu, coniţă, eram la Mizil, maman însă a fost, ea nu scapă nicio ocaziune, răspunse trist violoncelul. Vioara secundă a prostului ăstuia de Leonida Condeescu abia s-aude, își spuse somnorosul. Lasă atacul arcușului, permanent defectuos!…

Apărea o temă nouă: M.S. Regele, îmbrăcat cu șorţ de zidar, a pus piatra fundamentală și pergamentul în subsolul Palatului de Justiţie de pe gârlă și, însoţit de familie, y *compris* prinţul moștenitor, a inaugurat lucrările podului de la Fetești… Ne trebuia pod peste Dunăre? fluieră scurt vioara. Absolut, pentru priveliște, mormăi violoncelul. Dar moștenitorul tronului suferă de nostalgie bavarică de când s-au închis cursele de cai de la Băneasa, tirul de porumbei părându-i-se distracţie pentru mitocani, nedemnă, reveni vioara.

Urmă un *allegro*: s-a betonat lacul Cișmigiu… S-a pus fundaţia la Fundaţii… Un lucrător de la căile ferate s-a sinucis… La Focșani a ars poșta… La Găiești un ţăran a fost molestat de jandarmi până ce a înnebunit… Defraudări la orfelinatul Elena Doamna… Tache Ionescu a provocat la duel pe G. Lahovari pentru injurii gazetă… Paludismul, boala numărul unu… Camera a respins darea în judecată a miniștrilor liberali… Drama *Năpasta* a avut o primire favorabilă… Se trece la etalonul aur, declară d. ministru al finanţelor, Menelas Ghermani…

Și, în sfârșit, un *andante*: d-na Corina Ureche, fiica onorabilului prof, și fost ministru V. A. Ureche, divorţată de dr. Rizu din Iași, locuia în str. Sculpture! Trebuia ca în curând să se căsătorească cu căp. Guriţă, vărul ei. Amândoi tinerii se iubeau, dar spre a se căsători era

nevoie de dispensă, fiindcă erau veri primari. Pe când dispensa era așteptată, Corina află că iubitul ei îi era frate. Decepţionată, zdrobită, fata se otrăvi.

La căsătoria ei cu dr. Rizu, distins medic, Macedonski publicase acest epitalam:

Corina inimă înseamnă
În dulcea limbă a lui Petrarca.
E pentru veci căsătoria
Când inima conduce barca…

Se vădea acum că Macedonski era poet și nu profet…

Cvartetul complimentelor intra în *finale:* disperatul amant al Corinei și-a tras un glonte în cap…

Nenea lancu tresări. Pocnetul pistolului îl trezise.

— Marinarul? El pocni pistolul?

— Ce pistol, frate? Marinelul dumitale, tot zbenguindu-se pe culoar, își bubui fruntea de geamul portierei… Dacă nu-l potolește oleacă mamiţica, acu îl văz trăgând semnalul de alarmă… Of, copiii de azi! Zavragii, vagabonţi, vorba ăluia…

— Întocmai ca nepotu-meu, Maiorașul, pupa-l-ar tanti! se aburi până-n lumina ochilor femeia din blănuri.

— De soră?

— De frate! Deștept de rupe…

— Oricum, n-avem motive pentru ca să ne plângem, mai cu seamă noi, bucureștenii: cit o rămâne Pache Protopopescu pe tapet, care va să zică primare, cetăţeanul nu va duce lipsă de satisfacţiuni… Dar despre lancu Bratescu, primarele de verde, ce ziceţi?

— Iar își pălmui subalternii fără motiv… Ultimul, șeful Cadastrului…

— Dar i-a dat pe loc cinci lei, după obiceiul lui… Așa, să tot primești palme… Om de onoare…

— Și, cum spuneam, progres pe toată linia… Ţara înflorește. Raiul pe pământ! Acu intră și telefoanele, ca mâine tramvaiul electric… Zice că întinde bulevardul cel mare până în Pantelimon… Minune! Apoi, artele și industria…

Nenea lancu nu mai putea închide ochii.

— Rezon! spuse el. Numai că, vezi mata, rămâne cestiunea ţărănească, rămân o mie de griji… Văzuși la 88… Talpa ţării, stimabile… Noi, cu acceleratul, ce știm… Mi-e frică de trădare…

— Știi că-mi placi, neicușorule? Adicătelea, ce-are a face acceleratul cu talpa dumitale? Dă-mi voie, cine trădează?

— Guvernul cu oamenii lui…

— Ei, bravos! Unde nu înţelegi dumneata politichia… Ia să ne tălmăcim noi puţintel…

— Să ne tălmăcim! făcu înviorat nenea lancu și-și înlătură de pe umeri blana împuţită a șubei. Dar tresări: Cam câte ceasuri să fie? Știţi, eu cobor la Titu…

Cei doi becheri scoaseră paralel orologiile de aur, captive în lanţurile lor de la vestă, și anunţară:

— Șapte jumătate trecute! Asta înseamnă că ne aflăm între Ghergani și Conţești…

— Unde rămăsesem?

— Mergem înainte…

Domnul Leonida Condeescu trecu primul ia atac:

— După mine, cestiunea ţărănească nici că există… *Perpetuum mobile*: așa a fost de când lumea: la 48, la 58, la 68 etţetera… Ţara românească să trăiască! Trădare? Injustiţie? Exploatare? Mofturi! Povești de înnegrit hârtia… Gazetarii sunt de vină! Oamenii lui Morţun și-ai lui Nădejde… Cestie de tarabă! Daraveri de clopotniţă! Lucrătorii împotriva iniţiativei? Să mă slăbești! Cum așa? Matale nu vezi cum se lăţește comerţul, cum prosperă meseriile, creditul, concesiunile? Ești orb la înţepenirea avântului? Ţăranul să facă bine să muncească!

— Ţăranul muncește pe brânci de când se știe… Și-a vărsat sângele la Plevna, la Griviţa, la Rahova… A luptat cu speranţa în inimă… Eu, unul, văd flăcări, domnilor.

— Unde vezi flăcări, stimabile? hohoti Condeescu. Ţigara parfumată a doamnei scoate fum fără flacără…

— Domol, mai domol, stimabililor, onorabililor. O indispunem pe doamna, inter veni Turturel. Apoi, adresându-se gazetarului: punctul dumitale de vedere e

absolutamente nifilist, dă-mi voie… Nicicând n-a fost mai bine în această binecuvântată de Dumnezeu Belgie a Orientului… Glorioasa domnie a maiestăţii-sale… Progresul, da, progresul… Ai să înregistrezi progresul la expoziţie… Da, jubiliară… ce crezi dumneata… Nifilist ca Émile Zola! Solidaritate și mai ce? Dă-mi voie să spun împreună cu strămoșii noștri: nu admit!

— Lasă-l, nene, pe mâna mea, reluă Condeescu. La urma urmei, pe ce te sprijini dumneata? Veniţi cu moftologii, cu iconomii, cu soţietăţi, cu scamatorii, ca să trageţi lumea pe sfoară… Dar ia să dăm noi mai bine cărţile pe faţă!

— Dă-le, domnule, să vedem!

— Ce bizar, ce straniu, ce coincidenţă! chicoti cuconiţa din adâncul blănurilor ei. Caré de valeţi, ca la stos! exclamă ea, încântată că obrazul lui nenea lancu pălise la somaţia argumentelor. De unde să scoaţă, bietul, probe?

— Eşti galben, nene! observă Leonida Condeescu. Te înfundarăm…

— Ce roșu s-a făcut! șopti unul dintre becheri în zulufii doamnei îmblănite.

— Apăi nu vă fie cu supărare, începu grav scârţa-scârţa pe hârtie. Poate că nici într-un stat, din Europa cel puţin, nu există atâta extravagantă deosebire între realitate și speranţe, între fiinţă și mască…

— Mă omori, nene…

— Lasă-l, Tache! Dă-i înainte, onorabile…

— … Ţara românească este aproape absolut agricolă; câteva începuturi de industrie, protejate într-un mod scandalos de către stat și chiar începuturile de exploatare a petrolului, stau, ca producţie de avuţie naţională, într-o proporţie infimă, aproape neglijabilă faţă de producţia agricolă. Pământul ţării e stăpânit de…

— … de proprietari mari, mijlocii și mici, știm noi cum sună povestea… spuse Leonida. Mersi de explicaţie! Treci la cestiune, dacă mă iubești…

— Daţi-mi voie… Toţi ţăranii sunt plugari; ei cultivă

micile lor proprietăţi, dar și proprietăţile mari și mijlocii. Acestor proprietari mici (aproape cinci milioane de suflete la o populaţie totală de vreo șase milioane), nu le poate ajunge producţia proprie, deși trudesc din primăvară până în toamnă, din revărsatul zorilor și până la răsăritul stelelor; iar toamna, potrivit învoielii, ţăranul îi cară întâi arendașului partea acestuia, și abia în urmă poate să-și ridice și el bruma de produse ce i se cuvine… E scandalos! …

— Te pomenești că toate năzdrăvăniile astea otrăvite le gândești serios! interveni Leonida. Nu cumva intenţionezi să le dai la gazetă? Sau să confecţionezi poate o broșurică? Curaj, că îţi dăruiesc și-un titlu: *Din toamnă până-n primăvară,* căci tot te preocupă pe matale iarna…

— Lasă-l, venerabile, să vedem unde ajunge…

— Ţăranii nevoiași, peste iarnă, când nu au de lucru și nu pot produce în genere nimica, având nevoie de bani, fac împrumuturi, cu camătă mai mult sau mai puţin infamă, tot de la arendași, rămânând a se răfui la socoteala din toamna viitoare. Adesea ţăranii, după o muncă de peste opt luni, se văd rămași datori pe anul următor. Și iar vine o iarnă aspră peste tristele și umilitele lor vetre, și iar rugăminţi cu căciula în mână pentru împrumut… Și așa mai departe…

— Mă miram eu de ce se tot plânge de ger onorabilul pe zăpușeala asta… spuse melodios femeia dintre blănuri.

— Ţăranul are datoria să se străduie, să ia exemplul atâtor târguri înfloritoare… observă Tache.

— Aici e aici! făcu nenea lancu. Administraţia e coruptă, compusă din două mari armate… Cele două așa-numite partide istorice care alternează la putere nu sunt, în realitate, decât două ficţiuni, având fiecare nu partizani, ci clientelă… Una stă la putere și se hrănește; alta așteaptă în opoziţie… Când cei hrăniţi au devenit impotenţi prin nutriré excesivă, iar cei flămânzi au ajuns la complectă famină, încep tulburările de stradă… Plebea, clienţii cer numaidecât răsturnarea guvernului. Facţiunea de la putere, supranutrită, este incapabilă a mai ţine piept

torentului popular, adică facţiunii răzbite de foame, iar regele, gelos de reputaţia europeană de liniște și ordine a statului său, este silit să concedieze cabinetul… Care va să zică, în loc să derive guvernul din majoritatea reprezentanţei naţionale, derivă unanimitatea acesteia de la guvern. Și corupţia? Cu un zâmbet amar, românul numește ţara lui patria bacșișului și hatârului…

— E tare! N-o semna!

— Ce?

— Broșura…

— Lasă-l, stimabile, că i-o taie cenzura. Ce altă treabă are?…

— Își găsește omul nașul…

— Oligarhie murdară! spuse scârbit nenea lancu.

— Curat murdar! cum îmi răspunde lăptăreasa când îi reproșez laptele… exclamă amuzată cucoana, pe care expunerea o cam indispúsose.

— Optica dumitale e periculoasă, stimabile, observă Turturel. Miroase…

— Miroase a adevăr, stimabile! făcu nenea lancu. Regatul maiestăţii-sale a devenit o fabrică de funcţionari, de salariaţi publici și avocaţi, o pletoră de semidocţi, fără caracter, fără omenie, adevăraţi cavaleri de industrie intelectuală, cărora le trebuie numaidecât onoruri cât mai multe fără niciun merit, și câştig cât mai mare fără osteneală… îndrăzneală multă, lipsă de orice scrupule, renunţare la demnitatea personală, la onoarea familiei, infamie chiar, dacă trebuie, puţintel noroc – și cariera e gata! Așa se parvine, așa se intră în rangurile nobiliare ale oligarhiei române… Asta e: ne-am procopsit!… Văd focuri pe moșii, domnilor…

— Deocamdată acceleratul merge…

— Prăpăstios ca dumneata, mai rar!

— Știi s-o-ntorci din condei, n-am ce zice… Toate bune și frumoase cum le explici matale, dar realităţile te dezmint. Când să mai vorbim noi, ca să vezi cât te-ai mai înșelat?…

— Peste cinci, peste cincizeci de ani, când poftești

dumneata, stimabile, răspunse voios nenea lancu, pregătindu-se să coboare. Cât să fie, mă rog, ceasul?

— La jumătate opt, spuse unul din becheri, pocnindu-și orologiul de aur.

Celălalt becher, Tache, îl controlă și-l aprobă neîntârziat:

— Regulat! Domnul Caragiale să nu uite de întâlnire…

— Voi veni la fix. Deocamdată cobor.

— Noi mergem mai departe. Și, sâmbătă, înapoi… Pentru balul de la Eforie.

— Ce straniu, ce coincidenţă: la balul de sâmbătă cântă fanfara Manejului lipiţan… Am ascultat-o la Viena. Încântătoare! înfloresc artele, domnilor…

Când frânele trenului încetară din scârţâit, cvartetul încheindu-și recitalul, călătorul prăpăstios coborî. 11 văzură jos, pe peron, adus puţin de spate, obosit și înfrigurat, împingând cu bărbia ascuţită ceaţa serii.

— Stranie creatură! Bizare idei! Ca să ne strice nouă călătoria… Persoană însemnată? Că nu reţinui!…

— Ei, aș! exclamă Leonida Condeescu. Nici măcar proprietar de gazetă, de vreun stabilament oarecare… Incendiile lui? Apă de ploaie!…

— Pompier, cumva? glumi Turturel.

— Poet, ca tot nevolnicul… E singura profesiune potrivită unor asemenea haimanale…” (25 *februarie 198…)*

Păianjenul

E cât se poate de limpede că sunt un neghiob! Un neghiob patent! exclamă Claudiu Măgureanu, sărind furios din fotoliul între pernele căruia aţipise. Să dai ca un cal cu piciorul atâtor ocaziuni fericite, perspectivelor de avansare, transferului sigur în minister, la București! – și adăugă, pe când răsucea butoanele tranzistorului de pe noptieră – … împrejurările nefiindu-ţi nicio clipă defavorabile… Oho, ba dimpotrivă!…

Rostise aproape strigând ultimele cuvinte, astfel că un păianjen rătăcit printre cristalele lămpii alunecă scurt pe firul lui nevăzut și rămase spânzurat deasupra frunţii lui

înnegurate.

Odaia întunecoasă se umplu îndată de scânteile unor smintite semnale telegrafice, după care un zumzet josnic și persistent înfioră aerul și făcu să cadă de pe peretele dinspre stradă o foiţă de zugrăveală. Să fi studiat ştiinţele naturale sau teologia! spuse el în ciudă. Mi-aș fi explicat din vreme fenomenele lumii…

Luă în mână, ca pe o tabacheră, aparatul răzvrătit, îl clătină pedepsitor în dreptul urechii, îi trase afară antena telescopică și izbuti să distingă, într-un adânc ceţos, o voce de tenor italian grăbit să încheie o canţonetă și să se ducă la culcare,

Așteptă. Se auzi, în sfârșit, un gong, pe fondul lui foșniră lung niște foi de hârtie, apoi un alt italian, mai grăbit decât primul, dar tot tenor, se avântă în lectura ultimelor știri… Răpire eșuată la Milano… (nu-și amintea să fi auzit, de când cu valurile astea de terorism, de vreun act de violenţă la Veneţia, de unde deduse că peisajul lagunei interzice gândul crimina] și fapta reprobabilă, zidurile cetăţii inspirând cel mult conjuraţiile de operetă), doi soldaţi în termen se certaseră la Reggio di Calabria și își încheiaseră disputa cu focuri de armă automată, unul dintre ei sfârșindu-și în spital stagiul obligatoriu și (nu se înţelegea prea bine) existenţa. La Salerno, o mulţime de clienţi identificaţi mâncau și beau în restaurante în contul ajutoarelor pentru sinistraţi, în timp ce seismologii prevesteau noi cutremure… S-a încheiat instrucţia în cazul șoferului spintecător de femei din Leeds…

Un neghiob, asta era. Învăţase destulă italiană la Del basso, neîntrecutul cioplitor de monumente funerare de pe bulevard, s-ar fi putut angaja după gimnaziu la Casa d'Italia sau la biblioteca macaronarilor din București, nu și-ar fi ofilit tinereţile în culisele poliţiei, inspector de zi și de noapte, hăituit de evenimente, de descinderi și anchete… Nu-i vorbă, lumea stricându-se, avusese treabă mereu mai multă, se distinsese în nenumărate ocazii, ciupise la timpul potrivit și câteva premii și o decoraţie, *Bărbăţie și credinţă,* dar avansările merseseră lent,

recunoștinţa fusese palidă faţă de sacrificii, nu știuse să speculeze circumstanţele, să se promoveze, să cucerească Bucureștiul, să spună, urcând treptele ierarhiei, adio la Târgoviște…

Păianjenul ăsta e, în schimb, mai hotărât, iată-l avansând, năzuind spre lampă, descoperind noi perspective… Temerară, jigania asta știe ce vrea… *Peroni,* berea ideală, interveni o voce insinuantă din tranzistor, *Peroni* vă redă energiile tinereţii! Claudiu Măgureanu își aminti, înfiorat, că gustase delicioasa băutură: tocmai terminaseră de turnat în ciment un Sant' Antonio, mărime natur, îl culcaseră încă ud în iarba cimitirului catolic, băuseră în cinstea lui… Ce forţă mistică îi strecurase în sânge berea italienilor, de izbutise singur să-l urce în picioare pe sfânt, ca să-l prindă în scoabe și în buloane…

Se simţi dintr-odată viguros, ca atunci, tânăr. După lungi și penibile săptămâni de nehotărâre, se simţi senin și ușor ca un porumbel, recunoscând în starea lui buna dispoziţie și luciditatea de mult nemaiîncercate… Să profit de energiile renașterii mele, își frecă el mâinile, să mă grăbesc a întocmi, dintr-o suflare, raportul datorat superiorilor din minister, amânat de atâtea zile și săptămâni, de două, dacă nu de trei ori cerut prin telefon prefectului de însuși secretarul general Necșulescu!

Intârzierea elaborării raportului îl exasperase și pe el, pe Măgureanu, nu numai pe superiorii din capitală, mai ales ocolișul primelor fraze, din care trebuia să reiasă limpede atât filmul sângeroaselor evenimente de la 5 și 6 iunie 1936, cât și modul inteligent în care condusese personal operaţiunile de înăbușire a zaverei și de pedepsire a tuturor celor vinovaţi. Un teanc de ciorne, păstrate cu grijă, erau dovada strădaniei lui de-a fi explicit și concis, de-a dovedi perspicacitate în analiza lucrurilor, de-a desfășura un larg evantai de argumente, care să-i justifice dura și prompta intervenţie pe teren, pentru a se apăra și a-și scuti șefii de eventuale învinuiri, interpelări în Cameră, campanii înveninate ale gazetelor opoziţiei. Fără acele argumente bine ghintuite în frază, două victime ale

represiunii ar fi putut oricând striga din mormintele lor, creând dificultăţi și impresia că s-a lucrat cu mijloace nepermise…

E și el un suflet! observă Măgureanu, urmărind travaliul păianjenului printre clopoţeii lămpii. Hărnicia insectei îl umplu de admiraţie. Să nu mai zăbovesc măcar un minut, își spuse, lucrarea trebuie să ajungă chiar astăzi în mâna lui Necșulescu!

Își netezi îndelung, în oglinda ovală, încadrată în lemn negru, cu încrustaţi! de sidef, părul rărit de atâtea necazuri, își cercetă atent trăsăturile cam răvășite ale feţei, își pipăi scurt, pe rând, bufonii de la manșetele roase (și, cum își amintea că mai făcuse de câteva ori acest control, se temu că gestul devenise tic), apoi se așeză hotărât la masa de scris, o masă grea de nuc, cândva alonjabilă, acum blocată spre peretele din dreapta de două rânduri de cărţi în echilibru precar, iar spre fereastră de o mulţime de obiecte de zilnică trebuinţă: o lampă metalică al cărei picior îl înfăţișa pe Prometen cu torţa în mână, abajurul fiindu-i împodobit de-o fină danteluţă (Emilia, în veci neuitata, înfrumuseţase cu priceperea ei multe alte lucrușoare, în tinereţe), două oale de pământ smălţuit din gura cărora ieșeau snop creioane, pensule și cuţitașe de pictură cu lacrimile de ulei încremenite, două baghete de dirijor (una dăruită de șeful fanfarei Școlii de cavalerie, după ce Măgureanu descoperise banda de ţigani ce furase tromboanele de alamă și le recuperase înainte de-a deveni bijuterii), un microscop de amatori, câteva casete de insectar închizând sub vitrine colecţii de fluturi decimate de uscăciune și de prea insistente îngrijiri și, desfundând sticla de cerneală *Kores* și alegându-și tocul cu peniţă de mult trecută prin flacăra chibritului, se așternu sârguincios la scris.

Minune: majuscula primului cuvânt se desenase admirabil pe hârtia velină, primele gânduri se articulau neașteptat de logic și de armonios, își vedea de pe acum lucrarea terminată, adăpostită în plicul sigilat; va șterge, în fine, proasta impresie pe care o lăsase celor ce

așteptaseră cu sufletul la gură relatarea exactă a evenimentelor…

Disting, cu o deosebită claritate, fiecare minut și fiecare detaliu al celor două zile, își începu Măgureanu raportul, sunt vii în memoria mea aspecte dintre cele mai diverse, de pe toate scenele orașului tremurând de spaimă și fiori, ca și cum m-aș fi aflat atunci pretutindeni – la bariera de la Teiș, la fabrica de oxigen a lui Ciufu, din capătul celălalt al urbei, pe aleea Mănăstirii Dealu, în cabinetul primarului înnebunit că nu poate prinde legătura telefonică cu regimentul, pentru a cere ajutorul armatei… Colonelul Andone lipsea din localitate, călătorea la Tecuci să-și comandé câteva butoaie pentru vie la niște foști ostași din partea locului, nu s-a întors de-acolo decât peste o săptămână, după încheierea tuturor operaţiunilor, ceea ce nu l-a împiedicat să primească felicitări pentru promptitudinea cu care (nu) acționase, dar chestiunea o consider definitiv clasată, n-am să mai răscolesc rahatul, își spuse Măgureanu punând tocul jos.

Vânătorul văzduhului tocmai capturase o muscă, victima, dându-și o importanţă disproporţionată, emitea sfâșietoare semnale de alarmă. Radioul cinta o romanţă de Dargomâjski, minune!

Să nu întrerup, să nu întrerup măcar o clipită! tresări el simţindu-se moleșit. Așa cum îmi sunt orânduite acum în minte, evenimentele se așază singure pe hârtie, ce Dumnezeu, nu-i mare lucru să mă las sub suflul dictatului automat, să merg oblu înainte… Am scris oare pe hârtie sau doar am vorbit cu mine însumi despre dictonul automat? Dacă, precum cred, am scris aceste două cuvinte, ce rost au ele oare într-un raport confidenţial, să-mi spui dumneata unde sunt și de ce se ascund? De ce nu vă arătaţi la lumina zilei, scârbelor? ţipă el, ca în timpul unei anchete, adresându-se topului de hârtie de dinainte-i. Vă scot ochii, să mă ţineţi minte!

De bună seamă, asemenea expresii nu se folosesc, sunt trecătoare, pălăvrăgesc fără voia lor despre preocupările celui care le utilizează, află șefii că scrii

poezii și-ţi ies vorbe, ca să nu mai vorbesc despre îndoiala pe care le-o strecori în suflet precum că, dacă ei cunosc procedeul, scrii raportul în stare de luciditate diminuată sau, cum să-i spun… Tot așa, să mă feresc a folosi cuvintele *eficienţă* și *rebarbativ,* intrate în vocabular ceva mai târziu, trădătoare și ele… Să dezvolt, încă în capitolul introductiv, precum se procedează, rolul istoric al coerciţiunii, condiţiile generale, cauzele adânci și motivele accidentale ale momentului, trăsăturile conjuncturale. Pentru culoare, precizarea principalelor caracteristici ale anotimpului – ploaie, secetă, iarnă, vânturi…

Luă din nou tocul de pe capacul penarului, îl înmuie în cerneala albastră, și continuă formulând cu voce tare cuvintele: …în oraș, ca și în întregul judeţ, oamenii erau preocupaţi în acea perioadă de următoarele chestiuni: a) pregătiri pentru încheierea cu succes a școlii (în orașul lui Heliade Radulescu funcţionează diverse tipuri de învăţământ, printre care și o școală universală de gospodărie, condusă de onor doamna Chercea), b) preparative pentru recoltarea mușeţelului, c) mobilizarea generală la sărbătorirea lui 8 Iunie, pe gazonul Sălii de arme, d) păstrarea unei convieţuiri pașnice, a respectării liniștii publice, inclusiv în localuri, în apropierea și pe parcursul alegerilor…

Cu toate acestea, își spuse Măgureanu, alegerile sunt improbabile, n-ar trebui să le evoc. Să șterg! Nu-i nimic: să-mi fie dificultăţile imbold spre înaripate formulări, experienţă pozitivă… E un lucru încurajator, adăugă, faptul că rândurile se așternregulat, că hârtia nu se-ncontrează înaintea peniţei, ia s-o șteargă tata… Și, ţinând tocul de mijloc, îi trecu peniţa de câteva ori pe ștofa uzată a pantalonilor. Ai călătorit mult, domnule Necșulescu, spuse privindu-l în ochi pe Prometeu, nu ţi-a trecut prin cap să-mi aduci o cutie cu peniţe! La ora asta, Emilia servea masa, observă el melancolic, casa ne era îndestulată, aburii de mineare grasă mă întâmpinau încă de la poartă, ea insista să mă spăl bine pe mâini, știa că am de-a face cu murdăria orașului (de judeţ se ocupau curent mâinile lui

Mișu Pilat, Dumnezeu să-l odihnească, dar și lui, când ne venea la masă, Emilia îi impunea aceeași sfântă, igienică lege...). Unde am rămas? Și, în sfârșit, f) asigurarea rit mică cu materie primă a șantierelor... Aici greșesc în mod intenţionat: este bine, este frumos să lași pe alocuri, ca o neglijenţă în timpul serviciului, câte o nepotrivire, câte un anacronism stângaci, în limitele cărora să intre cunoștinţe dobândite ulterior, cititorul să-și dea seama că n-ai stat de pomană, ţi-ai mai însușit ceva din ampla panoramă a cunoștinţelor omenești, nu se compară aria științei de azi cu sumarul științei de-atunci...

Claudiu, Clo, cum mă striga Emilia prin grădină (mă aflam totdeauna sub nuc, înnumărând nucile verzi de pe ramuri, erau multe și plinuţe, ani buni, pe care le scădeau cu bățul niște vecini fără inimă, este cu atât mai grea vinovăţia când jefuiești un poliţist, le-am atras de nenumărate rânduri atenţia, zadarnic), Clo, băiatule, primul paragraf ţi-a ieșit ca lins, e convingător, sobru, subtil și...

Evenimentele din iunie 1936, care s-au soldat cu dispariţia celor două călugăriţe din Viforâta și cu o mulţime de răniţi, după cum v-am informat telegrafic, marţi noaptea spre miercuri (și toate lucrurile s-au petrecut vineri, culminând cu manifestaţia curelarilor, în piaţa Mitropoliei, duminică după sfânta slujbă, căci tocmai ieșise Fanariotu de la predica popii Telemac, impresionat la culme de darul vorbirii lui, deci corect revine că telegrama am trimis-o cel mai curând duminică seara...).

Să evit, pe cit îmi stă în putinţă, precizările, hotărî Claudiu Măgureanu, și șterse cinci rânduri. O veche zicală spune că, în poliţie ca și în general, prea multe precizări nu numai că obosesc pe interlocutor, dar devin tot atâtea capcane împotriva celui care le-a folosit, întâmplându-se adesea

C-da 5812 coala 5

97

ca o afirmaţie să nu corespundă, dintr-un motiv sau altul, unei informaţii precedente, și atunci o anchetă

încheiată deschide o altă anchetă… Acum scriu! ţipă el iritat, lăsaţi-mă în pace, căci am jurat să nu mă ridic până nu termin… Și dacă supa se răcește, ce, îţi cade mânușiţa s-o mai aburești o dată? O femeie înţeleaptă știe procedura pentru a fi întotdeauna la înălţime…

Emilia nu-i răspunse, avea un fel al ei foarte delicat de a înghiţi bădărăhiile șefului, căci așa îl numea imediat după incident, când, trecând pe mașină oala sleită, se ducea la gard să ia un picuţ de aer proaspăt și să schimbe o vorbă cu madam Barbescu, vecina, căreia se grăbea să-i comunice șoptit: el scrie mereu ministrului, nu-l slăbește niciun minut, are să-l avanseze siguramente la viitorul 10 Mai…

De pe lampă, în salt subţire, păianjenul zbură până pe perdeaua de muselină, de unde, speriat, fugi să se ascundă în culcușurile raftului învecinat. Am să-l regăsesc, spuse Claudiu, și, superstiţios, se întrebă ce oră să fie, ca să știe ce semnificaţie să dea acelei dispariţii.

Înţelept ar fi – și acest lucru nu trebuie pus pe hârtie decât după o lungă și atentă chibzuinţă – să includ în filmul relatării, discret dar foarte hotărât, ca o sentinţă din străмoși, o rezervă de principiu asupra felului cum am procedat, umbra unei căinţe furnizate de îndoială, oricum, ceva semnificativ trebuie să apară ascuns și să reiasă acoperit, pentru eventualitatea că hârtia cade în mâini adversare sau timpurile se schimbă, prevederea este… Se schimbă garda! exclamă Claudiu în derâdere și, sculându-se în picioare, salută trecerea aceluia de la ghereta în care își făcu se datoria către alte zări, mai încolo… Salută cu palma la un cozoroc închipuit, se înclină ca un ofiţer, apoi își corectă, rușinat de ce făcuse, ţinuta, grimasa. Și, înclinându-se încă o dată, se simţi foarte slugarnic, dar în siguranţă.

Am avut nevoie de un oarecare răgaz de documentare, de confruntarea propriilor mele impresii, de martor ocular în exerciţiul funcţiunii, cu diversele probe și documente aduse ulterior la Chestură – declaraţii, note, relatări de presă, scrisori și bilete capturate între timp…

Nu se poate ca dumneavoastră, experţi în asemenea aspre, dar delicate operaţiuni de salubrizare, care cunoaşteţi ce importanţă prezintă şi cel mai mărunt obiect – să zicem un sfeşnic sau o mănuşă găsite pe câmpul de bătaie –, să nu apreciaţi că această întârziere era justificată şi necesară, cu atit mai mult cu cit rezultatele se dovedesc elocvente, probele irefutabile, consecinţele evenimentelor lămuritoare… Răscolirea până în pânzele albe, ordonată de mine, dezvăluie legături neştiute între diferiţii participanţi la dezordini, între aceştia şi cei ce se a dă în spatele lor, în umbră adâncă – mă refer la câteva persoane din Râmnicu Sărat şi Ghergani – adevăraţii autori ai anai iei… Se dezvăluie, nu mai puţin, procedee, tactici şi practici…

Tactici şi practici! exclamă Claudiu Măgureanu, strâmbându-se ca înaintea ceşcuţei cu ulei de ricin. Rima e întotdeauna supărătoare într-un raport, cunoştea din cronicile poliţiei cazuri de idiosincrazie ale unor analişti la întâlnirea rimei, deşi acelora le plăcea poezia şi o cultivau prin cenaclurile justiţiei, pe la cercurile casnice… Mai ştii de unde îţi vin dizgraţia, menţinerea în grad, punerea în disponibilitate?

În plus, termenul practici e prea vag, fiind general, ca să nu mai spun că împreună cu tactici, în contextul dat, împrumută un aer pleonastic, precum generalul şi tactica nasc monştri, idiotul şi idioţii care mă vor citi (nici vorbă că paranteza trebuie închisă cu şapte lacăte, să nu răzbească la lumină strop din adevărurile pe care îmi permit să le exprim paralel) se vor lega de mărunţişuri gramaticale, în loc să reţină că pământul de sub tălpi le fuge, le arde etc. Îşi aminti o scenă petrecută în biroul comisarului Găităneanu: tocmai arsese, din nimic, un chioşc cu gazete, în capul bulevardului; se procedase la arestarea câtorva persoane; se ţinuseră câteva şedinţe cu uşile închise la tribunal; apoi investigaţiile continuaseră în biroul amintit, fiind aduşi acolo, la confruntare, agenţii care se ocupaseră cu ancheta, martori de încredere, informatorii şi inspectorii principali. Când informaţiile coroborate şi mărturiile păreau să contureze o ipoteză, să

indice un vinovat, spiritele până atunci înfierbântate aflându-și un început de relaxare, de sub servieta lui Găităneanu, aruncată pe un fotoliu, ieși precaut un uriaș păianjen negru, ameţit de lumina și fumul de tutun din încăpere. Mărășescu, de la documente, sărise palid de pe banchetă repezindu-se spre ușă; după el, Aroneanu, dar Aroneanu avea glezna mereu umflată, așa că pășind să se salveze călca strâmb și se prăbuși pe covor ¡ inspectorii intrară în panică, se buluciră spre îngusta ușă secretă dinspre scara de serviciu, unul dintre ei – Naumescu – forţă fereastra si-i escaladă pervazul; doar informatorii rămaseră calmi, cu excepţia lui Oproiu, care, urcat în picioare pe lada cu măști de gaze și alte d-astea, începuse să ţină, în franţuzește, un discurs. Despre toate aspectele concrete ale acelei scene scrisese cu mina lui, detaliat, un raport… Poate că unele formulări de-acolo erau fericite, ar mai putea fi utilizate. Să caut acel raport, hotărî Măgureanu.

Ridică tocul, și coada lui, de lac roșu, crăpat până în adânc, împrăștiind peste tot pelicule sfărâmicioase, îi atinse buzele și dinţii. Simţi gustul amar al lemnului vopsit, acel gust de ţară îndepărtată, probabil Portugalia, care îl înfiorase de-atâtea ori când scrisese note și rapoarte despre evenimente tragice, eroice sau administrative, mușcă puternic lemnul parfumat, se lăsă moale pe spătarul fotoliului și, în timp ce un arc pocnea melodios în perna de piele de dedesubt, aţipi instantaneu.

Rădulescu-Carducci, fostul lui coleg de școală, acum matur ca și el, îi stătea înainte și-i arăta că domnul Butăroiu e foarte supărat: Măgureanu C. Claudiu habar n-avea ce este o fracţie, în ce-l privește făcuse totul ca să-i bage în cap principalele operaţiuni, de care certamente va avea nevoie în meseria lui de agent secret și raportor, Măgureanu rămâne iar de căruţă, ori îl va spune lui taică-su, ori îl va întinde, cu pantalonii lăsaţi, pe-o bancă, și-l va croi la spate până ce-i vor intra minţile în cap… Tocmai vroia să-i arate cum va proceda învăţătorul, când un băiat cu apucături deplorabile veni din spate și-l îmbrânci pe

Rădulescu-Carducci în craterul plin de noroi dinapoia lui. Rădulescu-Carducci se afundă în mocirlă, în câteva secunde fu absorbit în adânc. Acum Măgureanu citea liniștit cartea de matematică, încercând să scoată cu o agrafă, ca pe niște păianjeni înecaţi, fracţiile și cifrele plutind în supa unei farfurii cu chenar albastru, își dădea seama că nu va reuși, pentru că Rădulescu-Carducci îi tot presăra, de peste umăr, răutăcios, alte cifre și alte firimituri de fracţii, parmezan albindu-i farfuria…

Își făcu curaj, se întoarse brusc și-l lovi în faţă pe plicticos. Rădulescu-Carducci căzu la pământ, cu faţa în sus, abia acum își dădu seama că individul fusese mascat, cel care zăcea pe podea era ministrul lui. Ministrul rânjea ca o fiară: ai lovit un nevinovat, știi ce te așteaptă, te-am atras într-o cursă, ca să aflu cum te servești de practici și tactici, de rimele interioare, te-ai trădat exemplar, Măgureanu C. Claudiu…

Nu m-au intimidat niciodată asemenea scene! sări Măgureanu din fotoliu; câte n-au încercat inamicii mei pentru a mă abate de la calea datoriei… îl bănuise pe prefect de complicitate cu turbulenţă, pe ministru niciodată… Și iată-l acum pe însuși ministrul său descoperindu-se vândut anarhiștilor, jucându-i farse nedemne de un demnitar, împiedicându-l să-și redacteze raportul și să se culce liniștit!… Păianjenul îi traversă în fugă foaia de hârtie, și el suflă scurt, ca să-l intimideze.

Prinse între degete, cu hotărâre, tocul abandonat în călimară, trecu la o pagină nouă și continuă:

Către orele 8, 45, se sculară tăbăcarii (din cartierul Simuleasa, fost Tăbăcari), având câţiva fruntași ai suburbiei în capul coloanei, printre care Niţescu şi Tăbăcăreanu, cu pancarde și steaguri de breaslă, cu taraf de lăutari, strigând cuvinte injurioase la adresa perceptorului local și a primarului, asediind statuia lui lenăchiţă Văcărescu din curtea liceului de băieţi, cerând justiţie pe strada Justiţiei, lingă Pompierie… lată-i cum parcurg, disciplinaţi, Calea Domnească, cum trec de Tribunal, cum depășesc Federala și se îndreaptă

ameninţător spre piaţa Mitropoliei…

Simultan, de la bariera Teiș se formează un cortegiu de patruzeci de morari, curelari, educatoare de grădiniţă și plăpumari ai marilor ateliere de plăpumărit ale lui Panaitescu, având în frunte pe Dissescu, fără profesie; li se alătură, la Bărăţie, pictorii de firme, tinichigiii garajului comunal, ucenicii, trei la număr, ai biroului de statistică judeţean, atacă strada Brezișanu, traversează piaţa Aerikides, cuceresc strada Liniștii și umplu de larmă uliţele adiacente – Cetăţii și Maior Coravu… într-un iureș năvalnic, dau să pătrundă în aceeași piaţă a Mitropoliei, dar întâmpină dificultăţi din cauza prezenţei, pe fundătura deversoare, a camionetelor cu cai ale sifonăriilor Aldea și Georgescu…

PĂIANJEN, -i, s.m. (La pl.) Ordin de animale din clasa arahnidelor, fără aripi, cu opt picioare lungi; se hrănesc cu insecte mici (multe specii prinzându-și prada într-o pânză subţire, ţesută cu ajutorul unui lichid cleios pe care îl secretează); (Reg.) Prăjină care se așază pe vârful clăilor, al stogurilor sau al acoperișurilor de paie, ca să îe apere de vânt. (Var.: păianjen, painjăn, paingăn, păingin, paing, păingan, s.m.) (Enciclopedia Română p. 826, jos); pânză de P: file de vardiști de stradă, combinaţi cu agenţi în civil, strângându-se concentric în jurul unui punct fix, numit muscă, în vederea prinderii celor ce ar putea să scape, vinovaţi sau martori, numită și razie. (Insemnare cu cerneală roșie, pe marginea articolului din enciclopedie.)

Alarmă! Căci iată-i cum se mișcă seimenii din suburbia Sârbi, grădinarii din Priseaca și Valea Voievozilor, micii meseriași din Obor și Labirint, doicile din Doicești, pomicultorii din Cobia, Alee și Malu cu Flori, cărămidarii și grefierii judecătoriei, locuitorii barăcilor din Suseni (inclusiv crescătorii de lalele și busuioc ai grădinăriei Gardon) … Un singur gând, un singur tel: să parcurgă nesfâr. șitele uliţe ale târgului și să se reverse în piaţa Mitropoliei, ca să-și strige răspicat doleanţele…

Orele 9, 10. Vin impetuos lăptarii și lăptăresele din Dragomirești (Tinca, lăptăreasa noastră lipsea), șepcarii

din Calea Câmpulungului, sanitarii spitalului, cei câţiva normaliști admiși fără loc din cartierul Gării (păstrând pe chip categoricul lor refuz de-a se înscrie la Găiești), manipulanţii fabricii de gheaţă Săndulescu, avocaţii baroului… Să ajungă în grădina publică e gândul care îi stăpânește, să intre pe Regală e vrerea care îi animă. La încrucișarea cu strada dr. Marinoiu, un dric particular le taie calea, o parte din talaz se desface, superstiţia îi împinge pe uliţele lăturalnice, coloana se recompune sub streșinile bisericii Lemnului, de-acolo numai un pas îi mai desparte de piaţa Mitropoliei…

Dacă păianjenul opintit ar fi urmat de un convoi de furnici, ca de o coloană de mașini, el ar putea fi luat drept dric de lux, iar convoiul s-ar numi înmormântare, observă Măgureanu. Și adaugă: o ureche foarte fină ar distinge sfâșietoarele plânsete ale fanfarei…

Orele 10. Pompez un număr de agenţi în civil printre cei care au ajuns deja în piaţă și aflu neîntârziat că principala nemulţumire a turbulenţilor vine de la refuzul primăriei de a închiria serele din văr-zăria Bucșeneanu, dispoziţie considerată de ei drept arbitrară.

Mina îl durea, strânsese tocul prea aprig, în străduinţa de a fi foarte exact în relatare, îl dureau și ochii, căci lumina scăzuse, filtrul perdelei sporind umbrele.

Și dacă secretarul general Necșulescu nu-i va citi raportul? Dacă îl va trimite, în plic deschis, unui nenorocit de subaltern, ca de pildă Popa, cel care obţinuse prin concurs măsluit postul pe care el, Măgureanu, îl jinduise ani în șir în minister?

Orele 10, 40. Anarhia se întinde. Forţele de ordine nu mai fac faţă. De pretutindeni se revarsă în piaţă sute de oameni, în majoritate necunoscuţi, care îl avertizează pe primar să dea ochii cu realitatea, să coboare din cabinetul său plușat și să-și spună cetăţenește opinia. Ca marea sub furtună, mulţimea se agită tumultuos sub ferestrele hotelului Surugiu, un număr de locatari, străini de oraș, ies la balcoane… Unul, mai curios, leagă de grinda plăcintăriei Dacos o funie, se prinde cu mâinile de ea și se lasă de sus,

în lunecări scurte, în mijlocul furnicarului de oameni. Fotograful ziarului *Ancheta* imortalizează gestul temerar, agenţii – vigilenţi – confiscă aparatul cu epocala peliculă, poza se developează, se asamblează, se anexează la dosar…

… Deși se despărţise de ea, Aristide Chiriţescu o mai iubea. Familia Anișoarei o sfătuise să nu cedeze, să lase divorţul să se pronunţe. Înarmat cu o ură teribilă faţă de persoana iubită precum și cu un revolver, Aristide a pătruns în hotelul Popa, unde își dase întâlnire de împăcare cu so ţia, a purtat discuţii principiale cu femeia fără inimă, apoi, în culmea unei crize de deznădejde și gelozie (încredinţat că ea iubește pe un altul), a descărcat revolverul, minus un glonte, în pieptul gol al nefericitei. Văzând-o, în sfârșit, cedând, Aristide și-a tras în cerul gurii ultimul foc. Dar femeia, cu o prezenţă de spirit nemaiîntâlnită, s-a ridicat și a dat alarma… Primind pe loc îngrijirile primului ajutor, tânăra și curajoasa Anișoara Chiriţescu s-a restabilit grabnic, emigrând ulterior, cu fructul dragostei decepţionate, pe nume Mihăiţă, în America… Cum eu n-am mai văzut de mult păianjenul, așa târgoviștenii n-au mai văzut, în tot restul zilelor lor, o dramă mai mișcătoare…

Atâta vie foiala în piaţa Mitropoliei, apoi emoţiile crimei pe care o cercetase împreună cu pisălogul legist Straton Mirescu, apoi îngrijorarea – acumulată până la a deveni stres – și apoi sentimentul că tulburările vor umbri marea sărbătoare a zilei de aterizaj a Maiestăţii-Sale, la 8 Iunie, produseseră lui Măgureanu stări penibile de ameţeală și descurajare. Se duse să-și ia din bucătărie picăturile de digitală, descoperi într-o cratiţă o budincă de macaroane de care uitase, se repezi asupră-i până o dădu gata, după care se întoarse la masa de scris, cuprins de îndoiala că va mai putea continua.

Sunt istovit, domnule secretar general, cei 77 de ani de slujbă credincioasă, ca slugă a Maiestăţii-Sale, își spun cuvântul. Aţi reţinut, îmi place să cred, dorinţa mea neclintită de-a vă relata întocmai pregătirile, dezvoltarea și

epilogul evenimentelor din 5 și 6 iunie… Voi continua, când mă voi interna, să vă fac martorul acelor evenimente… Voi culmina cu momentul înalt al… Cu masacrul, de bună seamă… Cu confruntarea… Merge oarecum anevoios, pentru că anii care au trecut au modificat perpectiva, înţelesurile; din unghiul pensiei, faptele îmi apar mai altfel, vreau să spun că ceva s-a întâmplat (cer scuze, dar mă lasă rece promovarea la viitoarea mișcare în administraţie… Pasiunile stingându-se odată cu acumularea de ani, nu mai năzuiesc decât să…).

Simţi cum fruntea i se răcește, cum broboanele de transpiraţie îngheaţă și îl dor. Își duse la gură tocul cu care scrisese, și respiră adânc parfumul Portugaliei.

Imobilul de la nr. 40

A fost îngrozitor, a fost cumplit. N-aș I vrea să-mi mai amintesc. Îndeosebi cade-I rea bârnelor, vuietul acela înfundat, însoţit I de trâmbele de praf, care umpleau imediat i încăperile, de trebuia să ducem batistele la gură și la nas, și urletele optimiste ale bătrânului, din care răzbateau, sau mi se părea numai, ascunzișurile disperării, inconștienţa, încăpăţânarea, aș vrea să le uit pentru totdeauna. Locuim acum într-o singură cameră, totul este modest, resimţim I lipsa de spaţiu, singurătatea și senzaţia dej izolare ne dau unele clipe de neliniște! Ernest, mai mult decât mine, suferă din pri-I cina asta, dar poate și din cauză că-l ur-l măresc și pe el amintirile și, mai știi, uni fir de speranţă că ceva s-ar mai puteai îndrepta. Suntem în schimb liniștiţi, elibe raţi de teama oribilă a degradării fără remediu. Era destul de greu să ne desprindem odată de acea stare hipnotică în care trăisem câţiva ani, care ne cuprinsese treptat, ca să ne ucidă orice putinţă de a vedea limpede cât de nebunească era rezistenţa zadarnică a bătrânului și a-i opune o altă soluţie. Ceilalţi din familie erau poate mai de mult înveninaţi de otrava iluziei, mie însă, care intrasem între ei de mai puţină vreme, îmi fusese de la început spaimă și, dacă n-aș fi avut de partea mea ti nereţea și dragostea lui Ernest, desigur aș fi înnebunit.

Lucrurile îmi erau clare încă de la început, din prima seară, atunci când am acceptat să-l însoţesc pe Ernest în strada Dumbrava Roșie, să-i cunosc tatăl. Îmi descrisese, desigur, casa lor, starea în care se afla de la un timp. Avusesem însă bănuiala că el fabulează și chiar că fabula, îmi dau acum bine seama; temerile mele s-au văzut confirmate încă din momentul în care am deschis poarta de metal și am păşit în curtea inospitalieră. Un dulău răguşit ne-a lătrat de undeva, din adâncul curţii, Ernest mi-a strâns braţul, m-a asigurat că Fingal era legat și că, de altfel, nu cunoscuse niciodată libertatea și, ca atare, n-am de ce să mă tem.

Pentru cei optsprezece ani ai mei, lipsiţi de mari bucurii și, firește, de experienţa vieţii, numai cunoștinţa, de ce să n-o mărturisesc, numai contactul cu lumea aleasă, reprezentată deocamdată de clădirea impunătoare, cu ferestrele mai totdeauna, vara și iarna, ferecate, prin faţa căreia ne plimbasem de atâtea ori, trecând din Grădina Icoanei în Parcul Ioanid, mă umplea deopotrivă de neliniști plăcute, înrudite cu speranţa și promisiunile. Casa aceea devenea, cu fiecare reintrare în umbra ei, casa *noastră,* în care aveam odată și-odată să pătrund, pe care nădăjduiam s-o domesticesc și s-o înţeleg. Faptul că tatăl lui era un om ciudat, că principiile lui de viaţă erau singura lege, de neatins deocamdată, nu-mi spunea mare lucru și, oricum, chiar dacă n-aveam pentru moment în minte o idee care să promită schimbarea lucrurilor, eram sigură că ea îmi va răsări în minte și că Ernest o va sprijini.

Vorbeam de spaima pe care o încercasem, cu toate acestea, intrând pe poarta de metal. Ea era sporită de prima imagine întâlnită: ușa de la intrare, deasupra câtorva trepte de marmură, arăta jalnic. Bucăţi de tablă, prost fixate cu ţinte, acopereau spărturi urâte, pricinuite de putregaiul avansat, de trântituri ulterioare, violente. Nimeni nu și-ar fi putut închipui, trecând pe trotuar, că acel imobil – dar ce spun! – acel palat în stil neoclasic, de gustul și vârsta începutului de veac, putea să arate mai de aproape atât de degradat. Am împins ușa eu, mai temerară

decât Ernest, care, știind ce este dincolo, ezita să înainteze. Un scârţâit trist, urmat de un foșnet aproape imperceptibil în întunericul scării mă întâmpinară cu un fior.

— Nu înainta! îmi spusese imediat Ernest. Va trebui să aprind un chibrit.

Îmi explică îndată că tatăl său nu acceptă să fie reparată lumina de la intrare, stricată încă înainte de război. Flacăra chibritului îmi descoperi în bolta scării o mulţime de obiecte, de toate felurile, înghesuite claie peste grămadă. Se aflau acolo câteva stive de cărămizi, scânduri înnegrite de vreme, o grămadă de var solidificat, saci de ciment sparţi în multe locuri. Scara, pe care urcarăm cu prudenţă, n-avea balustradă, o stinghie de care îmi sprijinii mâna se clătină și observai în momentul următor că era fixată la capătul superior cu o sârmă răsucită după un piron.

— Materialele, îmi explică Ernest, ridicând chibritul aprins deasupra capului, sunt pentru reparaţiile pe care tata vrea să le înceapă la primăvară.

— Dar nu cred că mai sunt utilizabile, observai eu, par degradate.

— Va recupera ce se va mai putea. Stau aici de la moartea mamei din ’38. Atunci a vrut să schimbe întreaçja înfăţișare a casei, imposibil de suportat aidoma după dispariţia ei, dar a amânat de la un an la altul, afacerile mergându-i mereu mai prost, îmi dădu explicaţii Ernest, ţinându-mi braţul.

Îmi vorbise despre nenorocul bătrânului. După îndelungata suferinţă a mamei, purtată câţiva ani în șir prin sanatorii din Elveţia, bolnavă de plămâni, venise nenorocirea cu Camil, fratele mai mare al lui Ernest, accidentat grav la un concurs de schi, la Predeal. Își fracturase coloana vertebrală. Deși încercările de a-l vindeca se soldau cu cheltuieli fantastice, speranţele de însănătoșire animau întreaga familie. Când a murit, prin 1939, datoriile bătrânului crescuseră la peste cinci sute de mii, și ele aveau să crească în continuare, pentru că,

neglijându-și afacerile, lăsând moșia de la Slobozia pe seama unui cumnat necinstit, veniturile se împuţinaseră. După cearta dintre fraţii bătrânului, care ridicaseră nu știu cite pretenţii la averea rămasa, procesele îl șicanau și-l oboseau peste puterile lui. Venise apoi războiul. În ’44, blocul de pe Mihai Bravu, cu prăvăliile ce aduceau venituri frumoase, căzuse pradă bombelor. În conacul de la Străulești se instalaseră observatoarele antiaeriene nemţești, iar de pe cele patruzeci de hectare, răscolite de cazmalele soldaţilor, de instalaţiile bateriilor de artilerie nu era nimic de recoltat. Încercase să obţină prin relaţii evacuarea domeniului, dar obţinuse numai promisiuni.

Grăbirăm pasul pe scări, Ernest epuizând stocul său de chibrituri, și ajunserăm, în sfârșit, în faţa unei uși ce mai păstra pe alocuri urinele unei vopsele albe. Intrarăm.

Bătrânul era agreabil. Ne-a întâmpinat cu bucurie, făcând exces de cuvinte plăcute, sărutându-mă pe frunte, părintește. îl felicită pe Ernest pentru alegere, mă împinse cu un gest tineresc și, depărtându-se câţiva pași, ca să mă studieze, insistă cu explicaţii amabile asupra importanţei acestui ceremonial.

— Foarte bine, Ernest, foarte bine, repeta bucuros, învârtindu-se în jurul măsuţei din încăperea spaţioasă.

Ne așezarăm. Fotoliul de piele pe care mi-l oferi nu opuse acea rezistenţă dulce, cunoscută, a arcurilor. Căzui în adânc, înfundându-mă în pernele sale flasce. Un praf înţepător urcă în nări. Pe undeva, în preajmă, foșni sub o mobilă veche un șoarece, dintre aceia pe care i-am cunoscut bine mai târziu, răi și imprudenţi; un miros de igrasie mă năpădi.

Nici Sanda, nici Dinu nu sosiseră încă. Bătrânul sta în faţa mea, rezemat de șemineu, și-mi vorbea despre Ernest. Mă asigura că e un băiat destoinic, deosebit de înzestrat în ce privește meseria lui, arhitectura. Era încredinţat că va face o carieră strălucită și-mi spuse de îndată că nimănui altcuiva nu i-ar încredinţa refacerea casei decât lui. Are gustul lucrurilor statornice și priceperea de-a înţelege exigenţele beneficiarului, condiţie esenţială în profesiunea

aleasă. Îmi adresă o grămadă de complimente, mă considera o colaboratoare virtuală a planurilor sale.

— Vă veţi căsători și vă veţi simţi bine în această casă, casa copilăriei mele, adăugă, arătând tavanul.

În timp ce-mi vorbea despre anii copilăriei sale, când toate treburile mergeau bine și părinţii trăiau, iar tatăl lui făcea dese călătorii în Franţa, cercetam curioasă încăperea, despre care Ernest îmi vorbise de multe ori. Era un salon aproape circular, larg și foarte împodobit. Tavanul, pe care mi-l indicase mai înainte, arăta îngrozitor: grinzile aparente erau în multe locuri mâncate, ghirlandele de ghips de prin colţuri fuseseră sparte, din golurile lor ieșeau smocuri de papură, fire de sârmă subţire, semn că mișcări violente le scoseseră din făgașurile lor. O crăpătură profundă, sinistră, traversa casetoanele ce încadrau scene pictate, în maniera lui Mirea. Deasupra ușilor înalte, frontoanele și lambriurile fuseseră smulse, și urmele lor închipuiau pe pereţi desene grotești. Peretele din spatele meu nu semăna cu ceilalţi pereţi, de pe el tapiseria fusese desfăcută în câteva locuri, în jurul unui mare tablou în ulei se căscau găuri negre, încărcate de praf și pânze de păianjeni. Ușile trebuie să fi fost cândva frumoase; acum, sticla colorată care le împodobise abia mai lăsa în unele locuri să se înţeleagă că fusese întreagă și curată. Carii distruseseră fără milă lemnăria. Parchetul, alcătuit din mari panouri, era șubred și culoarea abia i se mai distingea sub molozul înnegrit ce zăcea pretutindeni, în faţă, un mare glasvand lăsa să se vadă, înspre terasa cunoscută de mine din zilele când treceam pe stradă (aici era și intrarea principală, astăzi blocată), un larg vestibul copleșit de plante aproape sălbăticite. De acolo ieșiră, ca să se gudure, doi căţeluși, ce se repeziră îndată ce li se deschise pșa în braţele mele.

Mobila era veche, lipsită de orice urmă a frumuseţii trecute. Un mare bufet părea salvat de la o inundaţie. Decoraţiile de lemn erau degradate și albite, câteva podoabe fanteziste se ţineau ca prin minune în partea superioară. O cărămidă înlocuia un picior, ajutată de

câteva cărţi ce umpleau spaţiul gol dintre podea și latura lui de jos. Scaunele erau roase de o folosinţă îndelungată, tapiţeria lor, ca de altfel și a canapelei vieneze de alături, suferise lovituri care le spărsese, jupuieli necruţătoare. O panoplie veche, descompletată, abia se ţinea pe un perete.

La sosirea Sandei și a lui Dinu, curentul de aer care se făcu provocă o desprindere neașteptată a tencuielii peretelui din spatele meu; molozul bufni pe parchet și căţeii lătrară.

Prezenţa gălăgioasă a tinerilor aduse în încăpere un moment de bucurie. Voioși, cu înfăţișarea sportivă, fraţii mai mici ai lui Ernest povestiră ce făcuseră la facultate, cum evitaseră să se lase racolaţi la o manifestaţie studenţească. Seara s-a încheiat agreabil, în cele din urmă venise și mătușa Flora, care i-a făcut mustrări bătrânului pentru că nu mă tratase cu nimic. Avusese ea grijă să cumpere bomboane și, ronţăind, ne împrietenirăm cu toţii; cu ezitări tot mai rare, ne spuserăm, în sfârșit, pe nume.

În chiar ziua nunţii mele cu Ernest m-am mutat la ei, în Dumbrava Roșie. Casa avea multe încăperi și am ales una, mai bine păstrată, de la etaj, cu fereastra spre Parcul loanid. Aveam cel puţin aer proaspăt, acolo sus praful urca mai greu și nici șoarecii nu se înmulţiseră ca în alte camere.

Zidurile purtau urme de igrasie, Ernest mi-a explicat că după bombardamente, când tavanul fusese prăpădit de o bombă incendiară, se formaseră câteva fisuri prin care apa ploilor pătrundea în casă. Încercase să i spare singur tabla și podul, bătrânul însă >usese că e treabă de cârpaci, îl invitase i se abţină de la cheltuieli. Va face reparaţii capitale, va renova foarte curând toiul. Mai neplăcute erau urcarea și coborârea pe scara interioară, pentru că lemnăria, supusă umezelii, era acum atât de stricată, în- 1 it nu trecea o zi fără să se desprindă din eșafodaj vreo parte a balustradei și, de la un timp, chiar treptele. Când sosea ora retragerii în camera noastră, simţeam cum mă cuprinde teama și dezgustul, și chiar un început de răzvrătire, știind că va trebui să urc acele trepte ce jucau

sub pași sau să mă prind de-o șipcă a balustradei cu riscul de-a rămâne cu ea, obosită și nesigură, în inână.

Bătrânul dovedea o rezistenţă mereu mai manifestă la orice încercare de a ţine în loc, dacă nu a îmbunătăţi, soarta lucrurilor, destinate parcă să alcătuiască cu timpul un cimitir de ciudăţenii. Încercasem să repar un prag, bătând, când bătrânul își făcea plimbarea în parcul vecin, cele câteva cuie aduse de pe șantier. Reușisem de asemenea să completez ochiurile sparte ale fe-I estrelor și să maschez o crăpătură a zidului cu lapte de ipsos. Putregaiul și rugina erau însă mult mai grăbite și, abia mă bucuram că ușa se poate închide, că, d dedesubt, o tăblie se desprindea invi-I u d aerul să se strecoare. Recurgeam la placi de carton, la placaj. Cu puţină vopsea s-ar fi rezolvat și chestiunea aspectului, dar bătrânul făcuse un întreg tapaj la mărturisirea intenţiei mele. Printr-o minune, instalaţiile de apă și de canalizare se menţineau în funcţiune, așa că nu duceam grija băii, mai ales că, din cauza prafului și a șoarecilor, trebuia să ne spălăm de mai multe ori pe zi.

Bătrânul era deplin conștient, în zilele acelea de lipsuri de după război, că nu se puteau face lucrări importante. El ne povestea zilnic că intenţionează să renoveze totul, să readucă la lumină casa în care ne duceam traiul. Avea gânduri deosebit de frumoase și felul în care concepea refacerea bunurilor noastre era perfect gospodăresc, cu grijă pentru principalele funcţiuni ale imobilului, cu deosebită înţelegere pentru nevoile ce urmau să apară când și ceilalţi copii aveau să-și întemeieze căminul, în spaţiul suficient al casei, cu precizări privind detaliile, care îmi stârneau admiraţie pentru mintea lui sănătoasă. Dar lipseau banii și, în lipsa lor, el nu accepta, cu o îndărătnicie de copil, nici cea mai mică reparaţie, văzând în ea un compromis cu spiritul rău al descompunerii. Ori renovare generală, ori nimic, spunea, și ne înfăţișa, cu un remarcabil talent, cum vede el desfășurarea lucrărilor.

— Nici nu vă închipuiţi ce splendoare de casă a fost

asta, ne spunea adesea. Ernest poate își mai amintește cât de frumoase erau oglinzile așezate pe acel perete, în care se reflectau la ora prânzului luminile soarelui strecurate prin glasvand. Aici se afla o consolă, iar dincolo, sub acea panoplie, un splendid biedermeier. Covoarele persiene protejau parchetul, care avea o strălucire de cristal. Aici, în salon, se adunau în jurul bătrânilor, înainte de război, toţi copiii, toate rubedeniile. Se asculta muzică, Elvira cinta excelent la pian. îl însoţea cu neîntrecută spontaneitate pe Enescu în sonatele lui Beethoven și nu de puţine ori întârziam cu toţii după miezul nopţii, respirând aerul intim și plăcut al unei familiale și continue sărbători. Alteori se juca loton sau bridge, veneau la noi miniștri. Scaunul acela înalt de lângă tine era locul preferat al lui Titulescu. Candelabrele se aprindeau pe la ora cinci și nu se mai stingeau până foarte târziu. Când copiii s-au făcut mai mărișori, în serile de iarnă, se organizau aici serbări. Își aduceau colegii de școală, se juca teatru. De Crăciun, bradul urca până în tavan și se împărţeau daruri tuturora. Sau, după vânătoare, îngheţaţi de atâta umblet prin pădurile de la Scroviștea și Ghimpaţi, ne adunam la ţuică și castane coapte, se făceau adevărate serate haiducești, bietul Vintilă Praporgescu cânta, cu vocea lui de bas, vechi balade de prin Dobrogea, făcând să răsune cristalele prin bufet și ţurţurii candelabrelor. Apoi aici au fost nunta lui Calistrat, la care a venit însuși Duca, și botezurile copiilor, și întâlnirea secretă între Goga și Averescu, înainte de coaliţia guvernamentală. Aveam un câine-lup care nu accepta să doarmă afară, locul lui era aici, lângă ușă, se așternea jos ca un șal viu, cu urechile întotdeauna ciulite. Nu-l putea suferi pe Averescu; sigur, nu se repezea la el, dar, când venea la noi, câinile se strecura dincolo, în sufragerie, și-l simţeam agitându-se până ce mareșalul pleca, însoţit de ofiţerii suitei sale. În camera lui Ernest s-a născut Camil. Tot acolo a zăcut el după operaţie. Era iatacul meu preferat, mă retrăgeam acolo printre cărţi și, când făceam corespondenţă, nu-i era îngăduit nici măcar Elvirei să mă tulbure. Cafeaua neagră mi se aducea pe un

scăunaș, la ușă. Timp de o săptămână am găzduit și pe generalii care conduceau comisia de armistiţiu. S-au mutat însă repede, începuse toamna și ploile se scurgeau prin tavan…

Mai bine de trei ani am ascultat, aproape seară de seară, discursurile bătrânului. De la un timp, cuvintele lui încetară de-a mai evoca gloria casei, insistând pe proiectele de renovare. N-aveam nici acum bani, fiecare dintre noi câştiga atât cât să ne îngăduim o viaţă modestă, cu rare escapade la sfârșit de săptămână, la Predeal sau, vara, la Vulcana-Băi. Ieșeam uneori la teatru, Sanda făcea, când timpul îi permitea, partide de tenis, la Herăstrău. Casa se deteriora tot mai mult, dar căderea unei bârne din acoperiș sau surparea din senin a unei sobe nu erau motive ca bătrânul să cedeze; el interzicea categoric orice reparaţie, oricât de mică.

Într-o seară, ne aflam ca de obicei strânși în jurul măsuţei din salon – era ora cafelei, singura noastră reuniune din timpul unei zile. Natalia, sora bătrânului, venise mai târziu. M-am ridicat să-i pregătesc o cafea. Cum ea o preferă, spre deosebire de noi ceilalţi, cu rom, am urcat la mine să aduc sticla. La înapoiere am făcut pe scară un pas greșit și am dat să mă sprijin de balustradă. Probabil că șocul a zguduit puternic scara, astfel că în momentul următor m-am pomenit tocmai jos, pe podea, cu lemnăria putredă după mine. Scara se surpase ca un joc de cărţi.

Noroc că m-am ales doar cu sperietura, pentru că în cădere știusem să-mi apăr, din instinct, capul și pieptul, tn timp ce mi se dădeau îngrijiri și eram consolată, bătrânul ne ţinu unul dintre cele mai pasionate discursuri.

Vom construi o scară mult mai largă decât cea prăbușită, spunea el, înclinarea ei trebuia să permită transportul mobilierului, pe care urma să ni-l cumpărăm îndată ce vom avea bani. (Avea oarecare speranţe în recolta anului următor.) O vom monta în așa fel, ca să rămână dedesubt destul spaţiu pentru un bar. Astăzi așa ceva se folosește, și tinerii au dreptate, este nevoie în casă

de un loc sigur pentru băuturile tari, pentru ţigările fine. Și, pentru că vom aduce această inovaţie, vom sparge și peretele din spate, făcând o legătură mai bună cu bucătăria.

Ernest fu de părere ca, deocamdată, să chemăm un dulgher de la întreprinderea lui să cioplească o scară provizorie. Bătrânul se opuse categoric. Ne-am resemnat instalând, până la treapta care se ţinea în partea superioară, două mari lăzi ţărănești, aduse din magazie.

Într-altă zi, tocmai ne pregăteam să mergem la cinematograf, Sanda ne anunţă că pe culoar și la cămară s-a întrerupt lumina electrică. Curând, Ernest, care se bărbierea, a venit să ne spună că ţeava de la baie a început să curgă. Bătrânul a refuzat și în acea seară și în cele următoare să accepte un meșter: aceste neajunsuri nu trebuiau să ne impresioneze. Dacă ne-am putea noi închipui ce trist a fost atunci când a ars acoperișul, spunea el, în urma unui bombardament englez, și cum se obișnuise și cu ideea, și cu ploile…

După ce într-o noapte, era în august anul trecut, căzuse cu totul tavanul cu luminator de la etaj, bătrânul ne convocă în Ci mera lui să ne desfășoare planurile ama nunţile ale renovării. Nimeni nu bănuin până atunci că avusese prevederea să îr tocmească, fără ajutorul nimănui şi cu dea sebită pricepere, toate calculele tehnice. N explică detaliat (a câta oară?) cum vor e răta parterul, vestibulul, glasvandul refi cute. Pe foaia de calc erau așezate chia și mobilele, cele pe care nu le aveam, da care trebuiau să fie procurate de la Viena Era ora două după miezul nopţii, dar pini ce nu ne-a descris cu lux de amănunte cu vădită încântare toate aranjamentele, n ne-a îngăduit să mergem la culcare.

În săptămânile următoare a fost inunda subsolul, s-a prăbușit zidul culoarului din spre W.C. Apă nu mai aveam de mult, fa ceam baie pe la prieteni. Pe scara impro vizată era tot mai anevoios să urcăm, pentru că palierul se înclinase și el și amenin ţa să cadă.

Împins de mine și exasperat de privaţiu nile unei

asemenea vieţi, Ernest a izbucni într-o zi. Bătrânul l-a reprimat cu mult asprime. I-a dat exemplu pe Sanda și p Dinu, deopotrivă lipsiţi de bucuriile con fortului, dar care nu-și îngăduiseră nicio dată să facă în casa părintească vreo observaţie, impunându-și răbdarea pe care o însuși o are. Ne-a convocat pe toţi în salonul de jos și-am ascultat atunci cel mă; patetic discurs pe care l-a rostit vreodată în cuvinte precise, cu un simţ neobișnui al situaţiei, ne-a descris mâhnirea lui ci ne aflăm într-o asemenea stare. Dar se știe prea bine că n-avem bani, că orice chel tuială pentru reparaţii parţiale ar fi echivaJ lentă cu risipa, că el veghează ca lucrurile1

care au rămas în buna stare să nu se degradeze și mai rău.

Atunci, chiar în timpul explicaţiilor sale, am fost zguduiţi de o bubuitură înfricoșătoare. Dinu a fost singurul care a avut curajul să deschidă ușa alăturată șî să vadă ce se petrece în spatele ei. Zidurile camerei în care dormea bătrânul se surpaseră, prăbușirea tavanului atrăsese după sine acest nou dezastru. În clipa următoare, un val gros de fum năvăli în încăpere. Undeva ardea. Ne-am dumirit îndată. Candela mereu aprinsă la fotografia mamei lui Ernest răspândise în lemnăria veche flacăra ei subtilă. Acum totul era numai pară. Alergarăm în vecini să chemăm pompierii și să aducem găleţi cu apă.

A doua zi, apreciind greutatea pagubelor, bătrânul ne-a și prezentat planul noii distribuiri a spaţiului. Lucrase toată noaptea, nemaiavând unde să doarmă, dar nu era obosit. Cuvintele lui erau pătrunse de înţelegerea situaţiei nou create, vibrau de emoţie, îndeosebi atunci când a trecut la înfăţișarea modificărilor de construcţie pe care le impunea viitoarelor lucrări pierderea unei aripi a clădirii. El era de părere că în acea zonă, acum numai scrum și dărâmături, să ridicăm un turn asemănător unuia văzut de el pe valea Loarei, cu patruzeci de ani în urmă. Ne îndemnă să fim cuminţi, să nu ne lăsăm impresionaţi de starea dezastruoasă a casei. Mă luă deoparte, văzându-mă că plâng, și mă sfătui să-mi păstrez firea, sunt în lume

situaţii cu mult mai grave, aveam unde să locuim, slavă Domnului, și unde să ne consumăm satisfacţiile, bucuriile. Renovarea nu va întârzia mult, simţea că se apropia ziua în care proiectele sale vor prinde viaţă. În acest sens, i-ar face o mare bucurie daca ne-am hotărî să-i dăruim un nepot. Trebuie să ne gândim, spunea el, că viaţa se scurge mult prea repede, egoismul nostru va spori și căldura sufletească nu-și va mai găsi mulţumire numai în mângâierile bunurilor mărunte. Ideea era de o noutate atât de mare, că nu putui să-mi reţin emoţia. A fost singura dată, atunci, când i-am luat mâna și i-am sărutat-o.

Trăiam mai liniștiţi în camerele rămase. Sanda și Dinu își terminaseră studiile și fuseseră încadraţi în Capitală. Cu toate acestea, banii continuau să ne lipsească, era prea curând după război, nu aveam întotdeauna de lucru, preţurile creșteau, instabilitatea politică ne îngrijora.

Într-o zi, stăteam la masă, cred că era duminică, pentru că eram cu toţii în jurul ei, ascultam ultimele proiecte ale bătrânului privitoare la reconstrucţie. Deodată, cu un vuiet pe care îl mai păstrez și acum în urechi, se desprinse din tavan uriașul candelabro cu ciucuri de sticlă. Căzu peste oala de supă, fiertura îl stropi pe Ernest pe faţă. Sanda leșină.

Bătrânul a înregistrat evenimentul cu sânge rece și a observat îndată că era și timpul. Nu se mai poartă de pe vremea tinereţii lui asemenea candelabre înzorzonate, el nu se va mulţumi nici măcar cu plafoniere obișnuite, ci cu lumină indirectă, cu corpuri electrice de neon, îngropate la stinghia laterală, cum a văzut într-o revistă.

Nu mai putui suporta. Mă ridicai de la masă, de altfel îmi fusese greaţă încă de la prima oră a dimineţii, și alergai să-mi fac bagajele. împachetam și plângeam. Cu ajutorul unei frânghii și având înţelegerea speriată a lui Dinu, am coborât pe fereastră geamantanul cu care venisem, șezlongul pe care-l adusesem, paltonul. Mă întorsei apoi pe scara improvizată, alunecând din nou pe lada foarte instabilă, și mă îndreptai spre ușă.

Ernest nu înţelegea ce se întâmplă cu mine. În tot acest răstimp, el continuase să asculte cuvintele însufleţite ale tatălui său, să-i aprobe intenţiile, să-i verifice aprecierile, calculând cantităţile necesare de materiale. Când mă văzu îmbrăcată și hotărâtă să ies, se ridică palid, vădit tulburat:

— Ce e cu tine? îmi spuse.

— Plec imediat, spusei.

— Unde? spuse.

— La ai mei, spusei.

Avu nevoie de câteva minute să se dumirească, să priceapă că nu glumesc.

— Bine, dar bătrânul este foarte hotărât să…

Drept alte explicaţii deschisei ușa și ieșii. Din mijlocul verandei, înlăturând nervoasă labele căţeilor de pe fusta mea, spusei:

— Dacă vrei să mă însoţești, hotărăște-te repede!

Întoarse capul spre bătrân. Acela înţelegea și mai bine ce se întâmplă. Avea chiar intenţia să-mi explice ceva.

Mă grăbii să întorc capul, lacrimile îmi veneau în ochi. Le adresai tuturor, cu voce aproape de ţipăt:

— Sunt sigură că voi avea un copil. Plec la părinţi, trebuie să mă înţelegeţi!

Bătrânul se lumină de fericire. Îmi dădu binecuvântarea sa, îl sfătui grabnic pe Ernest să mă însoţească, lăudând prevederea care mă trimitea, oricum, sub o mai bună supraveghere.

Traserăm poarta de fier, prin care cândva pătrunsesem cu atâta emoţie, spaimă și curiozitate, și, după noi, poarta căzu zăngănind pe trotuar, odată cu întreg grilajul de care stătuse prinsă.

Din urmă se auzi un lătrat răgușit. Nu știu nici azi dacă fusese câinele Fingal, ce nu cunoscuse niciodată libertatea, sau bătrânul, care mai adăugase în urma noastră câteva cuvinte binecuvântării sale…

Coloană în marș forţat

De vreo jumătate de oră înaintau mai greu, făcând popasuri dese, cu toate că urcușul se mai domolise și

peretele de stâncă din dreapta, care până atunci li se împotrivise cu colţi tăioși, cu mormane de grohotiș, adesea cu revărsări grăbite de puhoaie se îndepărtase, oferind drumului, din loc în loc, poieniţe și luminișuri ospitaliere, unde își puteau întinde corturile și puteau aprinde foc de tabără. Soldaţii avangardei trecuseră pe-aici, li se citeau în nisipul lins urmele bocancilor, pe alocuri tufele de iarbă aspră și de ferigă coaptă erau răvășite, maculate de hârtia ziarelor ce înveliseră merinde, ici-colo strălucea trist în soare câte o cutie de conserve – universala cutie de fasole cu costiţă. După vreascurile carbonizate puteai înţelege că zăboviseră mult, poate dormiseră, poate avuseseră răgazul să se și scalde în pârâul ce însoţea, mai jos, drumul. Uneori, talpa bocancilor nimerea în murdăria celor ce trecuseră și, dacă se-ntâmpla să se rătăcească puţin prin pădurea de brazi, întâmplarea, în loc să-i indispună, îi bucura, fiindcă indiciile erau mai preţioase decât asigurările călăuzului.

Înaintau greu din cauza oboselii excesive, după atâtea zile și nopţi de marș forţat, lot timpul hăituiţi de spaime, de foame, dar mai ales de comenzile, de la o vreme contradictorii și mereu mai ameninţătoare, ale – comandantului. Pușcașii mai mergeau cum mergeau, vai de mama și de tinereţea lor, dar artileriștii se opinteau penibil, ba trăgând tunurile cu roţi mari, cu șină subţire gata să se-nnămolească, ba înhămându-se, alături de catâri, la căruţele cu muniţie și alimente, la chesoane, la ambulanţă. Își blestemau și laptele pe care l-au supt, istoviţi, transpiraţi, cu vederea împăienjenită de febră.

Dacă hărţile maiorului Dimache erau corecte, și nu aveau motive să se îndoiască de asta, căci la întocmirea lor lucrase, de-a lungul ultimelor luni, o mulţime de specialiști, ajutaţi de rezerviști și învăţători ce cunoșteau regiunea, se aflau cam la jumătatea drumului dintre Pietrosul Mic (1326 de metri), pe care-l avuseseră în spate miercuri dimineaţă, când coloana pornise, și Hanul lui Scarlat, căldare de origine glaciară, colţ de rai, după cum îl descriseseră Maftei și Pantelimon, localnici cu multe

neamuri și cunoștinţe în cătunele de pe-acolo, zonă apărată din trei părţi de pereţi calcaroși, râpe inaccesibile și dese păduri de foioase cu o singură, strâmtă și discretă deschidere doar spre Târgul Vechi, spre Vărăria, spre bălţile Lotrioarei. Pe o întindere de zece kilometri, spre vest, pârâu] care îi însoţea acum și care primea din stânga, mai la vale, apele Răstoacei devenea râu în toată puterea, cu adâncimi și viituri periculoase, fierbând între maluri înalte, sălbatice, protectoare. Hărţile și spusele comandantului promiteau fericirea pământului și oamenii găseau timp ca, printre îndemnuri și sudălmi, să schimbe cuvinte mângâietoare despre somnul neîntors care-i așteaptă, despre hârdaiele de lapte, despre coșurile pline cu pâine și fructe, despre codanele ce trebuie să întreacă în frumuseţe nevestele din Dobrotești și Rășinari, minunatele, la care înnoptaseră.

— Ar fi păcat, domnule maior, să ni se impună lupta tocmai acolo, spuse sergentul Dragomir, gândindu-se la ţara îndelung descrisă de comandant.

— Te contrazic, sergent, spuse melancolic Dimache, înfășurându-și cu fularul gâtul sub care gulerul cămășii se strânsese ca o foiţă de ţigară. Legile războiului nu ţin seama de preferinţele noastre. Citeam undeva, în breviarul unei istorii, că cele mai reușite bătălii s-au dat, contrar așteptărilor, tocmai în locuri recunoscute de toată lumea ca minuni ale lui Dumnezeu și unde ai fi zis că e nerecomandabil nu să tragi un foc de armă, dar măcar să pronunţi un cuvânt. Autorul explica chestiunea într-un mod convingător: locul bătăliilor îl aleg comandanţii marilor state majore, oameni care, spre deosebire de noi, muritorii de rând, au avut timp să-și cultive gustul, eventual să practice pictura și poezia, și cărora expresia plastică a naturii le spune ceva. E știut că ţăranul vede în catedrala pădurii, înainte de toate, un depozit viu de cherestea și un obor cu vânat din belșug. Cere-i să-ţi descrie o dumbravă: el îţi va vorbi despre câţi metrani, câte pauze și câţi bureţi alcătuiesc acea dumbravă, arătându-ţi și care sunt căile de acces, cu boii sau pe jos, pentru a ajunge la locul dăruit și-

a scoate materialul. Militarul de carieră, grad mediu, pricepe spaţiul ca pe o platformă pe care se pot instala atâtea tunuri, atâtea lansatoare de grenade, atâţia ostași, înţelegând dintr-o ochire cam care ar fi den.

sitatea optimă pe teren pentru ca focul să fie susţinut și eficace, iar paguba, în caz de învăluire și replică a inamicului, cât se poate de mică. Ei bine, incomparabil mai elevat consideră lucrurile ofiţerii de stat-major, poeţii și peisagiștii: ochii acestora, lucrul este medical stabilit, au, dacă nu o mai mare acuitate, în mod cert o deschidere în lăţime mai cuprinzătoare, cum ar fi deschiderea vizorului unui tanchist faţă de gaura cheii unei broaște de ușă… Vederea de acest tip, vedere strategică, ia în considerare întinderi foarte mari de teren, unii, mai înzestraţi, chiar la nivelul planetei, gândește-te numai la faptul că instituţia lor nu se mulţumește cu un singur calificativ care să indice mărimea, ci abia cu două, garnisind-o ca frunzele de stejar un cozoroc: marele stat-major. Cine mai observă dublura, când e vorba despre ceva mai presus decât susul? Elementele de decor joacă în războiul modern un rol covârșitor, psihologic natura frumoasă e un aliat al bunului strateg. Gândește-te și dumneata, sergent, ce tristă era o bătălie pe vremuri, purtată printre prăvălii sau într-o rovină dizgraţioasă, lipsită de perspectivă și de acel aer pur emanat de formele armonioase… într-un asemenea spaţiu nu-ţi vine să-ţi lași măcar un dinte, necum viaţa…

— Le vedeţi corect și înţelept, dom maior. Mă întreb de unde știţi, la vârsta dumneavoastră, atâtea câte le știţi? … Nu sânteţi un parvenit în militărie, ca atâţia… Și totuși, un expert… în ce mă privește, iertaţi-mi mărginimea, dacă e vorba să-mi sfârșesc zilele, mie atât îmi pasă de crăp pe-un tăpșan însorit, sub coroana unui vișin înflorit, sau pur și simplu în zoile unei privaţi răscolite de obuze. Sufletul meu e curat, așa cum a observat odată maică-mea, pe când, după baie, îmi aducea rufărie proaspătă, și eu trag nădejde că, de nu s-o putea să scap, acel suflet va ști să se scoale din mocirlă și urât, să-și ia zborul vertical și să se-ndepărteze spre locuri mai tihnite… Se spune, și

dumneavoastră care cunoașteţi bine cum se prezintă lucrurile, căci aţi citit căruţe de cărţi înţelepte, îmi puteţi confirma, se spune că sufletul omului are destulă energie și un bun spirit de orientare spre a se îndrepta, îndată după obștescul sfârșit, în direcţia stabilită, vreau să spun la loc sigur, umbros, plin de verdeaţă și răsfăţ, faţă de care, zău, cele câteva clipe ale despărţirii de trup nu reprezintă într-adevăr nimic. Dacă m-aţi asigura că dincolo mă așteaptă sigur-sigur o oarecare perspectivă, zău că v-aș lăsa pe loc, acum și aici, aș arunca în vâlceaua aia raniţa, pușca mitralieră și chiar și bocancii și m-aș grăbi să alerg prin cătare la fericirea de apoi…

— Și cu datoria cum rămâne? se supără maiorul. Înţepenise pe loc din cauza indignării care-l traversa sau ca să se odihnească după ce-și dase sufletul trecând o albie cu prundiș răzvrătit. Te credeam mai isteţ, sergent Dragomir A. Grigore! făcu Dimache căutându-i privirea. Ce dracu’! Măcar puţină jenă în faţa peisajului ăstuia magnific… Uite, îmbrăţișând valea din faţă, eu unul mă simt mai tânăr, mai curajos, mai nobil. Numai la fugă dinaintea datoriei nu mă îndeamnă ceea ce văd… Datoria…

— Vă cer preaplecat iertare, dom maior… Pot fi de acord cu domnia-voastră că locul e minunat. Poate avem noroc, coborând valea, să ne lase vântul ăsta blestemat, să ne putem trage puţin sufletul. Cât apreciaţi că o s-o mai ţinem așa, în galop?

Maiorul se posomorâse, răspunsul îi fu scurt:

— Vreo jumătate de oră, cel mult. Adineaori am zărit Curmătura Brezoiului. Mă tem însă că va trebui să părăsim drumeagul ăsta… Nu exclud surpriza unei ambuscade…

Să mai continue discuţia era primejdios. Dimache păstra mult timp supărarea, putea trece ușor de la supărare la cine știe ce idee tâmpită. Dragomir A. Grigore îl cunoștea ca pe fratele lui. Nu mai departe decât joi, pe la ora prânzului, unui soldat căruia i se desprinsese talpa bocancului și, plin de ciudă, zăbovind să şi-o prindă, înjurase obielele devenite zdrenţe, maiorul îi administrase o pedeapsă disproporţionată. Scena fusese oribilă:

Dimache îl lovise cu cravașa de cavalerist peste faţă, nu se mulţumise cu sângele ce-i izbucnise nenorocitului pe nas, convocase un tribunal de urgenţă și-i ceruse condamnarea la moarte prin spânzurătoare. Câţiva ofiţeri îndrăzniseră să-i solicite maiorului clemenţa din urmă, maiorul, încă furios, dar temător de răzvrătirea trupei, se înduplecase pe jumătate, adică renunţase la moartea condamnatului, pretinzând ca operaţiunea spânzurării lui să aibă totuși loc. Mai mult mort decât viu, soldatul fusese ridicat de-o funie petrecută peste piept, ţinut o oră sub creanga unui cireș, în bătaia vântului, în batjocura coloanei care se scurgea, pierit poate și de spaima că inamicul, zărindu-l din depărtare, îl va lua la ţintă și-l va împușca.

— Spiridon Ion, la mine, fuga marș! răcni Dimache, rămas singur.

— La ordin, dom maior! făcu din urmă, de pe spinarea unei stânci, un bărbat scurt, blonziu, abia trăgând după el un cărucior încărcat cu bolovani de râu.

— Încărcătura e intactă? Nu-l prea interesa starea căruciorului și a bolovanilor, căuta doar pe cineva care să-i stea în preajmă.

— N-am scăpat unul (se referea la bolovani), numai că mi-au scos sufletul. Dacă nu mă ajuta Găitan, nu izbuteam să trec culmea aia a dracului. Aș îndrăzni să vă-ntreb, dacă nu vă e cu supărare, la ce tot cărăm ăști bolovani?

Răzvrătirea era, așadar, în fiecare… Maiorul își stăpâni însă nervii:

— Curând, ai să vezi, vom pătrunde într-o câmpie înverzită, adevărată grădină, unde vom instala corturile. Acolo trebuie să pierzi o grămadă de timp ca să găsești ceva pe care să te odihnești. Timpul scurt de popas n-o să știm cum să-l folosim mai înţelept, numai de căutat n-o să ne ardă… Am prevăzut cel puţin două ore pentru instrucţie… Trupa și-a pierdut habitudinile.

Iarăși instrucţie! gândi Spiridon. Asta le mai lipsea! Se reţinu să nu-i fie citit gândul.

— Prostul ăla (maiorul arătă cu degetul spre

mitralior, care își aflase între timp locul în fruntea coloanei, precum voise ordinul), prostul ăla ce se pretinde secretar de primărie, dar e mai nepriceput decât un văcar, m-a supărat. E a doua oară, în ultima săptămână, când încearcă să-mi demoralizeze oamenii. Să nu-l mai văd înaintea ochilor! în situaţii excepţionale, cum sunt astea prin care trecem, un alt comandant l-ar fi trimis la carceră. (Devenind dintr-odată prietenos:) Uite de ce te-am chemat, băiatule: aș vrea ca, înainte de popasul despre care ţi-am vorbit, să trec în revistă întreaga coloană. Dă fuga până la primii soldaţi, spune-i lui Grigorescu să regrupeze oamenii, să fie gata când voi fi eu acolo. Să nu dea pe loc repaus: într-un ceas sosesc. (Și, după un moment de gândire:) Urcă în căruciorul tău și boarfele astea, prea mă împiedic în ele…

Soldatul reţinu că maiorul nu-l scutește de blestematul ăla de cărucior, se îngrozi privind coasta din faţă, apoi începu să încarce în grabă boarfele – o servietă plină cu hârtii, mantaua grea, cu buzunarele pline de toate minunile lumii, două grenade de mână, pistolul. Se încălzise, soarele alungase vântul cel tăios.

— Ai plecat, soldat?

— Plecat, dom maior.

— Înţeles: să-i găsesc rânduiţi ca la raport! Mișcă!

Nici n-apucase Spiridon să se-nhame la târlia lui, că maiorul răcni din nou:

— Înapoi, idio…! Mă, băiatule, vino să-ţi mai spun un cuvânt: atrage-i foarte serios atenţia lui Grigorescu că mă supăr foc dacă nu-i găsesc oamenii cit se poate de corecţi, frumos bărbieriţi, cu nasturii toţi la vestoane, cu bocancii lustruiţi. Nu îngădui nicio neglijenţă… Că-i raportez generalului, și-i vai de mama lui…

Să-i mănânce moartea într-o ţinută cuviincioasă, gândi maiorul, dacă biruinţa nu-i, după cum cred, posibilă. Fiecare după merit, dar imaginea întregii armate trebuie să rămână frumoasă. Cronicile nu iartă, consemnează maniera în care dispar armatele și, firește, întreaga responsabilitate înaintea istoriei revine comandantului…

Se așeză pe trunchiul doborât al unui brad și-și propuse să judece obiectiv starea fizică și, prin ea, moralul soldaţilor care treceau mereu spre sud, să desprindă din impresiile clipei argumente pentru discursul pe care dorea să-l ţină, poate ultimul lui discurs, căci era conștient că dincolo de pădure, la porţile văii, sub cota 650, bătălia atât de îndelung așteptată va fi necruţătoare. Informaţiile pe care le obţinuse, vagi și derutante, din partea marelui stat-major, mai precise și prea puţin încurajatoare, adunate prin spioni și cercetași, îi confirmau ipoteza, de altfel la mintea ultimului gradat, că retragerea inamicului fusese o cursă cât se poate de abilă, urmărind pe de o parte risipirea unităţilor noastre, lucru ce se întâmplase, pe de alta obţinerea unui răgaz pentru alegerea celui mai potrivit loc pentru lovitura decisivă. Știa perfect că valea, ce i se înfăţișase la început ca foarte avantajoasă, îl servea pe inamic de două ori mai bine, pentru că el, inamicul, se sprijinea pe cavalerie și apreciabile forţe aeriene, de o uluitoare mobilitate, în timp ce maiorul nu se putea mișca în voie, ţinut de armamentul greu, de blestematele tunuri de 78, o adevărată povară. Trebuia să recunoască: adversarul fusese mai șiret. E și asta o știinţă – a recunoaște, până nu e prea târziu –, erorile proprii, aprecierile neconfirmate de realitate, atunci când realitatea începe să îngaime primele ei cuvinte.

— Hei, soldat! strigă deodată maiorul, zărind un vlăjgan ce încerca să-și urnească din șanţul drumului chesonul greu. Pas alergător la mineee… marș!

— Lasa-mă, bre, în pace, mormăi înciudat vlăjganul, nu vezi că nu-mi pot trage umărul de sub căruţă? Ce-ai cu mine?

Dimache încremeni. Asemenea purtare nu mai întâlnise. Absolut, își spuse, ne paște anarhia… înmuie glasul:

— Măi băiatule, ţi s-a urât cu binele? Nu mai cunoști gradele? Din ce pluton ești?

— Ei, Doamne…! făcu soldatul. De grade îmi arde mie acu’?

În sfârșit, ieși de sub inima căruţei și se apropie. Dându-și căciula pe spate, cu un benghi:

— De ce ai trebuinţă, fârtate? spuse el.

Maiorul simţi că sângele îi aprinde urechile:

— Ce vorbă e asta, soldat? Și ce purtare? Nu ţi-e rușine? Te-am întrebat din ce pluton ești și acum adaug: și care ţi-e comandantul de pluton?

— Matale, bre, îţi arde de glume și eu stau cu căruţa în drum… N-o vezi cu zgaibaracele în sus, ca porcul sub cuţit? Ce tot baţi câmpii. Sau ai orbul găinilor!… Imbunându-și fierea, omul se așează alături, pe trunchiul bradului doborât, și, fără să mai aștepte alte întrebări, se porni ca o moară stricată: Iaca, vin tocmai de la Ciocârlău… S-a tăiat astă-toamnă pădurea, trecu iarna fără să scot măcar un băţ. N-am avut cai, că-i dădusem unui fin, ăla a plecat după mălai înainte de Crăciun, în Teleorman sau dracu’ știe unde… Și dus a fost… Nevastă-sa, fina, zice c-ar fi dat o mașină peste el, că l-a rupt în mai multe părţi, caii i-au luat ţiganii din Podu Rizii, de-ntors nu mai e vorbă. împrumutai și eu căluţii ăștia, vai de pielea lor, acu se surpă drumeagul sub roate, abia deshămai… lemne le îs în șanţ, alăturea. Ai vrea, bre, să-mi dai o mână de-ajutor? Că singur n-o scot la capăt…

Omul era de pe altă lume, vorbea anapoda, așa că Dimache îl întrerupse:

— Ai înnebunit? Dintr-o clipă în alta vor bate tunurile, n-ai să mai dibuiești drumeagul…

— Ba smintit ești mata, bre! sări cărăușul. Ţi se năzări cu tunurile… Cine să bată pustietăţile astea? Hai, dă-mi o mână de creștin, că te-oi cinsti cu o ţuiculiţă, la Comișani!

Neajunsul, în tactica modernă, vine de la marea prăpastie ce se cască între înaltele planuri ale comandanţilor și nivelul jalnic de gândire al soldaţilor, cu care ești nevoit să le traduci în viaţă… medita trist maiorul Dimache. Sărăcia duhului e de-o adâncime insondabilă… Prăpastie! Cu câtă răbdare trebuie să se-narmeze un militar!

— Războiul aruncă peste bord orice alte îndeletniciri, măi omule. E imoral ceea ce faci.

— Să scot lemne din pădure? Dar am bon în regulă… Alaltăieri l-am scos: uite, 25 mai 1960.

— Oi fi având, bădie, dar nu e momentul. Dacă te-ai mișca oleacă și-ai urca pe stânca aia cu mesteceni, ai vedea în Valea lui Istrate norul de lăcuste al inamicului pregătindu-se de atac. Ia ciulește urechile: auzi motoarele blindatelor cum mai încing aerul? Are să fie prăpăd, poate că peste un sfert de ceas, Doamne ferește, stârvurile noastre vor zăcea alături de buștenii răsturnaţi în mocirla șanţului. Războiul nu-i o joacă, ai cuvântul meu de militar…

Ţăranul rămase cu gura căscată. Cuvintele necunoscutului se legau grozav între ele. Apoi de unde să știe el ce s-o mai fi întâmplat între timp prin lume?… Plecase de-acasă de trei zile… iar când pornise, miercuri în zori, auzise la radio că lucrurile s-au cam încurcat, că nu știu cine amenințase cu bomba…

— A-nceput războiul? întrebă el cu inima cit un purice. Eu mă bazam pe…

— Dar a-ncetat vreo clipă? își adaose maiorul întrebarea sa. Apoi: Pe ce să te bazezi?

Rămaseră tăcuţi, cu gândurile fierbându-le în cap, străduindu-se deopotrivă să găsească încă două-trei cuvinte să-și mai spună, ca să se lămurească deplin, să vadă, fiecare, încotro s-o ia.

În timp ce tăceau, alte șiruri de soldaţi treceau spre răsărit. Intâi trecu o companie de infanterie, într-o ordine care lăsa de dorit, resemnată ca o școală minată duminica la operă. Arme puţine, puști vechi, rar o armă automată. Atelaje încropite, depășite, la un moment dat, de un automobil de oraș, mai mult ca sigur un taxi rechiziţionat, zăngănind ca o duzină de butoaie goale. Un grup de ofiţeri, înghesuit pe platforma unui camion de sifoane sau de cărat mobilier prin cartiere, tras de doi cai normanzi, neputincioși la cucerirea dâmbului din faţă… Urmă o baterie de tunuri mici, de câmp, de pe vremea Războiului

de treizeci de ani, strigătele soldaţilor îndemnând caii umplură de vaiet trecătoarea. Văzură curând, ceva mai disciplinaţi, vreo zece genişti, povârniţi sub scările pliante purtate în spate, abia săltând pe treptele stâncăriei ce le sta înainte, lăzi cu unelte, cu explozibili, cu casete lustruite, cu aparate telefonice şi lansatoare electrice de mine. Lui Dimache i se păru că-l zăreşte printre ofiţeri pe Mazilu, stomatologul – fost coleg cu el, odinioară, la Manăstirea Dealu... N-avu chef să-l strige, fiecare cu chemarea destinului său. Şi ăştia? Paraşutişti? Trupe de desant! tresări maiorul recunoscând uniforma sportivă a tinerilor ce trecură în pas de defilare, bătând talpa pe prundişul potrivnic. Ce idee! Un avion de recunoaştere ar înţelege pe loc că nu ne aflăm în cea mai bună situaţie... Dacă recurgi la formaţii de desant, în munţi, e un indiciu că rezervele îţi sunt epuizate. A utiliza elemente de elită în operaţiuni de apărare, în situaţii de hărţuire!... Nu, că Scrovişteanu şi-a pierdut busola! maiorul Dimache se întristă şi doar gândul că recunoscuse dintr-o ochire acest amănunt tactic de mare subtilitate îl mai învioră. Trecură, mereu tăcuţi, fără pic de vlagă, pontonierii, pirotehniştii, bucătăria de campanie, două camioane, ca două magazii, însemnate pe tăblia laterală cu semnele Crucii Roşii, în sfârşit, vânătorii de munte.

— Auzi, bre, cum cântă mierla în frasinul ăla! spuse ţăranul. Vine ploaia.

— Pe dracu'! răspunse ca din vis maiorul Dimache. Nu vezi ce albastru e cerul?

Când priviră spre orizont, ochii li se aprinseră de parcă ardea în preajmă o claie de fân. Alunecând tăinuit printre crengile copacilor, stoluri de avioane se îndreptau spre Valea lui Istrate. Erau la o înălţime apreciabilă, abia de puteai distinge, surd şi apăsat, uruitul motoarelor.

— Fii atent, băiete! îl anunţă maiorul pe vlăjgan. Zboară sus ca să aprecieze relieful şi unghiurile de atac. Curând vor recurge la picajul alternativ. Mărturisesc că la asta nu mă aşteptam... Va trebui să ne pitulăm sub stâncăria de colo... Spre stâncărie, fuga marş! adăugă

Dimache.

— Ba! declară apăsat cărăușul. N-ajunge ele să ne chitească… Mai bine să…

— Ordinul se execută, nu se… urlă maiorul, ridicându-se precipitat.

— Stăi, bre, colea, să ne sfătuim. Eu zic ca-ntâi să căutăm caii… La încărcat iar e nevoie de-amândoi, că pădurea e deasă și lemnele e ude…

11 prinse pe maior de mânecă, îl trase cu putere de urs și-l ţinu alăturea:

— Și mai dă-le-n cruce de avioane! Pînă una-alta, să-ţi povestesc cum o-ncurcă tata, Dumnezeu să-l hodinească…

Maiorul cedă sub apăsarea braţului devenit ciocan și clește, la urma urmelor ei doi erau parte neglijabilă faţă de grosul armatei tălăzuind spre câmpie…

— Tata s-a-nsurat târziu, cu o muiere din Dragoslavele, tânără și frumoasă de se dusese vestea până la Teleorman, începu liniștit ţăranul. Cărăuș mereu pe drum, femeie în toată puterea, nepotrivirea era vădită. Ce trebuia să se-ntâmple s-a ntâmplat. La început, mama s-a iubit cu un popă din Răstoaca, treaba asta a ţinut vreo doi ani, cu toate scandalurile bătrânului, ca să nu mai vorbesc că o snopea în bătaie și când pleca după porumb, și când se înturna de la piatră, din carieră… Când popa a fost tăiat de-un sătean din Valea Titei, gelos ca omul gelos, mama și-a găsit un ibovnic peste gardul grădinii, unul Victor Mazăre, cosaș ce tot repara la gardurile unuia, Gligă Petrescu, plutonier invalid. Știe tot satul că ăsta mi-a fost tată; eu zic că lucrurile nu sunt chiar limpezi… Ca să-i mai potolească dracii și tinereţea, tata a-nceput să-i facă mamei casă pe numele ei. S-a nhămat la cheltuieli peste puterile lui… Eu nu venisem pe lume, povestea o știu de la un cumătru.

— S-au topit așa cum au venit, observă maiorul. N-am auzit nici explozii de bombe, nici ţăcănit de mitraliere. Simplă demonstraţie de forţă… Sau poate o tactică nouă… Psihologia…

— Pe mine mă cheamă Niţă. Niţă Morara. Pe matale? …

— Maior Dimache. Comand o coloană mixtă. Dispun de toate armele, spuse el mândru.

— Bine. Și-acum, nea Dimache, să vezi, bre, încurcătura dracului… Nu, că există un scris anume al omului! Ca să construiască odăile de care fu vorba, tata se angajase la transpoarte, la podul de la Cernavodă… Nu mai da pe-acasă cu săptămânile… Distanţă, bre!…

— Dar ce vârstă ai, soldat Niţă? Că podul s-a construit, ahă, acum un veac…

— N-are importanţă, dom maior… Cu chiu cu vai, casa, lăsată pe meșteri de încredere, se-nălţa și se punea pe roate, cum zicea mama. Ea a lucrat cu oamenii alăturiea, nu s-a dat în lături de la… Dar nopţile, neodihnită, umbla ca și-nainte, trecea prin gard, la fânul lui Mazăre. Asta om, Mazăre, nu glumă: cosea tot timpul, nici iarna nu stătea! Eu îi semăn leit…

— Lartă-mă că te-ntrerup. Băgași de seamă că nu mai trece om pe drumeag? Ultimii trecură tanchiștii. Cam descompletaţi, sărmanii… Tanchete Renault, ușoare, încă eficiente…

— Și, cum spuneam: dacă sunt de fier, ca el, însemnează că-i sunt fiu și n-are rost să ne tot întrebăm… Căci așchia nu sare departe de trunchi…

— Asta e foarte adevărat, soldat Niţă. Niţă și mai cum?

— Moraru, din regimentul 22 Infanterie. Contingent 1938. Leat, vezi și matale, destul de recent. În trei ani, cit s-a ridicat casa, casă mare, cu trei camere, cu sală, cu verandă, învelită cu tablă, tata n-a trecut pe-acasă de trei ori… Văzându-și nevasta mulţumită, harrifrcă, cu casă proprie, s-a vindecat de bănuială…

— Pe căpitanul Is trate l-ai avut?

— Cel cu bandaj la ureche?

— El.

— Am auzit c-ar fi murit, Dumnezeu să-l ierte. M-a pălmuit, era iute…

— A murit în braţele mele, la Cotul Donului, cota 350, într-o marţi…

— Totuși, o bănuială mai rodea inima lui de cărăuș hoinar. De câte ori se-ntorcea din bălţi, că nu știu de-am apucat să spui că se angajase la desecări, undeva la Greaca, n-avea curajul să intre dintr-odată în sat, să nu găsească cine știe ce… îl chinuia gândul, mai târziu am aflat, că frumuseţea lui de casă se surpă la vreo alunecare de teren, sau arde, sau cade pradă hoţilor. Deshăma, cum deshămai, la cruce, la un kilometru de casă, acolo unde drumul se cocoaţă pe deal, și își privea cu drag casa, gospodăria, mișcarea de prin grădinile dimprejur. Își scotea pirostriile, aprindea focul, punea de mămăligă și, înfulecând merindea, întreba pe cei ce treceau ce se mai aude, ce noutăţi, doar o afla cum i se poartă nevasta. Asta, până într-o zi…

— Dumnezeule! sări ca ars maiorul Dimache. Am uitat cu desăvârșire că ostașii mă așteaptă în front, că am promis o tre’ cere în revistă… Te las, bădie, nu-mi mai rămâne niciun minut de răgaz…

— Stai, bre, pe loc! îl plantă, cu gheară strânsă și grea, Niţă Moraru. Nu se prăpădește lumea. Termin îndată, apoi mergem după cai, pădurea e deasă…

Maiorul se smulse milităreşte, se dădu înapoi, își culese de pe jos vestonul și chipiul de care, la căldură, se descotorosise, apoi vru s-o șteargă. Ţăranul, cărăușul sau ce ciorile era făcu un salt de pisică, îl înșfăcă de guler și-l strânse cu tărie:

— Nu pleci până nu închei povestea, că te ia măicuţa lui… Doamne, iartă-mă!… Ce, acu îţi veni să ștergi putina, tocmai când mi-ai promis o mână de ajutor? Eşti militar sau nu? Să te mai încrezi în cuvântul unui domn…

— Dimache Cezar, maior! preciza marţial maiorul. Jos mâna de pe însemne, nesăbuitule! Că nu meriţi să le atingi.

— Dacă eşti maior, tot soldat înseamnă, observă Niţă Moraru, strângând ghearele și zgâlţâindu-l. Lasă-te, bre, prizonier și stai colea!

— Cum prizonier?

Maiorul simţi că i se taie picioarele. Bănuise el ceva, știa din cărţi că așa procedează inamicul, în timp de război sunt permise și cele mai perfide arme. 11 întârziase, îl izolase de coloană, acum se afla, imobilizat, în mâinile inamicului. Povestea cu taică-su fusese o cursă… Uite întâmplare!

— Dacă sunt prizonierul dumitale, atunci se schimbă radical lucrurile… o întoarse maiorul.

— Vezi bine că se schimbă… zâmbi vlăjganul, și-l slăbi din strânsoare.

Căutară caii, se rătăciră, se strigară, se regăsiră; într-un târziu, spre seară, îi aflară încurcaţi în niște mărăciniș, dincolo de stânca lui Belciug. Atâtea evenimente, atîtea emoţii îi sleiseră. Sunt unele operaţiuni destul de dificile și în meseria de civil, gândi maiorul…

— Am în căruţă un cojoc de oaie și o cergă, din alea de se ţes pe la noi. Le-om împărţi. Ne aciuăm pe-o mină de fin, în căruţă, tragem o ţeava de somn până-n zori, ne-om dezmorţi o ţâră oasele. Să vezi, bre, fleac o să ni se pară urcatul lemnelor, de dimineaţă…

Nu exista alternativă. Purtarea unui prizonier, care, întâmple-se ce s-o întâmpla, tot militar rămâne, depinde de cuvântul dat și de starea reală, iluziile nu-și au locul…

Dimache se întoarse sub cergă, dar, înainte de-a se lăsa în braţele lui Morfeu, își aminti că în buzunarul de la piept are un tranzistor. Îi întoarse butonul. Bucureștiul abia se auzea, totuși înţelese că Steaua a învins categoric Craiova, că la Târnăveni s-au tras primele șarje de sticlă cu suport de sârmă împletită. Lumea își vede de treburile cu care s-a deprins, gândi el, în fond, ca să fie întreţinut războiul, oamenii trebuie să producă, să se destindă…

— Spuneai, bre, că e război… Or, eu aud că oamenii își văd de treburile lor, spuse din culcușul lui vlăjganul… Nu ţi s-a părut, dom maior? Ia gândește-te bine…

Vra să zică începea să-l tragă de limbă. Al dracului spion! înjghebă o poveste:

— Că doar n-o să ne spună pe unde a ajuns frontul.

Și, ca să se-ndepărteze de subiect: Eram zilele trecute într-o mănăstire. Călugării fugiseră încotro văzuseră cu ochii. Încartiruisem în chilii șaptezeci de ostași, atâţi mai rămăseseră după lupta de la Mirăslău, unde pierise însuși colonelul… Se dăduse de mult stingerea… Oamenii dormeau, ca să mă exprim într-un termen de specialitate, tun. Numai câte unul, poate rănit, poate păstrând încă în suflet imaginile cumplitelor scene cărora le fusese martor, mai tresărea în somn, strigând cu desperare o mamă, o iubită, numele unui prieten… E, pe cuvântul meu de onoare, cel mai întristător aspect al războiului. O noapte cu lună plină… Mă asculţi, camarade?

— Te ascult, bre, cum să nu te ascult, că doar n-am surzit. Era înainte sau după Mărășești? întrebă.

— Era după, se-nţelege.

Dat în Paște vlăjganul, se împotrivește somnului, se întristă maiorul Dimache. Continuă:

— … Lună plină, o noapte de-ai fi putut citi ziarul… Nu puteam dormi, eu – în treacăt fie vorba – nu dorm mai niciodată în timp de război… Am făcut un rond voluntar pe sub zidurile mănăstirii, am zăbovit puţin printre crucile cimitirului – magnific cimitir! –, în cele din urmă m-am abătut pe la bucătării, instalate într-o clădire mai lăturalnică, spre porţi. Mi-a atras atenţia o ferestruică luminată palid de-o lampă cu gaz…

— Mă iartă că te opresc, interveni cărăușul din capătul celălalt al căruţei: ia mai dă drumul o dată tranzistorului ăluia, că răsări Găinușa… Trebuie să fie în jur de zece, ora radiojurnalului…

— Îndată, răspunse maiorul. Dar în sinea lui: Idiotul ăsta n-are de gând să doarmă. Eu mă port cu el cavalerește, ca un prizonier cunoscându-și răspunderile, iar el nu cedează un pas… Are să vadă dumnealui cu cine are a face…

Deschise radioul. Se dădeau, într-adevăr, ultimele știri: ministrul tezaurului al Venezuelei va face o vizită omologului său din Birmania, o echipă de biologi găsise o metodă de extragere a substanţelor toxice din nu știu ce,

directorul unei școli de cădeţi din Anglia declara că statura candidaţilor din acest an este apreciabil mai înaltă decât a celor din seriile dinainte, un val de ploi, însoţit de furtuni, se abătuse asupra coastei de vest a Angliei, președintele unei asociaţii din Malta și-a prezentat demisia, lupte grele în Indochina… Morţi și răniţi…

— Fuseși atent? sări voios maiorul Dimache. A zis de lupte… Acu' te-ai convins că războiul merge înainte?…

— Lasă, bre, chestia asta. Mai bine spune-mi ce era cu lumina lămpii, c-o lăsași aprinsă… mormăi somnoros vlăjganul.

— … M-am uitat pe fereastră, pe furiș. Ce mi-au văzut ochii este greu de povestit: trei soldaţi aduseseră o femeiușcă, o dezbrăcaseră, acum o asaltau cu chiote, cu paharele pline… Unul cânta…

Un sforăit aprig, de sfarmă-lemne, clătină căruţa. Ţăranul adormise.

E momentul! tresări maiorul. Dar trebuia să se asigure că nu e vorba de-o nouă prefăcătorie. Decise să numere până la o sută, metodă folosită de medicul care-l operase de apendicită, timp în care anestezia urma să-și facă, precum nu prea își făcuse, efectul…

Acum totul se vedea cât se poate de logic, să mai pretindă careva că tactica generală nu-i o știinţă exactă… Inamicul studiase conformaţia și tectonica dinspre sat a pădurii, atacul avea să-l înceapă, ca să deruteze, pe flancul Năruja; îl va susţine numai cit se vor infiltra infanteriștii în păpurișul de pe marginea lacului. Trebuie să recunosc, își spuse Dimache, planul n-are cusur, e produsul unei minţi geniale. Privi cu atenţie mișcarea de trupe de pe latura nordică a văii, descoperi o brigadă de tancuri, stângaci camuflată cu crengi înverzite de copaci, iar dincolo, sub streașină pădurii, în tranșee, căștile de oţel ale pedestrimii gata de-a sări la baionetă… Pământul bubui teribil. Dintr-o sută de guri aprinse, se năpustiră spre primele linii tone de oţel criminal, exploziile însăilară pajiștea cu împunsături din metru în metru. Atât de susţinut și de des era tirul, că o biată mierlă speriată, abia ridicată din ierburi, fu

ferfeniţi tă în aer ca o batistă. Barajul de artilerie încetă brusc, din adăposturi și ascunzișuri zbucniră roiuri de soldaţi, cu baioneta la armă, deocamdată împrăștiind din fugă ploaie răpăitoare de gloanţe. Craioveanu fusese luat prin surprindere, asta se vedea bine de la distanţa unde se afla, mișcarea lui de eschivă fusese nedecisă, greoaie, o catastrofă; oamenii, vădit derutaţi, vânaţi metodic de pușcașii inamicului, pitulaţi în șoproane și prin poduri, căzeau ca spicele. Nu-i trecuse prin minte cretinului să se asigure de avanposturi, se lăsase descoperit din două părţi! Am să-i cer degradarea! strigă Dimache. Am să-l trimit în faţa Curţii marţiale! Manualele vor scrie o sută de ani despre această incalificabilă nepricepere…

Apăru, înspăimântătoare, cavaleria. Șarjă, la început, spre păduricea vecină, susţinută de două mitraliere instalate (era de presupus) pe stâncile ce dominau valea spre Iftodeni. Galopă preţ de-o jumătate de leghe în direcţia aceea, apoi, ca și cum ar fi făcut calea întoarsă, se abătu spre șosea, cu o iuţeală ce ar fi dat ameţeli și unui Napoleon…

Și, cu tot avantajul lor, al factorului surpriză, esenţial în tactica de câmpie, bătălia își putea întoarce încă norocul spre cei loviţi. Cu condiţia intervenţiei neîntârziate a căpitanului Grigorescu. Dar Grigorescu nu se vedea niciunde. Te pomenești că idiotul rămăsese cu trupa lui în defileu, îngheţată în formaţie de raport, cum îi ordonase el, Dimache. Întotdeauna prea moale în luarea deciziilor… Ardelean fără iniţiativă…

O manevră nouă a infanteriei, și inamicul trecu la lupta corp la corp, la baionetă, pe o deschidere de cel puţin un kilometru. Genială și asta, pentru că dușmanul avea în faţă, spre bucuria ochiului, crestele superbe ale Pietrosului (1326 de metri), meterezele de calcar ferăstruit ale Pisicii Mari, un cer de un albastru regal… iar mai încoace, pe largi terase succedându-se armonios, livezi bogate de meri și pruni, desăvârșit aliniate – verde-închis, metalic, pe fondul pajiștilor de-un alt verde, bătând spre albastru, toate smălţuite de margarete și tufe de

sunătoare…

Când i-am spus că războiul nu e o joacă, a făcut-o pe Toma Necredinciosul, mânca-i-ar lupii jigodiile alea de cai! … Un nou bubuit în depărtare: trage, cum se pricepe, nepriceputa baterie a lui Călian… Cam târziu…

Se trezi. Era o liniște adâncă, tăiată de ţiuitul greierilor în văi, de murmurele îndepărtate ale cerului pregătindu-se de ploaie, De unde dracu' o fi știut neisprăvitul de Niţă că vine ploaia? Doarme adine, ce-i pasă!;

Se furișă din căruţa cu toată precauţia, cuprins de fiori… Noaptea nu era rece, fiorii îi atribui bucuriei că evenimentele nu l-au depășit, că mai e timp, dezastrul poate și trebuie prevenit, cum just spunea mareșalul acela… E încă timp pentru a-și ţine discursul… întâmplările prin care trecuse, lunga umilinţă a prizonieratului îi treziseră din nou energiile, câteva fraze ale cuvântării îmbărbătătoare către ostași îi reveniră luminoase în minte, i se părură perfect adevărate, deci convingătoare. Porni voinicește, în pas de marș, pe șoseaua albind sub cerul înstelat.

Îl chemau spre sud, ca un puternic magnet, lupta, biruinţa, triumful, destinul de militar ce nu cunoaște oboseala, resemnarea, șovăiala…

La paltinul lui Ignăţoiu, sub cota 323, unde drumul începe să coboare și se zăresc casele din sat, îl ajunse din urmă Victor, fiul Lucreţiei. Își luase toate examenele, se grăbise să prindă primul tren de dimineaţă, avea de povestit o mulţime de noutăţi de la București.

— Duminică e bâlci la Titu. Mergem, unchiule? Ţi-am promis de mult alviţă și o trompetă… Vreau să mă ţin de cuvânt.

Băiatul îl luă de mână, îi vorbi însufleţit despre colegii lui, îi povesti peripeţiile prin care trecuse pentru a obţine o carte dorită, apoi îl dojeni cu blândeţe pentru plimbările lui, prea lungi și obositoare, interzise de medic.

Pe măsură ce se-apropiau de casă, maiorul devenea tot mai posac, iar când intrară în curte și soarele, acum

puternic, îi lumină bine chipul, întreaga lui înfăţișare era a unui învins.

Str. Lt. Pârvan Popescu, fostă Fructelor

Cu toate că a cunoscut în bună măsură operaţiunea și a și contribuit cu ceva la reușita ei (dar despre intervenţia troliului cu came și blocarea lui pe strada Brâncoveanu, în faţa căpitanului Ignat, voi avea prilejul să vorbesc mai târziu), Mielu Algiu, poreclit de noi Rabelais, s-a încăpăţânat multă vreme să nu recunoască evidenţa, anume că acel formidabil transport se efectuase în numai două săptămâni și că uriașul utilaj s-a aflat chiar înainte de luna lui septembrie la destinaţie, cu trei zile mai devreme decât promisesem…

Lucru de neînţeles și revoltător, pentru că îl cunoșteam pe Rabelais din prima clasă de școală, când se urca în nucul din fundul curţii până ce credeam că atinge cerul, trimiţând de-acolo ploaie de nuci mari, cu coajă subţire și miez dulce și parfumat, sau când, în unele după-amiezi de vacanţă, se întorcea de la pădure cu traista de lucru manual plină de tot felul de cutioare, din care scotea cele mai neobișnuite vietăţi din câte am văzut vreodată, împărţindu-ni-le cu dărnicie tuturor, ba chiar unor copii străini de cartier – piese rare pentru insectare, pentru laboratorul domnului Bucșeneanu. Era un băiat de ispravă, pe care te puteai bizui, harnic și temerar, ţinând la părerile lui, în stare să se bată pentru acele păreri, și ne plăcea francheţea lui, pentru că, martor la o fază de fotbal sau priceput complice la furtul de prune cu hoţoaica, din grădina lui Cinta sau Moscuna, puteai să te încrezi în mărturia lui, să juri că Valerică Bolovăneanu făcuse henţ sau că mingea ieșise de mult din teren când Vică Anghel înscrisese gol, ca să nu mai spun despre simţul lui de dreptate: întotdeauna știa cât i se datorează fiecăruia din captura de prune, făcea împărţeala lui Solomon, din care Jean Băilă nu se alegea decât cu laudele…

Ce se întâmplase oare că, de această dată, nega și iarăși nega adevărul, cu care noi, ceilalţi, aveam toate motivele să ne fălim (și într-o măsură și el, care intervenise

prompt, cu macaraua de șapte tone, cu capre de lemn ingenios introduse sub agregat), adevăr în cele din urmă controlat de o mulţime de locuitori ai orașului, fiindcă în acele zile transportul a făcut vâlvă și mulţi au alergat să-l însoţească? De ce umbla el pe terenul de la Uzină, în grădina de vară a cinematografului *Gloria* sau în Alei, ca să dezmintă, printre grupurile de fumători ce aveau timp să-i admită versiunea, atât faptele noastre, cât și rolul lui? Și n-ar fi fost nimic că nu voia să recunoască termenul devansat și performanţa tehnică, dar trecea, ca și când nu s-ar fi produs nicicând, peste accidentul în care Relu Ștefănescu își prinsese mâna într-o roată dinţată, încât trebuise să intervină avocatul Drăguţ Demetrescu la spital, ca să cheme un sanitar (târziu a sosit la faţa locului sanitarul Văduva), anulându-și odată cu această dezminţire propriul lui merit; doar nu fusese joacă de copii manevra, la momentul cel mai critic, a plăcii turnante și a pârghiei, priceperea lui de a evacua din zona de acţiune a mașinii pe elevii gurăească de la Industrial, care mai de care mai priceput la sfaturi tâmpite, de prisos desigur în acele clipe de maximă încordare… Să fi dibuit el, cu pătrunderea care-l caracteriza, oarecare greșeli în delicata operaţiune de decuplare a convertizorului, nereguli de neiertat în ancorarea laterală sau unele riscuri la folosirea unor cabluri nu îndeajuns de groase? Să se fi temut că lucrurile nu vor ieși până la sfârșit precum am voit și, derobându-se de orice răspundere, va scăpa judecăţii din urmă? Ciudată purtare!

— Un asemenea convoi însumând câteva zeci de tone nu-i o glumă, Mielule, și cu toate astea s-a alcătuit și s-a deplasat întocmai cum am prevăzut noi! îl provocam eu, în orele serii, amintindu-i episodul, constrângându-l să se trădeze că l-a văzut și l-a urmărit (încăpăţânarea lui Rabelais exaspera).

— Nu știu cui dracu’ i-a venit ideea smucită să-l demontăm și să-l încărcăm în bucăţi pe mai multe remorci, observa Mielu aproape amuzat. Să vă văd la punerea șuruburilor la loc…

— N-are nicio importanţă, Rabelais băiatule, fapt sigur e că transportul, cu unele mici necazuri, s-a putut face… Ni se părea, la început, un lucru imposibil. Cit despre reasamblare, știi bine că a fost terminată în două zile… (Bine că negaţiile lui nu mai priveau decât reasamblarea!)

— Să fim serioși! se înfuria Mielu.

— Serioși la ce? Și nu te mai înfuria așa!

— Pentru că chestia asta, despre care nu mai încetaţi să pălăvrăgiţi, mă plictisește.

— Ei, poftim! Te plictisește că târgoviștenii au dat la gazetă? *Chemarea* a scris pe larg.

— De treizeci de ani, nimeni n-a mai citit gazeta despre care vorbești.

— Un transport periculos… Copiii unui cartier s-au angajat să… Clipe de emoţie și eroism… i-am citat din memorie cele câteva subtitluri ale ziarului.

— Realitatea e că nu s-a mișcat nimic în orășelul ăsta adormit. N-am cunoștinţă de niciun transport periculos! Chiar ieri, trecând prin gara Teiș, am văzut utilajul vostru nemișcat, pe rampa dinspre podul de fier…

Reaua credinţă îl făcea de nesuportat.

— L-ai văzut tu, cu ochii tăi, pe rampă?

— Nu eu, n-am pretins asta (a întors-o); l-a văzut frate-meu, Gogu. S-a dus ieri la pescuit.

— Atunci s-o lăsăm baltă. Nu însă înainte de a te invita să te duci personal la Ciufu, în Sârbi, ca să-l vezi sub șopronul fabricii lui de oxigen… Și să te miri ca viţelul la poarta nouă cum de-o fi ajuns el acolo, de-l asamblează montorii… înainte de septembrie, treaba noastră era gata.

— Isprăviţi cu prostiile! se mai înfuria o dată Rabelais, apărându-se ca la box înaintea atacului concentric al băieţilor (băieţii nu erau de faţă la această convorbire, dar el, Mielu, știa că opinia mea era deopotrivă și a lor). Și, ca să curme o dispută pe care vedea bine că o pierde (prea eram mulţi și prea îl înghesuiam), s-a ridicat: pe mine mă cheamă mama acasă, i-am promis că azi îi bat nucul…

— Asta a lipsit la lecţia de logică a lui nea Titi, era de părere Macu Ionescu. Lăsaţi-l în plata Domnului! Nu vedeţi că nu știe nici cum îl cheamă?

— A lipsit de la geometria plană a lui Baravache, credea Timotei. Dar și când se va auzi strigat să-și primească premiul, să-l auziţi lăudându-se cum a dus singur în spate toate cele cincisprezece tone…

Doctorul Mazilur pe care l-am întâlnit în oraș, mi-a spus că ai făcut o formă ușoară, că angina care circulă acum… (a spus tata); pentru teză avem și *Die Jahreszeiten…* (a spus Costache); să nu știe dreapta ce face stânga (a spus popa Stănescu, și l-a și dat afară din clasă pe Anghel A. Ion); am ferit Ţara de dezordine și raporturile democratice n-au avut de suferit (a spus la radio Tătărăscu); doctoria nu se-ntreabă, dar ţi-i promit pe Stan și Bran (a spus mama); aţi consumat luna asta 80 de kilowaţi, nu-i nicio nenorocire! (a spus domnul Zaharia, pocnind clapele servietei); ai salutări, dragă, de la Lucica Bocoș, arăta înfloritoare (a spus Cati Ibric); la următoarea alarmă, ne dispersăm și noi, poate la Voinești… (a spus mama); eu n-o să fiu cu voi, îmi aștept resemnat sfârșitul (a spus tata); dacă Rabelais nu știe geometrie, asta să te intereseze mai puţin… vezi-ţi de peticele tale!… (a spus tanti Fiducia); și frate-tău o ţine morţiș cu nuca verde, nuca verde, însemnează că a luat microbul de la tine (mi-a spus mama, ca să-i închidă gura mătușii) și: când face Tityre febră, cere să-l scoatem din priză (a spus amuzat tata).

Aș avea nevoie de un plan limpede al orașului Târgoviște de dinainte de demolări, schiţele puchinoase de prin manualul de geografie ori sunt șterse, ori nu numesc corect locurile: am uitat cum se intersectau unele străduţe și ulicioare, și fără el îmi este greu să refac itinerarul acelui transport epocal. Ce ţin bine minte e că răsturnarea rotorului s-a produs la întâlnirea lui Brâncoveanu cu Carabella, acolo unde locuia Dinu de la Poștă, al cărui băiat era coleg, pare-mi-se, cu Chiose, sau cu Ludi și Bibi Popescu… Memoria e capricioasă: păstrez întreaga scenă,

nu-mi amintesc în schimb cine a sărit să sprijine cu capre de lemn motorul principal; știu cum cădea atunci lumina soarelui (dinspre liceul de fete), strecurată printre masivi nori cumulus și, mai jos, printre fumurile plopilor, dar îmi scapă dacă Tityre sau un altul a avut inspiraţia să întoarcă trailerul cu spatele spre trotuar… Oricum, tocmai atunci sosea, congestionat de alergătură, Costel Ciocârdia: trecuse pe la liceu și aflase de la tatăl lui că președinte al comisiei de bacalaureat fusese numit (ura!) fostul director, Iliuţă Angelescu, de istorie, care ne cunoștea (ura!) părinţii, nevoile și tristeţile, care (bine de noi!) ţinea la onoarea orașului, în crâncenă concurenţă cu Găieștiul, de unde veneau să ne sugrume o mulţime de absolvenţi ai ilustrului colegiu… Băieţii noștri, oricât de solicitaţi erau de scoaterea din impas a coloanei și oricât de obosiţi se dovedeau (bacalaureat le mai lipsea!), au izbucnit în urale, ceea ce însemnează că se aflau înaintea acelui temut examen (deci terminaseră de mult primara) și, cum nimeni nu mai era stăpân pe materie, numirea lui Iliuţă Angelescu le ușura simţitor povara…

— Profesorul Angelescu a murit acum trei ani…

— Rabelais, iar? Pentru numele lui Dumnezeu, îmi strici povestirea! Lucrurile se orânduiesc aici nu după dorinţa cititorului, nici după harababura realităţii (perspectiva anilor și oarecare experienţă te vor convinge că nu exagerez cu nimic), ci în măsura în care cred eu că e oportun ca cititorul să afle ce s-a întâmplat: timpul și desenul faptelor sunt în mâna mea, eu citesc în amintire, mai coerent sarj mai pe sărite, mai descifrabil sau mai înnegurat, după cum au luat loc faptele în fotoliile marii săli a jocului pur… Anecdota mă lasă rece. Reţin doar liniile de fugă ale unei biografii… De aceea scriitorul care povestește, și nu faptele înfăţișate de el, este tras la judecată…

— Dacă mergi pe linia asta, îţi stă în putinţă să-l convoci la intersecţia Brâncoveanu cu Carabella pe însuși mareșalul Averescu…

— Îmi stă în putinţă, Mielule, și am să mă gândesc

serios la ideea ta; uite, nici nu terminași vorba și îl și văd venind la Târgoviște (îţi mărturisesc că punctualitatea lui de militar mă. găsește cam nepregătit…). Îmi revine deosebita onoare să-l plasez la locul de cinste pe care îl merită… Aș propune să-l asociem temporar, până vom putea anunţa garnizoana și pe prefect, și pe Ogescu, factorul poștal, ca, împreună, să privească de pe trotuar faptele cutezătoare ale băieţilor… Mareșalul, amator de frumuseţe virilă (în tinereţe a lucrat la un cerc de recrutare, unde și-a format ochiul pe bicepșii câtorva contingente), te-ar remarca negreșit, căci te-a dăruit madam Algiu cu un trup de faun… Un bun loc de observaţie ar putea fi grămada de cărămizi din faţa Băncii Naţionale… Clădirea, într-un stil incert, dar impunătoare, ar face un demn fundal, aproape cinematografic… Din balconul cu coloane vernil, cu frunze de stejar pe fragmentul de capitel ce a supravieţuit cutremurului din ’40, directorul băncii, Săceanu, ar avea rarul prilej să-l salute, să-i facă o invitaţie în birourile sale, spre a-i arăta seifurile, ghișeele, grupele de pacienţi în așteptarea sconturilor, a protestărilor de poliţe. Desigur, nu se pot pune multe speranţe în lehamitea unui mareșal, dar presupunând că, totuși, poate apărea un nedorit moment de plictiseală și căscat la nivel înalt, salvarea ar fi o ploaie cu spume, adusă prin surprindere, cum prin același mecanism se poate aduce mai aproape și ora mesei. Din mai multe soluţii, Mielule, aleg pentru acest episod al povestirii mele îndrumarea grupului, inclusiv Ogescu, ca reprezentant al păturilor mijlocii, la restaurantul Pitiș, pentru dejun, știindu-se că distinsul oaspete, ca toţi oaspeţii, suferă de o mare poftă de bucate fine, după îngurgitarea marilor noutăţi publice… La masă, un băiat spiritual, ca tine, înarmat cu o baterie de anecdote din chiar poziţiile războiului, este o binefacere cerească…

— Am sesizat unde baţi… Ești în stare să mă pui într-o situaţie absolut inacceptabilă…

— Să iei prânzul cu un mareșal?

— …După care, cumpărat cu banii directorului

băncii, să-mi ceri să confirm toate năzdrăvăniile, printre care și istoria cu transportul fantomă…

— Ca să-mi dai un răspuns mai puţin pripit, amin câteva minute ploaia, îl reţin pe Săceanu la telefon (îl suna Ploieștiul de crăpa aparatul), îl încurc un sfert de ceas pe Ogescu într-o conversaţie cu doamna Săileanu, pe teme de majorare a pensiilor… Dar fă bine, Mielule, șigândește-te serios la norocul care ţi-a ieșit în cale și, până la un răspuns, dă-te oleacă la o parte, să pot vedea ce s-a mai întâmplat cu coloana băieţilor noștri, nu avem dreptul să-i lăsăm pe copii singuri. Trebuie să fii de acord cu mine că o mică neglijenţă, o neatenţie, poate duce lucrurile la dezastru… Fără veghea neobosită a povestitorului nu se mișcă nici măcar un șurub…

Începusem demontarea în ajun, asistaţi de un meșter și de mai mulţi lăcătuși. Aripa principală și paletele aerodinamice se desprinseseră ușor, soluţia se dovedise bună, dar butoanele stativului, elicea și aclimatizorul se împotriveau. La o insistenţă a cleștilor și levierului, două bascule din peretele nacelei s-au îndoit, amenințând să se rupă. Ca și cum n-ar fi fost de-ajuns, un fuselaj de pe remorca din urmă s-a rostogolit, la trepidaţia iscată de o birjă, și ar fi căzut cu siguranţă, dacă Bibi și Timotei n-ar fi sprijinit cu răngile partea radiatorului, mai grea, mai în margine…

— Ar fi fost un dezastru! a intervenit de nu știu unde Rabelais.

— Te cred. Costul lui se ridică, pe câte știu, la șaizeci de mii… Dar, pentru Dumnezeu, ce tot încurci treburile pe-aici și nu alergi acasă să te bărbierești pentru prânzul oficial?

— Prânzul cu Averescu? Prânzul, după cum m-ai anunţat, e abia mâine…

— Ca să te-nvăţ minte, ţi-l trag astăzi. Într-o jumătate de oră începe ploaia…

Pe când lucrau (acum începe să mi se limpezească amănuntul), a venit în fugă dinspre Bărăţie Cezărică Popa, strigând că arde circiuma lui Bizinichi…

(Să întrerup relatarea, pentru a pune într-o paranteză, pentru strictul uz al lui Radu, care nu a fost în oraș în acele zile de emoţie, ceilalţi cititori putându-se dispensa de lectura acestor amănunte, că toate câte se întâmplă în această povestire eu le consider cauza principală a dezastrului edilitar intervenit nu peste mulţi ani, care a făcut să dispară pentru totdeauna case interesante, mărturie a unei epoci – epoca deschisă de sosirea în oraș a stimatei doamne Tălăngescu, consolidată de familia Condurăţeanu, adusă la o mare înflorire de Lăzărică Popescu, de două ori primar în perioada interbelică, apoi de strădaniile, ca primar și consilier permanent, ale lui Gogu Pârvulescu, și încheiată lamentabil cu activitatea, încă insuficient studiată de istorici, a nepriceputului căpitan în retragere Visarion Rusu, care a reţinut din întâmplarea evocată că străzile sunt înguste pentru comerţul și industria în continuă creștere și singura condiţie care se impune este lărgirea străzilor, peste grădini și imobile, până la formarea, dintr-o barieră în cealaltă a orașului, a unei singure, grandioase și pustii magistrale. Să fi fost ora patru după-masă, în acea primă zi a transportului memorabil, când Costache, Timotei, Bibi, Macu și cu mine ne-am dat fulgerător seama de ce se poate întâmpla… Coloana ajunsese în dreptul Grădinii cu Duzi, mașinile – solicitate de suprasarcină – fierbeau ca niște oale pe foo îndrăcit, dificultăţile ne aduseseră nervii la maxima lor tensiune…

— Unde sunt prea mulţi gură-cască, a observat Bibi, se nasc și multe idei…

— Asta e o lege obiectivă… l-a asigurat Timotei.

— Cred că Victor Balaban i-a convocat… Dacă astăzi sunt doar vreo douăzeci, a spus în continuare Bibi, arătând din ochi pe cei adunaţi în jurul mașinilor, poţi fi sigur că mâine se vor îngrămădi pe noi o sută… Și măcar de-ar pune mâna să ne ajute cu ceva… Unul nu și-a oferit serviciile…

— Vor umple cutia poștală a primăriei cu propuneri, sugestii și alte asemenea…

— Să nu le vină în cap ideea de a face din strada Carabella bulevard…

Am pălit, simţind că totul e posibil. Timotei s-a repezit până acasă, și-a luat aparatul de fotografiat, am pornit toţi cinci să identificăm casele ce aveau mai mulţi sorţi să cadă sub târnăcoape și am tras până pe înserat cel puţin două sute de fotografii… Formidabilă treabă: nu cred să fi pozat cinci imobile care ulterior să nu fi fost făcute una cu pământul! Casa Ilenei Gornescu, cea a lui Bizinichi, o mulţime de alte clădiri ce rezistaseră bombardamentelor și nenumăratelor cutremure s-au prăpădit…).

Am auzit îndată clopotul dogit al pompierilor, uruitul mașinilor roșii, cu scară și tulumbe, trecând pe la Casa d'Italia și învăluind într-o niagară de praf vila lui Nicoară; soţia preotului militar, din mijlocul străzii, ne-a arătat cu degetul fumul, apoi limbile de foc și, spre seară, ca dovadă, am văzut-o pe biata doamnă Bizinichi desfigurată de spaimă. Au trecut numai câteva minute și dinspre şanţul Cetăţii a apărut Aurică Leontescu, pe bicicleta, cam mare pentru el, a domnului Leontescu (taică-su avusese un Dodge străvechi pe piaţă, să-i zicem taxi, deși îl folosea exclusiv pentru nevoile familiei, trebuia să se numească astfel pentru a strica la vreme dosarul/biografiile copiilor, zicându-li-se odrasle de bani gata – bani de capitalist –, acum bătrânul circula pe bicicletă cu tricolor, grăbindu-se să preîntâmpine acuzaţia și transportând pe cadru, într-o chestie de sârmă împletită, două sifoane și grăunţe pentru porumbei), Aurică strigând în gura mare că focul nu e la Bizinichi, el nu crede că arde pe undeva, dar că la Bizinichi doi birjari beţi stau să se taie, chiar au început treaba asta lângă grătarul cu mititei…

Altă istorie! (Era adevărat, Leontescu știa mai bine cum se întâmplase, fusese la faţa locului, îl văzuse pe unul din birjari muiat în sânge, nu se dădeau bătuţi cu una, cu două, s-au tăiat doar vreo cinci minute, fiind întrerupţi de trecerea cortegiului mortuar al generalului Constantinescu.) A trebuit să iasă în mijlocul străzii altă cucoană, poate Emilia Stănescu, prietena mamei, care să

ne arate cu degetul, la orizont, circiuma lui Bizinichi, pe cei doi birjari ezitând să se mai taie (căci se apropia cortegiul cu fanfara), lumea adunată în cerc în jurul beţivilor, cuţitele lucind în mâinile lor, ţigănușii aruncându-se după bănuţi, la intersecţie… Și lucrurile se precipitau, nimeni nu se îndoia că va mai veni cine știe cine, ca să ne spună că localul lui Bizinichi s-a prăbușit, zgâlţâit de cutremur, demolat de primărie, cite nu se puteau întâmpla în acea parte a Susenilor, greu de controlat tot întinsul realităţii, din cauză că Fugalli ţinea, la jumătatea străzii, un câine rău, mare cit un viţel, imposibil să treci ca să vezi cu propriii tăi ochi!…

Am lucrat formidabil de repede, mai ales că se anunţa la radio luna lui septembrie (septembrie! și noi ne angajasem să fim gata înainte cu cel puţin trei zile!), începeau școlile, venea vremea urâtă, veneau corijenţele… Am tras mașinile în dreptul fiecărei piese dislocate, am folosit bile de brad, care prin rostogolire au apropiat reperele de platformă, apoi, imaginând un plan înclinat din scândură de șase, am tras cu funii din partea opusă. Am săltat. Am introdus pene unde se crea joc și era pericol de alunecare. Am întărit stativele. Am depănat încet tamburii, și cablurile au răspuns docile. Dan Nicolescu și frate-su Titu, ajutaţi de Caracaș, au accelerat ușor în marșarier, platforma și-a recăpătat orizontalitatea și, de necrezut, butucul – cea mai imposibilă piesă din garnitură, dar și cea mai fragilă – s-a pornit!

Fusese un foc în oraș, case nu arseseră, arsese doar fata doamnei Serdaru, pe strada Pârvan Popescu, fostă Fructelor, lingă Chindie; îi explodase în mână primusul cu benzină, doamna Predan citise în gazetă despre nefericita întâmplare. Accidentata murise după trei zile de chinuri.

— Sunt prea multe accidente în povestirea asta!

— Sunt, într-adevăr, Mielule, însă așa e viaţa… Cu toată repulsia mea pentru urât și violenţă, n-am încotro: lucrurile trebuie să încapă în expresie, ca s-o miște. Așa cum va spune Radu, ne este aproape indiferent ce se întâmplă cu obiectele, în cazul nostru cu mașinile care trec

acum prin oraș, purtând demontat imensul utilaj… ne interesează cum se mișcă oamenii, cum în acea mișcare ei devin frumoși…

În fiecare zi când aveam gimnastica ultima oră, joia sau sâmbăta, aici nu sunt foarte sigur, fiindcă s-au scurs ceva ani de-atunci, chiuleam de la domnul Torje, spre a ajunge în grădina publică înainte de ieșirea fetelor de la liceu. Ţineam să le întâmpinăm în grădină, pentru că mersul lor, printre rondurile cu flori, părea un zbor de îngeri (în schimb, ocolul pe trotuarul de la Irimescu semăna cu o barbară cavalcadă pe câmpul unei bătălii pierdute sau cam așa ceva), un dans plin de graţie, și, le urmăream cu privirea înecată de culoare și subţirimi până ce ajungeau la vitrina cu mătăsuri și voalete a magazinului *Furnica Mică,* unde se dizolvau literalmente în apele vitrinei. Surorile Istrătescu treceau printre primele, apoi Florica Potoceanu, verișoara lui Tică Dumitrescu, apoi Andrada, a cărei miopie am dorit-o răspândită pe întreaga suprafaţă a pământului, vreau să spun că, de atunci, n-am mai gândit frumuseţea feminină fără o accentuată miopie stângaci disimulată, în sfârșit fata de aur a lui Listuzzi, precedată la zece pași de fiica croitoresei Serdaru. Apariţia madonei Serdaru stingea toate celelalte lumini, părul ei intens negru, desfăcut brusc din panglica verde, ce-l ţinuse strâns, exploda ca un soare în hăuri, era însăși Clorinda incendiind nisipurile, avea în priviri atâta forţă și atâta energie încât băieţii din pavilionul fanfarei militare, transformat în cabinet de astronomi, își plecau ochii în jos, de teamă că strălucirea ei îi va orbi…

— A murit în chinuri îngrozitoare! spunea, bine informat, Ludi. Își încingeau mașinile de călcat pe un nenorocit de primus cu benzină… Când primusul a luat foc, fata lui Serdaru l-a luat de miner și a avut să-l arunce afară prin ușa deschisă, dar l-a răsturnat și benzina i-a împroșcat rochia…

— Sâmbătă s-au împlinit șapte ani de când s-a întâmplat nenorocirea… a observat Cornel Vilt. Locuia lângă mine, eram prieteni, învăţam uneori împreună…

— Cornel Vilt a murit și el, mi se pare… a intervenit Dan Nicolescu.

— Infarct. Era, de fapt, al treilea infarct. N-a știut că e bolnav, se lăuda cu o sănătate de fier. Dar ce se întâmplă cu transportul utilajelor noastre? Unde am rămas?

(Pentru tine, Radu, căci ceilalţi știu unde am rămas și în acest timp s-au ocupat exemplar de toate câte rămăseseră de făcut: coloana, imobilizată în faţa casei domnului Ignat, s-a pus din nou în mișcare, remorcile au fost scoase în colţ, la Maican, nu mai puteam întârzia niciun minut, sosirea de la Poștă a domnului Dinu arăta că era ora mesei și ne aflam faţă de grafic într-o întârziere de aproape trei ceasuri…)

Convoiul, în pas domol, înainta acum spre Brezișanu, făcând să zdrăngăne geamurile caselor, ale tâmplăriei lui Șotângeanu și ale casei cu aer de han spaniol a lui Balaban.

— Încet, cât se poate de încet! a strigat din cabina primei mașini Tityre, continuând să ţină deschisă portiera (geamul fiind blocat, iar oglinda retrovizoare spartă).

— În ritmul ăsta, n-ajungem nici marţi! (Sâmbătă chiulisem de la gimnastică, duminică toată ziua demontasem, luni dimineaţă plecase fata lui Serdaru, vorbele astea au fost probabil pronunţate pe la prânz; Cornel Vilt încă trăia…) Să fiu al dracului dacă-mi place cum merge treaba! a strigat, din stânga, Mielu Algiu. (Se dovedește încă o dată că Mielu era de faţă, că poseda toate datele problemei, degeaba făcuse pe niznaiul urmărind să ne șteargă din amintire – mie, lui Macu, lui Bogdan Stihi, atunci instalat în casa Cimpoeru, lui Caracaș – isprava cu care urma să ne lăudăm.)

Nu se întâmpla nimic dacă ne deplasam acum mai încet, tocmai bine aveau să se mai acumuleze și alte întâmplări demne de povestit, în plus tot nu câștigam mare lucru, căci, odată ajunsă la Trandafirescu, greoaia coloană urma să rămână o oră pe loc, ţinută la colţul cu Comăneanu de scurgerea șirurilor de călăreţi ale Școlii de cavalerie, ce se întorceau de la manevre. Până seara nu-mi

amintesc să se mai fi petrecut ceva demn de povestit…

— Dar ieșirea isterică a doamnei Vrăbiescu?

— Ce-a făcut madam Vrăbiescu?

— La trecerea coloanei de mașini a apărut în poartă, cu bigudiurile pe cap, cu mâinile proptite în șolduri, strigând că îi stricăm pavajul, că strada e, pe partea ei, proprietate privată – în fine, a scuipat oribil în direcţia convertizorului afazic…

— S-a speriat, biata, în faţa asaltului tehnicii… Și tanti Fiducia a trecut prin spaime cumplite când a sunat-o de la câţiva pași, asta se-ntâmpla prin 32 – 33, para de cauciuc a mașinii lui Leontescu… Dar când profesorul Ciocârdia a declanșat, în laboratorul liceului, teribila explozie nucleară?

… Dizolvase fosfor alb în nu știu ce soluţie, impregnase cu acea soluţie o foaie de sugativă, ne făcuse atenţi că, îndată ce sugativa se va zvânta, se va produce pe loc o reacţie înspăimântătoare. Am așteptat cu inima mică dezastrul. Nu s-a produs nimic, dar când ne aflam pe punctul de-a lansa două avioane de hârtie (apropo, Timotei, știi cum se intitulează romanul la care scrie acum Costache? *Avionul de hârtie!* Ca să vezi că toate lucrurile își au începutul *atunci…),* pe negândite domnul Ciocârdia ne-a spus: închipuiţi-vă că flăcări mari învăluie catedra, aprind laboratorul, fac să sară în aer liceul, cartierul, orașul… Nemaipomenită putere a spuselor profesorului: într-adevăr, în acel moment Mihălcioiu a aprins, în amfiteatru, o batistă, fumul a umplut sala până la geamurile de sus, Mihălcioiu a trebuit să fie urecheat și făcut de două parale, după care a sunat recreaţia mare, care ne-a salvat de la o sigură asfixie…

— Eu rămăsesem pe loc, n-am văzut nimic! mărturisi Mielu Algiu. De-aia m-a și plesnit după ceafă profesorul Ciocârdia…

— Vezi, Rabelais, cum te-ai nărăvit, ca să nu recunoști evidenţa? Și lui Dobrică i s-a părut că nu se-ntâmplă nimic. Dar, în cele din urmă… De-atunci a rămas cu năravul fumatului, de nu-i ajung trei pachete de Carpaţi

într-o zi…

Între timp, coloana celor opt mașini cu remorcă, ajunsă de blestemele doamnei Vrăbiescu, nu se mai urnea din colţul unde o oprise Școala de cavalerie. Titu Nicolescu era de părere să înaintăm pe la biserica Lemnului, să ieșim în Liniștii, să tăiem bulevardul; Timotei, nu și nu, să ocolim prin cartiere cu case mai mici și mai solide, prin Comăneanu, Maior Coravu, Berzei, Tudor Vladimirescu…

— Și, geografia fiindu-ne acum limpede, pe unde zici că ne aflam când am intervenit eu cu acei troliu cu came?

— Dacă insiști… Nu ajunsesem încă pe Comăneanu (acceptasem varianta Timotei), că o explozie a cauciucului din faţă a oprit prima mașină, aplecând-o pe-o parte. Nu am eu la îndemână un plan al orașului de dinainte de demolare, ca să-ţi arăt casa lui Bendik. Ei bine, explozia a făcut praf geamurile lui Bendik…

— Nu, nu cauciucurile noastre (a spus *noastre)* au spart geamurile, ci bomba americană căzută la cimitir… Bomba a căzut, după câte mi-amintesc, cu câţiva ani mai târziu…

— Era, totuși, pe vremea marilor bătălii ale pălăriilor… Beligeranţi: doamna Stela Ionescu, detașată de la Buzău, și doamna Predan, de veche familie târgovișteană…

— Dacă acceptăm varianta asta, însemnează că ne înșelăm amândoi, că greoiul nostru convoi n-a ajuns niciodată în Comăneanu, la Trandafirescu, ci a luat-o de la Grădina cu Duzi imediat la stânga, pe strade Locotenent Pârvan Popescu, fostă Fructelor…

— Încep să cred că așa a fost…

Amintirea s-a luminat dintr-odată. Acolo, pe acea stradă, în dreptul casei cu brazi a lui Dănescu, a intervenit cu macaraua lui Mielu Algiu… în altă parte nici n-ar fi putut-o conduce, căci străzile erau pe-atunci înguste, nu lucrase încă geniul lui Rusu, nu interveniseră încă târnăcoapele… Mielu ţinea în curtea lui vreo cinci macarale de mare putere, pentru trebuinţele familiei. S-a repezit până acasă, lângă Penitenciar, a adus un K. D. pe

șenile, s-a apucat neîntârziat de treabă…

Dar cu câteva zile mai devreme (n-ajunsese coloana la pana de cauciuc), Oncescu și Chiran au adus trista veste că a murit regina Maria. O întâmplare mai inoportună nici că se putea! Dispariţia reginei putea compromite totul. Direcţia școlii avea obligaţia să trimită un grup de elevi la Titu, să ducă defunctei, în trecere spre Curtea de Argeș, omagiul Târgoviștei. Nu se cădea să fim reprezentaţi de niște elevi oarecare, și treaba asta cădea tot pe umerii noștri… S-au ales pe loc Macu, Ludi, Bibi și Dobrică.

(Folosesc tot timpul numele adevărat al eroilor din viaţă, fără vreo alterare, tocmai spre a-i chema ca martori împotriva lui Mielu Algiu pe toţi cei care, trăind încă, pot confirma că mă păstrez consecvent în limitele adevărului curat. Nu mă atinge niciun fel de constrângere, sunt de o neînduplecată sinceritate, nu aștept, ca acel ilustru filosof, să-mi dispară prietenii ca să ajung la sincerităţi de romancier…)

De la Dănespu, unde intervenţia lui Mielu a fost salvatoare, coloana mașinilor a pornit spre ruine. Tandică, violonistul…

— Tandică n-a dat pe-acolo nici măcar ca spectator…

— Trece-l, totuși, ca și cum ar fi fost! Era un personaj pitoresc al orașului… Ce ţi-a făcut, Mielule, bietul Tandică?

— Mie? Nimic. Însă respectul adevărului…

— M-ai convins. Dar cine să relateze lucrurile dintr-un alt punct de vedere decât al nostru?

— Se mai găsesc târgovișteni cu suflet…

— Fie.

— Se mută atelierele de turnătorie ale lui Rădulescu! o anunţă Sandu Bucșeneanu pe soţia lui, Olimpia, îndată ce intră pe ușă, în pauza de prânz. Elevii mei s-au angajat, pentru două mii de lei, să-i transporte utilajele de la Teiș la Sârbi… Le-au luat părinţilor camioanele, trailerele, remorcile, acum s-au împotmolit pe Pârvan Popescu, pe la Bunea…

— Au înnebunit? Cum de le-ai îngăduit?

— N-o fac de dragul câştigului, îi cunosc prea bine…

Unul din ei mi-a și mărturisit-o… Nepotul tău scrie o poveste (s-a apucat de scris, ca taică-său) și pretinde că asta este o experienţă despre care va putea însăila un întreg roman… Au pornit de-o săptămână caravana, n-o vor duce la destinaţie înainte de-a crește mari… Doar știi cât de repede cresc copiii…

— Eiimină-i hotărât din școală!

— Dar nu faptuiesc ceva nepermis. Ba, după noua pedagogie, li se recomandă să lege teoria cu practica… Las lucrurile să se liniștească de la sine…

— Și părinţii lor ce spun?

(Aici, iubite Radu, nu am reţinut răspunsul. L-aș putea reconstitui din jurnalul lui Schmidt Wilibald, el a notat totul… Inima îmi spune însă că e preferabil să mă sprijin pe faptele vii, scrierile duc inevitabil la livresc…)

Tocmai ne pregăteam să reluăm cursa, ţinând sub presiune motoarele și verificând încă o dată știngile de remorcare, când un bărbat înalt, cu părul negru și ondulat, spuse arătându-mă cu degetul:

— Este a nu știu câta oară când lucrurile importante îi trec pe sub nas și el nu le înregistrează. Vrea să devină scriitor, dar nu știe mai nimic despre mecanismele memoriei… L-a lăsat pe Mielu Algiu pe strada Pârvan Popescu, acum îl reîntâlnește pe pod, lângă Dafu…

— Mielule, ajută-l pe Vică Anghel să decupleze…

— Nu-l ajut. Să se descurce singur. Eu am trecut bacalaureatul, dau la Drept, el n-a ieșit încă din clasele primare… Eram colegi, acum s-au interpus între noi o grămadă de ani…

— Prietenul la nevoie se cunoaște…

— Lasă-l, n-ai habar ce frumos scrie la Caligrafie, eu am încredere că nu e chiar așa de năuc precum îl crezi…

Vorbise mama, și abia atunci mi-am dat seama că bărbatul brunet și înalt care rostise cuvintele de mai înainte nu fusese decât taică-meu.

— Ei bine, mi se adresă tata, și în ochii lui am întrezărit o licărire de invidie, ei bine, cât timp crezi că vei mai putea bloca strada cu decorul ăsta de teatru

ambulant? Prea mare cheltuială pentru o simplă poves

Le! E toamnă, oamenii vor să-și aducă lemne, să-și facă aprovizionarea cu roșii pentru bulion… Ia descurcaţi locul și treceţi la carte! Urmează-mi, fiule, sfatul înţelept, săptămâna viitoare voi cădea la pat, voi boli o vreme, după care cuvintele mele nu vor mai reuși să-ţi ajungă în auz…

Era nevoie de o mare încordare a forţelor, de o bună organizare, pentru a scoate camioanele, remorcile, macaralele de intervenţie din strada Pârvan Popescu, fostă Fructelor… Obosisem, frigul ne învineţea genunchii, braţele.

Au trecut din nou două zile și două nopţi; în cea de-a treia zi, am ajuns în Calea Domnească. Dar vai! Un șanţ ticălos a înclinat două mașini, pământul de curând plouat s-a lăsat sub roţile grele și înaintarea s-a împotmolit din nou.

— Vă scot eu cât ai zice pește! a sărit Mielu Algiu, de pe șenila K.D.-ului său. Cât daţi?

— Cum cât dăm? Doar ai lucrat tot timpul alături de noi, cu noi la bine și la rău…

— Am nevoie de lovele, biștari, creiţari, lire sterline…

— Glumești!

— Altfel nici că mă mișc!

Deci ăsta era motivul pentru care nu voia să-șî mai amintească de trasportul acelui neuitat septembrie…

— Faceţi târgul, băieţi! Altă ieșire nu-i! a strigat de peste gard Marcel Doicescu, avocatul.

Acum Mielu aprinde cu zgomot motorul; acum accelerează puternic; acum trage șenila din stânga; acum remorchează; acum saltă din șanţ prima încărcătură; acum deblochează a doua mașină. Și iată acum coloana reluându-și drumul, parcurgând lunga Cale Domnească, ajungând la timp în Sârbi, intrând pe rampa de reasamblare. Și iată acum întreg utilajul montat, turnătoria lui Rădulescu producând din nou – capace de canalizare, cocoși de fontă pentru grădini, balustrade dantelate gros pentru bulevard. Fata lui Serdaru își va lega șireturile la pantof pe marginea balustradei, piciorul

frumos arcuit își va trăda nuca genunchiului…

— Aţi lucrat exemplar, băieţi! exclamă primarul orașului, gâfâind, după ce a alergat la faţa locului să vadă cu ochii lui isprava de necrezut. Și, privindu-mă în faţă: Bravo! Cum te cheamă?

— Elefterescu C. Corneliu.

— Minte, dom primar! sări din cabina macaralei Mielu Algiu.

— Cum mint? Ce interes am eu să mint?

Era prea de tot! Niciunul dintre colegi nu tresărise când eu îmi dădusem un nume fals, înspăimântat să nu care cumva să-i vină primarului ideea să-mi acorde vreo decoraţie, cum procedase cu unchii mei gemeni, după ce aceia spărseseră o vitrină (cred că la *Furnica Mică)* și localizaseră un început de incendiu. Un nor des de lăcuste îmi umplu vederea. Mă repezii în gâtul trădătorului:

— Ticălosule! i-am strigat, ai să mi-o plătești! Ţi-ar fi plăcut să fii lăudat tu, tu, care ne-ai luat banii!

— Nu lovi, Elefterescu C. Corneliu, strigă izbit în tâmplă Mielu Algiu (mă numea acum cu numele pe care îl inventasem pentru această împrejurare, ceea ce-mi dădea speranţe că cedează) și căzu în ţărână.

— Te lovesc pentru că ești un nimic! Pentru că transportul pe care n-ai vrut să-l recunoști, spunând ca și adineaori că e minciună, s-a înfăptuit. Și, ţine bine minte, s-a împlinit cu trei zile înainte de venirea lui septembrie – este foarte important acest lucru, căci așa l-am trecut eu în povestirea mea.

— Transportul? Nu-mi amintesc de niciun transport. Vorbești despre lucruri pe care nu le înţeleg… Dă-mi drumul, mă cheamă mama acasă, i-am promis să-i bat nucul…

L-am mai lovit o dată, între ochi (acum eram singuri noi doi, pe podul de la moara lui Dafu), așa ca să mă pomenească, și i-am strigat:

— Nu te poţi juca, Rabelais, cu ficţiunea, că nu te afli pe macaraua lui taică-tu! Povestea mea are legi de fier. O cotire mai așa, și utilajele demontate se prăbușesc la

pamânt ca niște jucărioare lovite cu piciorul…

Povestirea aceasta, întru totul adevărată, se încheie astfel:

… L-am înșfăcat pe Mielu Algiu de guler, am dat bună ziua primarului și asistenţei și, purtându-l pe încăpăţânat strâns și neînduplecat, l-am târât până pe strada Carabella, colţ cu Brâncoveanu, să luăm lucrurile do la început, să vedem cum arde circiuma lui Bizinichi, cum se întoarce de la Poștă domnul Dinu, cum trec mașinile pompierilor, cu scări și tulumbe, cum se-ntorc fetele de la liceu, printre ele fata croitoresei Serdaru, învăpăiată de benzina primusului, să privim de pe platforma unei remorci trecerea bicicletei lui Leontescu, a mamei lui Leontescu, a celorlalţi mulţi Leontescu, de care orașul nostru era – acum câteva bune decenii – intens populat.

Frunze galbene, toamnă

Cum n-aveau timp să se plictisească, și niciodată în anii petrecut; împreună nu-și aminteau să se fi plictisit măcar cinci minute, Cella ajunsese să dorească un moment, nu mai lung și mai tainic decât o oră de seară, când să joace – perfect și în detaliu – o scenă absolut neinteresantă, saturată de fraze fără sens, de propuneri moi și tronante, de gesturi echivoce, neîncetat repetate, infinit repetabile. Nu reușea să inventeze ceva potrivit, îi părea rău că însăși ideea năzdrăvană ce-i venise distrugea, încă de la început, prin faptul că solicita un efort, voluptatea pauzei lenevoase dorite, gustul neînţelegerii trecătoare. 11 cunoștea prea bine pe George, îi cunoștea ca nimeni altul preocupările, activităţile, febra de om dăruit faptei, trăind fiecare clipă bucuriile și neliniștile înfăptuirii, îl însoţise cu febra și faptele ei, îl implicase în programele ei, și dragostea îi spunea că acest om bun și harnic are nevoie, ca orice organism supus solicitărilor neistovite, de un răgaz care să nu semene în niciun fel cu elementele seriei, cu (măcar) un întâmplător răgaz al său.

Într-o seară caldă de octombrie, pe când se plimbau, ca de atâtea ori, prin Aurel Vlaicu și parcul loanid, pașii li se înfundară într-o grămadă de frunze îngălbenite, depozit

imens de aur depreciat, și, după ce înaintarea devenise imposibilă, mâlurile vegetale ajungându-le până la genunchi, Cella, deja obosită, se desprinse de braţul lui. îmbătată de mirosurile tari, de jocurile culorii pe prundișul luminii scăzute, se lăsă ușor în maldărul de frunze, ca pe o saltea, și-i propuse să se trântească și el alături. George ar fi urmat pe negândite îndemnul ei, dacă pe aleea vecină n-ar fi trecut tocmai atunci o doamnă ce i se păru cunoscută, strunindu-și superbul setter din lesă.

— Nu suntem singuri, observă el ca o mustrare. Și, în afară de asta, privește ce sârguincios e dumnealui în cercetarea arborilor, a gardului, acum chiar a frunzelor îngrămădite… O zăpadă galbenă… adăugă cu voce scăzută, pentru sine.

— Vrei să spui că frunzele nu sunt tocmai curate, îi întoarse Cella, care prinsese și ultimele cuvinte. Nu sunt, desigur, curate ca fânul de la Pietroșiţa…

— Vreau să spun că, înaintea noastră, o mie de vizitatori fantezişti ca și tine au trecut pe-aici. Bucureștiul întrece Parisul în număr și calitate… în plus, atâtea patrupede.

— Se văd minunat Casiopeea, Pleiadele, Perseu. Până te hotărăşti să vii lângă mine, vor apune… Și va răsări Câinele, și mai apoi va trece, să ne tulbure, superbul Orion…

George își arătă refuzul neclintit, îndepărtându-se puţin pe alee, prefăcându-se că studiază nodurile unui copac exotic, aproape monstruos în expansiunea lui dezordonată.

E foarte posibil să fi sosit, neprovocat, cu atât mai util, momentul acela căutat, tresări Cella în culcușul ei. Neclintirea lui indiferentă îmi spune asta… A sosit poate clipa când imaginea alternativei se conturează de la sine, gândi ea, și se decise să încerce, în drumul spre casă, să dezvolte jocul, să-i sporească efectele cu toate resursele fanteziei.

Își pregăti scurt atacul și aşteptă prilejul să atace.

Traversară tăcuţi bulevardul Dacia, ieșiră printr-o

uliţă în Aurel Vlaicu.

— Te chemasem lângă mine ca să-ţi arăt de aproape cât de inutile, ca amintirile, sunt frunzele moarte… Cerul era neinteresant, nebulozitate discretă, cum spune meteorologul de la radio Roma, Casiopeea și Pleiadele lipsite de sevă, te-am amăgit în numele lor. Dar frunzele nu erau chiar mute, toţi morţii vor să ne înveţe câte ceva, vorba poetului: natura în întregul ei e agresiv didactică… Frunzele acelea semănau teribil cu foile tale îngrămădite în sertare, îngălbenite de toamne succesive, din sucul cărora n-a mai rămas decât un miros indecis… Era interesant ca, abandonându-te grămezii de rugină, să înţelegi de-aproape mecanismul subtil al pieirii necesare, manevrele anotimpurilor… Setterul și cucoana lui te-au îndepărtat de o experienţă deloc derizorie. Te știam, tu nu încetezi să mi-o repeţi, un neobosit amator de învăţăminte…

El îi receptă neplăcut pachetul cu ironii, simţi că discuţia riscă să cadă în afirmaţii uscate, de aceea se agăţă de observaţia privind manuscrisele:

— Stau în sertare tocmai pentru că anotimpul e înaintat. Frunzele orgolioase, mustind de sevă și lumină, devin în numai câteva luni de vegetaţie îngrășăminte și, dacă îţi place, saltea… Un depozit vânturat de măturile gunoierilor… Te-ai gândit ce bogaţi sunt gunoierii, mă refer la gunoierii poeţi, după ce au măturat cu târnul lor câteva toamne, vreau să zic: câteva tone de frunziș consumat? Păstrez manuscrisele acelea, notele fugare, desenele marginale, pentru grădinile viitoare… îngrășăminte… învăţăminte…

Rima îl irită, Cella simţi că neglijenţa asta îl putea arunca într-o tăcere care să înnegureze tot restul serii, nici măcar cu câştigul de-a fi dobândit plictiseala scontată.

— Vorbești ca un botanist, mai precis ca un agricultor. Dacă ai rămâne poet, continuă ea să atace, ai ignora funcţia seminţelor (Blaga a epuizat tema!) și ai vedea în pelicula unei singure frunze păduri enorme, planete păduroase, și ai pune mâinile la ochi și la urechi,

copleșit de spectacolul unei furtuni ce îndoaie până la pământ copacii și ridică până la stele vuietul vântului traversând rămurișul, catedralele lemnului verde… Apropo, botanistule, îţi mai spune ceva termenul nostim *peţiol?* Dar cuvântul aproape ridicol *drupă?*

Reușea să-l plictisească? Sau continua să plutească în apele bine delimitate ale sentimentelor certe, ale opiniilor constituite, ironia și atacurile ei conducând, cum n-ar fi dorit nicio clipă, la alte precizări, la analiză, la știutele, nicicând dispreţuitele lor generalizări (sau meditaţii) de promenadă, cum le inventariase el fără intenţia de-a le minimaliza? Cella crezu că e timpul să atace din nou, simţind că acolo, în foile răzleţe sau în pachetele legate cu sfoară colorată s-ar putea ascunde unele fragmente de interes imediat, că în cele din urmă, după plictiseala desfacerii, lecturii și încorporării lor în serii epice noi, George va trăi bucuria unor alte, nebănuite înfăptuiri.

— Să desfacem câteva mape, câteva ierbare (nu mai cultiva ironia, greșise pur și simplu), să citim, încă noaptea asta, o parte din foile tale de odinioară… încercările din anii studenţiei…

Accepta jocul, pentru că privind-o în ochi, de îndată ce reintraseră în camera ușor încălzită, ea surprinsese în cenușiul verde al privirii, pe lângă semnele unei spaime faţă de necunoscut și, poate, de clipe de un feroce penibil, firul acut fertil al unei curiozităţi de copil.

— Citesc eu! strigă Cella, strângând la piept, parcă temătoare să nu-i fie smuls, un pachet cu foi îngălbenite. Descifrez exact, tu știi bine, în plus nu bagatelizez, așa cum îţi stă în obicei – oribil obicei! – frazele mai puţin reușite, ideile eșuate din cine știe ce pricini, frumoase la început…

— De acord, făcu George, și își trase mai aproape de noptiera cu veioză scaunul lui preferat. De acord, pe cuvânt! reveni el, simţind că Cellei cedarea ușoară i s-a părut o împotrivire răsturnată, curând supusă revizuirii. Dar, cu o condiţie: să mă lași să anticipez, privind de

departe pachetul (și am să-ţi cer la timp să mi-l arăţi) ce conţine fiecare, cam câte parale dau pe un fragment sau pe o poezie, asta ca să ne amuzăm puţin pe seama tinereţii și a lipsei de experienţă, pe seama timpului care lucrează uneori smintit, și încă: pe seama unor vremuri faţă de care am dobândit, fenomenul e curent, o certă superioritate. Te previn că, de plictiseala grea ce te va copleși la un moment dat și te va trimite valvârtej la culcare, nu mă fac vinovat cu nimic: tu ai vrut-o!

Cella ridică deasupra capului pachetul voluminos pe care îl alesese, gestul ei semăna cu cel al unui stăpân ce-i semnalează câinelui o bucată grasă, incitându-l s-o cucerească printr-o virtute, printr-o drăgălășenie, apoi, cu glasul sec al monitorilor de licitaţii, strigă:

— Zile fierbinţi. Roman. Volumul unu… Și, trăgând urechea panglicii decolorate a legăturii: Mai departe dau cuvântul autorului…

Era evident că lui George, încercat de un val de emoţie, amestec de plăcere nostalgică și de mizerabile presimţiri, ceremonialul acesta fals nu-i convenea. Trecu totuși repede peste amănunt și debită voit i școlărește:

— Manuscris aproape complet (lipsește finalul), turnat dintr-o răsuflare în vara lui 1955, într-o baracă a șantierului de la Bii ea z. Primele trei capitole, absolut mediocre, descriu stendhalian ambiţiile tânărului Colentina, bibliotecar ca și autorul în acea perioadă, de-a deveni excavatorist și de-a sparge normele celui mai harnic săpător de pe valea Bistriţei. Moment-cheie: una din plutele de bușteni care cobora pe râul umflat de ploile primăverii lovește excavatorul principal de la batardou și Colentina cere să salveze el mașina antrenată de viitură. Reușește, după două nopţi de luptă cu apele. Cum excavatoristul fusese accidentat, i se încredinţează eroului zilei conducerea uriașei mașini. Colentina se acoperă de glorie și în activitatea pașnică… Crede-mă pe cuvânt, Cella, paginile sunt neînchipuit de plicticoase.

— Mai departe, te rog… Fără aprecieri critice… Mă interesează să aflu dacă evidenţa ta e în bună ordine… Cât

privește povestea, vigoarea sau uscăciunea ei, vom aprecia împreună, după lectură…

— Doar nu ai de gând să citim în seara asta un roman!… exclamă George. E de ajuns că ţi-am dovedit fidelitatea memoriei și ţi-am justificat de ce nu mă gândesc să folosesc pe undeva acele pagini… Să nu-ţi închipui însă că am renunţat de-a aborda într-o zi viaţa de șantier… Ambiţiile bibliotecarului au rămas aceleași, minus dorinţa de a deveni excavatorist. Vorbesc de bibliotecarul romancier. Câţiva au reușit să scrie interesant pe tema asta. Și mă îndârjește și faptul că foarte mulţi romancieri au eșuat lamentabil. Eu sunt convins că reţetele tâmpite pot fi, e timpul, excavate, vreau să spun răsturnate… Mă cunoști…

— Te cunosc. În privinţa răsturnărilor de procedee, îndeosebi. Mă gândesc că nici nu ţi-ar fi greu…

— Dovadă că nu exageram, îţi propun să treci peste capitolele despre care ţi-am vorbit și să citești, din manuscrisul pe care întâmplarea ţi l-a scos înainte, capitolul 16. Mi-a lăsat o bună amintire. Aproape că sunt în stare nu numai să ţi-l povestesc (este vorba acolo despre festivitatea prilejuită de intrarea în funcţiune a primei turbine, descrisă bărbătește, în tușe tari, și despre bucuria faptei împlinite, cu atât mai relevantă}, dar chiar să-ţi reproduc din memorie unele pasaje, câteva dialoguri. Cred că un moment memorabil e acela când fotoreporterul ziarului de șantier, ajuns în dreptul batalionului de „ocazionali”, îngăduiţi să participe și ei, mereu sub pază, la eveniment – meritau această cinste –, i-a îndemnat să zâmbească aparatului, ca să înveselească cu partea lor gazeta de perete. A fost un moment demn de pana unui Balzac, pentru că au trecut multe minute pina ce damnaţii să poată oferi o schiţă de zâmbet. A fost nevoie de multe exerciţii și probe, de intervenţia regizorului echipei teatrale de amatori, specializat pe șantier în poze de efect… Capitolul, pe cât mi-amintesc, nu era prost scris…

— Capitolul 16 ai spus?

— Aproape sigur.

În clipa când Cella se pregătea să desfacă, în sfârșit, pachetul, strâns învelit într-o folie de plastic (asta îi spuse că George mai umblase cu manuscrisul, probabil când se mutaseră din strada Labirint, da, plasticul tocmai apăruse, soneria sună lung.

— Cine bate noaptea la fereastra mea? scandă în glumă Cella, și își consultă ceasul. Aproape unu, observă ea. Cunosc eu niște noctambuli ¡ să mă conving că ei sunt…

Se duse să deschidă. O larmă de glasuri baritonale cuprinse încăperea, șuiere ușoare, cu degetul la gură încercară să pună surdină musafirilor. Eliade, Poenăreanu, Ojescu se întorceau de la concert, discutaseră cam mult pe drum, întârziaseră ca să asculte două anecdote cazone ale generalului Bădârcea, neconsolat, după cum se vede, de pierderea devotatei lui Helga, în cele din urmă îi pătrunsese frigul.

— Cu oasele îngheţate nu-ţi vine să dormi, spuse Poenăreanu. O sonată meridională, să zicem un Scarlatti, ne-ar aminti că octombrie se suportă bine în Peninsulă… Și căldura pe care marea o înapoiază și-nvăluie, făcând să tremure în aerul ca mierea, statuile, templele, fântânile…

— Mie, toamna rece îmi îndrumă pașii pe aceleași vechi poteci, dar căutând chiparoșii din Bolgheri sau Veletri, nu știu cum fac că până la urmă tot la ușa voastră ajung, spuse Eliade frecându-și mâinile și dând un salut acuarelelor de pe pereţi. Ziua s-a stins… spuse el parcă retrăind un vers.

— Trecurăm prin parcul loanid, explică Ojescu, arborii uriași ne-au amintit o altă zi, când Matei și Dora, la vie, cocoţaţi pe-o cracă și privind prin frunziș, în depărtare, orașul ocolit de-un tren ca o jucărie, Matei a avut nostalgia unui loanid paradisiac. Cascada parcului, dacă vă aduceţi aminte, foșnea în așa fel, încât părea că în bazin ar fi curs întruna un subţire șuvoi de frunze uscate…

Poenăreanu îl întrerupse:

— George, spune-mi, ce e cu pachetul acela mizer din mijlocul covorului?

Roșind ca un copil, George se grăbi să ascundă obiectul, dar Cella i-o luă înainte și i-l confiscă:

— E manuscrisul unui roman de tinereţe. Autorul, aici de faţă, niciodată dispus să-și mărturisească păcatele începutului, tocmai îmi îngăduise să-l desfoliez. Mi-a rezumat și un capitol, ca să nu-l învinuiesc că a dat uitării iubirile de odinioară… Jur că e de cel mai mare interes.

Prietenii își de brăcară, în sfârșit, pardesiele, se așezară, renunţară la Scarlatti și la peninsularii toamnelor suportabile și, rugind-o pe Cella să le prepare o cafea, insistară ca lectura să înceapă neîntârziat.

— Capitolul 16, care va să zică?… îl întrebă Cella pe George, ţintindu-l adânc în ochi.

— Dacă și tu… îi răspunse el, înfruntându-i învins privirea. Am să ascult cu cea mai mare atenţie, atent mai ales la timpul care le-a consumat paginilor seva, la ru gina ce acoperi caligrafia și sunetul mărunt al cuvintelor…

— Acum te răsfeţi! îi reproșa ea.

Cella desfăcu nerăbdătoare plasticul învelișului, înlătură decis câteva pagini bine păstrate, dar când vru să caute acel mult râvnit capitol și să-l prezinte ca pe-o descoperire a ei, întoarcerea foilor îngălbenite îi produse o surpriză catastrofală: hârtia (George își aminti fulgerător că scrisese pe-o hârtie de Bușteni, pe care o recuperase de la garajele Bicazului, dintr-o ladă pe jumătate mâncată de acizi de acumulator), minunata hârtie filigranată se fărîmiţă ca o frunză ruginită strânsă în palmă.

— Citește, citește mai departe! porunci George ironic, în sinea lui mulţumit că a scăpat de un examen umilitor. Te ascultăm cu cel mai viu interes…

Ochii Cellei se umplură de lacrimi. Ca să nu ofere oaspeţilor un spectacol nepotrivit, anunţă că se grăbește să prepare cafelele, trecu să pornească discul cu sonata lui Scarlatti și, în timp ce muzica ruginie inundă încăperea, deschise larg fereastra spre grădină.

— E toamnă… Preocupaţi cum sunteţi de ideile voastre, se prea poate să nu fi băgat de seamă… spuse ea fără să se-ntoarcă, fascinată de întunericul de-afară. Cad

frunzele, adause după o pauză: Treabă, nu glumă, pentru poeţi și gunoieri…

Să (nu) ne lăsăm amăgiţi, îordănescule!

După ce, timp de aproape doi ani, am scris o carte de călătorii, simţind neîncetata curgere a lucrurilor din jur și căderea sau naşterea perpetuă a stelelor de deasupra, m-ain obișnuit în asemenea măsură cu expresiile concrete ale înaintării, încât îmi este peste putinţă să stau locului, să privesc în tihnă dealul din faţă, să dorm neîntors în patul meu, pentru că patul devine leagăn, barcă pe valuri, tren în goană prin lungi, înspăimântătoare tuneluri.

Starea aceasta mi-a modificat până și îndeletnicirile, scrisul și construcţia casei de la Pietroșiţa; nu mai pot scrie decât plimbându-mă prin chilia mea, reprezentând cam a suta mia parte dintr-un arondisment al Parisului, treabă oarecum incomodă, posibilă numai dacă știi să manevrezi condeiul după cadenţa piciorului, să ţii întinsă hârtia pe-o planșetă, fiind răsplătit de această trudă de o mereu altă perspectivă (am să scriu, la timp, cât de fascinantă este); reparaţiile casei, mai numeroase decât lucrările de înaintare, pentru că nu ajungi să construiești niciodată în ritmul în care lucrurile se deteriorează, devin ceva asemănător activităţii pompierilor în timpul lui Nerón – abia ai coborât de pe șarpantă, unde potriviseși o ţiglă și te minunaseși de culoarea purpuriu-albăstruie a Bucegilor, că peisajul se schimbă, haznaua din curte răbufnește și îndată trebuie să privești Orionul răsărind în cadrul ferestrei văduvite de sticlă la ultimul curent cu trântitură.

Totul se mișcă, inclusiv râpa pe care e așezată clădirea, cu planșeul deja fisurat, cu atâtea și-atâtea obiecte intrate în concentrice mișcări de rotaţie și revoluţie. De la cartea aceea, totul pornește și lunecă, amintindu-mi plecarea acceleratului din gara Stuttgart, totul aleargă mai mult sau mai puţin decis, ca personalul de Pietroșiţa; e de presupus că vitezele reale ale scaunelor sau ale hainelor atârnate în cuie, pe pereţii netencuiţi, ating cifre ameţitoare… Unde e Einstein să le calculeze?

Privesc pe fereastră, zâmbesc la pretenţia Vârfului cu

Dor și a Dichiului precum c-ar fi neclintite și le strig adevărul simplu pe care nimeni nu mai are răgazul să-l verifice: Daţi-mi voi, munţilor, un singur punct nemișcat în univers, și eu am să vă demonstrez că și acela, vai, se mișcă și se neliniștește progresiv, ca propriul meu trup!…

Deci, zadarnică orice încercare de-a rămâne pe loc și, conștient că puţin paradox se strecoară în această afirmaţie, iată-mă plecat din nou în călătorie. Cum singur nu-mi place să umblu între cele patru zări, pentru că nicio călătorie nu se poate lipsi de un tovarăș, și mai ales de schimbul spiritual de impresii și cuvinte, l-am luat cu mine pe domnul Iordănescu, dulăul negru cu coamă de leu, paznicul celor patru pruni ai livezii și ai perechii, mereu descompletată, de veveriţe roșcate. Iordănescu e un companion de drum manevrabil, deci ideal.

… Un partener jucăuș cu măsură, mare admirator al copacilor, fin degustător de vânat mic, prins însă de vânători calificaţi, el declinându-și, cu onestitate, vreo competenţă cinegetică. De profesiune avocat, renumele lui nu-i pe măsura meritelor. A pledat recent magistral într-un proces privind ilegalităţile monstruoase săvârșite de niște purcei din Dealul Frumos, a apărat acum o săptămână o curcă dezmoștenită, dar a refuzat să se compromită într-o afacere cu mierle și buzguroi, cu toate târcoalele ce i s-au dat prin intermediari. Brav, corect, aproape întotdeauna vigilent, Iordănescu se bucură de respectul sătenilor din Adunaţi. Potăile lui Ilie se fac nevăzute când trece el pe drumeag, sârmosul corcit al lui Lică, de la grajduri, îl salută până în pământ și-l întâmpină cu cele mai alese expresii, dama în negru a lui Gaie îi aruncă ocheade, pentru că, uitam să spun, avocatul Iordănescu este un bărbat frumos, puternic, plesnind – în pielea lui – de viaţă. Răspunsul îi e reţinut, afectuos totuși; în lipsa pălăriei, de mult comandată la Borsalino, rătăcită pe cine știe unde, după apariţia noilor instrucţiuni vamale, el bate elegant din coadă, îngână o formulă de o aleasă distincţie, la nevoie avansează câteva fraze. „Un adevărat domn, cu toate că a pornit de jos” (tatăl, se spune, era un

ciobănesc), afirmă, ori de cite ori îl evocă, doamna Popescu-Gaifă; „un băiat extrem de drăguţ”, îl caracterizează maestrul său, venerabilul Albu Dinu; despre moralitatea lui, expertul în materie al satului, Afile Moraru, cotoi din Joseni, spune că e „exemplară de la cap până-n vârful cozii”; pisicile, departe de-a vedea în el un adversar, un concurent sau un oponent pricinaș, îl apreciază pentru superba lui rectitudine.

Cunoscându-i toate aceste trăsături și calităţi, eu îl preţuiesc și pentru alte câteva daruri, mai puţin manifeste, pentru cântărirea cărora pietroșiţenii n-au aparate potrivite sau, procurându-și-le, nu se pricep să le pună în funcţiune: domnul Iordănescu e un prieten fidel, un dulău cu un rar simţ – aș spune al șaptelea, după cel de curând recunoscut – pentru deosebit, pentru originalitate, pentru ideile ce nu bătătoresc drumul. Spirit cultivat, viu și iscoditor, Iordănescu miroase de la o poștă adevărul, știe să-l distingă de fals și impostură, o dârză pricepere îl îndrumă pe poteca cea justă, pe care o urmează consecvent, în ciuda împotrivirilor, ispitirilor, chemărilor deșarte – până pe culme. Poliglot (citește curent câteva limbi europene), se pare că înţelege și greaca fanariotă și păsărească. La curent cu tot ce apare. Bine înarmat cu informaţiile de ultimă oră. Și nu înghite, ca alţii, pe nemestecate, ca un mecanism orb, bun numai pentru reproducere (din păcate, valorile se cam stabilesc la noi după performanţele memoriei, iar inteligenţa doarme somnul drepţilor…), ci analizează, compară, digeră și e oricând gata să-ţi ofere opinia sa, preferinţele sale, soluţia cea mai profitabilă. Unul dintre cei mai preţioși colaboratori ai Pandectelor Romane și ai Marii Enciclopedii, în 36 de volume, a Universităţii canine din Hamburg…

Înșfăcându-l adesea, prietenește, de ceafa bogat îmblănită (paltonul meu ar vrea, dar rămâne umilit, să i se compare), îl jughinesc și-l zădărăsc, cu familiaritatea îngăduită de-o îndelungată convieţuire, ca între vecini, tapând ușor retorica, slăbiciunea lui:

— Măi Iordănescule, oare cât vom mai roade împreună osul oţelos al contradicţiilor?

— De ce te încenușezi, frate? Iar îţi plouă în coteţ? mă întreabă el, știind cât sufăr din pricina afurisitelor de ţigle sighișorene.

— Nu, mă menţineam la abstracţiuni; azi n-am chef să mă opresc asupra a ceva precis…

Altă dată îi răstorn în blid câteva felii de pâine uscată, înmuiată în supa industriei de consum Vegeta, hrana mea deopotrivă, și-i spun:

— Fiinţă tâmpită (prin consens, expresia echivalează cu un superlativ), sfătuiește-mă cum să restrâng aria de influenţă a legii gravitaţiei! Că iarăși crapă zidul…

Domnul Iordănescu, după ce înfulecă papara și linge blidul, nu întârzie să-mi ofere asistenţar

— Puterea noastră, ca și sârguinţa, nu pot face mare lucru în această privinţă. Inteligenţa, se prea poate: nu e lege fără portiţă, chiar dacă vederii și adulmecării ea nu li se arată de la prima îmbrăţișare a situaţiei. Întărește cu cărbune firul subţire al crăpăturii și, odată conturată, dă portiţei gaură deplină. Cu ferăstrăul, cu toporul, cu barosul, cu târnăcopul și ranga, nu e de competenţa mea să te-nvăţ, căci le știi mai bine tăria și randamentul… O fereastră aduce întotdeauna speranţă.

Acum o lună de zile, bufăindu-l (verbul nu circulă decât între noi doi, e tranzitiv pe fond blănos și indică o operaţiune de smotocire repetată, pe toată întinderea spinării, cu scurte evaziuni sub maxilarul în ferior, unde Iordănescu e accentuat bufant), i-am șoptit:

— De vreme ce lumea se mișcă, iar pentru mișcarea începută cândva nu întrevăd remedii, hai s-o ștergem unde-om vedea cu ochii!… Între albastrul zărilor și îngustimea coteţelor, știi ce-avem de ales: avem de ales libertatea. E drept, nici eu, nici tu n-avem lanţuri de lepădat, trăim în cea mai frumoasă dintre lumile posibile, dar învârtirea cu de la sine iniţiativă e preferabilă celei mecanice, fie ea cerească, iar ronţăitul posmagilor știinţei e mai eficient pe la cabanele din munte, prin sate încă

necunoscute, printre oameni și căţei aparţinând altor ogrăzi… Ce opinie ai?

Iordănescu a lătrat de două ori, a vrut să-și aprindă o ţigară, și-a reprimat însă gândul, amintindu-și că avocaţii, ca slujitori ai virtuţii, nu fumează, apoi a spus:

— Ţi-am dat vreodată de înţeles că aș fi contra? Abia aștept. Căci m-am cam plictisit. Treburile de fiecare zi, îndatoririle, slujba, invidia confraţilor, înmulţirea demoralizantă a delincvenţei minore, violenţa mi-au sporit scepticismul și mi-au șubrezit sistemul argumentativ, artileria mea cu bătaia cea mai lungă… Și apoi, rutina… Mă cunoști prea bine ca să mai fie nevoie de precizări: rutina mi-a displăcut până la dezgust… Nutresc convingeri antiburgheze și, dacă ar fi numai după condamnarea pe care ne-o promite obișnuinţa mic-burgheză, condamnare fără apel, tot aș pleca neîntârziat. Incuiem coteţele, îl rugăm pe meșterul Dinu să dea zilnic o raită, să se asigure că totul e-n regulă, și p-aci ţi-e (ni-i) drumul…

— Am cuvântul tău de onoare, Iordănescule, că spui exact ceea ce gândești?

— Mă și supăr: sigur că ăsta mi-e gândul! Ne aruncăm în rucsacuri o flanelă, câteva oase și un binoclu – și pornim!

Zis și făcut. Am luat cu noi lucrușoarele de trebuinţă (eu în plus o funie pentru alpinism, el un flacon cu puricid) și-am șters-o călugărește.

— Spre Brașov sau spre Voinești și Malu cu Flori? l-am întrebat la cotitură, la Troiţă.

— Spre Brașov, Voinești, Malu cu Flori, Târgu Jiu, Budapesta, Milano, Paris… mi-a răspuns Iordănescu.

— În lume, cu alte cuvinte… am zâmbit eu, și am și aruncat primul pas în drum.

— De-acord, a încuviinţat prietenul meu, aruncând pe urmele mele primii doi din cei patru pași ai lui.

Faptul că eu sunt mare amator de stele căzătoare, iar el are o anexă numită impropriu coadă nu ne-a părut incompatibil cu amploarea proiectului și nici nu s-a dovedit, de-a lungul minunatei noastre aventuri, un

neajuns moral sau de vreun alt fel…

Abia părăsisem șoseaua Runcului, îndreptându-ne spre Leaota, că ne auzirăm strigaţi:

— Hei, dulău! Stai o ţâră, să-ţi spun ceva. Oprește-l și pe tovarășul tău cu nădragi de covrigar.

Vocea venea de sus, de pe un stâlp de electricitate și aparţinea unui linior prins acolo cu gheare circulare, cu o centură de cânepă, un bărbat între două vârste, spânzurat cu capul în jos ca să descopere un cui și să-l tragă afară cu patentul.

— Îţi putem fi de vreun ajutor? îl întrebai precipitat, temător că se află în primejdie.

— Ce primejdie, oameni buni? Iaca, făceam un racord la linia asta de 350 de volţi, când v-am zărit. Așadar, plecarăţi…

— Plecarăm.

— Am bănuit eu, făcu liniorul. Dacă-i așa, zăboviţi oleacă, să vă înarmez cu câteva învăţături, la drum e întotdeauna indicat să le ai la îndemână.

Își desfăcu centura, o trecu ceva mai sus pe după stâlp, își înfipse mai bine crampoanele în carnea lemnului, se aplecă pe-o rână, mereu cu capul în jos, apoi, cu o voce egală, dar viguroasă, începu:

— Când veţi vedea Ierusalimul înconjurat de oști, să știţi că atunci pustiirea lui este aproape. Atunci, cei din Iudeea să fugă la munţi, cei din mijlocul Ierusalimului să iasă afară din el, și cei de prin ogoare să nu intre în el. Căci zilele acelea vor fi zile de răzbunare, ca să se împlinească tot ce este scris. Vai de femeile care vor fi însărcinate și de cele ce vor da ţâţă în acele zile! Pentru că va fi o strâmtorare mare în ţară și mânie împotriva norodului acestuia. Vor cădea sub ascuţișul săbiei, vor fi luaţi robi între toate neamurile; și Ierusalimul va fi călcat în picioare de neamuri, până ce se vor împlini vremurile neamurilor…

— Ce spune? Ce-l apucă? îi șoptii lui Iordănescu, în răgazul în care liniorul din înălţime își schimbă puţin poziţia (pesemne amorţise).

— Luca, pe cât mi-aduc aminte… mă liniști dulăul. Povestea nu e rea…

— … Vor fi semne în soare, în lună și în stele. Și pe pământ va fi strâmtorare printre neamuri, care nu vor ști ce să facă la auzul urletului mării șl al valurilor; oamenii își vor da sufletul de groază, în așteptarea lucrurilor care se vor întâmpla pe pământ… pe pământ și-n văzduh… Staţi puţin. Cum e, dom'le?

Iordănescu, la început minunat de prodigioasa memorie a electricianului, începuse să dea din coadă scurt, a impacienţă. Profitând de lapsusul acestuia, interveni:

— E limpede, nu mai căuta, îi strigă el. Ne-ai avertizat, am luat notă…

— Dar cuvinte mai sunt, doar că le uitai șirul… se scuză liniorul. Învăţătura abia acum urma…

— Nu face nimic, spusei eu. Și, ca să schimb vorba: Spune-ne, meștere, trecerea satelitului, noaptea, aduce oarecare perturbări în reţea? Că înregistrez frecvent căderi de tensiune, nu am o explicaţie a fenomenului…

— Totul e posibil. Văzuși și matale ce se-ntâmplă în lume…

— Instanţa e luminată! declară juridic Iordănescu. Rămâi, nene, sănătos. Îţi mulţumim pentru…

— Pentru puţin, răspunse liniorul, încă nemulţumit de defecţiunea lui tehnică.

Trecurăm podul dinspre Dealul Frumos, atacarăm drumeagul suind pieptiș, zăbovirăm în marginea satului să admirăm prin binoclu spinarea Leaotei, înzăpezită. Aici se trage mai tot timpul anului frontiera dintre primăvară și iarnă: în timp ce dincolo de stânca lui Dumitru zăpezile nu se răresc, prunii și merii de dincoace se girbovesc sub povara florilor și, curând, a fructelor cărnoase. Depinde de tine să te afli în ianuarie sau în aprilie, doi-trei pași te trec dintr-un anotimp într-altul. Prive liștea se modifică și numai la un stânga-mprejur…

Nu ne bucurarăm cât am fi dorit de farmecele locului, că ne ajunseră, venind dintr-o ogradă aflată la o sută de pași, strigăte fioroase de femeie, înjurături grele de

bariton, hămăit universal de câini asmuţiţi. Cineva striga după ajutor, ne lămurirăm că era o fată despletită, cu fustă roșie, cocoţată în gura unei șuri, comentator a ceea ce vedea că se-ntâmplă jos, în ogradă:

— Săriţi c-o omoară! l-ai, nea Vasile, cuţitul! Mamăăă… trage ușa și vezi că-n coșar, p-acolo-așa, e o furcă. Las-o, tată, că strig miliţia…

M-aș fi îndepărtat și m-aș fi făcut nevăzut, la urma urmei nu mă interesează scenele tari ¡ ei se ceartă și se taie, ei se-mpacă și se-așază din nou la pahar… Slavă Domnului, nu ar pune mâna, de Pantelimon sau Eufinise, pe un ciocan sau pe o coasă să-i pici cu ceară, sunt respectoși și temători de păcat ca pustnicii de la lalomicioara, cât despre pahar și cuţit, asta e altă poveste, zboară de ziua sfântului precum salvarea spitalului din Pucioasa, ducând răniţi și întorcând sanitari… Dar Iordănescu, din câteva salturi, se și avântase spre teatrul operaţiunilor.

— Înapoi, Iordănescule! Vrei sa te-alegi cu vreo piatră în cap?

Observaţii, ce încep să fie consistente, mi-au învederat că nu există în mintea localnicilor nici cea mai mică idee despre unitatea și coerenţa principiilor, fie ele cât de rudimentare. Unul care se jură că n-a luat în viaţa lui măcar un ac din gospodăria vecinului, enunţând astfel o conduită morală pe care te grăbești s-o admiri, îţi relatează în momentul următor, senin și aproape didactic, cum, plăcându-i nostima femeie a acelui vecin, a înghesuit-o într-o noapte în patul și, a dracului femeie! aceleia i-a plăcut. După un timp, același povestitor, venind nu știu cum vorba, se fălește, ca să-ţi smulgă aplauzele, cu pedeapsa pe care i-a aplicat-o unui ceferist, în vizită nocturnă la propria-i nevastă, pe când cei în cauză erau încredinţaţi că soţul e la lucru, departe, la Sinaia: l-a prins dezbrăcat pe ibovnic, i-a spintecat burta, i-a dat pașaportul, așa gol cum era și cu maţele abia ţinute cu palmele, l-a-nvăţat minte… „Fiecare cu ale lui”, spune înţelept imbecilul. „Dar cum, intervin eu, fiecare aici își

face partea – că de dreptate văd că nu e vorba! – așa, pe apucate?...” Povestitorul se uită tâmp, nu înţelege ce e în neregulă, e chiar mirat că nu am priceput exact cum au stat lucrurile, și dă să repete povestea lui... îl întrerup, obicei ce face o proastă impresie pe-aici, întrebându-l dacă nu poate să-mi dea o mână de ajutor la strânsul varului, că, uite, vine ploaia... Ferească Dumnezeu! răspunde individul. El are frica lui Dumnezeu, azi e sfânta Filomela...

— Înapoi, Iordănescule, cauza e pierdută! Vin-aici, că îţi rup blana, prostule!

Am regretat că l-am insultat așa în auzul oamenilor adunaţi ca la comedie. Mi-a întunecat indignarea mintea, nu se cădea să-i fac una ca asta. Mă gândesc la prestigiul lui, la faptul că în mulţimea de gură-cască se vor fi aflat cu siguranţă și unii clienţi de-ai lui. Și, în plus, dacă eu privesc întâmplările astea cu indiferenţa indignată a scepticului, el are oarecare îndreptăţire să aprecieze lucrurile cu propria-i judecată... E o latură a profesiunii lui, căci din ce se hrănește justiţia dacă nu din avariatele bucăţi grase ale conflictului? Viaţă de câine, viaţa avocatului! mi-am spus, înclinând balanţa spre raţiunile lui Iordănescu.

Scandalul se mai domolise, căci turbatul de bariton, încercând să forţeze ușa șurii, după care pândea cu furca nevastă-sa, își însângerase mina și acum era preocupat de rana deschisă sub arătător. Rămăsei în poartă să admir câmpul devastat al bătăliei, să gust înfioratele clipe ale armistiţiului, Iordănescu, parcă ieșit din pământ, se gudură la picioarele mele.

— Până diseară, spuse el, tot o taie...

— Speram că s-a terminat...

— Da’ de unde! Abia sunt la început.

— Ceva vicii de formă? îl întrebai într-un limbaj de specialitate, al cărui înţeles nu-mi fusese niciodată prea limpede. (Dar ca să nu-i par un ignorant...)

— Deocamdată nu știu. Să rămânem încă trei-patru minute. Va fi frumos!

— Mă turtișI, băiete! Poate fi oare ceva frumos într-o

chestie d-asta?

— Fără doar și poate! răspunse Iordănescu. Voi, poeţii, superbi exclusiviști cum sunteţi, admiteţi că frumosul nu se desprinde decât din istoriile voastre… Un rege brit, schiop și cocoșat, măcelărește o lume întreagă, se îngroapă până peste bot în murdărie și trădare și, în loc să-i săriţi în piept, să-l mușcaţi de grumaz, îl acoperiţi cu aplauze. Am asistat la un asemenea proces, la București: m-a indignat. Și nu-mi poţi reproșa că nu cunosc teatrul… Convenţie? Dar acea înscenare, că altfel n-am cum s-o calific, isca reacţii fiziologice vii, crea în sufletul meu sentimente adevărate, îmi solicita o poziţie, o atitudine… Imitaţia ridicată la înălţimea artei ajunge modelul… Ca urmare, eu trebuie să replic pe măsura impulsului. E o lege.

— Știu eu? ridicai din umeri, destul de neconvins.

— Știi tu mai bine ca mine! mi-a curmat depoziţia Iordănescu.

Mă pregăteam să contraatac cu argumente mai solide, dar dosarul din ograda însângerată se redeschisese. Femeia captivă făcuse imprudenţa să descuie ușa, fata din gura șurii, ocupată cu – probabil – bucătăria, n-o mai informă corect, bărbatul se repezi să-i plătească restanţele vinovatei (prezumţie neacceptabilă, vinovată de ce? De unde, încă o dată, trag concluzia că locul meu nu era aici, incompetenţă în materie!…), oamenii se bulucirăîn spaţiul dintre cocină și prispa joasă, nu mai larg decât scena Teatrului Mic.

Se auzi un răcnet, cineva spuse că a ucis-o, altcineva observă că doar a crestat-o. Cu cuţitul în mână, agresorul își făcu pârtie printre oameni, veni înfricoșător spre mine, dădu din cap a salut (mă recunoștea? mă lua drept un oficial?) și spuse:

— Viaţa ne este dăruită, domnilor (deci nu mi se adresa exclusiv), spre a ne bucura de bucuriile ei și a ne-ntrista de tristeţile ei… O merităm noi oare? O trăim noi la gradul de înţelegere și bunăvoinţă la care darul acesta ne-a fost făcut? Iată întrebări de cea mai mare însemnătate,

asupra cărora ar trebui să meditǎm mai mult…

— Da' și ea l-a gheruit! șopti lângă mine, cu vădită satisfacţie, o ţăţică din Runcu, fina Luculeascăi.

— Bine i-a făcut! exclamă o alta, necunoscută, cu o claie de bigudiuri pe cap.

Cheamă, fă, Salvarea! Că nefericita zace în neștiinţă…

Baritonul gheruit, dându-și seama abia acum că vorbea ţinând încă arma criminală în mână, o aruncă scârbit într-un cârd de raţe, după care continuă astfel:

— Seneca, într-una din scrisorile sale către Lucilius, referindu-se la valoarea în sine a vieţii, afirmă, pe bună dreptate, că nu există preţ care să o preţuiască… Și nu e singurul! spuse în continuare criminalul. Un lung șir de gânditori s-au aplecat asupra problemei… E un fenomen natural, e un dar?

— Din ce se luară, Marioaro? reveni cea cu bigudiuri.

— Tu n-auziși, fă? Din nunta cu dar a zăpăcitei de Lina…

— Ssst! – făcu Iordănescu către cele două cumetre. Mai tacă-vă gura, că n-aud cum se disculpă individul. Și Iordănescu își arătă, spre a fi mai convingător, colţii albi și ascuţiţi. (Avea o dantură de artist la Hollywood.)

Ne-am apropiat mai mult de vorbitor, i-am auzit întreaga mărturie: fusese, de mic copil, slugă la niște chiaburi. Oameni câinoși (mă abţin a specula în vreun fel posibilităţile cuvântului, nu se fac calambururi în împrejurări d-astea, se supără Marian Popa, cel cu dicţionarul!), Iordănescu tresări, oameni puși pe căpătuială cu orice preţ, a căror bătaie zilnică n-o s-o uite niciodată… Goldoni, undeva, spune că bătaia… Nu se-nălţase ca bărbat, că l-au luat voluntar pe front… Crud și necopt, primise o schijă în picior, îl trimiseseră în zona interioară, la un spital. Câtă suferinţă! Pe paturi, înghesuiţi câte doi într-un așternut, tineri ca și el. Cu cât se-nmulţește mai mult omenirea (Malthus), cu atât scad proporţional indivizii productivi de produse materiale *(Capitalul),* corespunzător și indivizii apţi să lupte în război…

— Vorbește ca un om trecut prin școli…

— E casier comunal în Fieni…

— Pe măsură, deci, ce generaţiile de soldaţi se răresc (avea în vedere și înmulţirea scutirilor, birul greu al plecărilor la lucru, aiurea, aranjamentele, decesele datorate programului de instruire, mereu mai riscante, mai greu de suportat etc.) „ţările beligerante sunt nevoite (cum spunea un filosof francez al ultimului val) să cheme sub arme contingente tot mai nevârstnice (nu știu dacă chiar acesta e termenul folosit de franţuz), ajungând ca, în ultimul război mondial, nemţii (cine alţii decât ei?) să pună în formaţie adolescenţi și chiar copii. Diderot, arăta în continuare conferenţiarul…

— Nu crezi că istoria asta, vreau să spun scandalul, a fost doar un pretext pentru a-și asigura auditori? Ăsta are, ca toţi locuitorii pământului, limbariţă, și ţine să-și alinieze câţiva confidenţi…

Iordănescu dădu ușor din cap, își legănă de câteva ori coada, dar nu răspunse. Insistai:

— N-o fi vorba, cum gândesc, de vreo înscenare?

— Exclus! sări Iordănescu. Sunt cauze și cauze… Omul mi se pare sincer, iar când a băgat cuţitul, a avut motive… Aștept să le dezvolte…

— Nu-i ajunge o conferinţă… am revenit eu. Așteaptă-te, dragul meu, la un ciclu… Se poartă… Fiecare, urmată de-un recital de poezii și coregrafie…

Diderot nu era prea convingător, conferenţiarul și-a dat pe dată seama că n-o nimerise, așa că trecu fulgerător la altele: nu știu, se întreba el retoric, cum se va proceda când vârsta încorporării va scădea la trei ani. Să ne gândim că, la vârsta aceea, unii soldaţi încă se mai c… pe ei. Nu este vorba numai de întinarea onoarei militare, continuă vorbitorul, intră în calcul o mulţime de indicatori asupra cărora nu s-a oprit încă nimeni: acurateţea lenjeriei de corp, costul echipamentului, calitatea însemnelor de metal – catarame, galoane, capse și altele – oricând supuse ruginii… Freud, care n-a scăpat din vedere nicio latură a problemei (doar nu el veni cu ideea înregimentării

precoce? nu el a semnalat că din principiu copilul este tatăl copilului, subliniind maturitatea noului născut? etc.), Freud spunea…

— Freud nu e infailibil! exclamă decis Iordănescu. Și, pe deasupra, mă și complexează. Eu nu-mi cunosc tatăl, și el mă trimite la rădăcina arborelui genealogic… Raţionamentul mă lasă rece… Eu mă servesc de arbori în cu totul alt scop…

— Vorba lui Costache Olăreanu, pe care l-ai cunoscut: câinele n-are familie pentru că nu-și cunoaște bunicii…

— …Și mă scutește să-ţi dau alte explicaţii, încheie Iordănescu. Haide…

11 lăsarăm pe casier la Toynbee, la școala semantică, la noua fenomenologie, și o șterserăm pe furiș. Pădurea de pini ne primi prietenoasă. Curând eram pe culmea dealului, se vedea Runcu, abia mai auzeam cuvintele discursului, ţipetele și blestemele târzii ale femeii rănite, reîntoarsă la timp din leșin.

Etapa următoare am consumat-o într-un ritm mai alert. „Grădina lui Dumnezeu e plină ochi cu cauze, spusese la un moment anume avocatul. Mă întreb unde or fi zăcând scopurile…”, adevăr consistent, ce ne-a ţinut vioi până la Scropoasa. Aproape că n-am înţeles cum de am ajuns acolo înainte de-a însera. Pe puntea dinspre baraj a trebuit să ne temperăm avântul, căci un nefericit se decisese tocmai atunci să se sinucidă și, aruncându-se de pe parapet, își trecuse peste cap toată apa de plumb a lacului. Avocaţii, ca și preoţii, manifestă o organică, neînduplecată silă faţă de sinucigași, de acest lucru mi-am dat seama încă o dată, căci Iordănescu, în mod obișnuit generos și săritor, își întoarse dezgustat privirea de la oribila scenă și ceru să mergem la cabană. Am taxat drept lașitate insensibilitatea lui și, dezbrăcându-mă precipitat:

— E inuman, Iordănescule! Să nu ne pripim în judecăţile noastre. Sunt sinucigași care merită întregul nostru respect… Gândește-te la ideea superioară că actul acesta este singurul de care dispunem pentru a refuza o situaţie… Dar, lasă, dezvoltăm subiectul mai târziu,

disperatul se-neacă…

Sării în apa rece ca moartea, înotai viguros spre locul unde îl zărisem pe nefericit, ace de oţel îmi ciuruiau pielea, îmi paralizau mușchii. A trecut o veșnicie până să-l aflu. Abia mai mișca, încă aproape de luciul apei, își sleise ultimele puteri, renunţase să mai lupte. I-am înșfăcat bărbătește chica, i-am sucit corpul ca să nu mă stânjenească, l-am purtat cu eforturi supraomenești la mal. Cavalerește, avocatul renunţă pentru un moment la convingerile sale și ne aduse, pentru așternut, două frunze de lipan.

Era un băiat de vreo douăzeci de ani, voinic și frumos – leit Alain Delon. Ţinea ochii deschiși, ochi de un verde ucigător, ca al apelor cărora se dăruise. Câteva convulsii, puţină respiraţie gură la gură, care, nu-mi explic bine de ce, mi-a amintit Veneţia lui Thomas Mann, partea orașului lagunar cea plină de greţuri, o să lămuresc odată și chestia asta, și tânărului au început să i se coloreze obrajii din care scăzuse sângele. Acum tremura din toată fiinţa, de frig, de spaima încă vie, și tușea înfundat, cu spasme, ca un pește pe prundișul pescarilor…

— Să-l învelim degrabă cu blana mea! avu Iordănescu ideea, și dădu să se dezbrace.

— Fii cuminte, Iordănescule. Aerul, faţă de apa lacului, e fierbinte.

Neîndoios că blana prietenului meu i-ar fi fost prăpăditului de folos, dar avusesem înainte, ca un tablou absurd, reprezentarea unui Iordănescu gol, numai piele întinsă pe oasele subţiri, asemenea unei mănuși. Dacă vederea scenei dinainte și a tânărului trăgându-și sufletul nu mă impresionaseră prea mult, acum vederea acelei arătări m-ar fi doborât.

— Să-l ducem pe braţe la cabană, nu-i departe, fui eu de părere.

Tânărul, apreciabil înviorat, murmură abia auzit:

— Nu, mulţumesc, merg îndată singur. Mi-a trecut. După care, făcând un subţire gest ca să ne apropiem – ceea ce și făcurăm –, ne spuse, cu o voce de dincolo de

lume: Impresia mea este că… o seamă de specii literare… au fost abandonate, în ulti mele secole, într-un mod cu totul nejustificat… De pildă, farsa…

Vorbea greu, schimonosindu-și frumosul chip, tușea continua să-l necăjească.

— Stai liniștit, tinere, ne explici mai târziu, l-a oprit avocatul.

— Nu, v-am spus că îmi revin… Am spus farsa și nu tragedia, deși e… deși soarta lor nu diferă prea mult… Oh, mă dor ochii, fundul ochilor… Nu vă puteţi imagina ce apăsare… Parcă cineva mi-ar fi deschis ţeasta și mi-ar fi așezat acolo un bolovan… Cum spuneam (din nou gestul să ne apropiem, căci vrea să-și cruţe energiile) și cum, de altfel, e evident, farsa a fost ucisă de versificaţia savantă. Clasicismul e vinovat, a montat-o în decoruri regale… Un Villon, să luăm un exemplu absolut la întâmplare, n-o văzuse aulică…

— Se lasă seara, părerea mea e să încercăm, fu de părere Iordănescu. E riscant, s-ar putea să nu găsim locuri de dormit.

— Îl cunosc pe cabanier, pe nea Ștefan, cel care și-a ridicat casă peste drum de casa mea. Se orientează el… îl liniștii. Nu-l putem abandona…

Alain Delon, după două încercări, reuși să se ridice în capul oaselor, lăsându-ne sa înţelegem că acu-acu ne însoţește:

— Un moment, prieteni! ceru el. Villon… Farsa, dacă mă gândesc mai bine, n-a pierit, ci s-a depreciat. Versurile au mutat accentul ei de pe situaţie, pe formă și, pe măsură ce și-a reglementat statutul, și-a pierdut libertatea, spontaneitatea. Era înrudită cu satira, făcea parte chiar din familia ei, nu aș putea spune cu precizie în ce raport de rudenie… Ah, inima!

Mă temeam de un stop cordiac – uneori, paradoxal, se produce mult mai târziu, după trecerea șocului…

— Îmi palpită inima, prieteni, salvatorii mei, numai când mă gândesc că aș fi putut trăi în evul de mijloc, evul înfloririi farsei și al…

— Ai studiat Literele, tinere?

— Horticultura… Dar am înclinaţii… Frecventez un cenaclu, la Târgoviște… Uite, pe scurt, fiindcă văd că vă grăbiţi (într-adevăr, așa era, avocatul începuse să se plimbe pe puntea de bârne ca într-o staţie de autobuz ce nu mai vine), și fiindcă înserează: salvarea farsei, specie de un nemaipomenit interes, cred că poate fi întoarcerea la fond, unde zăcămintele sunt inepuizabile. Proza singură o poate readuce 1? viaţă…

Recunoscu în mine pe salvatorul său de la înec, își încleștă mâna pe antebraţul meu, simţii ecoul disperării pe care o trăise, așa că ni se adresă ostinat:

— Ai încercat, domnule, să scrii farse?

— Ei, asta-i acum! făcui eu, trăgându-mi braţul. Ce idee!

— Este, pe cuvântul meu, o cale neexploatată… Farsa, asemenea romanului, deschide largi posibilităţi jocului absolut, tuturor închipuirilor… Și este mereu hrănită, ca și romanul, de pompele realităţii… Grădinile…

— Gata! Să punem punct, să amânăm pentru o zi mai favorabilă discuţia! interveni Iordănescu. Ce, au intrat zilele-n sac?

— Îmi promiteţi? sări în picioare sinucigașul, gâlgâind de fericire, în timp ce apa de prin cute și din buzunare gâlgâi și ea. Pot spera?

L-am asigurat, l-am încurajat să vină la întâlnire cu încercările lui (ideea începuse să lucreze în mine), cu tot ce crede ca ne-ar fi de folos pentru limpezirea chestiunii.

L-am condus la cabană, am trecut mai departe, temători că sinucigașul ar mai avea câteva precizări de făcut, ca să ne strice nu numai ziua, ci și noaptea somnului multdorit.

Istovit, îngândurat, cu hainele ude leoarcă, n-am închis ochii nicio clipă, în pădurea foșnitoare unde am fost nevoiţi să înnoptăm.»

Toată ziua următoare am străbătut. Pe la ora 6 seara, ne aflam în gara Bușteni, eu dârdâind din cauza febrei, avocatul indispus că pomii, în acea zonă a orașului, se

dovedeau puţini pentru prea amplele lui solicitări: răcise la rinichi, acuza dureri în coasta stingă, în adâncul de smoală al blănii.

— Eu, unul, m-am lecuit, am spus între două strănuturi. Sechelele maladiei despre care ţi-am vorbit la plecare, s-o numim călătoritǎ cronicǎ, au dispărut în chip miraculos. Ca să vezi ce adevăr stă în vorba bătrânească după care cui pe cui se scoate…

Nu minţeam, însă nu mărturiseam totul. Ideea tâmpitului care voise să-și ia viaţa – am înţeles că îl trădase iubita cu un marinar și de aceea alesese apa –, ideea reabilitării farsei mi se-nfipsese în creștet ca un piron. N-am reușit în roman, în nuvelă, nu mă ilustrasem de altfel nici în dramă, în odă sau pastel, pentru care primisem totuși câteva felicitări; nu-mi rămânea decât să încerc farsa… Avea dreptate Delon: haina prozei ar îmbrăca-o onorabil, i-ar înapoia prestanţa de care a fost derobata… și nu cred că subiecte nu s-ar găsi… Se află prin cărţi atâtea întâmplări serioase, care, răsturnate, ar putea deveni piese de succes. Depinde, firește, și de îndemânarea traducătorului… Oricum, e mai ușor s-o pornești de la jumătatea drumului, unde presupun că mă aflu, decât s-o iau de la începutul începutului, ca înecatul de la Scropoasa, căci după o încercare, ca a lui trebuie s-o iei negreșit de la început…

Șoferul autobuzului care ne-a trecut Păduchiosul avea* obiceiul să povestească, exemplificând cu amândouă mâinile desprinse de pe volan cum a oprit el un vagon de tren răzleţit de-o garnitură, în valea infernală de la Gura Beliei, ce i-a făcut el – așa și așa, și ho, vită oarbă! și altele – u, nui tăuraș care alerga copiii, în copilăria lui… La Moroeni, mașina oprindu-se acolo, căci acolo locuia șoferul și mai departe refuza să mai meargă, arătându-ne binevoitor unde îl proţăpise pe tăuraș, am întârziat două ore (lângă o) pe-o bancă, alături de un moșneag. La acel moment al zilei ocaziile se dovedeau rare.

— Clinele n-are voie să stea pe bancă! spuse arţăgos moșul.

— E prietenul meu! făcui eu supărat. E curat, inteligent, profesează avocatura la Pucioasa și Fieni. Ce-ţi făcu, moșule?

Iordănescu se dădu jos de pe bancă, profund jignit. Mă privi moale, trist, coada ţinându-și-o între picioare. M-am ridicat și eu, solidar cu el. şi m-am îndepărtat câţiva pași…

— Mitocan, moșul!… îi spusei cu dicţie, ca acela să mă audă.

— Nu mi se-ntâmplă pentru prima oară… spuse melancolic avocatul. Mă aflam odată, de mult, într-un parc, la Viena…

Moșul, care ne urmărise și tot căuta în cap o vorbă tăioasă cu care să-mi plătească pentru că îl făcusem mitocan, căscă ochii mari cât cepele:

— Mi s-a părut, domnișorule, sau câinele a vorbit?

— Nu ţi s-a părut, moșule, ai auzit bine. Tocmai îmi spunea ce i s-a întâmplat odată la Viena. Știi, noi experimentăm o formulă literară ce a cunoscut odinioară gloria și universalitatea, așa că ne trecem timpul vorbind… Ca în anecdota aceea cu calul…

— Minune, domnule! își făcu cruce bătrânul. Și adresându-mi-se, în continuare: de bună seamă, nu acceptă să vorbească decit cu matale… își cunoaște stăpânul…

Iordănescu, mereu mai enervat (nu-i vorbă, se simţea și rău), i-o tăie:

— Ba vorbesc cu toată lumea, dar îi evit pe mitocani! Ai auzit corect: cu mitocanii n-am ce vorbi.

Moșul era în culmea entuziasmului. Spusele câinelui nu-l mai atingeau, se pare că nici nu le înregistrase, uluitor era că vorbea limpede și gramatical, ce importanţă avea ce spune?… Se repezi în casă (casa avea prispa lângă gard), se întoarse cu un sufertaș plin cu oase, cu mămăligă rece și o bucată zdravănă de caşcaval și, întinzându-i-o avocatului, îl pofti:

— Să mă ierţi, domnule, n-am știut, nu mi-am putut închipui… Bătrâneţea, viaţa la ţară, ruptă de sursele de

informaţie ale Europei… Te rog, servește!

— Din moment ce mă servești dumneata, ce rost mai are să servesc eu? Că nu mai învăţaţi odată limba românească!… Te iertasem pentru practicarea unui apartheid manifest, acum mă pui într-o situaţie și mai intolerabilă. Preferam să-mi dai un șut

În spinare, decât să-mi vorbești precum îţi fu portul…

Ce mă mira era că Iordănescu nu sărise la el, să-i rupă puţin pantalonul. Era bolnav, bietul. Rugat încă o dată, acceptă să mănânce din sufertaș. Trecuse înţelept peste incident. Eu, în schimb, simţeam în stomac fermentul răzbunării. „Ai răbdare meștere, te scot eu din minţi!…”

— *Bon apetit, mon cher!* îi urlai lui Iordănescu, bucuros că i-a revenit pofta de viaţă.

— Merçi, *mon petit. Imagine-toi, je ne résiste jamais en face d’un morceau de…* mămăliga! *Il me procure une salivation tout à fait pavlovienne… J’oubliai l’incident… l’apartheid…* mitocănia… *La vie est dure, mon brave…*

— Tradu-mi, domnule, dacă nu te superi! Nu vreau să scap nicio idee din câte vehiculează dulăul…

— Mărunţișuri, moșule, aparteuri între prieteni…

— Poftiţi, ședeţi, îl invită pe Iordănescu pe bancă. Mario, strigă apoi spre o magazie învăluită în fum de vreascuri, adu-ne, fa, o velinţă…

— Bogdaproste, spuse avocatul lingându-și frumosul lui bot.

Nu-și conteni bine vorba, că, la douăzeci de pași, spre podeţul ce duce la Lespezi, apărură în goană, gâfâind, trăgând nebunește cu puștile, cinci inși. Se aruncară ca orbeţii în adâncul șanţului, strigară spre noi să evacuăm imediat locul, că…

— Oricum o-ntoarcem și despre indiferent ce vorbim, tot de lupte suntem urmăriţi, observai eu de îndată ce ne pitularăm în magazia bătrânului.

— Bine că nu e de-adevărat, exclamă Tordănescu.

— Întrecerea e-adevărată… explică bătrânul. Apoi, ca și cum nimic nu se petrecuse, ne pofti să ne citească dintr-o carte la care tinea ca ochii din cap, de altfel singura

carte din casă: antologia școlară a lui Bondescu și Mărăcineanu…

— Ca să mă conving că dulăul dumitale înţelege cu-adevărat totul, îmi spuse șoptit, fericit că avusese o asemenea idee…

Ne ţinu prizonier al cronicarilor până în zori.

Un scurt text îi plăcuse avocatului mai mult decât toate celelalte și își manifestase bucuria că are prilejul să-l cunoască. Bătrânul, încă regretând grosolănia din ajun, se oferise să i-l transcrie pe-o foaie frumos liniată de propria mână. Era un Neculce.

Plecasem devreme, pe jos, preferind poteca prin cornet, pe malul drept al râului. Pe la balastieră mi s-a făcut rău. Oboseala, febra, emoţiile mă istoviseră. Ardeam ca plita, nu mă mai ţineam pe picioare. M-am întins în iarbă, aiurind, apăsat de pretutindeni de uriașe baloane dintr-un cauciuc greu, de anvelope, strivit de rostogolirea lor.

— Întotdeauna m-a mușcat regretul că cronicarii noștri n-au scris, ca anticii, ca Dino Compagni, Machiavel, Villeharduin și alţii, cărţi mai voluminoase… spuse Iordănescu înviorat.

— Nu e momentul… șoptii eu, aflat la distanţă variabilă de viaţa și de moarte… Mai bine uda batista asta în râu și așază-mi-o pe frunte… îmi simt aproape sfârșitul… îmi pare rău, dragul meu…

Mi-a adus batista, s-a abţinut de la comentarii, nu m-a scutit însă, cu tot răul ce acum îmi răcise întreg trupul, de lectura foii transcrise de bătrân…

Cu mârâiturile și chirăitul prin care avocaţii își exprimă, stenografie, admiraţia, deliciul.

De la acea întâmplare au trecut câteva săptămâni, răstimp în care raporturile noastre de prietenie și colaborare s-au cam răcit. Motivul n-are rost să-l mai evoc, las să se creadă că m-a supărat insensibilitatea avocatului la învăţămintele oferite de cei întâlniţi. Mi-am revenit, mulţumesc lui Dumnezeu, răul din timpul călătoriei l-am uitat, urmările lui sunt neglijabile.

Dar sunt. Prima, că am rămas rob al unui strănut aproape neîntrerupt, care nu mă lasă nici în timpul somnului, nici în clipele de dragoste, puţine, câte se mai pot oferi la vârsta mea. Cea de-a doua, probabil o manie, se manifestă ori de câte ori domnul avocat Iordănescu vine pe terasa casei și-mi solicită un os. Atunci, angrenat de roţile unui automatism de neînţeles – declanșat de cele mai multe ori de știinţa că e chinuit de foame și se află în stare de emergenţă fiziologică, acestea exprimându-se prin crampe și lătrături incoerente –, îi aduc înaintea osului jinduit antologia lui Bondescu și Mărăcineanu, procurată numai eu știu cu ce sacrificii, din care îi și citesc: „Dimitrașco Vodă au făcut căutare tuturor Moldovenilor câţi era cu dânsul și i-au întrebat, merge-vor cu dânsul la Mosc au ba. Ce toţi au primit, că într-alt chip nu avea cum zice. Că nu avea cum merge într-altă parte de reul tălhăritului. Și i-au scris Dumitrașco Vodă pe toţi într-un izvod și l-au dat la împăratul, de l-au iscălit cu mâna lui. Iară boierii și slujitorii aceştii era anume: 1. Ioan Neculce Hatman, 2. Savil Smucilă vel Ban, 3. Gheorghiţă vel Paharnic, 4. lordachi Aristarh vel Ușer, 5. Pavel Rugină vel Comis, 6. Mogâlde Sardar, 7. Ilie Abâza Vornic despre Doamna, 8. Dimitrie Aga, 9. Ioan Mirescul Polcovnic, 10. Ioan Bănarul vel Căpitan, 11. Brahă Căpitan de darabani, 12. Moţoc jignicerul, 13. Ioan Zărul Vătav de copii, 14. Nour Zărul Postelnic, 15. Constantin Zărul Medelnicer, 16. Vasili Zărul tij Medelnicer, 17. Mechichi Stolnicul, 18. Antioh Cămăraş, 19. Constantin Medelnicer, 20. Dima Bașbulucbaș, 21. Ciute Căpitan, 22. Apostol Căpitan, 23. Toader Mirescul Căpitan, 24. Pavel Mirescul Căpitan.

Toţi aceștii și alţi mai proști și mai de jos slujitori, carii aice nu s-au putut înșira anume, i-au scris împăratul în vistieria lui, de s-au dus cu Dumitrașcu Vodă…”

După lectură, osul. Farsa aceasta se încheie. Sper într-o ameliorare a prieteniei noastre, în viaţa veacului ce va să vie; căci prietenia, de când lumea e lume, se întreţine printr-o largă speranţă și salivaţie…

— Ce-i face, domnule, o tunde, o jupoaie de vie? Ce e scandalul ăsta? Parcă am fi în mijlocul Bărăganului! îţi dau cuvântul meu de onoare că mă mut…

Vecinul meu de mansardă, un bătrânel pașnic și săritor la nevoie, vru să-mi răspundă, să-mi mai explice o dată ceea ce-mi explicase de atâtea ori și știam mai bine ca el, anume că proprietăreasa, romancieră începătoare, se apucase de film, dar cuvintele îi fură acoperite de noi răcnete și bufnituri de uși, la parter.

— O omoară! făcui eu înspăimântat. A omorât-o! strigai eu, nemaiauzind nicio mișcare. Pentru ce, domnule lonescu?

— Stai liniștit, vecine! spuse bătrânelul, lucrurile s-au liniștit. Până diseară, când se întoarnă el, n-ai să mai auzi nici musca…

Se retrase un minut în odaia lui, în capătul celălalt al coridorului, reapăru cu un ibric aburând.

— Servește o cafea fierbinte! mă invită el și turnă într-o ceașcă pe care o descoperise în ligheanul meu de vase. Ceașca era grasă, băusem din ea supă din pachet.

— Sper că ai înţeles corect, domnu’ lonescu: vorbeam de mijlocul Bărăganului de odinioară, astăzi s-au schimbat și pe-acolo lucrurile. Dar vorba a rămas… am revenit eu ca să-mi scuz ieșirea.

Știam că pensionarul, fost lucrător la un raion, se ocupă cu… în fine, pasiunea dintotdeauna a vecinului meu a fost filologia…

N-a dat un răspuns la precizarea mea, grăbit să-mi ofere ultimul buletin de știri; sosise ora noutăţilor:

— El spune că filmul îl compromite, că-i pune obstacole în promovare… Ea ţine să-și traducă romanul în scenariu… Repetă, când se ceartă, că, dimpotrivă, filmul, lansând-o pe ea, îl va propulsa și pe el, că important este să se vadă că oamenii se ocupă cu treburi trecute în lista de activităţi publice și nu stau în spatele jaluzelelor, să bea cafele și să asculte Salonicul…

— 11 știam om evoluat, o cunoșteam ca persoană

serioasă…

— Dar cine a spus altfel? Discuţia nu degenerează niciodată, Doamne ferește, în bătaie… Directorul are principii, n-ar ridica mâna. Ea a lucrat câteva luni la consiliul pionierilor, își păstrează ţinuta și, când el se aprinde din cale-afară, îi servește câte un citat din… regulamentul de convieţuire armonioasă!

Cafeaua lui, sorbită din ibric, nu era scârboasă ca a mea, așa că plăcerea domnului lonescu se cerea prelungită, vorbele se legau întrucâtva și povestea promitea să afle un sfârșit:

— Zilele trecute, erai pe teren, l-am auzit cum sparge un vas, probabil un Gallé din cele multe… Ea a izbucnit în plâns, lucru neobișnuit, pentru că știe să lupte și e combativă… Lacrimile l-au înduplecat, l-au muiat și, fiindcă șoferul aștepta de multișor la poartă, a ieșit asigurând-o că, la prânz, vasul spart va fi înlocuit de un altul și mai și… Numai să promită că va fi cuminte, că nu-i mai sună pe ăi de la B.C.S.

pentru blestematele alea de caiete cu scenarii, din care vrea să înveţe cum se face… Contradicţiile lor se spală în familie: l-am auzit cum a sărutat-o, după care a plecat vioi și încrezător la slujbă.

— Dar ea nu se lasă…

— Firește că nu! E îndărătnică, vreau să spun consecventă. O admir… După plecarea lui, a dat o grămadă de telefoane, a cerut caietele, și-a invitat prietenele, a bătut la mașină… Ieri a avut vizionare.

— Așa repede?

— Am înţeles, din puţinul pe care, fără voia mea, îl aud prin podea… (realitatea era că de jos se auzea tot, până și șoaptele se umflau, nu știu cum putea o casă splendidă ca a lor să fie atât de indiscretă), mi-am dat seama după lumea care vine și pleacă la ore precise, că e în căutare de personaje… Își construiește eroii după material viu… „Le conturez trăsăturile, le dezvolt caracterele…”, îi striga ieri lui bărbată-su. Zicea că le-a luat mulajele și lui Iurie Darie și lui Dem. Rădulescu… „Pe

tine, Dem., te-am prins extraordinar, exclama fericită, îmi e imposibil să scot ceva din Marin, spunea, nu-i descifrez încă destinul… Colea, la fel, de cum intră pe ușă, trage după el o istorie gata făcută… Nu trebuie decât să mișc puţin, firește, prin dialog”, spunea.

Cafeaua lui se terminase, a mea se sleise.

— Te las, domnu’… Eu, dacă mă întrebi (n-aveam de gând să-l mai întreb ceva, era târziu, Remus mă aștepta la Grădina Icoanei), îţi răspund: va reuși, știe să persevereze, cunoaște o lume-ntreagă…

— O fi având talent? am întrebat mai mult pentru urechile mele, ca să nu înjur, pentru că nu-mi ieșea nodul la cravată.

— N-are importanţă… Un film reușit poate să iasă și dintr-o foaie de calendar, poveștile alea de pe versoul zilelor sunt o nostimadă… Și conţin, domnule, atâtea învăţăminte!…

Nu cunosc persoană, chiar călugăr fie ea, care să nu dorească să se vadă într-un film sau măcar într-un fundal al televizorului, să facă de-acolo cu mina, să se autopropună, gândeam alergând spre locul întâlnirii cu Remus. E un noroc să locuiești în aceeași casă cu un realizator de film, și un noroc de zile mari când acel cineva nu e un simplu învârtitor de manivelă, ci chiar scenaristul… Scenaristul decide nașterea! observa, pe bună dreptate, unul la radio; și chiar dacă regizorul e un prost, din moment ce te-ai născut, fatalmente trebuie să și trăiești…

— Dar ea nu scoate poza, face doar clișeul! îmi tăie aripile Remus, de îndată ce, rotindu-mi privirea și speranţele pe deasupra acoperișului teatrului Bulandra, îi schiţai prietenului perspectivele, șansa. Ea (tot de scenaristă era vorba) îţi extrage doar sângele, adică biografia…

— Destul de mult pentru început. Și să se plângă că nu-i servesc o biografie eroică… îmi cunoști viaţa, mai ales marile înfrângeri… Nu insist.

— Încearcă, nu te opresc… Cu toate că, vorbind

serios, te-aș invita să-ncepi cu o meserie, cu ceva practic, cu o leafă… Te apropii de treizeci de ani… Când ai de gând să intri și tu în rândul oamenilor? Nu te-ai săturat să tragi pisica?…

Ca de obicei, ţinea cu tot dinadinsul să mă jignească, să mă deturneze de la proiect. Remus a gândit întotdeauna puţin, aproape deloc comparativ cu mine, s-a aruncat în viaţă pe apucate, ca un aventurier, fără plan și fără termene și responsabilităţi… Așa s-a-nsurat, așa își umplu casa cu copii, acum abia se descurcă: librar la „Sadoveanu”!… Fără linii de perspectivă… S-a lăsat tras de viaţă, n-a înfruntat-o.

— Eu fac film, băiete! i-am servit-o, și i-am strâns mâna. Acum, de vreme ce am intrat în horă, joc până la moarte! Eu sunt consecvent și îndărătnic, eu năzuiesc să pârlesc pisica cea mare, prietene, nu plevușcă…

Când am ieșit din Grădina Icoanei, mi-am dat seama că tălpile mele lipăiau mai altfel pe asfaltul moale al trotuarului și observaţia m-a îmbărbătat și m-a făcut cumplit, ca acel Ioan Vodă: începusem deja să calc pe calea gloriei și a popularităţii…

Cum de-am stat doi ani în palatul ăsta (Dumbrava Roșie 40), permanent vegheat de jos, de la nivelul celor două apartamente decomandate ale familiei Șoflete, de doi ochi inteligenţi, duioși, și niciodată n-am avut curiozitatea ca, întorcându-le clipitul amical, să-i privesc din faţă, să-i admir fără rezervă și, dacă e să fiu sincer, să-i cânt în versurile mele? Ascultându-mă cu o răbdare de înger, doamna Agripina – Pina, cum m-a rugat să-i spun – a găsit că povestea vieţii mele e senzaţională, îi sugerează foarte mult, e realmente mișcătoare, sursă vie de fapte și întâmplări, convingătoare în conţinut și formă…

— Calitatea biografiei matale, observase ea ca specialistă, e că e filmică. O continuă mișcare, o neostoită zbatere… Bei un coniac?

— Mulţumesc. Nu e meritul meu… Vedeţi, viaţa…

— Spune-mi tu, vecine, doar ne știm de mult… Apropo: mai ţii pe balcon papagalul ăla nostim? Striga:

„Marioaro!” Nu l-am mai auzit… Nu cumva a decedat?

Am liniștit-o, informând-o că l-am dat unui prieten care are mai mult timp să se ocupe de el, dar, dacă îi place și îl dorește cumva, îl pot readuce acasă și i-l pot dărui. (Am evitat să-i spun, jucând perfect scena, că îl vândusem.)

— L-ar supăra pe Șoflete, are nervii zdruncinaţi… Cu munca lui… Are nevoie de liniște, uneori îl supără imbecilul ăla de lonescu, de sus, locuiţi pe-același palier, care tropăie și cântă romanţe. Odaia lui lonescu corespunde biroului nostru… Să ciocnim pentru prietenie… Să trăiești!

Tetatetul nostru s-a prelungit până spre ora patru, când mi-a întins o mână dulce, parfumată, încărcată de toată căldura unui spirit viu, de creatoare.

Îmi vine să turbez că, în cei doi ani petrecuţi în Dumbrava Roșie, răgaz suficient pentru a ne mărturisi și a ne împleti proiectele artistice, n-am avut niciodată curiozitatea de-a cerceta, pe dinafară deocamdată, palatul în care locuiam alături de-un suflet atât de nobil… Palatul se lumina ca Arcul de Triumf sub lumina noilor relaţii.

— Căsuţa asta a aparţinut cândva unui unchi al lui bărbatu-meu, mi-a povestit Pina, pe-ndelete, în ziua următoare, după ce încheiase onorurile primirilor de rutină – artiști, regizori, ba chiar câţiva candidaţi la figuraţie. Mătușa mea, Felicia, a locuit o vreme cu bătrânul, se pare că un fost… Se plângea tanti Felicia de spaime, decepţii, coșmaruri. Construită pe la începutul secolului… Am cumpărat-o de la ea…

— Lartă-mă, Pina, prietenă, am întrerupt-o din povestire, dar, pe cât pot aprecia cu puţinele mele cunoștinţe în materie, casa asta e locul turnării viitorului tău film… I-am cercetat azi-dimineaţă scara monumentală, frontonul și ferestrele dinspre stradă, m-a încântat lucrătura fină a marchizei…

— Ah, făcu Pina, marchiza aia oribilă? La renovare, am ţinut s-o demonteze necondiţionat, dar lucrătorii au spus că e păcat și Șoflete s-a lăsat convins… La ideea de-a turna aici s-a gândit mămica (se răsfăţa superior), cum să

nu… Dar nu e tactic…

— Adică?…

— Casa, cum îţi spuneam, a aparţinut unui moșier și ministru, Diaconu sau Diaconescu, amic al lui Tache Ionescu. Sufrageria de jos, am să ţi-o arăt îndată, a găzduit persoane importante, cu joc dublu. De-ar putea vorbi zidurile astea!… După război, bătrânul proprietar, unchiul lui Șoflete, ruinat și maniac, a lăsat-o în paragină. Fiu-său, arhitect pare-mi-se, om în toată puterea, dar cu dosarul… îţi închipui, a vrut să facă reparaţii parţiale… Un coniac şi-o cafea?

— Nu te deranja…

— Niciun deranj: când lucrez, întotdeauna mă stimulează…

Sună, o fată intră și așteptă porunci. Pina, după ce i le dădu:

— Sofica s-a-ntors la timp din Ardeal… Era infernal să mă împart între scenariu și gospodărie… Șoflete n-o să mă mai tachineze că din cauza filmului îi rămân cămășile nescrobite… Rar o servantă mai con știincioasă! Și are un gust infailibil… Unde rămăsesem?

— La fiul fostului proprietar…

— Întocmai. Vezi, spuse Pina cu o drăgălașă cochetărie, ce zăpăcită am devenit? M-am multiplicat în prea multe direcţii, e fatal să le-ncurc… uneori… De la apariţia romanului am sesizat lapsusuri în serie… Trăiesc prea intens ficţiunea…

Vorbea repede, cu un farmec mirabil chiar și în cele mai neînsemnate relatări, ochii îi erau mari și negri, pupila lor se dilata și mai mult după un păhărel de alcool, se transfigura, gura ei frumoasă n-avea odihnă să debiteze fraze minunate, tot ce spunea ea era minunat, nu alegea cuvintele, dar cuvintele aveau toate, nu știu cum să spun, o ţinută princiară, rotunde și înaripate, umpleau casa ca un cântec de păsărele, am observat o unitate organică între expresia vorbirii și a ochilor, dialectică… Și, după toate acestea, acea voce era și melodioasă, pusă într-o plăcută surdină de ţigările Kent, consumate una după alta. Ar fi

putut, pe cuvântul meu, să dubleze pelicula la Buftea ca o artistă de profesie, ceea ce i-am și spus.

— Nu se compară! mi-a întors-o ea. Dacă am început cu romanul și merg întins la scenariu, însemnează că interpretarea mă lasă rece… Știu, pe mine m-a atras întotdeauna creaţia… Și, cum spuneam: fiul proprietarului, care știa câţi bani face casa asta, a zis să-și vândă taică-su moșia de la Brebeni, să-i facă reparaţii și s-o vândă, că nu se știe ce-o mai veni. Bătrânul, cap îngust și, pe deasupra, maniac de băgat la nebuni – a fost, la vârsta lui, campion de automobilism, sau mai exact fusese, că prin 46 – 47 nu cred că mai avea pe unde să gonească – își băga ce bani mai agonisea în piese pentru o rablă de Chevrolet, model dinainte de război, și refuza categoric să refacă o balustradă a scării de serviciu, să pună o foaie de tablă pe casa dezvelită de vânturi și de ani… Refuza încăpăţânat, în schimb le ţinea, lui fiu-su și lui Șoflete, pe care îl creștea în casă (vorba vine, că prostul îl servea ca o slugă), lungi cuvintări despre gloria casei și, mai ales, frumuseţea ei. Să mori de râs! Gloria, mai treacă-meargă; din lista persoanelor și exponatelor se putea deduce că nu fusese o casă oarecare în București, cu toate că am citit în Cezar Petrescu despre case mult mai acătării, unde se primea ca la Sinaia… Dar despre frumuseţe? Cu acoperișul pe jumătate zburat, cu tavanele prăvălite, cu toată scândurăria de pe pereţi mâncată de carii și șoareci, ce pretenţii să mai avanseze? Nora bătrânului, peste care s-a prăbușit scara de lemn de abanos, a și înnebunit… Oho, dar ce prăpăd fu… Ajunsese o ruină ca Manăstirea Neamţului… Și el dădea zor cu frumuseţea, ba oprindu-i pe băieţi – pe Șoflete îndeosebi, care nici nu știi ce priceput e la lucruri d-astea manuale! – să bată măcar un cui, ba cu viitorul strălucit al imobilului, pe care îl declara monument istoric și avea să-l repare, când se vor întoarce vremurile, exact așa cum a fost odinioară… Pentru că Ernest, fiul fostului, a șters-o în Australia, curând după naţionalizare, Șoflete a rămas singurul locuitor aici. Știi unde își avea odaia? Ghicește!

— Nu-mi vine să formulez…

— Ei bine, exact în camera ta. Da, acolo sus, la mansardă… De-acolo, de la mansardă, a apreciat el ce trebuie să facă. Invăţa la seral, tocea ca un apucat (d-aia-i acum cu nervii în batistă!), dar gândea la proiectele viitorului. N-am aflat și cred că am să mor incultă, cum de-a scos-o el de sub naţionalizare. Ieșise economist, lucra la primărie, a știut să se impună. Dacă există un om cu voinţă de fier, apoi el, Șoflete, e acela…

Nu-mi făcea o deosebită plăcere să-mi tot vorbească do Șoflete; relaţiile mele cu el erau reci, de bună ziua, așa au rămas și după ce ne-am apropiat și am devenit colaborator la film, o gelozie vagă, dar definitorie mă ţinea să nu ascult cu plăcere pasajele în care apărea el, dar îmi impuneam răbdare, interesele mele erau mai presus de sentimente… Ca să mi ascund indispoziţia, am întrerupt-o:

— Spune-mi, Pinuţa dragă, noi – adică eu și lonescu – cum de-am fost repartizaţi aici, în casa asta scoasă din povești? Că noi plătim chiriile la sector…

— Era prea mult spaţiu… Bătea la ochi. Și casa plină, mai ales când e de dimensiunile ăsteia, pare și mai spectaculoasă… Mai avem doi chiriași, numele lor apar în cartea de imobil… Nu i-am văzut niciodată…

— Nici eu, mă grăbii să spun.

— Poate că nici nu există. Șoflete știe, el, care a aranjat lucrurile… El să nu creeze? Creează în domeniul lui… Dar nu ne deranjaţi niciodată…

Iar vorbea despre nesăratul ăla de bărbată-său! Femeia asta delicioasă, atât de înzestrată, avea acest cusur: îl evoca prea frecvent!…

— Și? am făcut eu, ca un copil care așteaptă continuarea poveștii.

— Și atât! Ba nu: prin ’58 a intervenit renovarea. Șoflete a pus materialul și oamenii, eu am adus arta. Nu mă-ntrece nimeni. Tot ce vezi aici – și am să-ţi arăt imediat exponatele și decoraţia – este creat de mine.

Sofica tocmai pe acest moment crucial anunţă că a sosit o Dacie verde, de culoarea smaragdului. A văzut

coborând o mulţime de persoane…

— Fă-te nevăzut! m-a invitat Pina, care a intrat dintr-odată într-o acută pasă de frenezie, depășind-o vizibil pe artista obișnuită. Îmi șopti: Veniră comisia de achiziţii, să încheiem contractul…

— Vindeţi casa? am pălit eu, simţind cum urmează să cad, din fericirea și perspectivele ce mi se deschideau, în stradă, în grădina Icoanei… Mașinaţia lui Șoflete!

— Asta-i colosală! exclamă proprietăreasa (pentru că acum avea aerul suveran al unei proprietărese ce dispune la discreţie nu numai de iubirea chiriașilor ei, dar de însăși viaţa lor). Aiurea! E comisia de la studio, cu aconto și niște hârtii… Pentru filme, dragă… Că abia adineaori îţi spusei… Ai lapsus, tinere, îngrijește-te! mai adăugă ea și, sărutându-mă dulce, mă împinse pe ușa budoarului ce da spre scara de serviciu.

Femeia asta mă amăgește! mi-am spus și m-am prăbușit, distrus, pe patul suferinţelor mele, sub acoperișul gângurit la acea oră de-o cohortă de guguștiuci. Colaboratorii ei erau nemţi, de asta mi-am dat seama de îndată ce-am tras ușa, când am auzit de vizavi intrarea musafirilor. Imposibil! Am urcat scara, am coborât-o (mirabilă piesă, solid renovată!), credeam că n-auzisem bine, căutam o confirmare, o explicaţie. Sofica a ieșit să aducă ceva, am prins-a scurt de braţ, am întrebat-o cine sunt și ce vor invadatorii…

— Din Bulgaria, niște prieteni… Știţi, coniţa are o fată, din prima căsătorie, e măritată cu un grec…

— Și pe mine nu m-a informat! am spus eu cu năduf, simţind cum îmi cad umerii.

— V-a spus, cum să nu: aţi și cunoscut-o pe doamna… Aceea care-i aduce foile ca să le bată la mașină… Blondă, subţirică, în pufoaică… E profesoară la Ghergani…

O cunoscusem, o luasem drept operatoare la studiouri, Pina nu mi-o prezentase ca pe fiica ei… Misterul nu se putea dezlega sub scară, așa că până a doua zi, când m-a chemat să continuăm, am turbat. Am intrat în salon supărat. A observat.

— Nu mi-ai spus că ai o fiică! i-am spus eu, de cum mi-a citit supărarea. Trebuie s-o aflu de la servitoare…

— Mă spionezi, scumpule?

— M-am interesat, ca omul contrariat. Am auzit nemţește și am văzut că Dacia de smaragd e un Opel. Tu, în locul meu, dormeai liniștită?

— Dar Nety e o fată modestă… N-am putut s-o numesc în capitală, Șoflete nu mișcă un deget. Face naveta… Profesoară… De engleză… Predă istoria… Are, în schimb, ore puţine, asta îi permite să…

— Să stea mult prin București… La Albina…

— Ba, pardon! Rar o navetistă mai conștiincioasă…

Pina mă privea rău, cu ochii ăia splendizi, adânci. Să mă fulgere, nu alta… Am vrut să aflu ce rol are Nety în realizarea filmului, servanta îmi vârâse un cui în inimă:

— Scrie și ea? am întrebat.

— Ea s-a specializat în versuri. Le scrie cu ușurinţă… Unele scene din film trebuie prezentate în versuri. Asta mi-l amintește pe bătrânul proprietar – ţi-am vorbit despre el – care, nemaiavând cuvinte să vorbească despre cum va arăta casa asta, pe vremea când ea se ruina, îi vorbea fiului în versuri, încrezător în reușita viitoarelor lucrări de renovare… N-avea un sfanţ, punea însă temei pe leafa băiatului și pe entuziasmul meșterilor. Și, până să cheme meșterii, zidurile se prăbușeau… Stai să-ţi citesc:

Se-adună-n streșini iar frunzișul Să-mi strice tabla și acoperișul, Se prăbușește grindă după grindă Se năruiește zidăria suferindă…

Veni-va ziua și urma-va clipa Când meșterii vor stăvili risipa, Când gloria va triumfa pe veci în Roșia Dumbravă 40…

— Versurile sunt mirabile, inspirate, m-am grăbit să observ.

— Nu-i așa? a spus încântată Pina. Le voi folosi la timpul și locul potrivit. Avea talent cu carul moșul! Dacă Șoflete nu se grăbea să-l interneze la nebuni, poate trăia și astăzi. L-aș fi cooptat în echipa mea și n-aș mai fi chinuit-o pe amărâta de Nety… Făcu o pauză, apoi spuse: Cred că

domnul e mulţumit, deţine toate datele problemei! Ah, uitam: e căsătorită cu un grec, rudele grecului sunt pline de bani. Am eu un simţ anume care îmi șoptește că ar vrea să finanţeze pelicula sau să aranjeze o coproducţie… Le place scenariul…

Gelozia mea era demolată. Rămânea îngrijorarea asupra rolului pe care-l voi juca eu. Am întrebat-o. Ea mi-a răspuns că aș putea fi omul, adică criticul.

— Pentru ca să fii critic, n-ai nevoie decât de curaj și de ceva relaţii, a precizat ea. Filmului, autorilor trebuie să li se facă o largă popularizare încă de la început. Înţelegi: interviuri, micromedalioane la radio, știri zilnice în gazete…

— Dar n-am relaţii! Relaţiile fac totul…

— Ţi le pregătește Șoflete.

— Are să accepte? (M-am gândit la opoziţia lui înverșunată, la scandalurile acelea…)

— Îl conving eu, a spus Pina, stăpână deplină pe situaţie…

Rolul de critic nu-mi displăcea. E un rol important, deasupra celorlalte… Mă pricepeam să iau altitudine, să privesc împrejurimile de sus. Obiectul, rămas jos, să se teamă de privirea mea.

— Se cere vreo diplomă la afacerea asta? am întrebat practic și direct.

— Pe dracu’! Totul e să elaborezi cu grijă și să nu cedezi șoaptelor, intereselor de breaslă. Precum văd, ai multiple cunoștinţe și diverse în privinţa artelor plastice, muzicii, chiar și în domeniul arid al arhitecturii. Atunci?

A urmat o discuţie fără mare importantă, la o cafea, la un coniac, la liniște și bună înţelegere, unul din acele fermecătoare răgazuri pe care și le îngăduie creatorii între două etape ale încordatei lor activităţi, favorizaţi și de faptul că Șoflete era plecat pe teren în provincie, iar servanta învoită la o înmormântare.

De dragul Pinei, am deschis ochii mari să văd mai bine casa în care îmi găsisem un rost, palatul încărcat de atâtea evenimente, plină acum, când arăta atât de falnică

precum fusese în anii ei de glorie burghezo-moșierească, de atâtea speranţe. Într-adevăr, Pina și ursuzul de bărbatu-său avuseseră dreptate să lupte și s-o stăpânească. Era o culme a arhitecturii dintre cele două războaie, plutind triumfală, ca un Titanic al vremurilor moderne, în apele unui viitor care sosise! Construită generos, cu două nivele şi-o mansardă, așezată pe temelii solide, cu o faţadă luminoasă, în care erau tăiate ferestre mari, înalte, cu multe firide laterale foarte decorative, învelită cu tablă solzoasă, ca la Mogoșoaia, prin care străbăteau, ici-colo, lucarne (la una din ele întinsese lonescu rufe intime și ciorapi la uscat), casa era literalmente un monument de neuitat, cu atât mai măreţ și mai impresionant, cu cât era încadrat de coroanele ample ale copacilor grădinii loanid, din spate, alcătuind pe întinsul cerului un fond verde închis, ca în marile opere de la Operă, ca decorul fastuos de la Tănase. Am luat notiţe amănunţite de ceea ce vedeam, am cercetat câteva articole din ziare unde se vorbea despre noile orientări edilitare și am alcătuit o descriere aproximativ în termenii de mai sus. I-am dus-o încântat Pinei într-o zi, de îndată ce Șoflete a plecat la slujbă, dovadă a măiestriei mele critice:

— E o probă concludentă, excelent scrisă, a aparatului tău critic! a izbucnit Pina și m-a sărutat pătimaș. O voi arăta la studio și angajarea ta nu va întârzia. Când scrii atât de bine, de... cursiv, nu e nicio îndoială că... Șoflete va fi și el încântat... El ţine atât de mult la casa asta, e visul lui realizat, așa cum filmul va fi curând visul meu...

Și-a amintit că promisese să-mi prezinte în căperile istorice, și-a lovit fruntea cu palma, era, într-adevăr, paradoxal, spunea ea, că de-o veșnicie, de când ne cunoșteam și colaboram, a tot neglijat să mă ducă în sufragerie, în dormitorul de oaspeţi, în încăperile celelalte, multe de nici nu le mai știa numărul și destinaţia...

— Mi-a luat Dumnezeu minţile! lartă-mă! a zis ea. Dacă le vedeai la timp, serial o lucrare mai deplină, înfăţișând toate aspectele...

— Nu-i timpul trecut. Voi scrie chiar azi și despre interioarele casei, voi intitula părţile: exteriorul, interiorul, dependinţele (căci îmi făgăduise să cuprindem în excursia noastră și subsolurile, camerele slugilor, centrala caloriferului, pivniţele); abia la încheierea întregii lucrări o vom înainta…

M-a luat de mână, mi-a cerut s-o urmez, apoi am purces la drum.

Primul drum de documentare din viaţa mea de critic.

Am fost atât de impresionat de toate cele văzute, că în zilele următoare am fost ca și bolnav, zăcând la pat, cu febră, îndestulat cu atenţii repetate, medicamente, dulciuri și tot ce aveam nevoie în asemenea momente de copleșire și dragoste, fie trimise prin Sofica, fie aduse chiar de ea personal, prilej cu care a rămas uimită de modestia existenţei și odăii mele și a exclamat indignată, că ea spera să mă afle într-un spaţiu mai șic, pe măsura meritelor mele, dar însă va face tot ce-i stă în putinţă să-i înfrângă lui Șoflete prosteasca rezistenţă. Am trăit clipe de fericire și răsfăţ ca pe vremea când mama trăia încă și nu-mi refuza niciun capriciu… Șoflete era, desigur, gelos.

— Locuiești mizer, ca Traviata… îţi voi schimba destinul locativ, îţi jur! a spus ea, revenind când tocmai îmi începeam convalescenţa și încheiam partea interioară a studiului meu critic despre imobilul din Dumbrava Roșie… Apoi, drăgălașă și disponibilă, ca întotdeauna: Mă uitai pe scrisul tău… îl compui direct? Nu-ţi faci mai înainte un plan, nu utilizezi material?

— Direct, nu mă complic. La ce mi-ar servi?

— Pe mine m-a învăţat Șoflete să nu pornesc la drum fără conspecte. Așa mi-am scris romanul, așa voi scoate și scenariul. Oricum, te admir…

— Mai vorbește-mi, Pineta, despre casa asta, am rugat-o eu.

Eram ca un copil care cere să i se repete povestea frumoasă pe cuvintele căreia a adormit.

Pina s-a așezat pe marginea patului, mi-a mângâiat cu mâna ei moale și parfumată fruntea, apoi, cu o voce

care l-ar fi sculat din morţi și pe Lazăr, începu:

— Bărbată-meu… (era o modificare importantă, prima în felul ei de-a vorbi despre el, căci nu-i mai pronunţa numele acela ce-mi bubuia și-mi tăbăcea urechile, din care desprindeam întotdeauna admiraţia și poate dragostea remanentă faţă de un bărbat, oricine ar fi fost el), bărbată-meu nu e un suflet rafinat, ba dimpotrivă, într-o zi a ridicat mâna să mă lovească ca un birjar, ca un bătăuș de pe la cinematografe, eu i-am ieșit din raza de acţiune, atunci… S-au spart atunci câteva lucruri valoroase… În fine, el a înţeles că nu se poate compara cu mine… Mi-a dat mână liberă și, mai mult, mijloacele necesare… Galanton și dezinteresat, nu ca primul meu bărbat, care… într-o zi după ce-mi băuse, nemaiavând nimic în casă, chiar și parfumul din sticle…

— Șoflete? am îngăimat eu dintre viaţă și moarte.

— Nu, acum vorbesc de primul… Era un beţiv notoriu, intratabil. După ce, așadar mi-a devalizat stocul de parfumuri, s-a dus la birt și i-a dat gestionarului pantofii mei de mireasă, amândoi pe-o cinzeacă… Nu era vina lui, săracul…

— Șoflete nu bea? am adus-o eu înapoi, din amintirea care o chema încă.

— Nu bea, adică nu se pierde… La masă, așa, câteva pahare de vin, cât recomandă doctorul… Asta a și fost calitatea lui care m-a izbit, când l-am cunoscut…

Pina ceru îngăduinţă să fumeze, ea nu poate povesti pe stomacul gol. O invitai să ia din pachetul meu. Continuă:

— Calitatea primordială a bărbatului meu e că-și știe lungul nasului. Decât să se bage unde terenul nu-i e cunoscut și se poate afunda numai până la gleznă, tace și așteaptă părerea celui mai competent. D-asta n-a cunoscut înfrângere, ci numai o perpetuă recunoștinţă și promovare… Și, mai presus de toate, e ambiţios să-și atingă ţelul. Poate că asta îi e calitatea de căpătâi… Mi-a furnizat tot ce aveam nevoie… Aveam nevoie de pluș? Mi-a procurat imediat pluș. Trebuia să decorez veranda cu grilaj

estetic de fier forjat? îmi aducea fierul cel mai fin și sudorul nu se dezlipea de lingă mine... Mi-a dat mină liberă, cum îţi spuneam, ca un bancher, încurajând arta, dar întorcând capul, cu discreţie, de la ce făceam. Dacă e să-i recunosc un merit mai mult decât altul, aș spune că...

— Calitatea lui de... mă-nţelegi, Pina, nu-l jena? Nu s-a temut de bârfa lumii, de interpretări?...

— S-a temut uneori, noaptea, când gândurile omului se mai învălmășesc... Dar, în general, a mers direct la ţintă... E omul care știe să-și atingă scopul...

— Casa, oricum, e opera ta... Tu i-ai dat patina inimitabilă! am gândit eu, cu o voce suficient de articulată, ca să mă mai scutească cu Șoflete ăla.

— Neîndoios, e opera mea de maturitate. După ce Șoflete a văzut ce destinaţie formidabilă au luat materialele procurate de el, m-a privit altfel: îl depășisem.

— Într-adevăr, casa aici de faţă e-o minune! am readus-o eu acasă. Mă întreb, cum ţi-ai cultivat tu gustul ales, și cum ţi-ai însușit științele ambientale, pe care le-ai constrâns să lucreze exclusiv în slujba fanteziei? Te-a sfătuit cineva? Ai avut documentaţie?

— În primul rând, dragul meu, am un inegalabil simţ estetic înnăscut. Apoi am știut să văd, să înregistrez... Am o memorie excepţională. Am notat tot ce am văzut mai interesant... Am...

— A avea... avere! am observat eu înţelept.

— Dar nimeni nu poate spune că și eu, și Șoflete nu ne-am zbătut...

Nu știam care îmi este mai dragă, casa sau Pinuţa. Vorbindu-mi despre ea și lupta ei pentru o viaţă mai bună, mă gândeam necontenit la casă, o vedeam străluminată, generoasă și splendidă precum era, dar când îmi vorbea de casă, mai ales acum, când îi cunoșteam interiorul și-i admiram bunurile perene, gândul îmi fugea la Pina, care era, în carne și oase, cu ochii ei mari și frumoși, lângă mine, în braţele mele. Căci, îndrăgostit ca niciodată, o trăsesem în braţele mele și-i mângâiam părul, strălucirile pleoapelor, plușul fin al obrazului, generoasă și splendidă

precum era… îmi amintesc ca acu: ne-am iubit atunci, în acele clipe de convalescenţă, cu puţină febră, cu multă pasiune, presimţind parcă dezastrul ce avea să urmeze, despărţirea și celelalte, în odaia modestă căreia abia acum îi gustam poezia și sublimul, de-o substanţă cu totul inefabilă…

Evenimentele au evoluat rapid, ca-ntr-un film mut, absurd, năucindu-mă, distrugându-mă, transformându-mă, în intervalul unei evoluţii relativ de neînţeles, din om neom. Pina a făcut filmul, cu ajutorul fiică-sii, care l-a scris în două săptămâni de concediu medical, dar mai ales al lui Șoflete, individul dovedindu-se și de această dată întreprinzător, pragmatic, operativ. El a dat banii, el a mașinat oamenii, rar un bărbat cu atâtea calităţi, toate primordiale. Cununat cu succes de public și chiar cu un trofeu, la un concurs regional, filmul a primit în schimb o menţiune de răceală, indiferenţă și chiar răutate din partea criticii de specialitate. Pina ţinea ca lucrurile să fie invers. A tăbărât pe mine cu o monstruoasă coaliţie de cineaști, învinuindu-mă că n-am întreprins nimic. M-am apărat, am dovedit că timpul a lucrat împotrivă, nu intrasem temeinic în reţeaua de lansare, ca urmare cuvântul meu n-a avut răgazul necesar să-și facă ecou.

Intâi și-ntâi, a blocat legăturile firești între nivelele inferioare și mansardă, după aceea mi-a trimis pe cap un instalator cu misiunea să-mi repare (să-mi distrugă) instalaţiile, a sfârșit prin a-mi urca în cap tot raionul, cu ordin de evacuare și plata nu știu căror despăgubiri. N-am putut rezista asaltului, despăgubiri să plătesc de unde? M-am mutat. Odată cu mine, năpasta a căzut și pe capul colocatarului lonescu, căruia nu i-au servit cu nimic vechile lui state de salarii: a fost evacuat cu forţa și mobilierul lui a stat trei zile în ploaie în fermecătoarea, inundata grădină loanid.

Mai apoi a trecut la ofensivă împotriva mandatarului, a lui Șoflete. S-au bătut ca la ușa cortului, s-au împăcat ca la tribunal, s-au compromis printr-un fals tratat de nebeligeranţă, până a dispărut în provincie, nimeni nu știe

unde, cu regizorul filmului ei, înfrânt în creaţie ca și ea, ca și éa sacrificat pe altarul creaţiei cu o mie de guri.

Dar lovitura cea mai grea a venit de la unul dintre cei mai buni prieteni, de la Remus. A crezut că-mi face un mare bine, mi-a făcut cel mai cumplit rău.

După ce i-am povestit cum lucrasem, subliniind, ca să-i fie evident acestui om de o rară exigenţă că lucrasem cinstit, a zâmbit și mi-a spus:

— N-ai fi intrat în această horă ce te distruse dacă nu te-ar fi amăgit blestemata aceea de casă – splendoarea ei prezentă (aici fu ironic și răutăcios), bogăţia aceea de obiecte, depozitate claie peste grămadă în toate spaţiile, până-n cel mai ascuns ungher… Ţi-au luat ochii și, cu vremea, mintea…

— Să nu vorbești astfel! îţi interzic! Palatul acela…

— Palatul acela!… Mai slăbește-mă cu vorbele mari! O casă boierească cum sunt atâtea în București, frumoasă, desigur, în tinereţea ei, măcinată însă de ani și de șirurile de locatari, care, ca și tine la început, nici n-au văzut-o bine, mulţumindu-se să-i afume pereţii, să-i tocească podelele… Un meșter priceput ar fi reparat-o poate cu discreţie…

— Vezi că nu cunoști? Șoflete a reparat-o, arăta ca nouă, am strigat văzându-mi idolul înecându-se.

— Știu, că doar eu am montat instalaţiile termice… Cunosc bine casa, îi cunosc și avuţiile adunate între pereţi, pentru că șeful mă trimite în fiecare toamnă să verific caloriferele… Un circ!

— Nu mi-ai spus-o niciodată! am strigat, depășindu-mă.

— Ca să nu mi te plângi ca ai prea multă căldură în odaie… Am avut grijă să nu știi cine ţi-a făcut binele. Vecinului tău, un bătrânel simpatic, nu i-am putut fi de niciun folos: elemenţii caloriferului său erau înfundaţi… Nenorocirea este că a renovat-o unul ca Șoflete, după gustul nevesti-sii.

— În privinţa gustului, nu te poţi plânge… îl avea chiar prisoselnic…

— Nici nu mă plâng. Gustul ei era împrumutat. Într-una din zile, când lucram pe spetite în camera cazanului, madam Șoflete a venit să mă trateze cu o ţuică de la maică-sa. M-a întrebat cum să-și mobileze casa. I-am spus că nu mă pricep, dar că am terminat de citit tocmai atunci o carte care-i poate fi de folos. I-am împrumutat-o. Era scrisă de unul Max Nordau și era tradusă pe la sfârșitul secolului trecut. Când a auzit că era descris acolo gustul acelui timp, de la faţa locului, a izbucnit fericită: „Este tocmai ceea ce-mi doream!” a spus ea. „Deschideţi la pagina 25, și veţi găsi planul detaliat, i-am mai spus. Nu rămâne decât să transcrieţi pagina, după care v-o lumina Dumnezeu cum să procedaţi”. Nu i-am spus – înţelegi că ar fi fost prea de tot! – că autorul ironiza acel gust „fin de siècle”. Și nici ea n-a descoperit, pentru că-i indicasem pasajul…

— Dă-mi cartea! l-am somat.

— N-o mai am, de vreme ce i-am împrumutat-o doamnei Șoflete. Pretindea că i-a fost furată, după ce a transcris paginile care o interesau. M-am ales cu o copie a acelor pagini.

— Dă-mi-le pe acelea!

Remus a căutat-o prin terfeloagele lui, a găsit-o, mi-a înmânat-o. Mi-am aruncat ochii pe text și-am izbucnit în plâns:

— Este bătută la mașină chiar de mâna ei! am îngăimat, amintindu-mi acea mână moale, parfumată, atât de dăruită mângâierilor.

Remus a ridicat din umeri și m-a împins spre ușă:

— Nu știu, s-ar putea… O să-ţi treacă, mai cu seamă când vei întâlni enormele ei greșeli de ortografie…

Am studiat îndeaproape descrierea, am întors și pe-o parte și pe alta foile. În linii mari, corespundea. Formidabil cum corespundea! în câteva locuri erau lacune: ori nu apucase să traducă în fapt întregul plan, ori gustul ei respinsese propunerea. În schimb, câteva alte aspecte și idei întruchipate în casă nu apăreau, ceea ce însem nează că erau creaţia ei exclusivă. Mi-am amintit procedeul de-a

face conspecte. Am luat un caiet, am notat comparativ ce văzusem și ce nu, pe text, pentru ca istoria să poată restabili adevărul… Dacă Pina a fost în cele din urmă trădătoare, lăsându-mă pe drumuri, nu-mi îngăduie conștiința s-o nedreptățesc în fața posterității… Am intitulat caietul *Inventar* și, după ce l-am încheiat, l-am și predat la editură… Faptele să devină publice, să nu rămână prin terfeloagele unuia ca Remus…

„Locuințele lor sunt totodată și decoruri de teatru, și odăi de depozit, și prăvălii, și muzee. Cabinetul de lucru al stăpânului este o sală gotică, împodobită cu tunici, scuturi și tot felul de arme, așezate pe perete; ori un soi de bazar oriental cu covoare turcești, cufere de beduini, narghilele circaziene și cutii de lac indiene. În mijlocul diferitelor mărunțișuri și figurine, măștile japoneze se strâmbă și se schimonosesc în tot felul. Pereții dintre ferestre sunt acoperiți cu fel de fel de trofee, săbii, pumnale, pistoale vechi… Lumina zilei se strecoară prin ferestrele medievale, care reprezintă sfinți istoviți cuprinși de-o adorație extatică.

Pereții salonului sunt îmbrăcați în covoare decolorate de soare și mâncate de molii, ori sunt cașerați cu hârtie Morris, pe care păsări exotice se zbenguiesc grațios în rămurișul încurcat și flori mari și voluptoase cochetează cu fluturi vanitoși, între fotolii și jilțuri moi – deliciul contemporanilor noștri – vedem scaune în stilul Renașterii, al căror fund de lemn în formă de scoică sau de inimă se potrivește cel mult pentru șezutul vârtos al voinicilor eroi ai evului mediu. O litieră aurită și pictată ne surprinde între dulapurile de Boule și o măsuță chinezească de formă stranie stă alături cu un birou de damă de-un rococo dubios, cu încrustații. Pe toate mesele și prin toate vitrinele sunt expuse antichități mici și mari, lipsite de orice autenticitate, sau obiecte de artă neînsemnate: alături de o figurină de Tanagra vedem o cutie de piatră albăstruie (nephrit), o placă de Limoges alături de o pasăre cu gât lung, din aramă persană, și lingă o carte de rugăciune cu scoarțele de fildeș ni se arată o bomboniera.

Pe trepiede îmbrăcate în catifea, tablouri frumos înrămate caută să atragă privirea în mod indiscret prin ceva ciudat: un păianjen ţesându-și pinza, un buchet de spini de metal etc… Într-un colţ al salonului se află un templu ridicat unui Buddha ghemuit sau stând în picioare.

Budoarul stăpânei e jumătate harem și jumătate biserică. Măsuţa de toaletă este aranjată și decorată ca un fel de altar: un breviar ne asigură de evlavia stăpânei și un divan larg cu pernele în neorânduială ne arată mai bine severitatea acestei evlavii.

Pereţii sufrageriei sunt, de sus până jos, un adevărat magazin de porţelanuri; *vase* de argint preţioase sunt înșirate într-un bufet vechi și rustic, iar pe masă înfloresc orhidee aristocratice, pe când tacâmuri orgolioase de argint strălucesc între farfuriile și cănile de faianţă ţărănească. Lumina, pe care candelabrele înalte o răspândesc seara în aceste odăi este atenuată și colorată de abajururi roșietice, galbene, vetzi, de formă excentrică, mărginite adesea cu dantelă neagră…”

INVENTAR (rezumat al caietului cu același titlu): *Decoruri de teatru…* Da, dar numai în sufragerie, unde un tablou imens, ocupând un perete, înfăţișa un splendid apus de soare pe marea liniștită. Pe litoralul acestei mări l-am cunoscut pe Șoflete. El venea din larg, eu l-am prins prietenește de mână, i-am urat bine aţi venit, a stat câteva minute, până ce soarele a apus și în încăpere a trebuit să fie aprinsă lumina, apoi s-a retras, ud și istovit cum era… *Depozit…* S-ar putea zice, dacă punem la socoteală că într-un salon se aflau un pian cu coadă, o pianină, câteva instrumente cu coarde și o orgă electronică japoneză (cadou). Prea multă muzică într-o casă unde se bate la mașină și se sparg vase!… *Prăvălii…* Exclus. Nici cea mai mică urmă de negoţ, operaţiunile Pinei (și ale bărbată-su) se limitau la negocieri… Da, cabinetul de lucru al stăpânului era amenajat în cel mai pur *stil gotic,* cu unele detalii din ghips patinat, de un mare efect. *Împodobită cu scuturi şi tot felul de arme…* Categoric nu: regimul gurilor de foc n-ar fi permis așa ceva și Pina s-a orientat

extraordinar, utilizând doar ideea: pe un perete erau numai arme primitive și cel mult trace (suliţe, baroase, săbii, catapulte), pictate cu mare artă și cunoștinţă a arsenalelor, toate expuse în mâna unor indieni gata de luptă. Un arcaș ochea atât de realist pe cel ce intra în studio, că acela, surprins, trebuia să se ferească sau, ca mine, să se asigure de-un loc într-un unghi mort. Bazar *oriental...* întocmai, și de-o bogăţie și varietate a exponatelor (mai ales covoare) pe care un muritor de rând abia de le poate închipui… Pe cit am înţeles de la vecinul lonescu, colecţia s-a descompletat,

Pina încărcând o *Dacie* întreagă, cu portbagaj pe acoperiș, la plecarea ei – covoare și tapiserii… *Cutii de lac indiene...* Da și nu, căci cutiile erau de provenienţă necunoscută, bună parte dintre acelea ce intră succesiv unele într-altele – islamice de tip nou. *Tot felul de mărunţișuri și figurine...* în cantitate impresionantă! *Sfinţi istoviţi...* Exclus! Câteva portrete fotografice, montaje (cel de la nunta lor), un ulei al stăpînului, cu eșarfă pe piept și un șubler simbolic. *Covoare mâncate de molii...* Covoarele, toate noi, neutilizate (mai mari și mai groase decât în carte). *Păsări exotice...* numai adevărate, niciuna pictată, doar că împăiate. *Rămuriș încurcat...* Niciunul, în schimb unele treceri foarte înguste printre mobile, un spaţiu imens, dar înţesat cu obiecte printre care cu greu îţi găsești loc. *Jilţuri și scaune moi, în stilul Renașterii...* Nu numai scaune, ci garnituri întregi, cel puţin două sufragerii…

Restul, fără obiecţii, deci aidoma, inclusiv Buddha…

Corespondenţa mea cu domnul Arouet, zis Voltaire

Astăzi, 20 ianuarie a.c. (să verific, când voi trece pe curat, dacă ziua n-a fost cumva 19), am primit din mina numitului Grigore X (să înlocuiesc negrești X-ul, numele lui de familie îl știe sigur Iordănescu), factorul poștal titular al cartierului Adunaţi, comuna Pietroșiţa (până mâine, când va trebui să trimit această notă, să aflu dacă Adunaţi e într-adevăr *cartier* sau numai o ironie a facţiunii écologiste a consiliului comunal ce intenţionează să arondeze cele

zece case ale uliţei – ale lui Gaie, Sică, Ilie, Galina, Grecu, Ștefan, Paul, Ștefănescu, Grigorescu și Cocoș – la satul Valea Titei, de peste deal), una scrisoare plic cu dungi *par avion,* de la expeditorul François-Marie Arouet, poreclit Voltaire, din Lausanne, cartierul (presupus) tot Adunaţi, cantonul de Vaud, Confederaţia Helvetică (Elveţia), în greutate de 7 grame, conţinând idei și aspecte generale, ce mai faci, ce mai nou pe la voi, informaţiuni amănunţite privitoare la capriciile vremii, altele – superficiale – referitoare la culorile pe care le împrumută în acest anotimp suprafaţa lacului Geneva, luminată (nu se precizează cum) de un soare în declin (nu se dezvăluie cauzele profunde), precum și o serie de mărunţișuri, printre care și mizeriile pe care i le face unul, Jean-Jacques, chestiuni suburbane…

Menţionez că este prima scrisoare pe care o primesc de la sus-numitul, cunoștinţă foarte veche și aproape uitată; că nu întreţin corespondenţă cu persoane care… Mai menţionez că plicul a fost francat sub tarif, ceea ce mă îndreptăţește să cred că expeditorul este un zgârcit sau, cum se poate presupune, un distrat, neatent la modificările zilnice ale… (să mă refer aici, găsindu-le un nume, la acele mici etichete cifrate de pe pungile… de pe lucrușoarele… de pe minunăţiile alea… Să închei cu al dumneavoastră devotat). La drept vorbind, nici n-ai ce să discuţi cu persoane de calibrul său – altă generaţie, alte concepţii, alte relaţii… Eu sunt un om necăjit, cu mulţi copii… (Nu uita semnătura!)

Nota asta infamă a rămas în ciornă, n-am mai trimis-o și nimeni nu mi-a cerut-o. Am găsit-o ieri, la exact cinci ani de la scrierea ei (o trimisesem, cred, în primăvara lui ’82), printre hârtiile mele și, citind-o, mi s-a făcut rușine. Suport greu adevărurile care mă privesc, bineînţeles cele despre lipsuri și neajunsuri, sentimentul apăsător am încercat să-l spulber cautând să-mi amintesc cine mă sfătuise… sau ce urmăream… sau mă urmăreau, sau chestia asta intra în obligaţiile mele de referent…? Memoria nu-mi e prea bună și cinci ani însemnează ceva,

am lăsat-o așadar să lucreze prost și de astă dată. Cu trecerea timpului… Ce nu vindecă el?

Adevărul este că am corespondat mult, timp de aproape patruzeci de ani, cu bunul și devotatul meu prieten Arouet. Cantitatea scrisorilor mele, cărora le-am ţinut socoteala cu mai aprigă grijă decât am făcut-o cu ale sale, umplu, pe departe, cinci bune volume pe hârtie biblie. Ele au fost recuperate (acum, când le pregătesc să le ofer tiparului) prin gentileţea și osârdia domnului Claude Henri de Fuzée, abate de Voisenou, după moartea lui Voltaire, cum voi menţiona și în prefaţă…

Din moment ce m-am hotărât să le fac publice, orice motive de suspiciune din partea poștei și orice temere de altă interpretare din partea celorlalţi, fiind inactuale, nu cred că are vreun rost să întind pe mai multe pagini explicaţiile privitoare la conţinutul scrisorilor mele. Particularitatea lor cea mai preţioasă este sinceritatea. Dacă scrisorile lui Voltaire pot sta cu fruntea sus înaintea judecăţii posterităţii, ca exemple ale unei înalte conștiinţe, construită pe convingeri ferme – tipic franceză – de-a răscoli până la drojdie realitatea, spre a scoate din tone de steril lacrima nepreţuită a minereului nobil, făcând în același timp mărturie de ce însemnase o viaţă dăruită adevărului, dreptăţii, luptei neobosite împotriva intoleranţei, prejudecăţilor și erorilor secolului (atâtea idei mari, foarte mari, copleșesc și împing adesea în abstract – de acest neajuns și-a dat și el seama, după cum se va vedea), în schimb scrisorile mele au calitatea particulară a materialului gazetăresc, surprind realitatea fierbinte și încă nedecantată, înregistrează evenimentul în devenirea lui, uneori zbuciumată, de cele mai multe ori imprevizibilă, au prospeţimea faptului început ce își caută starea și statutul, farmecul vietăţii lipsite de conștiinţa de sine și evoluând aparent întâmplător, înfăţișează situaţii veridice, viu colorate, aspecte contradictorii care suie, în glorioasa mărșăluire și luptă a contrariilor, spre terasa unei sinteze, de unde, tot înainte…

Eleganţa și inteligenţa scrisorilor aceluia,

inegalabile, sunt, firește, sporadice în scrisorile mele (lucrul are explicaţii istorice, să ne gândim la consistenţa confortului pe care Voltaire, cu toate plângerile sale privindu-l, îl laudă pretutindeni în epistole), lipsa lor este însă copios compensată de abundenţa notelor, trimiterilor, aluziilor, anchetelor și lungilor paranteze pe care eu le procur, parcă aș spune cititorului, printre rânduri, deferent și cu cea mai mare încredere în puterea lui de discernământ: ia-le cu toptanul, cerne-le, formează-ţi singur o opinie, mă abţin să-ţi împovărez mintea cu concluzii și alte prefabricate!… în acest mod îngrămădită, e lesne de înţeles că materia scrisorilor mele se clădește în spaţiu, pentru ochi, oarecum barocă, demesurată, urcând, unde te aștepţi mai puţin, numeroase bastioane, turnuleţe, aripi dintr-odată fugind în perspectivă, cu ferestre pe laturile mai puţin luminate, cu pivniţe însorite, un labirint ce nu-și propune decât reînnoirea, în fiece moment, a spectacolului – atât de variat și atât de fascinant – al vieţii.

Marea tulburare pe care o va produce în lumea literar-artistică publicarea acestor scrisori va veni, însă, din altă parte: de la faptul că scrisorile acestea aparţin unui tânăr, un tânăr condamnat să rămână întotdeauna tânăr faţă de interlocutorul său. Să mă explic: atunci când am început corespondenţa noastră, Voltaire avea aproape patruzeci de ani, în timp ce eu nu împlinisem încă șaisprezece. O atât de considerabilă diferenţă ar fi trebuit să se păstreze de-a lungul întregului nostru dialog. Lu crurile nu s-au petrecut așa. Diferenţa de V în stă a crescut de la un an la altul, de la o scrisoare la alta și, de la un moment dat, ca să-mi evit complexele, dar și ca să nu transpară în scris unele accente ce l-ar fi înnourat pe Voltaire, am curmat cu hotărâre calculele ce mi-ar fi dat cifra exactă; de treaba asta, mi-am spus, să se ocupe acei istorici literari înarmaţi cu instrumente de măsură potrivite, și care, neavând fatalmente acces la înălţimile creaţiei, din umbrele cărora înţeleg doar anecdota, să le dau de lucru pentru o sută de ani. Corespondenţa fragedului Carlyle cu venerabilul Goethe noi am depășit-o

în această privinţă, dar ţin să precizez că, trăind bucuria acestei performanţe, nu am întreprins și n-am urmărit nimic ca să o cuceresc. Așa a fost să fie.

Prefaţa mea va dezvălui multe alte aspecte ale spectaculoasei legături spirituale cu Voltaire, nu e locul aici să le dezvolt. De un interes aparte mi se pare, totuși, să precizez de pe acum, în acest preambul urmat de extrase, că eu și corespondentul meu nu ne-am cunoscut niciodată personal. Informaţia este, de aceea m-am și grăbit să o dau, tulburătoare și, mi-aș permite, plină de învăţăminte. Într-o vreme, ne înţelesesem să ne întâlnim, nu mai știu în ce an, nici nu prezintă importanţă, la Bologna. Voltaire îmi scrisese că speră să n-aibă plictiseli cu Enciclopedia, iar în privinţa actelor necesare traversării Alpilor, pe la Domodossola, crede că îi va fi de folos un fin al lui, director la nu știu ce direcţie. Îi scrisesem și eu, fără întârziere (cu toate că, dacă întârziam uneori, ajungeam totuși la limp, eu servindu-mă de timpuriu de serviciile poștei feroviare, în timp ce el tri mitea cu poștalionul, prin curierul special în trecere spre Ecaterina sau aiurea). I-am comunicat acordul meu, l-am rugat să aleagă el luna și ziua întâlnirii în Italia, eu mă bucur de mai mult timp decât el; eventual, dacă pică în perioada aleasă ședinţa cenaclului literar, aranjez să-mi citească un prieten producţiile sau, pur și simplu, renunţ la lectură… Îmi precizase ziua: 1 august 1734; loc de întâlnire: Palazzo Comunale, în partea din stânga a scărilor monumentale, având în faţă catedrala cu tronul lui Andrea Pisano, iar în dreapta bulevardul pe care trece tramvaiul… îi repezisem o telegramă O.K. (care nu intră în culegerea de faţă), așteptam cu înfrigurare întâlnirea.

În preziua acelei multașteptate întâlniri, am luat avionul și-am plecat. Ajuns la Bologna, Voltaire nicăieri. Am întrebat la Universitate, la municipiu, la poliţie: nimeni nu știa nimic. Să-i fie rușine, am gândit, și-a bătut joc de dorinţa mea de a-l cunoaște și a-l îmbrăţișa. Îmi va veni cu scuze că reumatismul, că inima… Așa sunt bătrânii… Și, în realitate, el să fi dat peste vreo midinetă d-aia nostimă

care să-l fi istovit cu palavrele, cu chiţăielile, cu jocurile vârstei pline de speranţă… Dar dacă i s-a întâmplat o nenorocire? Un cleşte mi-a strâns inima. Buclucaș și fără pic de noroc cum e… L-am sunat la telefon. Zadarnic! Dacă am văzut și-am văzut că nici a doua zi nu apare (mă gândeam că o fi încurcat lucrurile, era posibil), cum n-avea rost să-mi pierd vremea, cu bani așa și-așa în buzunare și hotelul scump foc, speriat și de faptul că, în apropiere, la Rovigo, teroriștii spărseseră cu berbecele un zid al închisorii, ca să-și elibereze un șef districtual), m-am înapoiat acasă.

Eram mai curând jignit decât îngrijorat, trebuie s-o spun. Sângele îmi înflăcăra obrajii și urechile, inima îmi bătea anapoda, puternic, să-mi iasă din piept, nu-mi găseam locul în acceleratul care mă aducea în ţară. Înainte de Timișoara mi s-a făcut rău-rău, mi-am dat seama că nu mai pot continua călătoria… Am întrerupt acolo. Treptat, aerul familiar m-a readus în simţire, ba chiar mi-a procurat buna dispoziţie pierdută. Orice rău spre bine: voi merge să le fac o vizită Adrianei și lui Coriolan Babeţi, lui Șerban Foarţă și Radu Fodor, că tot le-am promis de mult că vin și n-am mai venit… Discuţiile cu ei, întotdeauna fermecătoare, mă vor limpezi poate și asupra interpretării pe care trebuia să o dau nefericitului meu eșec.

Din nefericire, Adriana lipsea din oraș, se dusese la Iași să-i întâlnească pe Hăulică și pe Paul Gherasim, acolo pentru o expoziţie, Șerban, aflat repede, a fost de părere să nu mă atac înainte de-a avea știri, și nu se putea să nu le am până la sfârșitul secolului, Fodor, mai practic, mă duse la poștă, unde întocmirăm pe loc o nouă telegramă, cu răspuns plătit, până la treizeci de cuvinte, căci era sigur că Voltaire, somat, va răspunde imediat. (Telegrama se va da publicităţii ulterior.)

Nu se-ntâmplase nicio nenorocire, puteam fi liniștiţi, apăruseră însă o mulţime de necazuri mici, care, prin adiţiune, împiedică și pe cel mai bărbat bărbat să-și respecte cuvântul și programele. La 27 ianuarie, în noul an 1735, Voltaire mi-a scris, în sfârșit, din Amsterdam.

Reproduc scrisoarea lui, mai mult decât lămuritoare:

Prieten vrednic de respect, trebuie să-ţi explic purtarea mea ¡ m-ai sfătuit să plec și am plecat ¡ m-ai sfătuit să nu care cumva să mă duc în Prusia și nu m-am dus; iată și restul pe care nu-l știi. Rousseau, aflând de trecerea mea prin Bruxelles (probabil că întâmpinase, în Alpi, dificultăţi, alesese o cale mai ocolită, dar mai liberă… Nota mea), *s-a grăbit să împrăștie și să scrie prin gazete că mă refugiez în Prusia, că la Paris am fost condamnat la închisoare pe viaţă etc. Intrucât această frumoasă defăimare nu i-a izbutit, se apucă să scrie că predic ateismul la Leyda și plăsmuiește o întreagă poveste.* (Aici nu era obiectiv, prietenia cu Patrick Bénary, care predică și el pe unde poate, l-a atras pe această cale, de altfel justă! – nota mea); *Toate basmele acestea le trimite la Paris, unde bunăvoinţa semenilor noștri nu le va lăsa, de bună seamă, să treacă neobservate. Mi s-a trimis de la Paris una din scrisorile pe care i le scrie, la îndemnul lui, un fost călugăr, și care este corespondentul la Amsterdam. Defăimările acestea atât de repetate, atât de înverșunate și atât de lipsite de noimă, aici nu-mi pot face niciun rău, însă la Paris îmi pot dăuna foarte mult; m-au rănit cândva, iar acum vor deschide cicatricile. Știu, din experienţă, cât de lesne triumfă răul într-un oraș frumos și mare ca Parisul, unde oamenii n-au altă treabă dealt să clevetească. Știu că vorbele bune spuse despre cineva nu trec pragul odăii în care au fost rostite și că defăimarea zboară repede și ajunge până la miniștri* etc.

Tăcerea lui, atâtea luni, mă îndemnase să-l dau dracului de boșorog, mai ales că, la acea dată, eram abia la început. Acum înjurăturile mele ricoșară spre Rousseau, bestia cu chip de om, agentul năimit al cercurilor bancare și supranationale, veneticul căutând râca peste tot unde își așeza catrafusele, alungat de pretutindeni pentru intrigile și machiaverlâcurile lui. Am alergat într-un suflet la Tudor Ţopa, să-i spun cine e omul și cu ce se ocupă, să-l conving să lase neterminată traducerea *Noii Eloise,* să-i dea o lecţie intrigantului care l-a împiedicat pe Arouet să mă

întâlnească în Italia. Întors acasă furios, furios și pentru că Tudor a încercat să mă convingă că romanul nu e chiar rău scris, că el crede că merge, că – oricum – e mai onorabil decât atâtea tâmpenii traduse (aici mi-a dat câteva exemple, convingătoare, n-am avut ce spune), presimţind pe deasupra că ocazia asta n-o s-o mai am multă vreme (cine putea ști atunci că niciodată?!…), m-am așezat la scris. Scrisoarea, datată 5 martie 1953, este expediată din București:

Înaltul meu prieten, am fost dezolat – dar ce spun? rănit de ratarea fericitului prilej de-a te întâlni, a te vedea, a te îmbrăţișa. Nu-ţi poţi închipui cât am suferit! Suferinţei i-a luat locul îngrijorarea, care, pe măsură ce minutele, orele și apoi zilele treceau, mă arunca în ceva asemănător cu furia și deznădejdea. Degeaba am încercat să uit intrând la cinema (Rocco și fraţii lui, nu *știu dacă a jucat la voi…), pierzându-mi timpul – a doua zi, când lucrurile erau clare – să revăd niște primitivi ai școlii bologneze, la muzeu. Până la primirea scrisorii tale din* 27 *ianuarie, am plutit/ zăcut între desperare, neputinţă și speranţă, ultima mereu mai subţire. Bine că ești sănătos.*

Așa, deci! Domnul ăla își face de cap. L-am înjurat, cum se-njură pe la noi, sănătos, temeinic, la glie, să nu-l poată scula nici cel de sus, de jos… Dar mă întreb: merită el atita fiere cită consumi? Umblă cu scrisorele pe la gazete… Îmi spui. Ei, mare scofală! Tu știi că eu am lucrat la secţia scrisori a unei gazete și cunosc bine trăsăturile tipilor ca el… Unul, Domnișoru, magaziner în gara Pașcani, trimitea zilnic cel puţin cinci scrisori redacţiei, una mai „interesantă” decât alta… Uite, spre a-ţi mai schimba gândurile și a-ţi îndulci fierea, îţi transcriu una:

„Ieri, 4 crt., la orele 16, 47, mă aflam în partea dreaptă a peronului, și mă uitam. Lume multă. Dintr-odată, prin ușa principală au apărut doi indivizi bine îmbrăcaţi, unul purtând o valiză tip Ciocanul, cu o cataramă *stricată, celălalt cu un pachet învelit în ziar, legat însă cu sfoară. Au lăsat bagajul pe dalele peronului, cel îmbrăcat cu căciulă și loden s-a dus să scoată bilete. Când a sosit acceleratul*

402, de București, au urcat la clasa I, al treilea vagon când numeri de la mașină. Drept care am încheiat prezentul proces-verbal. Cu salutări tovărășești etc.”

Departe de a-mi înţepa vezica biliară, scrisorile astea mi-au făcut întotdeauna plăcere. Ca să nu cheltuiască omul, corespondentului i se trimiteau de către redacţie plicuri timbrate cu grămada. Se făcuse o listă cu numele celor cărora să nu li se mai răspundă, înţelegi, nefiind folositori. Domnișoru figura pe acea listă. Parcă îl aud pe Leon: „Zăpăcitului de Domnișoru nu-i mai scrieţi niciun rând, scoateţi-l din activ, bate câmpii... Te exclud de la premieri, Erica, dacă mai pleacă un singur plic pe adresa lui 1” Dar eu nu puteam trăi fără literatura genială a lui Domnișoru din gara

Pașcani și-i trimiteam dese scrisori de mulţumiri („ultimele au lost extrem de interesante”... „Extraordinare faptele de viaţă pe care ni le semnalaţi” etc.), Intreţinlndu-i zelul și consumul.

la-le și dumneata pe cele semnate de Jean-Jacques ca simplă literatură. Citește-le, clnd îţi cade în mină vreo scârbă d-aia, sine ira et studio, ca un fin degustător de bazaconii ce eşti și zimbește – căci bănuiesc că știi să zlmbești. Al matale, etc.

Pe contrapagină, un P.S.: „La congresul general al corespondenţilor voluntari din anul acela, unul i-a laminat lui Domnișoru din gara Pașcani premiul I pentru că Înregistrase cele mai multe scrisori – peste o mie! Leon nu-l putuse Împiedica pe concurent să urce spre primul loc. În acea zi aș fi rls copios, dacă nu mi se fura acolo servieta, amintire de la răposatul meu tată!

Următoarea scrisoare a simpaticului Arouet nu mai amintește nimic despre supărările de care suferise, dar am reconstituit ceva din preocupările lui și, mai ales intenţiile, din mulţimea de termeni juridici utilizaţi. Nu mi-a fost greu să înţeleg că se consultă cu avocaţii lui, că se pregătește să-l cheme în judecată pe acel cârcotaș de Rousseau. Aș fi preferat să-mi scrie cum se văd munţii de la cabana lui, ce se mai aude cu promisiunea regelui Prusiei de a-i dărui o

arbaletă. Ca să-l pedepsesc, i-am trimis următoarele:

Preaiubitule, Încep cu observaţii generale și am de glnd să Închei cu fapte diverse, din acelea care ne hrănesc cel mai bine spiritual, căci spiritul, nu știu dacă

(i-ai dat seama, are dinţi de lapte și măsele de miel. Eu, în locul tău, nu m-aș plânge că se umple lumea cu numele meu, chiar dacă numele circulă întinat și batjocorit. Decât să nu vorbească nimeni despre mine, cum se și întâmplă, mai bine să fiu bălăcărit; zoaiele se scurg, statuia nu se împuţinează sub vălul lor și oamenii au în telul ăsta prilejul să afle că m-am numărat și eu printre contemporanii lor. Mă împroașcă, deci exist! îmi spun pipăindu-mi hainele ude și astfel îndoiala că n-aș fi fost vreodată în cele trei dimensiuni ale spaţiului scade. Într-o vreme, nimeni nu mă pomenea nici în acest mod. Suferam, bătrâne.

Aici este locul să spun că un intens schimb de bilete, ce a acoperit doi ani din relaţiile noastre, a pus la punct chestiunea când și cit timp sintern tineri, când și cum ajungem să ne considerăm bătrâni. Am mers până acolo incit, despicând firul de păr în patru – ba chiar în cinci –, am conchis că sunt mai vârstnic decât el, pentru că am trăit calitativ și competitiv mai mult. Într-adevăr, de timpuriu mi-am exersat organismul să se mulţumească cu foarte puţin somn, maximum trei ore pe noapte, ţinând ochii de trei ori mai deschiși decât el și mai aţintiţi. Un asemenea imens consum, o trăire atât de intensă m-au istovit înainte de vreme, astfel că arătam, la ora duelului de bilete, mult mai povârnit decât arăta el în bronzul lui Houdon, pe care meșterul tocmai îl turnase și mi-l trimisese… Am recurs imediat la apelativul *bătrâne,* pe care înainte mă sfiisem să-l folosesc, de teamă să nu-l jignesc. Acum eram de-un leat, el a înţeles procesul și cred că i-a și convenit.

Relativ la îmbătrânirea mea precoce, relativă – pe cit se vede –, ea a fost consecinţa, cum spuneam, a reducerii drastice a timpului de dormit. La început am urât somnul pentru aerul stupid pe care ni-l împrumută, pentru situaţia

penibilă în care ne aruncă. Stai cu câţiva prieteni de vorbă, discuţia e vie și pasionantă, încăperea e traversată de cozi aprinse de comete, de fulgere, ici-colo explozii colorate înfloresc ca în jocurile chinezești, un astru răsare lângă tâmpla unuia, și imediat o stea albastră îi împodobește celuilalt umărul. Sufletul ţi se umple de bucurie, sângele fierbe de parcă s-ar fi anunţat bătălia de la Austerlitz și tu ești un căpitan de pifani care visează să devină, prin fapte nemaipomenite, mareșal, simţi cum energii de titan se deșteaptă în mușchii tăi și îţi iluminează gândirea, convivii sunt la fel, împreună aţi devenit o forţă colosală, de care trebuie să se cutremure pământul și să cadă în cioburi cerul. Și deodată… Deodată, venind de demult, de sub fotolii și rafturi, din unghere mucezite și sertare îndelung stătute, un fuior de gaz toxic își scoate botul de viperă, își revarsă pe covor otrava, se umflă ca un aluat la căldură și, ajungând la bărbie, îţi îneacă pe rând partenerii de cutezanţă și aventură… Nu spun ce se-ntâmplă, lucrurile sunt în linii mari cunoscute: pe unul îl lovește un fel de ciumă, îi cad pleoapele pe jumătate, rămâne cu privirea fixă pe piticul bibelou ce îţi împodobește raftul; altul, schimonosit de-o spontană durere de șale, se-ntinde pe canapea și cade precum cade un corp căruia i s-a luat sufletul; un al treilea rămâne alături de tine, dar cavalcadele, înfruntările, lupta nu-l mai interesează, cască de i se rup fălcile și cine a

„X. vid știe cam. deschiderea excesivă a. oe văd limba încărcată, omușorul Dleg și măselele ruinate; în afară de acest spectacol, se-ntâmplă să se producă, datorită compresiei câinoase a pungilor salivare, o ploaie deasă în toată încăperea… Și-apoi priveliștea celor ce, nemaisperând să prindă autobuzul de noapte, au rămas să se cuibărească pe unde pot, până în zori! Moartea e mai îngăduitoare! Ca un buștean răsturnat, bravul care mai înainte electriza o sală plină de studenţi, sau fulgera cu spiritul, de la bară, întregul Palat de Justiţie, scoate pe nas sunete de buhai, saliva i se scurge din colţul strâmb al gurii pe albul cămășii, pulpa piciorului drept, desfăcută nu

știu cum în raport cu pântecul umflat, amintește acele halci de carne spânzurate în cuie de măcelărie de către cruzii pictori flamanzi. Stând cocârjat, ca în singurătatea unde se rezolvă crampele, cel care-i învârtea pe degetul lui mic pe Hume și Locke geme des, își freacă în neștire coapsa, își alternează respiraţia pe nas obturând ba una, ba alta din nări, cu degetul întins, indexul. Când a căzut și al treilea pe-o rână, trăgându-și deasupra învelitoarea canapelei și devenind dintr-odată ceva înrudit deopotrivă cu o balerină accidentată și un popă răspopit alungat de săteni (am văzut o astfel de scenă, n-o recomand ca spectacol!), simţi că vipera te-a mușcat și pe tine, și-atunci te duci să te ascunzi și tu pe undeva, prin vreun sertar sau într-un vas. Penibile scene, înjositoare, goale de ultimul rest de demnitate! Și vinovat e numai somnul, o invenţie monstruoasă, care în realitate nu iese din unghere și nu crește ca un aluat pe podea, ci se naște și se împlinește în interiorul fiinţei tale. Te credeai curat ca o sticlă de lampă, funcţionai ca un ceasornic, vorbeai fermecător ca un crainic al televiziunii, și iată-te cât de cârpit, și de noroios, și de incoerent ai devenit de îndată ce te-ntoarse somnul ca pe-o mănușă, pe dos! Am avut nenorocul să văd multe asemenea scene, copil fiind: m-au dezgustat văzându-le, încercările adormiţilor urmăreau să le ascundă cu vreun pled, cu vreun palton, cu vreo pardea smulsă din galerie. Idolii acelei prime vârste, unchii mei cu mustăţile și obrajii pârliţi în primul război mondial, ei îmi ofereau asemenea exemple!… ¡

„Să te culci după-masă! repeta mama trei sute de zile din câte are anul. Somnul e singurul hoţ care te fură în propriul tău folos”… adăuga în două sute de cazuri din cele amintite. „Nu mai pierde nopţile printre hârţoage, dormi și tu, ca oamenii!” îmi spunea, mai târziu, nevasta care mă descoperise huhurez. Eu mă mâniam, pentru că știam că mi se-ntinde o cursă, răspundeam cum răspunde omul la mânie. „Noaptea e un bun sfătuitor, spunea ea atunci, descoperind miezul înţelepciunii de pe nuca încă verde a situaţiei; în schimb mânia (spunea ea) e un prost sfătuitor.

Ca urmare, nu te mânia în timpul nopţii…” Mă înverșunam să rămân înalt și întreg, ca un portret întreg și înalt, în timp ce toţi se duceau la culcare, la osândă, la batjocură – nevastă și copil, vecini și vecini ai vecinilor, orașul întreg, naţiunea mereu veghetoare, Europa cea iubitoare a luminilor și a raţiunii neadormite… Despre planeta Pământ sau alte planete, mă reţin să mă pronunţ, se pare că pe plan cosmic se petrece ceva, o rezistenţă la somn emisferică și alternativă…

S-ar putea întreba un oarecine, pe bună dreptate: dacă tu dormișI puţin, iar Voltaire ca toţi oamenii, cum se explică diferenţa dintre voi în ce privește lucrările și, hai s-o numim, gloria? Răspunsul nu e ușor de dat, dar nici atât de dificil încât să nu încerc a-l formula: scrisul nu este altceva decât un somn – un somn paradoxal (utilizez termenul în alt sens decât doctorul Liviu Popoviciu, se va vedea de ce). Uitaţi-vă atent la un scriitor, nu se poate să n-aveţi unul în blocul în care locuiţi, în apartamentul împărţit, în odaie sau, claustrofil, în debara…; urmăriţi-l cum își împlinește opera, cărămidă cu cărămidă, întotdeauna în somn prelungit: înţepenit între braţele unui scaun și muchia mesei, popândău, nu mișcă ore întregi, cu pleoapele pe jumătate lăsate sub ochelarii care îl marchează, respirând – asemenea muribunzilor – înjumătăţit, cu capul aplecat pe umărul stâng, cu picioarele încrucișate, cu plămânii și ficatul scofâlciţi (amintiţi-vă imaginea prietenilor povârniţi pe canapea), vii încă numai pentru că își mai mișcă, spasmodic, mâna dreaptă, cum eroii dostoievskieni, dându-și duhul, strângeau așternutul patului sau marginea pijamalei, pe vremea când paturile mai aveau așternut și nu venise moda maioului de bumbac și a chiloţilor milanezi… înlocuitori ai pijamalei… Scriu așa oriunde, unul zice că-și găsise adăpost într-un sicriu…

Pretind că se află pe cai, pe-un coș de batoză, pe burlanele unei clădiri, în adâncul minei, pe-un teren de fotbal, pe Everest, într-o roată de călușei, sub un coviltir, într-un pom, la Maraton, la o întâlnire a puternicilor zilei.

Aiurea: ei dorm. Și dorm pe rupte, cu sforăituri, cu vise având teme ușurele (pe dracu' să se implice în vreuna din operaţiunile, socotite periculoase, evocate și pretinse!), călătoresc ca petalele subţiri zburătoare prin grădini înmiresmate, zburdă ca mieii pe câmpii, culeg floricele (tot de pe-acolo), cu fetiţe peltice și vag îngălate, petrec la mese, secţia măsuţe, cu oameni de seamă, care le azvârlă din când în când câte o smochină, câte-o jumătate de savarină, după care îi trimit să bată cercul, popicele, bulevardele de turtă dulce, cu case și copaci de carton… Ce viaţă minunată!

Când se trezesc, înviorați de-o cafea cu coniac, nu fac decât să-și adune smângăliturile (este expresia unui somnoros dintr-ăștia), își dezmorţesc picerele (tot somnorosul!), și-aleargă la tipografie să-și imprime, într-o zi, cel mult două, transpiraţia de cerneală de pe așternutul încăpător al hârtiei… Mulţumiţi, își freacă palmele, își trosnesc degetele (poetul somnoros e inepuizabil!) și se adâncesc neîntârziat într-un nou somn.

Nu pretind că prietenul meu Arouet a procedat chiar așa, în primul rând fiindcă el nu e scriitor sută la sută, încercând o mie de ramuri, printre care și tehnico-științifice (mi-a mărturisit cum fraţii l-au tot îmbrâncit dintr-o secţie într-alta a academiei lor, până ce a ajuns în secţia copii gânditori) ¡ în al doilea rând, pentru că Jean-Jacques, diabolicul, i-a contestat tot timpul profesiunea asta, în al treilea – din cauza unei precoce stări cronice de sughiţ, urmare a acumulării de venin anticlerical în ficat. Dar de dormit, să fim cinstiţi, a dormit și el destul: mai ieri îmi comunica, fericit, că a scris cel de-al 78-lea volum al său, trecând la următorul, al 81-lea.

Cum să adun și eu măcar câteva plachete, dacă nu cad decât experimental în jalnica stare a somnului? îmi petrec zilele și nopţile într-o dementă activitate, ce solicită o luciditate completă, o încordare nervoasă extraordinară, o mobilitate în toate direcţiile, coordonată cu mersul pe cer al stelelor, Lunii și Soarelui, cu pirueta anotimpurilor etc. Îndeletnicirea mea de bază este veghea autoobservată;

profesiunea: melancolic (încă) stagiar…

Dar să revin la Arouet, al cărui somn continuu să-l respect. I-am răspuns, așadar, cu câteva mângâieri: e bălăcărit? Să se simtă bucuros că cineva îl ia în seamă, știut fiind că, pe măsură ce cresc meritele, se-mpuţinează martorii, sporesc detractorii… E o chestie logică:

… Cuvântul ăsta îmi sună, iubite Arouet, asemenea cuvântului românesc gagică, imposibil de tradus în limba ta, atât de variată în nuanţe și sugestii… Dar nu te îndoi că, de-ar avea penuricul tău codau televiziune, o chestie ca o pârghie cu ecran, care ia de colea un vorbitor și-l proiectează dincolo, preste deal, la Nana-n vale (tehnica iiind partea mea slabă, nu-ţi pot explica cum vine treaba asta…), nu te îndoi, zic, că n-ai avea în veci acces în tubul lui îngust, nici prilejul de-a te lăţi pe ecranul lui de 40 – 67 cm diagonală, n-ai fi invitat niciodată nici măcar la Katzentischul meselor rotunde de-acolo. Dacă nu ești Volta, rămâi, măi irate, Voltaire.

Așa că, bucură-te de posibilităţile largi de popularizare ale bărbatului care-l născu pe Emil. Salve.

Importantă mi se pare și epistola expediată de mine în septembrie următor, răspuns la o scrisoare a lui, confuză, împiedicată, împopistrată cu greșeli de ortografie și cacofonii, scrisă – pe cât arată ștampila – la Paris. N-o reproduc, ţin prea mult la faima bătrânului ca să-i fac una ca asta. Două-trei rânduri ce se puteau citi fără tresăriri, vorbeau – în termeni avocăţești – despre procese. Se-nţelegea că se luptă nu doar cu individul acela, ci cu întreaga omenire, căci înșiruia în ea numele a zece orașe, din Franţa, Elveţia, Italia și America, de unde primise citaţii. M-a dezarmat. Nu mi-a rămas altceva de făcut decât să-l ajut după slabele mele puteri. Scrisoarea mea e un model al genului, o mărturie a afecţiunii ce i-o purtam, și, din punct de vedere al stilului, o pagină antologică. iat-o în întregime:

Iubite și multoreţuite François-Marie Arouet, îţi transcriu, mai jos, câteva rânduri din TRATAT DE DREPT CIVIL *de C. Hamangiu și colab., vol. II, încredinţat că*

astfel contribui și eu cu ceva, desigur foarte neînsemnat, la luminarea cauzelor în care ești implicat. Textul: „621) SERVITUTEA DE VEDERE. *Un proprietar poate ridica pe fondul său un zid chiar pe hotarul fondului. Însă legea nu-i permite să facă într-un zid ferestre sau deschideri prin care să aibă vedere asupra fondului vecin, decât de la o anumită distanţă de acest fond: legiuitorul a considerat că astfel vecinul s-ar afla stingherit, prin posibilitatea celuilalt de a avea mereu vedere asupra fondului său…" Și: „622) În Franţa fiii atent, Arouet!) se deosebesc două feluri de deschideri într-un zid. Unele, numite* vues sau jours libres, sau *la noi* vederi, *sunt deschideri prin care pătrund nu numai lumina și aerul, dar care dau o vedere asupra fondului vecin, cum sint ferestrele obișnuite ce se pot deschide. Altele, numite* jours *sau* jours de souffrance *sau la noi* lumini, *sint deschideri ce nu procură o vedere spre vecin și nu servesc decât pentru a aduce lumină. Codul Napoleon a reglementat ambele feluri de deschideri, insă în mod diferit…"*

Eu am, bătrine, la Pietroșiţa, o deschidere spre fondul vecinului, dar, departe de a-mi aduce suferinţe, mă servește, căci deșert prin ea fondul meu și oala de noapte, cu succes și departe. Caută, rogu-te, în Codul împăratului dacă se prevede acolo și vreun termen ca jours de joie, *care să mă reglementeze. Dinu și Iordănescu, dulăii, te salută cu coada egalităţii și fraternităţii, eu imi iau libertatea să te Îmbrăţișez cu toată căldura. Eliza te roagă să nu refuzi din partea ei un flacon* Sughiţol.

O altă scrisoare a mea, de un interes excepţional, asupra căreia plutesc unele îndoieli – dacă a fost sau nu expediată –, stabilește o paralelă între locul *La cocoși,* din Pietroșiţa, pe care mi-am construit casa și în pământul căruia aș vrea să fiu îngropat, pentru că până la genunchi m-am înglodat în el, ca și în datorii, fiind cu alte cuvinte legat de el de nedezlegat, și *Les Délices,* al cărui aer îi nutrea, în octombrie 1759, somnul scrierii *Istoria generală* („a proștilor neamului omenesc", cum îi comunică marchizei du Deffand). Spicuiesc:

Deși la o mai mare altitudine, pe cit Înţeleg, Les Délices se zărește *din câmpie ceva mai greu decât vila mea de la Pietroșiţa, cartierul Adunaţi. Avantajul e uriaș: ești scutit de vizite plicticoase. Am doi clienţi, niște netrebnici, la vreo 34 de kilometri de-aici, la Târgoviște (ţi-am vorbit odată despre această mică localitate, blestemată cândva de-un călugăr dintre cei ce-ţi sunt ţie dragi), care nu pot să trăiască o lună de zile fără să dorească arzător să mă viziteze. Sint poeţi, frecventează cenacluri, dar sărmani în ce privește talentul, gramatica și hărnicia, tot atât cit erau, acum un deceniu și ceva, cind mi-au fost prezentaţi; mă iubesc (fără să mă citească), mă stimează (e vorba, de fapt, de-un fel de mâncărime spirituală, produsă de întâlnirea numelui meu prin reviste), și mă vor în orice chip. Urări, salutări, promisiuni de ajutor la construcţie, cuvinte drăgălașe și câte și mai câte, abia încap în pâlnia telefonului, sunându-mă uneori de trei ori pe săptămână. Nu cunoști pacostea asta, fericitule! Vin astăzi la dumneavoastră! mă anunţă unul, la* **7** *dimineaţa. Am tren peste o oră". „Nu veni, Ţepeș Doamne, n-am timp nici pentru o vorbă. Ca să pot scrie azi o pagină, am început pregătirile încă de ieri: am mâncat ușor (combinaţie de legume cu paste făinoase), am luat un sfert de natisedin, pentru un somn nici prea lung, dar nici prea ușor, după odihnă am făcut o plimbare, în timpul căreia am schiţat principalele idei, convocându-le din trecut pe cele interesate să mă sprijine, seara mi-am supravegheat oră cu oră pulsul și ritmul cardiac, starea principalelor organe. Pentru că nu totul funcţiona cum știam eu că trebuie să funcţioneze în rarisimele situaţii de asalt al muzelor, am luat: la* **5** *un mexaform (reglementează Hora intestinală și reduce crampele); la 6 două pilule de vitamina C forte și meclotenoxat (ajutătoare ale metabolismelor cerebrale, musculare); apoi, până la 22, 30: două pastile de vitamina A (pentru limpezimea ochilor), o aspirină (elimină toxinele), un sedativ ușor și un amital sodic de 0, 30 (pentru somnul de noapte și înlăturarea tracului și inhibiţiilor). Când, la culcare, buletinul meteo a promis*

vreme uscată, barometrul meu traducând în limbaj local aceeași veste bună, am renunţat la obișnuita fiolă de algocalmin (reduce durerile coloanei vertebrale și ale genunchilor). La vitamina E renunţasem deja, ea, printre altele, produce bărbaţilor unele apetenţe, n-aveam nevoie, muzele cu care urma să mă întâlnesc a doua zi aparţin speciei asexuatelor…

Dormii bine, ba chiar simţii adineaori în degete o promiţătoare furnicătură. Dacă ea persistă zece minute, însemnează că voi putea scrie, fără întrerupere, trei ore, ceea ce este enorm… cu *condiţia să mă păstrez ferm în datele, atât de greu obţinute, ale acestei stări de graţie. Îmi și văd pagina, oh, cât de fericit voi fi! – dar nu trebuie nicio clipă să tulbur momentul. Un câine care ar lătra acum, la cea de-a treia casă, m-ar ruina. Sau nenorocirea de a-l primi pe poștaș cu o scrisoare de la Ferney, de la Voltaire… (scuză-mă, Arouet, e adevărul curat!). Iar tu, poate, îmi propui o așteptare de două ore a persoanei tale și apoi o conversaţie fără noimă de alte două… Vrei să mă ucizi? Stai locului, vere! Plimbă-te prin Târgoviște patru ceasuri, citește numele străzilor, numerele de pe porţi, fluieră!*

Acum, când cunoști, măi frate, cât de greu și cât de penibil se obţine mai nimica toată (căci nimeni nu-mi garantează că, după această mergere în vârful picioarelor și supraveghere a fiecărei fibre a fiinţei se va scrie și pagina dorită, curată precum proiectul, înfrânează-ţi bărbătește iubirea de mine și (știu eu 1) interesul. N-ai înţeles, te simt: interesul tău, poete, e de-a se ști, acolo, mai sus sau mai împrejur, că mă frecventezi, că îţi citesc sau, mai frumos, că îmi citești, într-un cuvânt: frecvenţa asta s-ar traduce printr-un plus de preţuire, căci transfuzia de simpatie se poartă… „Dar trec numai patru-cinci minute, nu vă deranjez”, insistă în telefon vocea cenaclistului de profesie. Lasă-mă să termin, Doamne; admit că, înnegurat și falimentar, îmi dau seama că tratamentul și preparativele nu mișcă nimic în mine, că mă așteaptă o altă zi de îngrijiri, hapuri și neliniști. Ei bine, îţi

închipui că convorbirea anostă pe care o vom purta va reuși să-mi stingă în suflet ciuda, deznădejdea, sentimentul prăpădului fără remediu? Când m-ai mai vizitat, mi-ai oferit o mutrișoară simpatică, o duzină de complimente agreabile, ai adus și o mică atenţie. Mă interesau mai puţin decât mobilierul de sub frunte. A fost imposibil, cu toate eforturile mele de cercetaș, să descopăr, în tigva pe care o porţi, altceva decât bune intenţii: n-ai înăuntru decât mici aranjamente, nefericitule, ca păduchii, capete de idei trase cu sfoara de prin conversaţii, din televizor, din spectacole ocazionale, ca și rufșoara de copil ce s-a udat, pietricele de râu, dropsuri, bigudiuri, rumegușuri... Se pare că ai avut, în adolescenţă, o frunzuliţă de talent. Mi-ai citit. O tristeţe şi-o plictiseală! Cu firea mea iremediabil optimistă, am sperat: te-am implorat, acum 10, 5, 4, 3, 2 *ani (mai bine îmi lustruiam ghetele!) să-i citești atent pe Eminescu, pe Blaga, pe Arghezi, pe Barbu, pe Bacovia, program minimal. Se vede din rândulețele peltice pe care le tot scoţi de prin servietă* că *n-ai citit cum trebuie nici ziarul. Mi-ai demonstrat o atât de sistematică știință a impenetrabilităţii, că încep să cred în antimaterie... Adio, pentru totdeauna. Prefer să-ţi spun că...”*

Dar, iartă-mă, scumpe Arouet: relatându-ţi plictiselile cărora le-am căzut victimă, m-am întins peste măsură. Nu-mi rămâne decât să-ţi urez pentru noul an 1780 să nu-ţi bată niciodată în ușă... (și semnez) Dracula...

Este ultima scrisoare pe care i-am trimis-o, pentru că, în vara acelui nenorocit an 1780, am primit din partea bătrânului niște rânduri care, prin cele ce dezvăluiau, ca și prin tonul lor iritat, făceau imposibilă continuarea legăturii noastre spirituale. Iată conţinutul scrisorii:

Stimate domn, încă de la început voiam să-ţi dezvălui niște gânduri legate de persoana dumitale, privitoare îndeosebi la râvna cu care îmi bombardezi viaţa cu inepţii, propuneri de întâlniri, sfaturi și alte d-astea... Toate, culmea, în numele unui... respect pentru mine și opera mea (reiese limpede că nu m-ai citit niciodată și nici n-ai

de gând s-o faci), în numele, declari clamoros, al unei iubiri sincere, entuziaste, fanatice... Deși m-ai plictisit întotdeauna profund, am considerat ca ţinând de-o politeţe elementară să-ţi răspund: am făcut-o, împins și de un prost obicei al meu, care face să întâmpin agresiunea și orice întâmplare neobișnuită – chiar dacă ele sunt produse, declanșate sau în legătură cu indivizi neinteresanţi; josnici, imbecili sau altcumva –, nu numai cu o binevoitoare resemnare (spunându-mi că ăsta mi-e destinul), dar și cu o maladivă curiozitate, să-i zicem filosofică, asupra evoluţiei și urmărilor acelor incidenţe... De-a lungul anilor, curiozitatea, în niciun fel satisfăcută, a slăbit, iar resemnarea a început să se cutremure, ca pământul Lisabonei, împinsă de dedesubt de lava unei indignări crescânde. Tot politeţea, bat-o vulcanii și crivăţul, mi-a amînat gestul ferm, până astăzi...

Relatarea luptelor de hărţuială cu acel târgoviștean netrebnic și modul cum ai încheiat bătălia cu el, prin cel mai simplu și firesc procedeu cu putinţă (pentru care te felicit sincer), mi-a învederat proporţiile erorilor și slăbiciunilor mele și, totodată, soluţia de-a le pune capăt neîntârziat. Lasă-mă, domnule, în pace! Am atâtea pe cap. Nu m-am lăsat eu programat de persoane însemnate, abia am cedat unor regi și altor înalţi potentaţi care, prin puterea inteligenţei sau insistenţa lor, mi-au răpit ceva timp și liniște, dar le-am plătit corect pentru tot... Și să mă las programat de un...? (Aici rândurile scrisorii sunt șterse). *Ei, fir-ar dracul al dracului!*

Rămâi cu bine, vezi-ţi de grădină și dulăi! Totuși, mândrește-te că, datorită neroziei, confuziilor și altor metehne ale bătrîneţii mele, m-ai tutuit odată... Al meu, și niciodată al dumitale, François-Marie Arouet Voltaire.

CORECTURA FACULTATIVA

1. Cititorul este rugat ca, ori de cite ori întâlnește, în textul de mai sus, cuvintele *pagină,* să citească *pagină de hârtie,* de 17 x30 cm, scrisă de la stânga sus spre dreapta, cu excepţia cazurilor când hârtia se dovedește rezistentă la scris și rămâne albă. Lucrul care ne-a legat cel mai mult,

pe mine și pe François-Marie Arouet, a fost că, și unul și celălalt, am scris pe pagini de aceleași dimensiuni. Conform ediţiei în curs de tipărire.

Banchetul

Așa cum fuseserăm avertizaţi încă din automobilul ce ne transportase în viteză în noaptea ceţoasă, printr-un oraș ce părea pustiu, primirea fu sobră, discretă; amfitrionul, un bărbat la vreo patruzeci și cinci de ani, purtând o haină de catifea reiată, verde-închis pe roșu-cărămiziul cămășii, și o pălărie cu boruri largi, cu chipul împodobit de-o barbă neagră, bine îngrijită, și de-o gură cărnoasă de voluptos, cu un ce al ţinutei amintind solemnele portrete ale lui Reynolds, ne întâmpină simplu, în tăcere, grăbindu-se să o ia înainte pe scara de lemn cu balustradă de fier forjat, în timp ce însoţitorii noștri, mereu atenţi, trasera cu grijă poarta de la intrare, închiseră cu gesturi precise grilajul din capătul inferior al vestibulului și se ocupară de aprinderea și stingerea, pe rând, a luminilor de la parter, de pe scară, de pe culoarul lung, pe care, în liniștea orei târzii, îl străbăturăm cu pași moi, de pisică.

Ne dăduserăm cuvântul că vom fi cât se poate de înţelepţi, Aristarc povestindu-le amuzat gazdelor că, din păcate, nu așa ne purtasem la trecuta reuniune, când, tot mai pasionaţi de discuţiile începute (acestea se întâmplau la Coblenz, în casa unui negustor de vinuri), unul dintre noi ridicase într-atâta tonul, că vecinii se treziseră și pro testaseră; îi păruse rău că ajunsesem la sfadă, în fond cu ce se făcuseră ei vinovaţi că o afirmaţie a Iui Platon din *Fedm,* privitoare la splendoarea ideilor eterne, iscase controverse atât de înflăcărate în plin miez al nopţii? E lesne de presupus, spusese Aristarc, că oamenii care dorm și visează cum tocmai le-a zâmbit Rockefeller și cât de amabil le-a întins mâna, nu primesc nici cea mai neînsemnată consolare din lămurirea, pe liniștea lor, a unei chestiuni de metafizică... Individul căruia îi dădea aceste explicaţii, Dumnezeu din cer știe ce-avea în cap, îl ascultase zâmbind, îl privise ca pe un original și-i făcuse semn să înainteze; era cert că nu înţelesese nimic.

Mergeam în urma lui și a individului impenetrabil, îmi amintisem incidentul, protestele locatarilor deranjaţi fuseseră o chestie de pomină, precizările lui Aristarc veneau ca o necesară asigurare, de care gazdele de-acum aveau nevoie.

— Platon scandalagiu! exclamase în urma mea Lucian, ca să-i învedereze individului, concis, situaţia și să sublinieze că de o asemenea purtare ne despărţeam ca de-o regretabilă copilărie.

Încăperea în care furăm invitaţi, situată la al doilea etaj, era vastă și rece ca o sală de clasă a unui gimnaziu, lungă de vreo patruzeci de metri, având o deschidere laterală, arcadă generoasă dând spre un fel de salon, parcă o anticameră de cabinet dentar; zidul dimpotrivă, garnisit cu rafturi de brad prost geluit, înţesate de colecţii îngălbenite de ziare, de câteva cărţi de tehnică și almanahuri, încadrate de două seifuri de tablă scorojită, cândva vopsite în albastru-închis, culoarea primăriilor rurale, fuseseră lăsate cu ușile vraiște: erau pline ochi cu dosare și o sumă de mărunţișuri, printre care un filtru Siemens de preparat cafea. Spre strada zgomotoasă, bănuită aproape, dădeau două ferestre înalte acoperite afară de obloane, iar în interior de o perdea groasă, destrămată, cu ciucurii decimaţi. O masă de stejar, sprijinită, lucru neașteptat și amuzant, pe două capre de metal, ale căror picioare închipuiau labele betegite ale unor lei, o mulţime de scaune în bună măsură ruinate, niciunul semănând cu altul, dominate de un tron sculptat și tapiţat, fudulă piesă de muzeu, ne dădură impresia că ne aflăm într-o anexă de tipografie, în camera corectorilor unui cotidian, impresie întărită și de faptul că lumina becurilor venea din cinci casete de sticlă galbenă, fixate la încheietura tavanului cu pereţii, acolo unde hârtia tapetului se dezlipise și se răsucise ca arsă. Undeva, vrând să împodobească încăperea, cineva avusese fantezia să lipească, direct pe varul peretelui, o uriașă fotografie colorată a Brigitte! Bardot, alături de care, desfăcut ca un rămuriș, se afla prins în copci un cnut cu fuștile de piele

înmugurite la vârf de alice de plumb, scos parcă dintr-o sălbatică pânză a lui Repin.

Reţinut îndatoritor, amfitrionul, mereu secondat de doi tineri bărboși ca și el, respectuoși, pesemne valeţii casei, ne pofti să ne așezăm pe scaunele din jurul mesei, ceru să fie aduse cafelele și, așezându-se pe tronul ce scoase din arcuri bâzâituri subţiri, ca de vioară, făcu onorurile:

— Domnilor, sala noastră de conferinţe nu e, după cum se vede, nici prea elegantă, nici deosebit de confortabilă. Stricăciunile timpului n-au mai fost remediate de la război… Nu învinuiesc pe proprietar, cine dracu' o fi acela, că nu-l cunosc personal. Dar lucrul apare foarte firesc. Important e să vă fac precizarea că, bucurându-se de pereţi groși, apartamentul e izolat, scutit de curiozitatea vecinilor, de vizita vreunui nepoftit. Simţiţi-vă ca acasă! Domnul Aristarc, metafizicianul, n-are decât să-și strige în voie convingerile. Magnetofonul acela – arătă cu degetul, dincolo de arcadă, în salonaș, un Grundig profesional, pe care tocmai îl manevra la o măsuţă un băiat deșirat, oribil desfigurat de vărsat, un pasionat al acestui fel de scule, după dexteritatea cu care înfășură o bandă magnetică –, ca și întreaga instalaţie electronică ce ar putea urmări și un congres, va imprima totul, așa că voi fi încunoștinţat de evoluţia lucrărilor. În plus, Renato, secretarul meu, mă va îndestula cu rezumate, e un expert în ce privește redactarea minutelor… Le voi citi zilnic…

— Înţeleg că nu aveţi de gând să rămîneţi cu noi… spuse cu părere de rău Menait,

— Treburi urgente la Milano mă împiedică… Dar am să mai revin.

— Chiar dacă insistăm? interveni prietenos Aristarc.

— Nu insistaţi. De altfel, obligaţiile unei bune gazde îmi cer să vă las toată libertatea discuţiilor… V-aș stânjeni… Știu că mica, dar importanta dumneavoastră Academie are regulile ei și, cu toată bunăvoinţa mea, v-aţi reţine și v-aș inhiba… Uitam: băieţii mei vă stau la dispoziţie tot timpul… Cereţi-le tot ce credeţi că vă este

necesar… Le-am dat dispoziţii în acest sens. Vă doresc petrecere bună și urez reuniunii dumneavoastră deplinul succes.

După plecarea lui (minunat om, izbutise să ne câştige încrederea și să șteargă bărbătește impresia de inconfort pe care ne-o făcuseră întâlnirea, precipitata îmbarcare în automobil, mai ales intrarea mizeră a clădirii și aspectul încăperii în care ne instalasem), rămași singuri, deciserăm să nu mai întârziem niciun minut și să deschidem banchetul.

— Ca singur reprezentant al orașului, începu Lucian vădit emoţionat, daţi-mi voie, prieteni, să vă salut din inimă și să vă doresc sănătate. Ocupaţiile noastre ne acaparează mai tot timpul anului, scrisorile nu reușesc să ne mângâie pentru lungile pauze dintre reuniuni. De aceea, sunt fericit că ne aflăm din nou împreună și, privindu-ne de aproape, putem să discutăm în voie… Pe cât îmi pot da seama, s-au adunat foarte multe probleme demne de-a fi dezbătute, am notat pe această hârtie aproape toate propunerile voastre trimise prin poștă. Timpul ședерii noastre aici îmi pare generos, am speranţa că vom avea răgazul să le abordăm pe toate, să ne îndestulăm cu idei noi și să plecăm de la acest ales banchet mai înţelepţi și mai bogaţi… Să începem. Cine dorește să deschidă discuţia?

Se anunţă Seneca, dar în cadrul ușii apărură doi bărboși (înţeleserăm că pe culoar se mai aflau și alţii), unul dintre ei ni se adresă cât se poate de politicos:

— Cer iertare că vă tulbur: a sosit fotograful. Trebuie să facem câteva poze. Apoi, către un individ înarmat cu un magnific aparat japonez: Ia două, trei ansambluri și, fiecăruia, câte una – din faţă și profil!

Despre asta amfitrionul nu ne vorbise, iar dacă o făcea, eu aș fi respins categoric ideea. Nici la Bologna, nici la Coblenz, nu acceptasem publicitatea. Lucian păru de altă părere:

— E o idee fericită! se grăbi să spună. Vremea trece, reuniunile noastre devin, pe nebăgate de seamă, istorie,

cândva vom avea o mărturie tușantă a întâlnirilor… Cu condiţia să nu fie difuzate presei…

— Cum vă e voia, spuse tânărul cu propunerea. Hai, Michel, dă-i drumul!

Aparatul începu să clănţăne, fotograful se grăbea. Blitzul ne orbea și ne năucea.

— Discutaţi, domnilor, vreau să iasă totul firesc, ca-n viaţă… ne îndemnă Michel, care până atunci tăcuse. Și n-are rost să vă aranjaţi, lăsaţi, domnule, pieptănul!

— Încep eu, repetă Seneca.

1 se dădu cuvântul:

— Nu spre a vă plictisi (veţi înţelege îndată), am să vă reamintesc unele lucruri privitoare la originea farsei. După cum știţi, s-a identificat începutul ei în acele *fêtes des fous* și *fête de l'âne,* spectacole ocazionale îngăduite de biserica evului mediu, un fel de show-uri stradale, de dimensiuni modeste, al căror scop psihologic era, după părerea mea, destinderea spiritelor după orele de constrângere dogmatică ale slujbelor foarte lungi și, s-o spunem cinstit, cam plicticoase. Ședederea prelungită în abstract naște nevoia unor înfăţișări colorate, cu mișcare vie și neprevăzută, cu posibilitatea pentru interpreţi de-a improviza liber, iar pentru spectatori de-a reveni din mediul într-un fel steril și stătut dintre zidurile catedralei, în apele tulburi și violente de-acasă. Burlescul îngăduit, deschiderea evantaiului glumei și chiar al obscenităţii aveau funcţia – să mi se îngăduie o comparaţie – a ecluzelor marilor baraje fluviale de azi: facilitau trecerea de la un nivel la altul al trăirilor… Omul n-a încetat niciodată să se urbanizeze, nostalgia statutului său ţărănesc l-a tulburat întotdeauna. Eroii serbărilor burlești, ca și ai succedaneelor lor – Le *Jeu de la Feuillée, Le Jeu de Robin et Marion,* piese de cabaret sau, dacă vreţi, opere comice –, erau păstori, ţărani dezrădăcinaţi, poeţi și avocaţi cu certe interese de piaţă și schimb, negustori pe jumătate legaţi de producţia rurală, popime măruntă de sat. Ca atare, rudimentul de satiră al faptelor pretinzând că se opun cursului aulic și oficial, nu fac decât să-l

servească, traducând situaţii banale ale vieţii publice într-un limbaj „neîngăduit”, mai pe gustul iute popular… Critică cu aviz, cum am auzit spunându-i-se. Un anume procent de gratuitate, singurul câştig real al acelor încercări, a fost în schimb amendat de clerici, care au găsit mijloacele potrivite spre a atenua ireverenţa și a-i întoarce spontaneitatea pe o cale ostentativ moralizatoare. Producţii didactice, teziste? Poate: dar glume cu tile, cu ascuțișul răsucit sau uns meșteșugit cu miere. Cunoscând aceste lucruri, rămâi uimit cum literatura n-a știut și n-a putut afla, de la primele articulări ale comediei până astăzi, procedeul de-a se desprinde de ticurile imprimate încă de la început, cu – poate – două, trei excepţii, operate exclusiv de literatura absurdului, care a ignorat din capul locului regula… Autorii, căci mai târziu treaba aceasta a fost achiziţionată exclusiv de meseriași de profesie, s-au bizuit cu prea multă încredere pe capacitatea naturală a râsului de-a demola zidurile catedralelor. Dar, chiar devenite ruine, zidurile acelea au continuat să-și impună, în umbra lor, regula, regulile.

Commedia dell’arte, cu toată intenţia ei de-a lăsa jocului întâmplării libertatea, cultivind aleatorismul, a sfârșit prin a ancora în stereotipie. I s-a zis *convenţie teatrală.* Farsa a murit înainte de a-și fi inaugurat adolescenţa.

— Avea o alternativă? întrebă Menale.

— Bineînţeles: dacă cercetaţi bine lucrurile, veţi vedea că reducţia la popular și culoare n-a fost decât un început, curând instituţionalizat ca atare. De altfel, încă de pe] a 1303, clericii parlamentului din Paris au înființat o corporaţie, *Basoche du Parlement,* blagoslovită de Filip cel Frumos, căreia i-au urmat o *Basoche du Châtelet,* un *Empire de Galilée,* compusă clin popi, procurori și notari ai Curţii de Conturi și o mulţime de organizaţii similare provinciale. Cartezieni încă din leagăn, francezii s-au grăbit să pună reguli în toate, întrucâtva mai meticuloși decât vecinii lor, nemţii, care – în paranteză fie spus – nici n-au comedie. Parte exteriorizată a oficiului divin, farsele

începutului au continuat și continuă să dea târcoale catedralei. Chiar săptămâna trecută, am văzut farse și mistere ce se pretindeau libere în Beaubourg, în piaţa catedralei ce se cheamă Centre Pompidou. Un nordic după aparenţe dormea dus pe-o scindară cu o mie de cuie, imaginându-și în vis că a biruit toate legile Firii, în timp ce spectatorii, deloc miraţi, beau cu plăcere o gustoasă bere alsaciană și se credeau martori ai altui martiriu al sfântului Sebastián!... Totul, perfect organizat. Halal de-o asemenea cutezanţă! Shakespeare însuși s-a lăsat reglementat, lucru surprinzător cind știm cât de „beatles" sunt englezii de vreo mie de ani încoace... Alternativa se conturează de la sine: un spi rit absolutamente liber, care (precum Marot, care a sosit la vreme, a tot întirziat să apară) ar fi putut ușor să răstoarne sistemul și să urce farsa, cu toate achiziţiile ei populare, până la cerul înalt: burlescul, absurdul, pălăvrăgeala cu tâlc, satira, să le arunce, făcându-le snop, împotriva regulilor și orânduirii încăpăţânate, ajungând să pună în discuţie nu situaţii morale de dimensiunile notariatului și ale stabilimentelor de utilitate publică (luându-le pâinea bieţilor amploaiaţi), ci însăși condiţia umană, destinul, deturnat de la scopurile lui, al planetei... Satira nu urcă, de veacuri, la cer, o simţim cu toţii, rămâne roabă raporturilor demult constituite, ale străzii, ale uliţei, ale pieţii, prea adesea ale budoarului... Fiorul sublimului, cel al tragediei, nicăieri... Citeam ieri, până să se-ntâmple ce ni s-a ntâmplat, pe Swift, care, la urma urmei, e un eminent comediograf: ordinea desăvârșită cu care judecă lucrurile nu e decât parcurgerea sârguincioasă, deși răsturnată, a capitolelor dreptului britanic: în loc să-i impună materiei regula lui – ce putea fi de-o mare imprevizibilitate, fiindcă geniul său era capabil de-o asemenea performanţă –, inventarul, imperativele tribale și de club și normele îi schiţează și-i îndrumă programul. Gulliver ignoră consecvent, ca un josnic măturător de stradă, existenţa cerului... Mătură bine, nici vorbă, dar mătură strada ce i s-a repartizat de primărie. Paradisul rămâne murdar... Nu-i cúnosc pe

spanioli, am impresia că ceva din nebunia și libertatea farsei, moralităţilor și prostioarelor s-au mișcat în Iberia mai promiţător… în concluzie: am speranţa că farsa ar putea fi desprinsă de satiră, care o trage mereu spre anecdotă și negoţ, și reabilitată…

— E un punct de vedere, iubite Seneca, dar soluţiile continuă să-mi rămină ascunse…

— Dacă aș avea un dram de geniu, te-aș lumina prin câteva exemple… În *Maître Patelin…*

— Nu e timpul trecut să-ţi descoperi geniul… Cit despre Patelin, mai târziu, dacă mă iubești. Să mai auzim și alte păreri… Cine urmează?

Se anunţă Diodor. Când să ia cuvântul, un individ, pe care îl vedeam acum pentru prima oară, dădu buzna în încăpere și, cu un ton neobișnuit de grosolan, ni se adresă:

— Prea multă pălăvrăgeală! Ia nu mai învârtiţi vorba, că vi se răcește gura! Băieţii vrea să doarmă oleacă și nu poate… Unde vă treziţi?

— Nu vă cunoaștem, domnule, spuse alb de mânie Aristarc. Domnul Fernandez nu v-a prezentat… Domnia-sa ne-a asigurat că ne bucurăm de anumite condiţii… Ce sunt manierele acestea? Sunteţi de-al casei? Supuneţi-vă regulilor ei!… Am să mă plâng de purtarea dumneavoastră…

Individul mormăi ceva, oricum își spusese necazul, părea că alte cuvinte îi sunt peste putinţă să găsească, se retrase îmbufnat, convins și cle-o mână care, de-afară, îl trase puternic pe culoar. Ușa se-nchise în urma lui.

Nu dădurăm mare importanţă incidentului, se produsese, desigur, o confuzie, aveam cu toţii experienţă și, mai cu seamă, înţelepciunea de-a nu ne lăsa tulburaţi. Merserăm mai departe.

— Răposatul meu tată, începu Diodor, numai cu ajutorul experienţei și din fire cu limpedea lui judecată, mi-a spus odată că dorise să pună pe roate un așezământ unde, pentru orice nevoie, omul să poată merge, cererea lui să fie scrisă de un slujbaș anume pentru aceasta, cum ar fi: caut să vând mărgăritare, caut mărgăritare de

vânzare, cutare caută însoţitor ca să plece la Paris, cutare caută slujitor pentru anume treabă, cutare caută stăpân, cutare caută un lucrător, unul una, altul alta, după trebuinţă. Îmi pare că acest fel de a ne înștiinţa ar înlesni mult legăturile obștești, căci tot timpul sunt cerinţe și căutări, iar fiindcă nu se cunosc oamenii rămân nespus de încurcaţi…

— Mi se pare că instituţia asta funcţionează, nu înţeleg unde vrei să ajungi… interveni Aristarc. Într-adevăr, paginile de mică și mare publicitate, birourile de plasare și investigaţii, agenţiile de sondaj și cele de presă ne aduc mari servicii…

— Răbdare, iubite Aristarc, vin îndată la chestiune, spuse Diodor. După ce voi fi încheiat, vei afla ce urmăresc… Așadar: …în chiverniseala gospodărească, tatăl meu avea orânduiala pe care eu o laud, dar nicidecum nu o urmez; în afară de cartea tocmelilor gospodăriei, unde se scriau cele mai mici socoteli și târguieli ce nu cer întărire de la dregătorie și era dată în sarcina vechilului, el porunci unuia din diecii săi a-i scrie un jurnal unde însemna toată întâmplarea, întocmind zi de zi o carte a casei sale; preaplăcut de citit când timpul începe a șterge amintirea și tare binevenită să ne scoată câteodată din încurcătură: când s-a purces la o anume treabă, când s-a încheiat; ce măriri cu alaiul lor au trecut; câte s-au oprit; călătoriile noastre, lipsurile noastre de acasă, căsătorii, morţi; primirea fericită sau supărătoare a veștilor, schimbarea slujbașilor mai de seamă și toate asemenea…

Datină veche pe care-i bine să o înnoiască fiecare în rosturile sale și socot că sunt un prost că n-am ţinut-o…

— Și instituţia asta există, observă Aristarc. Sunt atâtea jurnale care înregistrează lucrările mâinii și ale minţii… Dar nu aceeași treabă o făceau și vechile cronici și istorii? Un Tacit scrie jurnale și publică romane… Eu aș reţine din spusele tale îndeosebi acea nevoie de căutări și trebuinţa de-a formula corect cerinţele, pentru ca oamenii să nu rămână încurcaţi; e o temă inspiratoare de mari opere…

— Aici și voiam să te aduc, spuse Diodor. Dar mai înainte mă simt dator să precizez că propunerea jurnalului, a cronicii și celelalte, înfăţișate adineaori, nu-mi aparţin. Le-am expus la rând, evitând semnele citatului, spre a vă juca pe loc o mică, nevinovată farsă, căci despre farsă era vorba… Spusele sunt ale magistrului Montaigne, care se dovedește aici părintele publicităţii de tipul cereri-oferte, odată cu cel al jurnalului intim. Se nedreptăţește numindu-se prost că n-a practicat notele zilnice: călătoria lui în Italia e o dovadă a contrarului, chiar dacă însemnările de drum sunt scrise de un secretar, căruia i le-a dictat… Și semnul particular nu stă în impresiile despre etape, popasuri, peripeţii și diversele peisaje, delicioase de altfel, ci în catagrafierea conștiincioasă a suferinţelor lui renale: savantul, în căutarea luminii sudului, elimina zilnic, în jurnalul lui și pe la hanuri, câte un calcul… Și cu câtă sinceritate și suferinţă o face…

— Poate numai nisip… spuse Lucian.

— Nu numai nisip, îl contrazise Diodor. Elimina pietre de mărimea unui ou de porumbel, ceea ce mi-l înălţă în ochi (eu cunosc chinurile 1) cu încă un turn… Dar important e că astfel jurnalul fusese omologat drept un autoportret în mișcare, în fond o fișă de observaţie a degradării fatale și a încercării supraomenești de-a o opri. Cât privește cerinţele oamenilor, mă gândesc să reiau o veche scriere din tinereţe, rămasă în hârţoagele mele, compusă exclusiv din largi liste de cereri. Îndemnul mi-l dădu prietenul Seneca, odată cu ideea de-a scoate din ordinea terestră cererile și cerinţele și a le urca la înălţimea unei condiţii generale.

V-am văzut că aţi tresărit când am vorbit de ridicarea cu un turn a stimei mele pentru Montaigne. Nu vorbeam anapoda: măsura mea etalon este turnul. Revin cu această precizare spre a vă confia că lista cererilor scrierii mele seamănă cu un turn. Librăria cererilor nerezolvate… în fine, o farsă și ea… Dacă aș avea mâinile libere – oh, funia care mi le ţine la spate începe să mă plictisească! –, v-aș desena pe loc profilul turnului.

— Și pe mine mă plictisește. Mi-au amorţit braţele. Amfitrionul parcă ne promisese că ne vor dezlega, spuse Lucian.

— Au uitat, fără îndoială. Cât despre signor Fernandez, l-am găsit cam zăpăcit, preocupat să…

— Gura! strigă din salonul alăturat tânărul ciupit de vărsat. Să-i mulţumiţi Madonei din Leuca și Portofino că nu v-am legat de spătarul scaunelor… Trăncăneaţi mai puţin…

— Domnule, limbajul dumitale e incalificabil! spuse iritat Aristarc. Cum de îndrăznești?

— Uite că-ndrăznesc, Pantalone! izbucni neobrăzatul, și scuipă cu scârbă pe covor. Și mai reţine, fecior de târfă, că magnetofonul merge și că, la înapoierea de la Milano, don Fernandez te-aranjează cum n-ai visat… Are pumnul greu, pe cinstea mea…

Mizerabilului îi sărise rău ţandăra, era în stare de cine știe ce alte grosolănii, așa că spusei împăciuitor:

— Liniștește-te, Arislarc! Refuză asemenea dialog josnic! Vom discuta problema cu signor Fernandez. Aminlește-ţi ce spunea Platon în *Fedru*: dacă ne însoţim cu oameni de rând sau vicioși, riscăm să uităm pentru totdeauna frumuseţea adevărată, contemplată cândva…

— Vorbi și terchea-berchea! pufni nespălatul. Din cauza unora ca Platon și de Gasperi ajunserăm unde-ajunserăm! adăugă el cu ciudă.

— Ajunserăm unde? interveni amuzat Seneca.

— La cutremure, greve și falimente! strigă individul și scuipă din nou.

De-aș fi avut mâinile libere i-aș fi plătit neîntârziat ciupitului insolenţa.

— Să continuăm, domnilor, în spusele voastre văd Idei. Ai cerut cuvântul, Giorgio?

Înţeleptul Diodor găsise ieșirea din penibila situaţie.

— Desigur. Este rândul meu, am spus eu încă tulburat.

— Banda merge! strigă profesional, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ciupitul. Daţi-i bice, fârtaţi!… (Obrăznicia lui depășea orice închipuire.)

— Vorbește, Giorgio!

Nu mai lăsai nicio clipă și începui:

— Numai oroarea de lucrurile prea brusc scoase în lumină, de mișcările repezite, de culorile prea tari și de apăsarea înverșunată a cuţitului pe rășina vopselurilor îl împiedică pe scriitor să așeze pe hârtie adevărul așa cum l-a cunoscut și să domesticească în povestirea lui esenţele secrete ale văzutelor. Meșteșugarul de ocazie nu cunoaște această discreţie și sfială: el se năpustește peste un peisaj sau o împrejurare tropăind, chiuind și plesnind din bici, gura repezitului (a se observa asta la unul ca ser Bombetti, când își mână caii și-i înjură de raionul mamei lor) produce metafore în serie, comparaţii de toate calibrele, imaginile lui izbucnesc una după alta, ca vagoanele trenului ce iese dintr-un tunel, cu zgomot de fierărie și o oarecare brutalitate. Sunt pretutindeni așa-zis scriitori ai tropilor înfloritori, două cuvinte se-mperechează și, pe dată, tulpinile și rămurelele dau muguri, desfac amenţi, rotunjesc corole și petale, astfel că, la sfârșitul propoziţiunii ce s-ar cuveni să fie cerc sau cadru de tablou, te trezești cu sorcova întreagă, parfumată ca o bucătăreasc în ziua ei de cinema, pentru ca, după revărsarea în propoziţiunea următoare, și-n următoarele, lăstărișul să devină atât de des și atât de copleșitor, că nu-ţi mai rămâne decât să aștepţi un alt meșteșugar, unul specializat în tăieri, defrișări și despletiri, care să-ţi deschidă undeva o potecă, să te reanime în vreun fel, să te spele de preaplicticoasa dulceaţă a paradisului sintetic. Nu știu de ce, dar adevărul și mierea nu se prea apropie, mierea – bună ca și el – se-ntinde prea mult, se răsfaţă, satură repede, năclăiește și lucrează, moale, pe ascuns.

Unul din comeseni zâmbi. Ii făcui un semn cu mina (credeam că voi fi întrerupt), după care trecui la unele precizări:

— Un cireș înflorit, munţii străluminaţi din interior ca un roz abajur într-o odaie de fată bătrână, un zid invadat de iederă, o sârmă de telefon pe care s-au înșiruit rândunelele, ca și un om dormind, un copil aplecat peste

jucăriile lui, imitându-le mașinuţelor uruitul, o femeie citind în șezlong, goală sau aproape, un avion supersonic luându-și zborul de pe un orly, o splendidă paradă militară la 14 Iulie, o bătălie de blindate maculând cuvertura verde a unei coline, sub cerul de catifea și atâtea altele solicită, spre a fi înfăţișate cuiva prin intermediul cuvintelor, o sărăcie provocată a metaforei, spaţii secetoase, determinant! puţini și bine geruiţi, o tăcere adâncă, repetată. Cuvântului i-am reproșat, cândva, în adolescenţă, că n-are destule pahare pentru licoarea înţelesurilor anunţate de statura lui; acum – după o experienţă cit de cât – răsturnând interpretarea, îi putem imputa prea revărsata lui prisosinţa. Scrii: copac, pisică, moarte, corabie, lună, clopot, fără adaosuri lămuritoare, și din vertebrele izolate se refac spontan organisme colosale, istorii cu patruzeci de hoţi, geografii întinse, de străbătut o viaţă întreagă. Primejdii în lumea asta sunt câte stele pe cer, tendinţa de elefantism a cuvintelor n-ar fi cea mai grozavă dintre ele; necazul începe însă când, în loc să-l supunem unei igiene, cădem pe spate de admiraţie la creșterile lui succesive și neobosite, grăbindu-ne să le mai punem înainte, în troaca deja plină, și terciul și lăturile îngrijoratei noastre profesiuni. Vai de cel căzut în darul înmuguririi incontinente! El tot umple burţile și paharele, umilind porcimea și nerușinarea stilului.

— Nerușinarea stilului? mă întrerupse Lucian. Calitatea stilului, cea mai importantă poate, este de-a fi nerușinat, nerușinat și abuziv. Altfel, nu cred că ne-ar interesa ce ascunde…

— E un punct de vedere, interveni Diodor. Să-l ascultăm până la capăt. Continuă, Giorgio!

— Unul, băiat prost, privește cum doi bărbaţi se bat și se desfigurează: își încarcă pipota cu grăunţele și pietricelele scenei, aleargă degrabă acasă, umple o sută de pagini cu găinaţul mărturiei lui, își intitulează jgheabul resturilor abundente roman sau nuvelă… „Mișu al nostru e baroc!” exclamă de sub un dulap o femeie grasă (mamă, soră, poate chiar un tată hrănit cu nectar de sorcovă) și, ca

din pământ, ies de prin ungherele casei și ale străzii fel de fel de admiratori (ăștia au timp berechet, umblă curent pe la pomeni, florile îi transportă în al nouălea cer), apare poate chiar un editor cu nevastă sub dulap și admiratori pe măsură, și totul devine, datorită lui, industrie. Floricelele și găinaţul, prin aglomerare, cu liant de miere sau înlocuitori (prenadez se numește, parcă) se face monument și se distribuie în căpiţe și calupuri. Bravo, Mișule, hidropicule, metaforicule!

— Dar tu, Giorgio, tu cum procedezi? Mișu și exemplul lui nu te-au atins? Fii sincer! (Vorbise Aristarc.)

— Ba bine că nu! Prima inoculare mișelească mi-a făcut-o învăţătorul, cu spurcatul lui de abecedar, căci, până la el, poveștile, ca și spusele mamei, n-aveau – pe câte mi-amintesc – cârje gata de-nmugurire… *Ileana și Ionel se joacă în iarba verde…* După cum vă puteţi da seama, era vorba de-o istorie pasională. Exprimare concisă, nimic de prisos. În aparenţă… învăţătorul a ţinut însă să explice: Ileana era, vezi bine, o fată frumoasă, cu cosiţe de mătase, îi plăcea să se joace, știa o mie de jocuri, iarba era proaspătă, Ionel o păscuse. Cerul era… Pădurea renăscută… Primăvară, floricele, păsărele, aerul proaspăt ca… Izvorul… Dorul de bunicul și hotărârea de-a nu urma pe copiii răi… O îngrămădire de precizări în stare să gripeze minunea… Imbecilul! Cu fiecare an ce s-a adăugat, informaţiile parazitare și adjectivele s-au tot anexat, îngropându-i pe Ileana și pe Ionel în pământ, într-a doua și-a treia primară până la genunchi, în primele clase de liceu până la umeri și bărbie. Când intram în Universitate, Ileana și Ionel nu se mai jucau de mult, înţepeniseră pe veci, oase sterpe, bune doar pentru studiul scheletului, la Muzeul de științe naturale… Tristă și amară poveste! Am învăţat, ca orice copil silitor, toate figurile acestui joc tâmpit; acum nu vă mai pot spune nimic despre splendida joacă a lui Daphnis și Chloé… Vederea mi s-a îngroșat, am prea multe informaţii parazitare. Ileana și Ionel? A doua sală pe dreapta, diorama nr. 2, lângă Antropoide…

— Pe cât îmi amintesc, spuse Lucian, prin 47 ai scris

o carte, *Vegetalii lunare,* prin care evitai drastic aceste complicaţii: acolo, iarba era întotdeauna verde, cerul albastru, soarele luminos, luna palidă și, chiar dacă în fraza imediat următoare reveneai la obiectele enumerate, adjectivele rămâneau neschimbate… Ţi-am citit cartea, nu m-a plictisit niciodată invariabilul. Noutatea povestirii se dispensa de floricele.

— Era o simplă experienţă, spusei. O propunere…

— Ca toate cărţile tale…

— Să admitem, cu toate că descopăr un strop de exagerare în aprecierea ta… Primejdia e că, repetând în altă parte experienţa, lucrul a devenit supărător. Se simţea maniera. Inteligenţa artistică e să procedeze, cum eu n-am știut s-o fac la cei nouăsprezece ani ai mei de-atunci, în așa fel încât procedeul să nu fie reţinut. Scrierea nu trebuie să semene unei perdele transparente, cum spunea un prozator al acelui timp, și faţă de care, probabil, îmi luam distanţa cuvenită, dar nici să se desfacă în întregime, etalându-și mijloacele. Procedeul să rămână un mister, noutatea să-și deplaseze accentul de pe o suprafaţă pe alta, de la perdea până la ecranul perfect opac. Jocul cere o șiretenie foarte elaborată.

— La joc mă gândeam și eu! exclamă Aristarc.

— Jocul despre care noi am vorbit (despre care unii au vorbit ca și cum era în discuţie șahul sau bridge-ul), jocul n-are reguli și figurile lui sunt inombrabile; le putem considera de-o varietate uluitoare. În muzică lucrurile se petrec la fel… Am să vă cânt, dacă mâinile astea strangulate vor mai fi în stare s-o facă, un preludiu sau o invenţiune de Bach. Să vedeţi atunci în aer linia pură a piscurilor alternând neprevăzut și imprevizibil cu abisurile… Literatura, contrar spuselor nu știu cui, nu-i o artă nici a Timpului, nici a volumelor spaţiale: e mai curând o expresie a numerelor intrate în contradicţie cu ele însele din chiar momentul cind au fost formulate… Ca antimateria…

Așa cum mi se întâmplă întotdeauna” în asemenea ocazii, abia după ce am tăcut și Aristarc a început să-și

dezvolte propriile lui opinii, abia atunci m-au inundat, erupând din adâncuri ferecate, ideile esenţiale, argumentele probante, exemplele potrivite, îmi făceam reproșuri că nu-mi amânasem cuvântul, despre joc aveam atâtea de spus... Prietenii mei știu prea puţine despre gustul meu precoce pentru invenţiile alegorice, în stare să comunice interlocutorului avizat cele mai acute știri și realităţi, în așa fel ca o a treia persoană să nu reţină decât jocul spiritual și gratuit. Cititorul acestor rânduri știe și mai puţin, astfel că, în timp ce între Aristarc și Lucian se-ncinge un viu duel pe tema antimateriei, eu mă grăbesc să-l informez măcar pe cititor la ce gândesc și mi-a scăpat din vedere să spun în intervenţia mea, socotind că jocul și alegoria, care mi-au adus foloase nu numai poetice, încă mai sunt bune la ceva, așa cum se va vedea mai departe...

În copilărie, eu și fratele meu aveam multe secrete să ne împărtășim și destule năzdrăvănii de pus la cale. Cum ne vedeam mai totdeauna în prezenţa părinţilor și a unchilor noștri, oameni de-o rară severitate, deloc zgârciţi cu pedepsele, comunicarea noastră era aproape imposibilă. Atunci am descoperit că se pot spune gândurile și altfel, anume prin intermediul unor nevinovate istorioare, în general inspirate de mitologie, uneori absurde, întotdeauna împănate cu multe nerozii. Îmi amintesc cum, plănuind odată să fugim de-acasă, am pus la punct evadarea, în cele mai mărunte de talii, în timpul cinei, povestind – cu dialoguri spumoase și gesturi olimpiene – cearta închipuită a lui Zeus cu factorul poștal Mercur Petetini, spre hazul întregii familii, care nu reţinea decât anecdota și absurdul situaţiei. Jocul l-am reluat la Mantova, unde locuiam într-un internat înţesat de spioni și cămăși negre. Era în timpul războiului, cea mai nevinovată glumă la adresa Ducelui sau a isprăvilor faimoaselor lui batalioane putea să coste foarte mult. Despre toate acestea vorbeam cu Bruno, colegul meu de an, fără pic de reţinere, în gura mare, în sala de mese și în dormitoare, povestirile noastre pline de răutăţi ofereau un spectacol delicios studenţilor. Exerciţiul mi-a permis ulterior, pe când

funcţionam ca judecător de pace la Valchiusa, să redactez chiar hârtii oficiale în acest stil, de această dată fără alt scop decât propriul meu amuzament, pentru că nimeni în afară de grefier nu le citea, iar grefierul Cimotia era totalmente idiot. Ca exemple, le puteam oferi convivilor una dintre producţiile mai vechi, relatând întâmplările lui Aeneas în infern, poveste de pomină ale cărei înţelesuri ascunse Bruno le folosise spre a-și redobândi moștenirea: scrisorile cu povestirile erau citite de tutorele care-l jefuise, acela le găsea spirituale, nu-i trecuse vreodată prin cap să le decodifice; i le înmâna băiatului cu felicitări pentru mine.

Acum, speranţa de-a vorbi despre joc și alegorie îmi rămânea următorul banchet, peste doi ani, la Cagliari…

Se făcuse târziu, Fernandez nu se mai întorcea de la Milano, comesenii dădeau semne de oboseală, braţele mă dureau îngrozitor, umerii mi se înţepeniseră, inci dentul dinainte mă răscolise, îmi încenușase gândirea.

— Antimateria? spuse ca pentru sine Lucian. Ce știm despre ea?

Întrebarea rămase fără răspuns. Doi dintre prieteni adormiseră, unul cu bărbia sprijinită de masă, altul cu capul răsturnat grotesc pe spate. Menale sforăia.

— Noapte bună, spusei, văzându-l și pe Aristarc cum abia își mai ţine ochii deschiși.

Somnul prietenilor, de care mă legau atîtea și-atâtea amintiri, mă emoţionă și, de unde aș fi crezut că voi cădea și eu imediat, mă simţii dintr-odată lucid și plin de energie, cum nu fusesem atunci când vorbisem. Pregăteam o nouă noapte de insomnie.

Nu se instalase bine liniștea cea multașteptată de gazdele noastre, că Ciupitul – de-acum așa am să-l numesc – se apropie de mine și-mi spuse șoptit, ca să nu-mi trezească comesenii:

— Hai cu mine, Giorgio. Ridică-te și urmează-mă!

N-aș fi vrut să-i fac pofta, totuși vorba lui moale, prietenoasă de această dată, mă săltă de pe scaun și-l urmai. Mă scoase pe culoar, care era viu iluminat, mă

conduse într-un fel de boxă cu pereţi de sticlă, mă prezentă unui domn foarte bătrân, aplecat asupra unor terfeloage, vădit deranjat de intrarea noastră, după felul cum trânti pe birou lupa de studiu și stiloul cu care lucrase:

— Se numește Giorgio, este omul pe care l-aţi dorit… mă recomandă Ciupitul.

— Așază-te, dragul meu, se lumină dintr-odată bătrânul, după care îmi strânse mâna. Sunt președintele Institutului, îmi în chipui că ai auzit de numele meu… Măcar din ziare, unde se cam speculează pe marginea convingerilor mele ecologice…

— Sunteţi logician, dacă nu mă-nșală memoria, am îngăimat eu îndeajuns de surprins că îl aflu acolo.

— Mă bucură că mă cunoști, spuse profesoral bătrânul, rece ca un enunţ. Într-adevăr, sunt logician…

— Doar tratatul dumneavoastră *Logica și parapsihologici* îmi stă mereu la căpătâi, adăugai dintr-o suflare, e o carte magnifică… Sint fericit să… Omagiile mele, domnule Köhler.

— Mulţumesc, tinere… spuse savantul, emoţionat și pierzând ultima zală a costumului său de cavaler împlătoșat. Mulţumesc. E o coincidenţă fericită că putem colabora… Sper că ai luat masa și că te-ai odihnit…

— Ca acasă, minţii eu, încă stăpânit de surpriza întâlnirii, la acea oră, a unuia dintre rarii intelectuali ai epocii, căci așa îl consideram.

— Iată ce-avem de făcut, se grăbi savantul să-mi explice, îndată ce îl concedie cu un gest academic pe Ciupit: o tânără și frumoasă doamnă, cercetătoare destoinică la Institut, se află într-o mare primejdie. Mi-a trimis acum câteva ceasuri un mesaj. Îmi solicită sprijinul, dar mă avertizează că, dacă nu lucrez cu cea mai mare precauţie, e pierdută… Se află prizonieră a unei temute bande de teroriști, într-un magazin situat pe una din străzile centrale ale orașului. Nu-mi închipuiam să se orienteze atit de bine și, mai ales, să deseneze planul cartierului, al zonei și chiar al magazinului părăsit, cu

obloanele trase de cine știe când, uitat de cumpărători și de poliţie… Din informaţiile ei, strada și ascunzătoarea se află pe-aici, prin apropiere. Dispun de oameni pricepuţi și îndrăzneţi, îţi închipui, dar nu mă pot servi de ei din pricină că sunt, în general, persoane cunoscute. Recunoașterea unuia i-ar alarma pe teroriști și acţiunea de salvare mi-ar fi dejucată… Pe cât mi s-a spus și am înţeles din intervenţia dumitale de-aseară, ascultată chiar adineauri pe bandă, ești străin și necunoscut în oraș… Să știi, ideile expuse sunt de-o reală pregnanţă… Mi-au plăcut…

— Locuiesc la Potenza, mă aflu pentru prima oară aici…

— Minunat! În plus, nu ţi-a apărut fotografia în ziare și reviste… Nu-i așa?

— Niciodată, îl asigurai eu. Sunt la dispoziţia dumneavoastră, domnule Kübler.

— Înţelegi că singur, la vârsta mea, mi-ar fi peste putinţă să o salvez…

— Să-mi spuneţi doar ce trebuie să fac… în ce vă privește, vă rog să rămâneţi pe loc. Nu e o treabă pentru om ca domniavoastră…

Bătrânul jucă rolul jignitului:

— Ei, drace! exclamă. Mă consideri un ramolit!… Ce imagine tristă își fac tinerii despre un savant! Dar, domnule Giorgio, eu am făcut sport, am luat lecţii de judo, ca să nu mai vorbesc că sunt un ţintaș de mare precizie… Și, în continuare: Am înţeles că dorești să mă ajuţi. Îţi voi fi recunoscător…

Zicând acestea, bătrânul își scoase halatul de casă și, fără jenă, se echipă în faţa mea pentru operaţiunea ce n-avea să întârzie: își trase pe el o pereche de pantaloni de piele ghintuiţi, o centură de care prinse priceput un pistol de 16 milimetri, încălţă cizme scurte americănești, își puse peste cămașă o bluză ușoară de scai, numai buzunare, fermoare și catarame (în buzunarul de la piept strecură un pistolet de damă, cu plasele de argint), își legă la gât un fular și se încunună cu un fel de basc cu clapetele înnodate

pe creștet cu șireturi roșii. Dacă ar fi trecut pe lingă noi un tren în goană, profesorul l-ar fi escaladat din mers, ca-n filme…

— Ţine acest revolver! Ai aici și două grenade! îmi spuse ca să mă scoată din starea de perplexitate în care rămăsesem. Văd că ai buzunare zdravene. Apoi, deschizând ușa: Renato! strigă, adu-ne lanterna și funia de nailon. Și pregătește-te să ne scoţi pe unde ne-a fost vorba. Repede, băiete, că a trecut de miezul nopţii!…

Nebunia acelei nopţi n-am s-o uit în vecii vecilor: am ieșit, conduși o vreme de Renato, printr-o lucarnă a clădirii, direct pe acoperiș. Domnul Köbler, inteligenţă magnifică ce memorizase fiecare amănunt al planului comunicat de prizonieră, găsi, imediat ce ne aflarăm între coșuri, care era direcţia de urmat, mereu pe acoperișuri, căci casele erau zid în zid, până la clădirea magazinului dezafectat. Era o distanţă de șaizeci-șaptezeci de metri, dar anevoioasă, cu multe curse. Înaintarăm ușor până la o lungă grindă din beton, despărţind două terase gemene, urcarăm o suprafaţă înclinată, sub tălpi tabla se-ndoia și pocnea trădător, desfăcurăm undeva două scânduri și coborârăm într-un gol ce se bănuia a fi un pod. Apreciind că podul este perfect închis, Köbler aprinse lanterna. Sinistru spectacol: în spaţiul imens ce se căsca, văzurăm atârnate de grinzile încăperii un șir de cadavre de bărbaţi, având ochii deschiși, limba ieșindu-le lungă din gurile schimonosite, iar dedesubt, răsturnate, scaune și bănci de lemn. Numărai în grabă victimele masacrului ce, după aprecierile mele, avusese loc de-o zi, cel mult două. Erau unsprezece.

— E îngrozitor! exclamai, simţind cum picioarele mi se taie.

— Execuţie în masă! preciză doctoral Kübler. Și toţi sunt tineri!

— În afara de acela! și-i arătai un cadavru al cărui păr alb îmi reţinuse în special atenţia.

— Nici acela! mă contrazise profesional. Dacă avea douăzeci și cinci de ani… A albit în momentul când a

înţeles ce se intimplă… Probabil că a fost executat la urmă… Înfrânge-ţi, Giorgio, oroarea și haide mai departe. Într-un anume sens, întâmplarea a fost binevenită, căci m-am convins că ai nervii tari, lucru de care, îţi spun sincer, m-am îndoit.

— Oho! făcui ciupindu-mi mușchii braţului, fără ca el să observe, procedeu care, auzisem pe-un poliţist, înviorează după emoţiile tari. Oho, doar nu sunt o fetișcană…

Aflarăm o ușă, ne strecurarăm prin ea în întuneric, descoperirăm o balustradă și dibuirăm cu vârful piciorului o scară de ciment. De undeva, de-afară, o rază de lumină ce pătrundea printr-o ferestruică ne ajută să coborâm două etaje, după care, urmând mereu planul, ieșirăm într-un balcon. Liniște absolută, doar dintr-un cabinet, dincolo de-un perete, se auzea cum curge apa la un W.C. Casa părea părăsită… Köbler îmi spuse șoptit:

— Ceea ce mă uimește este exactitatea planului desenat de mâna Yvonnei: până aici, nici măcar un amănunt nu l-a contra zis… Pe balconul acesta trebuie să întâlnirn o motocicletă…

Nici nu termină bine vorba, că piciorul meu lovi într-o tăblie de ataș și, pe dată, pipăind ușor, identificai obiectul:

— Motocicleta e aici, îi șoptii. Un Zündapp…

— Marca n-a precizat-o, dar asta nu scade calităţile planului. Desăvârșit!

La capătul balconului se afla un zid drept și în stânga, aproape de margine, o scară din ţeavă de fier, pentru coșari. Urcarăm, profesorul înainte, eu la oarecare distanţă, de frică să nu cedeze tijele. După vreo zece trepte, ne aflarăm cu mult deasupra acoperișului.

— Suntem pe-un coș de fabrică, mă anunţă Köbler.

Puteam deduce asta după vântul care ne izbi în plin și ne trimitea în ochi și-n gură nisipul sau zgura unei blestemate de platforme, pe care și puserăm piciorul.

— O clipă, vă rog, să mă dezmeticesc… cerui cu glas sugrumat.

Köbler probabil zâmbi, căci spuse:

— Tinereţe, haine grele… Bine, trage-ţi sufletul. Întunericul ăsta îmi procură adesea sentimentul că m-ai lăsat singur, vreau să spun că ai căzut de mult în gol…

Mă înfioră gluma, nu dintre cele mai reușite.

— Strânge-ţi fularul în jurul gâtului! mă sfătui profesorul. E un vânt criminal. (Uitase că eu n-aveam decât cravată, numai el avusese prevederea să-și ia fular.) Apoi, simţind că mărturisirea lui mă supărase: îţi dau cuvântul că m-a impresionat adine intervenţia dumitale la colocviul acela. Se cunoștea că lucrurile despre care vorbeai îţi erau familiare din experienţă, nu din cărţi… Îmi displac până la dezgust deștepţii care își sprijină afirmaţiile exclusiv pe spusele cărţilor… Pe studenţii care îmi oferă mutre de cărturari la examene îi trântesc cât ai zice pește…

— În logică, experienţa e esenţială, spusei, pe când vântul îmi îngheţa oasele; dar experienţa se capătă în mulţi ani de viaţă. La vârsta studenţiei, se-adună prea puţină experienţă… Esenţiale rămân totuși lecturile…

— Prostii! spuse academicianul, nevrând să-și identifice contradicţia.

Undeva, în adâncul dintre clădiri, două becuri se-aprinseră, o ușă se deschise și câteva persoane ieșiră pe trotuar, unde întârziară, râzând și vorbind tare, ca să-și ia rămas bun. Tăcurăm în tot acest timp, urechile îmi ţiuiau îngheţate. Trântituri de portiere, câteva acceleraţii, apoi o mașină își luă zborul spre bulevard. Becurile se stinseră.

— Bine că s-a dus! Răgazul ne-a fost folositor, să fim drepţi, căci ne așteaptă un moment ceva mai dificil.

Köbler, mereu precis, îmi desfășură operaţiunile următoare: trebuia să ne prindem curelele de la șolduri de-un cablu (avea să-mi arate unde se află acela), să ne lăsăm, ţinându-ne atent, cinci metri și jumătate pe muchia zidului (măsura ne-o va da sfoara de nailon), unde vom găsi o fereastră întotdeauna deschisă: o baie sau o spălătorie, nu știa prea bine… Urma să ne reîntâlnim în acei loc sigur.

— Mare atenţie, tinere: cablul ce ancorează coșul fabricii de dedesubt și are o înclinare destul de accentuată

se află la o înălţime de cel puţin treizeci de metri. Sper că nu suferi de chemarea abisului…

Sunt informat că baia sau spălătoria este frecventată de niște călugăriţe. Hai, curaj! Mergi primul, eu am fularul, mai pot rezista curenţiior îngheţaţi.

Preferam să merg în urma lui, n-aveam însă glas să-mi spun părerea. Egoistul! Putea sa-mi cedeze fularul sau să deschidă el drumul, ca pină acum. Nu știu de ce acel nefericit de cablu nu-mi inspira prea multă încredere. Dacă mi-a fost vreodată cu-adevărat frică, atunci mi-a fost, o spun cu inima încă înfrigurată.

Căutarăm mult cablul, pe dibuite, și într-un târziu îl aflarăm sub planșeul balconului. Incălecai balustrada, mă împiedicai într-un fel de plasă de sârmă, izbutii să-mi așez piciorul pe fierul ce vibra la bătaia vrutului, mă ţinui un timp bine, apoi palmele amorţite nu mai reușiră să afle nici cureaua, nici răceala cablului. Simţii cum mă cuprinde ameţeala, văzui deasupra capului, pe buza acelui blestemat coș de fabrică, mereu în altă parte decât locul știut, constelaţia Lirei balansându-se, Lebăda răsturnându-se, după care…

Căderea a fost un fel de șuierătură lungă lungă, însoţită de sfâșietoare urlete de tăblărie răscolită, de apăsătoare bufnituri, ca acelea pe care le produce un tren pe-un pod metalic. În tâmpla dreaptă am primit o lovitură bestială, Lebăda mi-a atins parcă fruntea și mi-a apăsat pleoapele, am auzit undeva cântul tânguit al călugăriţelor pornind în procesiune, în piciorul stâng am simţit mușcătura adâncă a o sută de măsele… Apoi, o veșnicie, liniștea ţiuitoare mi-a năucit auzul. Unde eram? Murisem? Trăiam încă?

M-am trezit din leșin în braţele tovarășului meu de aventură. Köbler îmi mângâia părintește creștetul, mă consola pentru durerile din picior și din tâmplă, de care probabil mă văitasem în neștiinţă, din când în când își așeza căușul palmei pe gura care voia să geamă, să urle. Se temea să nu ne descopere careva.

— Ai avut un noroc porcesc! îmi șopti el, când se

asigură că durerile cedează la calmantul pe care mi-l administrase și a cărui amăreală îmi întorcea stomacul. În loc să prinzi cablul, te-ai agăţat de-o funie de rufe. Nenorociţi! ăștia atârnă rufele de la un balcon la altul după obiceiul napoletanilor… Funia s-a rupt, în cădere ţi s-a înfășurat pe picioare și, atenuând prăbușirea, te-a proiectat, ca un pendul, pe acest balcon. Un miracol, Giorgio dragă, un miracol! Am fost convins, pierzându-te, că golul te-a absorbit și-mi făceam mustrări pentru că, fără să-ţi pun la încercare iscusinţa, te antrenasem în această istorie… Ţi-a jucat o festă lipsa de experienţă logică: întotdeauna enunţul unui adevăr iscă în mintea noastră cel puţin două posibilităţi de semn contrar. Reduplicarea alternativei… Te-ai încrezut – și-ţi mulţumesc pentru încredere – în planul meu… Dar ai exclus surpriza din eșichierul perfect stăpânit… îmi pare rău, sincer îmi pare rău… Reduplicarea…

— Nu vă faceţi mustrări, domnule profesor. Chestiunea e: ce facem acum? Că nu e departe ivirea zorilor. Unde suntem?

— Greul a trecut, simt eu asta… Magazinul părăsit în care se află ostatica noastră e la mai puţin de douăzeci de pași… Dar poţi să te miști?

Îmi cercetai fiinţa, din care spaima se evaporase: durerile scăzuseră. În afara contuziei de la tâmplă, mai nimic. Slavă Fecioarei, eram teafăr… L-am asigurat pe profesorul logician, că totul e-n regulă, ne puteam continua acţiunea…

— Cu considerarea alternativelor improbabile? mă întrebă el zâmbind.

— Cu…

Ne recăpătasem calmul, stăpânirea de sine. Dedesubt, orașul începuse să fiarbă de zgomotul unei noi zile de activitate, în cartierul de vest sunau sirenele fabricilor. Era minunat că, după toate peripeţiile, somnul nu-mi apăsa fiinţa. Exerciţiul insomniilor…

— Cu toate acestea, ești foarte rezistent… observă profesorul văzându-mă gata de drum.

— E drept că n-am prea făcut sport, ca domnia-voastră, spusei, în schimb mă sprijin pe o moștenire de beton: aparţin unei familii vechi de luptători…

— E-adevărat? se înseninã bătrânul. Mă bucur. Îţi cunoști străbunii? Ce informaţii ai și cât sunt ele de sigure?

Nu mai puteam rămâne în balconul acela, farurile mașinilor își trimiteau fasciculele de argint ca și cum ne-ar fi căutat, reverberaţia unor nori subţiri, spre răsărit, ne putea descoperi ascunzătoarea. Pornirăm, sărind printr-o fereastră și apoi prin alta, urcarăm o scară și ne aflarăm, în mai puţin de cinci minute, pe un alt acoperiș…

— Arborele genealogic al familiei Paracaduti e o capodoperă, vă asigur…

Înaintarăm temerar printr-un fel de jgheab de lemn, lat de-un cot, ce mărginea acoperișului acela, traversarăm o terasă încărcată cu butoaie de metal și o grămadă de lăzi, coborârăm ca într-un puţ în golul unui lift, căci pe scări se auzeau pași, pătrunserăm – printr-o ușă de grilaj

— Într-o magazie. Lumina electrică rămăsese aprinsă, ne-am temut că cineva era în încăpere și lucra; ne convinserăm repede că eram singuri.

— De magazin ne desparte doar acel perete, îmi arătă Köbler. Există acolo o ușă secretă. Prin ea vom da buzna, la timpul potrivit.

Magazia era o garderobă și bătrânul știa că aparţine unui teatru de revistă de pe strada învecinată. Pe stative lungi, paralele, spânzurau sute de costume de toate soiurile, rochii de epocă, vestoane militare, pelerine, fracuri și vestimentaţie de călărie, maiouri de balerine, tutuuri, colecţii întregi de pălării, eșarfe, umbreluţe și chipiuri, comănace călugărești, văluri indiene și musulmane… Spre fereastra enormă, de atelier, din fier și sticlă, o armată de manechine, îmbrăcate complet ca pentru a ieși pe scenă: rigide, palide, unele purtând pe chipul de carton presat și ceară cumplite urme de lovituri, răni deschise de mutilări repetate aminteau izbitor plutonul de spânzuraţi întâlnit ieri seară în podul groazei…

— Veșmintele neînsufleţite sunt mai înspăimântătoare decât trupurile goale ale morţilor, spuse Köbler, privind înfiorat galeria manechinelor. Și dacă privirea mai descoperă și câte un zâmbet fals, de mască încremenită sub fard, impresia devine insuportabilă…

— Un Paracaduti, cel mai vechi membru al rămuroasei mele familii, a trăit pe la 1350, la Parma. Se știe că tatăl său fusese comandant al garnizoanei de-acolo și guelf de frunte. Amilcare avusese două surori, Amelia și Nipotina, despre care nu se știe pimic, și un frate, Lionardo. Acest Lionardo plecase cu corăbiile genoveze într-o călătorie în Englitera, era rudă (nu știu de ce grad) cu Leone Pironi, cu marii condotieri lombarzi, o vară a lui fusese ucisă de răscoala târgoveţilor de la Alexandria. Trei fii ai acestei verișoare nefericite, Paolo, Pegasso și Luca, ar fi participat, acoperindu-se de glorie, la cruciade. Paolo a murit la o vârstă matusalemică – 116 ani!… A avut trei neveste și optsprezece copii. Macario, cadetul…

— Păcat că n-avem o oglindă pe-aici, mă întrerupse, din spatele unui lung și înţesat cuier, bătrânul Köbler. Ai vrea să-mi cercetezi puţin înfăţișarea? E corectă?

Întorsei capul și îmi fu cu neputinţă să-mi descopăr, dintre atâtea costume și manechine, tovarășul.

— Sunt aici, lângă perdea! spuse savantul, și făcu câteva mișcări cu mâna, ca să-mi atragă luarea aminte.

Köbler se afla, într-adevăr, acolo, în costum Régence, de un colorit ce mi se păru strident pentru vârsta lui – jachetă roșie cu manșete late, împodobite cu trese și panglicuţe, jabou de mătase străvezie, pe-o vestă de culoarea smaragdului, ciorapi albi, cu jartieră, strânși pe piciorul încălţat cu foarte lungi pantofi cu toc înalt. Pe piept purta mai multe decoraţii sclipitoare, printre care recunoscui Marea Cruce a Ordinului Sfânta Ana, cu trei stele, iar în mâna stingă o magnifică halebardă, care, după ușurinţa cu care o învârtea, îmi dădui seama că e de carton… Pe cap își așezase, cam strâmb, o perucă. Köbler semăna cu Voltaire.

— Minunat! exclamai, ca să-mi ogoiesc fiorul la

vederea unuia din străbunii mei. Numai că Marea Cruce și halebarda nu se prea potrivesc cu restul. Aș spune că nici coturnii…

— Nu face nimic! Imbracă-te și tu, Giorgio. Norocul ne-a scos în cale acest depozit. Șansele noastre de reușită vor fi cu atât mai mari, cu cit surpriza va fi mai violentă. Nu se vor aștepta ca niște distinși seniori din vremi apuse să tragă cu pistoalele.

Cu toate că mascarada îmi scădea în ochi frumuseţea în sine a acţiunii, ideea nu mi se păru rea. Imbrăcai un costum de soldat roman, cu zale și coif (de asemenea de carton, dar-ar Domnul să nu fiu pus în situaţia de-a primi lovituri în creștet, că nu rezistă!), cu scut din material plastic, imitaţie desăvârșită.

— Minunat! exclamă profesorul, când mă văzu travestit. Spuneai ceva interesant despre familia dumitale… Vrei să continui? Fii bun și povestește-mi! Între timp eu îmi voi încinge centura cu pistolul și-mi voi farda puţin obrajii… N-avem prea mult timp la dispoziţie…

— Mă oprisem la Macario, cadetul, fiul lui Paolo, văr de-al doilea cu Federigo de Sevilla, viitorul soţ al frumoasei (o vreme) curtezane Terentina de Taranto. Acest Macario a lăsat un amplu jurnal în care sunt însemnate cu minuţie, cu o rară pasiune a adevărului, toate stările prin care a trecut organismul său, începând de pe la șaisprezece ani și până la moarte. Cele mai folositoare pentru noi, cei de astăzi, sunt notaţiile de o subiectivitate extremă. După indispoziţiile vezicii biliare descrise pe multe pagini de el, marele Charcot și-a putut întemeia teoria asupra diagnosticului modern al ocluziei intestinale. E sigur că fratele lui, Eugenio, cu aceeași pasiune s-a ocupat de maladiile zidăriei cetăţilor, numai că tratatul pe care l-a scris s-a pierdut… Am amintit de Eugenio pentru că el are importanţa lui. 11 cunoscuse pe Cervantes, îl ajutase să se răscumpere din prizonieratul său din Africa, îi dăduse bani pentru a-și croi un rost în viaţă…

Köbler mă întrerupse, de undeva, din străfundurile garderobei:

— Descoperii o oglindă, Giorgio. Aici, băiete, lângă costumele Expoziţiei de la Paris... Nu acolo, fiule, ci dincoace, în spatele marinarilor... Așa...

Se privea în oglinda de statura unui om, încadrată în bronz, piesă veche, figura lui trăda o mare decepţie:

— Arăt destul de caragios, Giorgio dragă, cred că n-am ales costumul potrivit...

— Ei, asta-i acum! exclamai eu. Credeţi că are vreo importanţă? Mergeţi în peţit sau la luptă?

— Ţin mult la impresia fetei, ostatica... Sper că ai înţeles, ne leagă mai mult decât niște sentimente obișnuite de prietenie... De vreme ce am hotărât să-mi risc viaţa, ea însemnează pentru mine... O iubesc mult, domnule, în pofida diferenţei de vârstă.

— Ea știe, domnule profesor?

— De unde să știe? Relaţiile noastre s-au rezumat la cele mai reţinute raporturi de colaborare științifică... Nu, nu mă pot înfăţișa ochilor ei minunaţi în acest stupid costum!...

— Faţă de o iubită, ca de altfel faţă de toţi cei apropiaţi, adevăratul căutător al adevărului și al marilor fapte nu trebuie să-și îngrijească niciodată ţinuta, felul de viaţă... Un scop înalt presupune zbateri, suferinţe, schimonosiri, incoerenţe... 11 iubim pe Don Quijote pentru că nu ne ștutește de-a vedea ce se află în spatele măreţiei cavalerești: penibilul, burlescul, tăvăleala în ţărână, scâncetul sub lovituri, gestica dezarticulată... Eroii tragediilor se mișcă în regimul solar, atent controlat; cei propuși de Cervantes și de alţii, ca Macario, străbunicul meu, dezvăluie mecanismele lucrând în bezna nopţii... Măsura până unde se poate extinde fiinţa noastră adevărate ne-o oferă, ca o sublimă deși caraghioasă propunere, visul... Un Ahilé e tot atât de adevărat când se scarpină să-și sfâșie pielea, după ce l-au năpădit ploșniţele, ca și superbul Ahilé de pe câmpul de bătălie... Imaginea unei oști întregi, cea din pântecele calului troian, scărpinându-se pe când visează biruinţa, e tot atât de măreaţă ca și biruinţa însăși... Vă închipuiţi ce ploșniţăraie

se-ncuibase în lemnăria stătută a acelei temute arme secrete a vremurilor eroice!... De curând mi-a căzut în mână jurnalul unui mare scriitor, Nicolai Colentina, înţesat cu notaţii ce nu se feresc să-i contureze autorului un portret aproape scandalos: ceea ce iubește de dimineaţă dispreţuiește seara, legăturile cu oamenii par ale unui schizofrenic, din cauza deselor schimbări de distanţă, culoare, sentiment. Colentina face lucruri incon. sevabile, acum îl comentează pe Goethe, și o face elegant, acum tulbură o lume întreagă cu capriciile, furiile și scârbele lui... Literatura trebuie să n-aibă pudori, adevărul tulbură adesea armonia, buna înfăţișare a lumii, onorabila... Există o frumuseţe a bâlbâielii, a incoerenţei în acte, a demenţei, a cadavrului și descompunerii. Dacă femeia iubită nu înţelege nimic din sminteala întregii dumneavoastră făpturi stăpânite de demonii căutării și ai ideii, ea nu vă merită, pe cuvântul meu... Cosmosul însuși se dereglează, ca apoi să se poată reîntoarce la regulile răsăritului și apusului aștrilor...

— Să zicem că ai dreptate... spuse îngândurat Köbler, dar ce facem cu pistoalele?... Le abandonăm în favoarea halebardei și a securii? Un savant cu pistol mai treacă-meargă – începe să devină o chestiune obișnuită –, dar nu văd cum se potrivește atacul cu grenade în costumaţia *Régence...*

— Vă obsedează stilul, domnule, și nu e nici locul, nici împrejurarea să vă faceţi probleme. Când președintele Institutului se căţăra pe coșul fabricii și traversa în mâini pe-un blestemat de cablu aerian, nu v-aţi sesizat de nicio nepotrivire... Bag de seamă că s-a făcut ziuă în toată legea... O mai eliberăm pe fată sau ne ducem la culcare?

— Ești nebun? sări iritat profesorul. Ce idee e asta? Sigur că ne urmăm chemarea! Ești gata? Haide, să ne grăbim! își strânse centura, își înșfăcă halebarda, îmi culese de pe platoșă o panglică ce se prinsese pe când mă tot învârteam printre costumele garderobei, apoi îmi expuse detaliile atacului ce nu mai trebuia să întârzie.

De-acum acţiunea se precipită ca scenele unui film

mut, într-o asemenea repeziciune că însemnările mele sunt sortite să tot rămână în urma acţiunii… Sparserăm zidul (cărămizile se desprinseră repede, atacate de halebardă și de spada mea de lemn de cireș), pătrunserăm într-un dormitor de internat, băieţii dormeau tun, trecerea noastră rămase neobservată, ieșirăm într-un hol de hotel, vreo zece persoane se aflau ocupate fie la recepţie, fie la biroul de schimb, nimănui costumaţia noastră nu-i schimbă preocupările, ne strecurarăm pe-o scară de serviciu într-un subsol: de-acolo culoarul ducea direct în magazinul-închisoare. Printre primii paznici, toţi bărboși, înarmaţi până-n dinţi, trecurăm netulburaţi, dar la a doua gardă, formată din alţi patru bărboși, furăm opriţi.

— *Signori?* Trecerea e oprită! spuse unul și întinse mâna ca o barieră.

— Zona e închisă! Fotografiatul interzis! spuse tovarășul său, în timp ce ceilalţi doi, stând pe vine lângă zid, jucau zaruri pe cimentul podelei.

— Sunt Tullius Gallus, spusei, *humani nihil a me puto.* Il conduc pe acest distins conetabil la corăbii, ne-așteaptă vasul Proserpina ce ridică ancora pentru Egipt…

Cel cu bariera rămase cu gura căscată, se fâstâci, se consultă îndelung cu colegul, după care:

— *Momento, signori,* sunt unele dificultăţi obiective, legice… Apoi, adresându-se unui bărbat uriaș, care făcea de planton în faţa unei uși: Antonio, domnii vor să iasă în port. Am bănuiala că se rătăciră…

— Trimite-i la dracu’, motonava s-a cărat!

Gentil, Bariera se oferi să ne scoată din clădire, dar Köbler protestă violent:

— Noi avem treabă aici, tinere! Fă-ne loc!

— Ia plimbă ploșniţa, boșorogule! se răsti la el Antonio.

Îmi fusese teamă că ritmul acţiunii lâncezește, când convenisem să rulăm ca-n filmele de-odinioară, dar nu se-nfiripă bine temerea, că profesorul trase un foc de pistol în pieptul acelui obraznic de Antonio, îl lovi strașnic în burtă, cu palma strânsă, lateral, pe cel cu bariera, eu atacai

prompt pe flancul drept, spre o boxă de unde se precipitau spre noi vreo cinci teroriști. Căzură doi, se-apropiară ceilalţi. Trăsei spada. Unul muri pe loc, celălalt vru să lovească, profesorul îi luxă violent mina, izbindu-l în cot cu piciorul, figură de judo: coturnul se dovedea excelent. Cineva mă răsturnă cu capul în jos, din podea îmi făcui vânt și-l lovi pe atacator cu amândouă picioarele în piept, că-l trimisei în perete, de unde căzu moale ca o cârpă.

— Spara, Giorgio, spara subito! strigă profesorul indicându-mi lungul culoarului, de unde veneau alţi sabini, cretani, longobarzi… Mi-au rănit braţul drept…

Din câteva focuri îi făcui pe năvălitori să se retragă, încuiai ușa în urma lor, ușa era metalică, rămăsei să mă răfuiesc cu ceilalţi. Unuia îi sucii capul și-l lăsai lat, altuia îi spărsei maxilarul. Un atacator trase două focuri, nu mă nimeri, cel de-al treilea căzu ca trăsnit de fulgerătoarea lovitură a palmei – ca o spadă – a iutelui la mânie Köbler.

— Înainte! strigă profesorul, și se năpusti pe ușa laterală. îl urmai.

Magazinul! Rafturile erau goale, dar uriașa încăpere arăta ca un chei de port în ziua când se descarcă un vapor cu coloniale: mari cutii de carton, lăzi din șipcuţe de lemn, covoare strânse sul (câteva sute), șiruri de mașini de spălat pe jumătate despachetate, largile rafturi înţesate cu lăzi, candelabre rămuroase de cristal, tuburi și lampioane de toate felurile.

Smintiţi de alarma dată, trei indivizi se trăseseră în spatele frumoasei femei ce sta legată într-un balansoar (funii groase la mâini și picioare, căluși de câlţi în gura gemând) și, la somaţia noastră, strigară, finind – toţi trei – pistoalele în ceafa tinerei prizoniere:

— Un singur pas, și domnișoara trece mlaștinile Acheronului!

Râmaserăm încremeniţi în ascunzătoarea pe care ne-o ofereau două enorme frigidere. Indivizii erau capabili s-o ucidă.

— Să ne-nţelegem! le strigă profesorul. Aţi dedus că amicii voștri sunt de mult pe lumea de care amintirăţi… Vă

aflaţi în mina noastră precum șoricelul cel șiret în mâna iscusitului cosmonaut... Cât? adăugă el, convins că limba italiană e perfect inteligibilă chiar când operează abrevieri radicale.

— Zece milioane de lire, o mașină și... costumele...

— Enorm, se tocmi bătrânul. Mai meditaţi puţin...

— Viaţa s-a scumpit, ce mai însemnează zece milioane?... se lamentă unul din teroriști.

— Cunosc perfect preţurile, strigă de lingă mine Köbler. Aștept propuneri realiste. Repede, că timpul lucrează împotriva voastră!... Preferaţi închisoarea?

— Șapte! strigă de sub balansoar banditul cu bluza portocalie...

— Încă, încă!... Știu exact cât face marfa... strigă Köbler...

— Șase, nicio liră mai puţin! strigă banditul.

— O.K! strigă Köbler și flutură deasupra capului un pachet cu bani.

Târgul se făcuse, urma partea tehnică. Profesorul se descurcă formidabil, după sistemul un pas înainte, doi pași înapoi, până ce, cu banii în buzunare și îmbrăcaţi în costumele noastre, aruncate cu măiestrie, cei trei părăsiră balansoarul și victima, se târâră printre lăzi și cutii și se făcură nevăzuţi. Le auzirăm pașii alergând pe culoar.

Dezlegarăm tânăra, îi scoaserăm călușul. N-avurăm parte de cuvintele ei: era neînsufleţită, o rană de cuţit îi sfâșiase pieptul.

Köbler izbucni într-un teribil hohot de plâns, de îndată ce cunoscu adevărul crud.

— Ne-au escrocat! Ne-au luat banii! Ladro! Ladri! Săriţi, oameni buni, prindeţi-l, opriţi-i, împiedicaţi-i! Porca Madona, vai mie! Oh, Dumnezeule!

Desperarea, rușinea ce-l acoperea, furia neputincioasă îl trânti la pământ, fără cunoștinţă...

— Oimé! strigai înspăimântat, când recuno scui în tânăra colaboratoare a președintelui Institutului pe Brigitte Bardot... Nu era nicio îndoială. Frumoasă, ispititoare și neînsufleţită, ca pe acel afiș...

Simţii că sunt pierdut eu însumi. Respirai adine, după metoda Mayer-Davidsohn, mă așezai turcește pe podea și, doar în chiloţi și maieu, mă adâncii într-o pasivăactivă meditaţie, ca Buddha, nerăbdător să obţin pe loc iluminarea…

Povestea nu-mi displăcea, cu toate scăpările stilistice, de care fui conștient într-o fulgerare retrospectivă. O voi scrie vreodată? mă întrebai.

— N-ai prea dormit, observă Menale, trezindu-se și dezmorţindu-se pe scaun, chinuit.

— Eu nu dorm niciodată, iubite Menale. Și în condiţii de confort, nu ca astea, îmi petrec noaptea închipuind fel de fel de situaţii… În timp ce voi sforăiaţi, blestemându-vă zilele și legăturile strânse ale mâinilor, eu m-am distrat de minune… Mi-am imaginat o întâmplare, cu multă mișcare și emoţii, un fel de istorie în gustul secolului al XVIII-lea… compensatoare la nemișcarea la care am fost condamnaţi… Am construit-o cu ochii deschiși, urăsc visele.

— Ești mulţumit, se citește pe chipul tău…

— Cât poţi fi de mulţumit de-o poveste ce încă nu s-a strâns în cuvinte, pe-o pagină.

— Spune-mi, iubite Giorgio, n-ai impresia că suntem ostatici? Legătura de la mâini nu mi se pare în regulă…

— Fără îndoială, iubite… Am înţeles-o încă de când ne-au adus aici. Se putea înţelege lesne și după înfăţișarea, brutalitatea și, mai ales, pistoalele lor…

— Pistoale? Acum aud pentru prima oară de pistoale…

— Puteai să vezi cum l-au condus, în miez de noapte, pe Aristarc la closet… 11 escortau cu puști mitraliere…

— Nu mă înnebuni! exclamă în surdină Menale. Și-acum, acum ce vom face?

— Asta mă-ntreb și eu. Și mă mai întreb și ce urmăresc…

Pe rând, deranjaţi de șoaptele noastre, se treziră și ceilalţi.

— Bună dimineaţa! spuse cocoloșit Lucian.

— Ziua bună! spuse la rându-i Seneca, mahmur. Oh, făcu el citind pieziș ceasul lui Diodor, așezat în capul mesei, încă moţăind, oh, a trecut de 7 și noi încă dormim. Ei, băieţi, domnilor, iubiţi prieteni!… Scularea! Haide, înviorați-vă! Începem cea de-a doua zi a lucrărilor… Ora e înaintată…

Somnoros încă, sosi fără chef și Ciupitul, magnetofonistul:

— O luarăţi prea de dimineaţă, spuse el, și înjură în barbă. Ca ăla cu gazetele…

— Sosiră gazetele? întrebă Aristarc. S-a dat ceva despre deschiderea banchetului?

— Pe mă-ta! strigă cineva din salonaș, care auzise întrebarea. *Paese sera* și *Corriere* n-au dat decât anunţul, nicio fotografie, pe deasupra au greșit cu două zerouri suma răscumpărării. Porcărie curată! Foc se face șeful, ţineţi-vă bine!

Ca să nu se mai enerveze de grosolănia impertinentului, Aristarc ne solicită atenţia și dădu neîntârziat cuvântul lui Diodor, care îl ceruse. Diodor începu:

— Scriitorul de astăzi și de totdeauna nu e, așa cum ni s-ar părea la o considerare grăbită, prea liber să-și aleagă subiectele și să-și trateze ideile. Dacă nu-i o noutate din perspectiva obligaţiilor morale și civice faţă de lumea în interiorul căreia trăiește și lucrează, cred că inedită poate fi considerarea determinării stilistice, de care mulţi nu sunt conștienţi și nu ţin seama. Aria pământului natal statornicește anume făgașuri și, de la Dante la Carducci și de la Machiavelli la Montale, toţi scriitorii noștri sunt adânc subiectivi – subiectivi și provinciali, dacă considerăm Italia o provincie a Lumii – izbutind, prin rafinate șiretlicuri, să ne convingă că Abruzzi sunt cei mai înalţi munţi din lume, iar Padul un uriaș cât Mississippi, ceea ce îi ridică în ochii noștri plini de duioșie uneori chiar mai sus decât o face arta lor. Ei laudă cerul și ţărâna ca și cum cerul s-ar fi prăbușit iar pământul s-ar fi făcut fărâme, precum evreii laudă și slăvesc Templul căzut în arătură,

irecuperabil. Cunoaștem și determinări istorice, evident, care nu-i lasă pe artiștii condeiului să zboare peste sahare și gheţari, să caute pe-acolo cai verzi pe pereţi sau pinguini, în timp ce casa sau cetatea le sunt asaltate de spanioli. Interesele lor sunt identice, măcar ca oameni, cu ale concetăţenii lor lor în alarmă perpetuă. Firești și acestea, cum firească e cântarea mamei la căpătâiul copilului bolnav, din tânguirea căreia știm cit este de cutremurătoare durerea ei. Petrarca și Leopardi cântă sfâșietor soarta cetăţii și a supușilor ei, al doilea simte că nu poate proceda altfel dar știe și că primul a făcut-o, sporindu-și lauda urmașilor. Solidaritatea provincialilor izolaţi devine un model și raţiunea de-a fi a unei întregi Italii. E tot atât de firesc să se producă asemenea repetări și în momentul când, printr-o fericită vrere a Proniei, pericolele și suferinţele, sub forma care a generat atâtea minunate opere, au pierit sau au diminuat. Un artist preocupat de soarta planetei, cu inima îndurerată de perspectivele războiului mondial, nu uită să se-ntoarcă umil la ţărmul anume al Chioggiei sau Ravennei, unde a copilărit și și-a încărcat ochii de soare, să redevină apăsat provincial, să plângă soarta plopilor casei natale, bătuţi de vânturi. Șirurile făgașurilor și sistemul lor de încrucișare sunt o realitate. Dar nu o plasă, ultima din cele ce îngrădesc ariile. Calitatea stilistică n-are limite și seva vie se extrage din spaţii, în fond, europene. Italia, nu știu dacă aţi observat și v-aţi pătruns de acest adevăr, se află – cu voinţa Celui de Sus –, în Europa. Da, domnilor, deși găsită pe hartă de câteva milenii, ţara n-a avut conștiinţa acestei sfinte apartenenţe până prin secolul trecut, oamenii ei socotindu-se mai prejos decât strămoșii lor, romanii… S-au tratat în consecinţă, rupându-se unii pe alţii, scuipându-se, bălăcărindu-și unii altora, dintr-o cetate în alta, pă

zuinţele, speranţele… Nu ignor că, înfrânaţi adesea de trecutul pământului, artiștii n-au reproșat locuitorilor lui căderea în nesimţire și slăbiciune… Dar puţini îi ascultau și, la drept vorbind, ce să facă, dacă interesele celulare trăgeau avântul și opreau expansiunea spiritului?

— Expansiunea spiritului nu e cuvântul cel mai potrivit... Eu aș prefera...

Vorbise unul dintre bărboși, care, ca să-și continue intervenţia, căută să treacă la masa noastră. Privii în jur, să citesc reacţia convivilor mei, și care nu-mi fu mirarea să văd că alţi doi indivizi de aceeași teapă se aflau deja la masă, luând notiţe, pregătindu-se să intervină în discuţie...

— Până aici, stimate! am strigat. Asta întrece orice închipuire!

Cel ce intervenise se dădu un pas înapoi, contrariat, după care spuse:

— Dar tema e cât se poate de interesantă! Asta nu însemnează că termenii cu care vehiculăm ideile trebuie să se legene în vag și neprecizie...

— Acest lucru ne privește exclusiv, am replicat. Fiecare cu preocupările lui...

— Cer scuze, spuse el cu părere sinceră de rău. Am crezut că vă pot fi întrucâtva de folos. Repet: chestiunea m-a preocupat și sunt sigur că-l va interesa în egală măsură și pe șeful, don Fernandez, când va asculta banda. *L'AItra Unea* a și seminarizat o temă asemănătoare. Mă scuzaţi...

— Propui un dialog, oarecare negocieri? spuse înviorat Aristarc. Nu sunt din principiu împotrivă. Dacă vrei cu tot dinadinsul să discutăm, te rog să șezi... Te scriu pe listă, domnule?... Numele?

Bărbosul se mai retrase un pas, sub arcada ce da spre salonaș. Ca împinși de-un resort, ceilalţi doi se ridicară în același timp, se retraseră și ei, dispărură pe ușă...

— Hei, prieteni! se-ntoarse Diodor, întotdeauna mai înţelegător decât ceilalţi. Am priceput că nu doriţi să vi se deconspire numele. Vom aranja chestiunea cu acel domn Fernandez... Toate se pot aranja, dacă există bunăvoinţă. Dăm intervenţiile dumneavoastră în rezumat la *alte opinii,* în fond ne interesează ideile și nu persoanele...

— Așa mai merge, fu de părere unul dintre bărboși, înapoindu-se la masă. Eu aș vrea să spun... Aș îndrăzni

să…

— Are cuvântul… oaspetele! anunţă Aristarc.

Bărbosul răsfoi precipitat notiţele scrise pe niște jalnice foi de calendar, își netezi piepţii cămășii, apoi barba de smoală, și începu:

— În lumea contemporană nu se pun numai probleme de ordin cantitativ, ci și de ordin calitativ, stringente, fiind întru totul adevărată aserţiunea clasicilor conform căreia factorii obiectivi determină pe cei subiectivi și invers, având ca scop mutaţii și conexiuni. Are loc un vast proces de eficientizare. În funcţie nemijlocită de nivelul forţelor ce intră, mai mult sau mai puţin, în ecuaţia dată. Este profund greșită și dăunătoare teoria gânditorilor francezi după care există în societate legi inexorabile. Acești netrebnici de francezi, care, în timp ce soarta lumii se decidea la masa verde…

— Domnule, îl întrerupse Lucian, te-aș ruga să vorbești într-una din limbile europene, îţi stă la dispoziţie chiar și preacinstita noastră limbă. Îţi jur că nu înţeleg o iotă…

— Lucian, nu întrerupe pe vorbitor! îl imploră Aristarc.

— Poate ne traduce careva, după intervenţie, fu de părere Seneca.

— După cum arătam, continuă bărbătește vorbitorul, fenomenele se pot împărţi în patru mari categorii, toate egale, căci așa e echitabil. Prima, având contradicţii interne în interior…

Renato, însoţit de operatorul magnetofonist, năvăli în încăpere și, înjurând birjărește, se năpusti asupra tânărului care-și căuta ideile pe foile de calendar:

— Te vândușI burjuilor, Mario Canasta, iudă ce ești! Te prinseși în horă cu ideologii! Călcași în picioare jurământul. Te curăţă ca pe-un stavrid don Fernandez, când s-o-ntoarce…

Nefericitul Mario păli, se ridică brusc, tremurând și plângând ca un copil, și se lăsă ghiontit de doi zdrahoni ce-l conduseră afară. Bruta de Renato, sluga acelui temut

Fernandez, rămase să ne înveţe cum să ne purtăm:

— Ce e debandada asta? Cât i-aţi dat tâmpitului ca să deschidă gura? Leproșilor!

Smulse cnutul de pe perete, îl învârti șuierător pe deasupra capetelor noastre, apoi îl repezi ca un trăsnet peste faţa bunului Aristarc.

Un curent electric de câteva sute de volţi ne cutremură. Văzui negru în faţa ochilor, comesenii păliră, sângele ne fierbea în vine.

— Bestie ești tu, urâtule! strigă, încercând să-și dezlege mâinile, nefericitul de Aristarc. Noi nu ne-am călcat cu nimic cuvântul dat, oamenii voștri s-au amestecat îţi lucrările… îţi discuţiile noastre. Ce pur- =

tare e asta? îmi făcusem unele iluzii, socoteam că…

— Aristarc, calmează-te, te implor! îl sfătuii. Refuza să discuţi cu asemenea…

Înţeleptul își strânse fălcile, își lăsă bărbia în piept, apoi, sfâșiat de cele mai cumplite chinuri ale umilinţei, spuse cu buzele tremurânde:

— Bine. De-acord. Vom mai vorbi despre asta… Ai cuvântul, în continuare, iubite Diodor!

— Nu voi insista: fapt indiscutabil este că, aparţinând unei Europe în cazanul căreia fierb multe popoare, problema este cărei culturi și cărei mătci stilistice aparţinem? Ce ne diferenţiază de alţii? Care ne sunt trăsăturile cu recunoaștere universală, ce nu mai poartă marca provincialismului, amenințare fertilă de care este obligatoriu să ţinem seama? Câteva linii de caracter și de stil ne despart de ceilalţi… Nu spre a ne izola, ci tocmai spre a ne fi unii altora complementari și fecunzi… Eu aș spune… Eu m-aș rezuma la expresia literară, ca fiind cea mai… Eu cred… iertaţi-mă, sunt încă foarte tulburat de cele întâmplate, sângele de pe chipul lui Aristarc mă-nfioară… Nervii… încep să mă-ndoiesc că vom putea duce la capăt discuţiile noastre…

Diodor tremura din toată fiinţa, ochii i se împăienjeniseră de lacrimi, lupta din răsputeri să-și păstreze înălţimea, simţea cum toate se prăbușesc și că

nicio vorbă, fie ea sublimă, nu mai are importanţă. Își încorda ultimele puteri să nu izbucnească în plâns… De acest lucru își dădură seama comesenii, o scurtă tăcere se făcu, penibilă, rea, epuizantă. Dar Seneca interveni:

— Liniștește-te, Diodor. E o slăbiciune trecătoare… Nici prima și nici ultima din câte ne-au fost pricinuite de brutalitatea oarbă. Oamenii ca noi cunosc, de când și-au ales calea înţelepciunii și fanteziei, legea și riscurile acestei profesiuni. Ne-a fost dat să stăm locului, în nemișcare și-n tulburare, înaintea sau în mijlocul mișcării violente. Nepotrivirea ne era cunoscută, ca și prezenţa morţii, de timpuriu… Apropo de acestea, eu cred, dacă Aristarc îmi îngăduie…

— Ai cuvântul, Seneca…

— Eu cred că aria romană se distinge faţă de cea anglo-saxonă prin expresia ei indirectă, ocolitoare, irezolută, răsfăţată. Nu știu dacă alăturarea acestor note izbutește să contureze ideea lui Diodor, dar eu simt că asta voia el să ne spună… (Diodor încuviinţă, fără un cuvânt.) Să operăm cu câteva comparaţii: în timp ce epica nordicilor este pragmatică, între acţiune și naraţie neîncăpând decât rareori răgazul, divagaţia, fuga de obiect și imprecizia, naraţia noastră, în esenţă mediteraneană, cultivă ocolișul și distanţa, precum acei oameni care își îndepărtează gazeta spre a dobândi o mai mare limpezime a rândurilor tipărite…

— Așa voiam să spun, Seneca, încuviinţă Diodor.

— Anotimpurile Sudului sunt îngăduitoare, un mâine vibrează în fiecare expresie a lui azi. Povestitorul are răgaz, nu-l persecută trecerea timpului; timpurile având măsuri psihologic și metafizic largi cât marea, secţiunea se poate amâna sau prelungi fără primejdia pe care o exercită împrejurările asupra celui ce narează. De aici impuritatea și iregularitatea speciilor acestui vast gen… Divagaţia (a nu se confunda cu variaţiunile, care trădează o anume învârtire în cerc, meșteșugită și îndărătnică), paranteza, pierderea sensului după pierderea obiectului și scopului, isteria, demenţa, alternanţa rapidă a stărilor contrare pun

accentul pe autorul ce devine subiect…

Simţii că pot contribui cu ceva la luminarea chestiunii, nu doar pentru a șterge impresia lăsată de cuvântul meu, așa că intervenii, cu încuviinţarea admirabilului Aristarc:

— Dacă nu-s un poet, precum am dorit întotdeauna, măcar sunt un fin strateg al naraţiunii inspirate din nemijlocita realitate, după cum au vrut-o împrejurările vieţii… Vă solicit, prieteni, o atenţie deosebită, spusei privindu-mi pe rând convivii, cu înţeles. Să presupunem că Zeus, reîntors din Olimp, îl chestionează pe Prometeu asupra sensului pe care-l dă acesta cuvântului *fatum…* Prometeu, pe cât îmi dau seama decatenat – așa-i, Aristarc, sau visez? (Aristarc, zâmbind, aprobă din cap), îi replică judecătorului său cu firul Ariadnei petrecut scurt în jurul gâtului, ca un superb colan, în timp ce Hercules (aici Menale tresări) va întoarce tunetului propriul său ecou, sub gingașa înfăţișare a bustului de bronz în preajmă veghetor, după care împreună vor opri furiile la Coloanele lui Ocheanos, știind că dincolo, în larg, sunt exact atâtea furii câte pot trage o cvadrigă. Ceva mai multe episoade prevăd la capitolul Hefaistos, cel dăruit de soartă să ferece vocile muritorilor. A-i folosi eroului cuierele, odgoanele, arcul…

Minerva a luminat calea navigatorilor: golful Syrtelor are deschidere sigură spre marile căi maritime, pilotul Menete (îl privii pe Lucian) va despica iscusit chepengul de la pupa și va da, cu voce de aramă, știre și semnal farului, călătorilor pe apele joase: e important ca umanitatea să localizeze precis poziţia navigatorilor. Deznodământul îl decide rapsodul, el are încă de pe acum putinţa să mânuiască harfa (le dădui prietenilor a înţelege că pistolul automat al lui Renato mă interesează înainte de toate).

— Și Diodor din Siracusa? întrebă, convins că l-am uitat, Diodor.

— Rostul lui în naraţie e să-l secondeze îndeaproape pe Hercules și, până ce Prometen intră în posesia elementului primordial pentru care a fost sancţionat, el să

utilizeze abil și repede acest mic obiect sacru (îi strecurai ușor, pe sub masă, un scurt dar ascuţit coupe-papier găsit din întâmplare sub prețul împuţit).

—. Modelul naraţiei tale, Giorgio, e interesant, spuse Aristarc asigurându-se că bărboșii de-alături își vedeau de treburile lor.

— Nădăjduiesc, spusei. De altfel, Köbler și colab. afirmă că literaturii Sudului îi revine meritul de-a demola speciile și a obţine, cum frumos spunea aici tânărul acela, mutaţii…

— Pe naiba! făcu amuzat Aristarc.

— Daca o spun Köbler și colab?… Nu pot decât să mă înclin înaintea autorităţii lor.

Un zdrahon pe care nu-l mai văzusem apăru în cadrul ușii:

— Șase, băieţi! A sosit don Fernandez!

Băieţii se mișcară, Renato reapăru în încăpere, doi bărboși se ridicară de pe fotoliile din salonaș și veniră să ia drepţi în spatele nostru.

— Suntem latini și clasici, domnilor, continuai eu netulburat, și ordinea formală permite orice năzdrăvănie… Köbler și colab. furnizau informaţia că unul a întocmit o antologie de texte aparţinând bolnavilor mintali, care poate sta cu cinste alături de marile culegeri de naraţii ale lumii.

— Bună ziua, domnilor! spuse fără niciun chef don Fernandez, intrând. Cum staţi cu sănătatea? După un minut penibil de tăcere: Am vești proaste, domnilor. Unul dintre dumneavoastră trebuie să moară!

— Köbler și colab. pretind că dificultatea întocmirii unei antologii de acest fel stă în faptul că nu putem ști niciodată să-l alegem din doi scriitori, stând unul în compania celuilalt, pe cel cu-adevărat nebun…

— Oamenii mei, continuă don Fernandez trecând galant peste cuvintele mele, au făcut vizite insistente nevestelor dumneavoastră, birourilor unde lucraţi, persoanelor care pretind că vă preţuiesc. Spre regretul meu și nenorocul dumneavoastră, nu s-a găsit o singură

persoană dispusă să vă răscumpere. Instituţiile religioase și diversele societăţi de binefacere au rămas și ele indiferente sau măcar în expectativă. Suntem nevoiţi să le dăm o mică dovadă de seriozitatea noastră… Am putea proceda ca alţii: să vă tăiem o mină sau urechea… Lasă că probele nu sunt deloc concludente, dar, cunoscându-vă, știu că preferaţi moartea…

— Domnule Fernandez, aţi procedat cât se poate de nătâng, îmi permit să v-o spun, zise Aristarc, căruia chipul îi era însemnat de urâte ciupituri de cnut. V-aţi adresat tuturor, numai iubitelor noastre nu. Eu, Diodor, Lucian (despre ceilalţi nu mă pot exprima în vreun fel) avem ca tot italianul iubite, care ar vinde și pe Dumnezeu pentru a plăti suma cerută… De ce nu ne-aţi întrebat? Aţi pierdut vremea de pomană! Suntem oameni civilizaţi, ne puteam înţelege…

— Köbler și colab… intervenii eu.

— Isprăvește, imbecilule, cu Köbler ăsta, că-ţi sparg capul ca unui stavrid! îmi strigă, strângându-și pumnii, Fernandez. Ești nebun? Scurt, către Renato: Hei, ragazzo, învaţă-l minte!

— Iar vă grăbiţi, don Fernandez, spusei eu flegmatic, vai de cine v-a-nvăţat meseria asta! Köbler, al cărui nume vă scoate din sărite, este unul dintre cei mai bogaţi oameni din Elveţia. Aveţi posibilitatea să verificaţi neîntârziat… Ţine mult la mine și-mi preţuiește prietenii… V-ar plăti pe loc milioanele. Ca detaliu, pot să precizez că-mi este frate bun. Fratele la nevoie se cunoaște…

Don Fernandez se lumină, dar rămase o clipă încremenit.

— Dă-mi adresa, fiu de târfă! izbuti să îngaime.

— Geneva, rue Falconetti 72, Grand Crédit Immobilier.

Acum, când închei această lungă povestire – nimic altceva decât o foaie de jurnal, adică un autoportret în mișcare, precum am arătat –, mă simt în mare încurcătură faţă de cititor, pentru că nu-i pot dezvălui cum am scăpat din strânsoare și de la moarte sigură, împreună cu toţi

prietenii mei.

Dobândisem o experienţă notabilă în noaptea dinainte, fiindcă și numai gândită și imaginată o acţiune tot acţiune rămâne, iar cunoștinţele, primejdiile și iscusinţa se dobândesc și în acest chip. Un scriitor care știe să pună cuvântul drămuit exact la locul cerut de matematica frazei se pricepe să împletească o reţea de fier-beton tot atât de bine ca un meșter, nu-i nevoie decât de o bună repetiţie și, poate, de-un eșec: după asta, va umple lumea cu stâlpi și arcade de beton…

Don Fernandez încercase să negocieze și cu Loreta, Mimi, Ginestra și Laura, iubitele noastre. Fetele, spunea el, i-au făcut o impresie proastă – erau mai preocupate de festivitatea de deschidere a Festivalului de la Cannes decât de soarta noastră: l-au înnebunit cu întrebări privitoare la linia modei pe Riviera. Mama lui Menale, zdrobită de singurătate și neputinţă, s-a zbătut cum numai o mamă se poate zbate, dar nu reușise să strângă decât trei mii de lire și era cât pe ce să-l înduplece pe don Fernandez când i-a oferit ca diferenţă dormitorul ei de zestre, o modestă garnitură de pe vremea războiului cu Negusul. Köbler și colaboratorii nu mișcaseră un deget: nu auziseră de mine, lucru nedrept, pentru că mie îmi vuia creierul de numele lor tâmpit, reţinut dintr-o revistă de stomatologie, savantul fiind renumit pentru tratarea parodontozei; vag își amintea bătrânul că, într-o noapte a lui ’53, la un bal cantonai, i-aș fi fost partener la jocul de cărţi, el îmbrăcat în soldat roman, ca-n vremea lui Iulius Caesar, eu într-un elegant costum Régence, cu fular fistichiu în jurul gâtului. Don Fernandez și băieţii lui, printre care Renato și Ciupitul, dacă s-au văzut înșelaţi, au recurs la ultimul lor argument, scoţând armele, temutele lor automate cu surdină…

A fost ca-n filme… Mă apucă din nou ameţeala când îmi amintesc. Nu, nu-i pot povesti cititorului nimic din câte s-au întâmplat în acea seară teribilă. Ar însemna să reiau punct cu punct relatarea de la adu cerea noastră în sinistra clădire, să fac un cuprinzător rezumat al cuvântărilor noastre în cadrul acelui neuitat banchet, să-i

descriu măcar în câteva rânduri pe prietenii mei căzuţi în captivitatea bărboșilor lui don Fernandez, în sfârșit să detaliez planul după care am acţionat... E limpede că cititorul, tip tranșant, ar găsi că folosesc prea multe cuvinte pentru o cauză de calibru neînsemnat (șase oameni 1), adică un randament scăzut la numărul de pagini, și s-ar plictisi.

Tot ce pot spune e că am procedat nu numai foarte iscusit, dar și curajos, lucrând rapid și cu maximă prudenţă, pentru ca banchetul nostru să se-ncheie plăcut și cu mare mulţumire intelectuală, ceea ce îi doresc și lui – cititorului – de s-ar afla, Doamne ferește, într-o situaţie cât de cât asemănătoare.

Sumar

Luceafărul de noapte 7

Preparative pentru o ninsoare 12 *Scopul sau cauza* 40

Acceleratul complimentelor 68 *Păianjenul* 90

Imobilul de la nr. 40 108

Coloană în marș forţat 125

Str. Lt. Pârvan Popescu, fostă Fructelor 149 *Frunze galbene, toamnă* 173

Să *(nu) ne lăsăm amăgi/i, Iordănescule!* 183

Căsuja din Dumbrava Roșie 40 210

Corespondenta mea cu domnul Arouet, zis Voltaire 237 Banchetul 262

Lector: MARIA GRACIOV Tehnoredactor: GHEORGHE POPOVICI

Apărut 1982. Bun de tipar 7.12.1982. Coli 13, 33.

Tiparul executat sub comanda nr. 5812 la întreprinderea poligrafică Galaţi B-dui George Coșbuc nr. 223 A Republica Socialistă România

MIRCEA HORIA SIMIONESCU

BANCHETUL

Editura Eminescu

Mircea Horia Simionescu folosește convenţia ca instrument pentru dobândirea autenticităţii,

artificiul ca mijloc sigur de ajungere la adevăr și iluzia ca provocare continuă a realului. Natura literaturii Iui este structural paradoxală, relativizantă și ambiguă; calculat deconcertante, triumfător ludice, cărţile acestui scriitor grav și melancolic sunt totuși de o rigoare maximă în baroca lor luxuriantă alcătuire și exprimă în chipul cel mai izbitor o nevoie profundă de imposibil, de ¡limitat, de liberă expansiune a vieţii și a creaţiei.

MIRCEA IORGULESCU